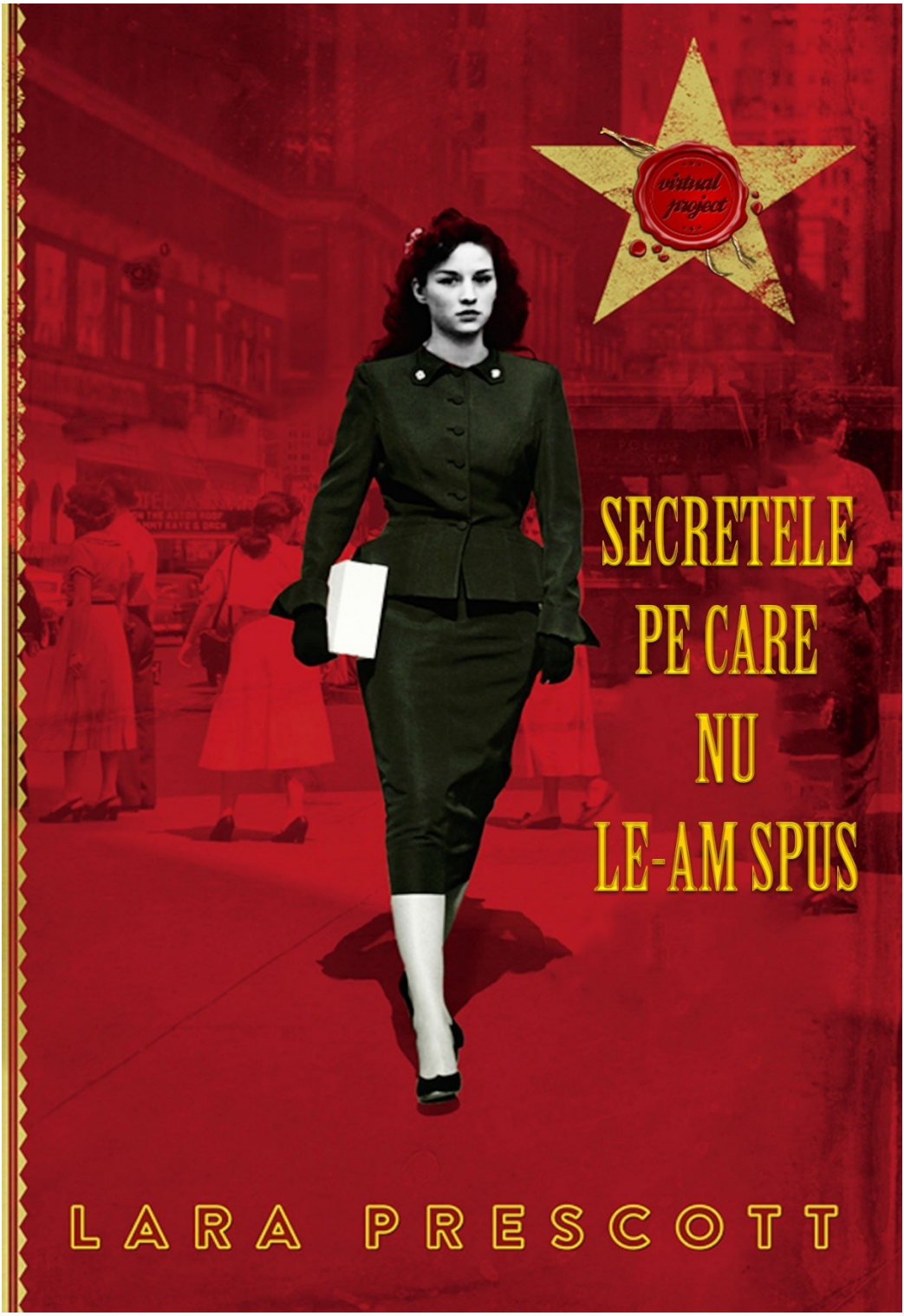
virtual project
SECRETELE PE CARE NU LE-AM SPUS
LARA PRESCOTT

LAURA PRESCOTT

SECRETELE PE CARE NU LE-AM SPUS

Original: *The Secrets We Kept* (2019)

Traducere din engleză și note de:
ALEXANDRA FUSOI

virtual-project.eu

3
TREI
2020

Vreau (...)
să fiu între cei ce știu
sau singur să fiu.[1]

RAINER MARIA RILKE

[1] Din poezia „Sunt prea singur pe lume și totuși nu-s singur destul”, *Versuri* de Rainer Maria Rilke, traducere de Maria Banuș, Editura Tineretului, București, 1966, pag. 33.

PROLOG

DACTILOGRAFELE

Dactilografiam 100 de cuvinte pe minut și nu ratam niciodată vreo silabă. Birourile noastre identice erau dotate fiecare cu câte o mașină de scris Royal Quiet Deluxe cu carcasă verde, un telefon Western Electric cu disc și un teanc de carnețele galbene pentru stenografiat. Degetele ne zburau peste clape. Țăcănitul era permanent. Ne opream doar ca să răspundem la telefon sau să tragem un fum din țigară; unele dintre noi reușeau performanța să le facă pe ambele fără să-și piardă ritmul.

Bărbații ajungeau pe la 10. Una câte una, ne duceau în birourile lor. Ședeam pe scăunele trase în colțuri, în timp ce ei stăteau la birourile lor masive de mahon sau se plimbau de colo-colo pe covor, în timp ce vorbeau către tavan. Noi ascultam. Înregistram. Eram publicul unuia dintre memoriile, rapoartele, relatările, comenzile lor pentru masa de prânz. Câteodată uitau că eram și noi acolo și aflam mult mai multe: cine încearcă să pună cuiva bețe în roate, cine încearcă să câștige influență, cine vine și cine pleacă.

Uneori nu ne spuneau pe nume, ci ne identificau după culoarea părului sau părțile corpului: Blondina, Roșcata, Țâțoasa. Aveam și noi nume secrete pentru ei: Pipăilă, Iz de Cafea, Dințosul.

Ei ne spuneau fete, dar nu asta eram.

Veniserăm în Agenție trecând prin Radcliffe, Vassar sau Smith[2]. Eram primele fete din familiile noastre care obținuserăm diplome universitare. Unele dintre noi vorbeau mandarină. Unele puteau pilota avioane. Unele puteam mânui un Colt 1873 mai bine decât John Wayne. Dar, la interviurile de angajare, nu ne întrebaseră decât dacă știm să dactilografiem.

S-a spus că mașina de scris a fost creată pentru femei – că, pentru a face clapele să cânte, e nevoie de o atingere feminină, că degetele noastre subțiri sunt potrivite pentru mecanism, că

[2] Colegii care fac parte din „Cele șapte surori”, o asociație formată din șapte colegii de arte liberale din nord-estul Statelor Unite, inițial destinate exclusiv femeilor.

în vreme ce bărbații revendică autoturismele, bombele și rachetele, mașina de scris e dispozitivul care ne aparține nouă.

Ei bine, nu știm ce să zicem. Dar o să zicem că, atunci când dactilografiam, degetele ne deveneau extensii ale creierului, fără nicio întârziere între momentul în care cuvintele ieșeau din gurile lor – cuvinte pe care ne spuneau să nu ni le amintim – și momentul în care clapele noastre loveau hârtia, imprimând cerneala. Și când te gândești așa, la mecanica întregului proces, e ceva aproape poetic. Aproape.

Dar oare am aspirat noi la migrenele date de încordare, la durerile din încheietura mâinii sau la poziția incomodă? La asta am visat noi în liceu, când învățam pe rupte, de două ori mai mult decât băieții? La o slujbă de funcționar ne era mintea când am deschis plicurile galbene groase în care se aflau scrisorile de aprobare a înscrierii la facultate? Sau încotro credeam că ne îndreptăm în timp ce stăteam pe scaunele alea albe de lemn așezate pe linia de la jumătatea terenului de fotbal, cu tocă și mantie, primind pergamentele rulate care ne asigurau că suntem calificate să facem mult mai mult de-atât?

Majoritatea consideram că slujba din corpul dactilografelor era ceva temporar. N-am fi recunoscut cu voce tare – nici chiar una în fața celeilalte –, dar multe dintre noi credeau că aceasta ar fi prima treaptă pe scara către ceea ce obțineau bărbații imediat după ce terminau facultatea: funcțiile de ofițeri; propriile noastre birouri, cu veioze ce aruncau o lumină care te avantaja, covoare de pluș și birouri de lemn; propriile dactilografe, care să scrie după dictarea *noastră.* Consideram că este un început, nu un final, în pofida a ceea ce ni se spusese toată viața.

Alte femei veneau în Agenție nu ca să-și înceapă carierele, ci ca să le încheie. Relicve de la OSS[3], unde fuseseră adevărate legende în timpul războiului, deveniseră vestigii alungate în corpul dactilografelor sau la departamentul arhivelor sau în vreun birou aflat într-un colț, unde n-aveau nimic de făcut.

Cum era Betty. În timpul războiului, organizase operațiuni clandestine și dăduse lovituri moralului adversarilor, plantând articole în ziare și aruncând pliante de propagandă din avioane.

[3] *Office of Strategic Services* (OSS) – agenție de informații a Statelor Unite în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, predecesoarea actualei Agenții Centrale de Informații (CIA).

Auziserăm că odată îi făcuse rost de dinamită unui bărbat care aruncase în aer un tren cu provizii ce trecea pe un pod undeva în Birmania. N-aveam cum să fim sigure ce era adevărat și ce nu; dosarele alea vechi de la OSS aveau obiceiul să dispară. Dar ce știam era că, la Agenție, Betty stătea la un birou împreună cu noi, celelalte, iar bărbații absolvenți de facultăți din Ivy League[4] care-i fuseseră egali în timpul războiului îi deveniseră șefi.

Ne gândim la Virginia, stând la un birou asemănător – cu jacheta ei galbenă înfășurată în jurul umerilor indiferent de anotimp și cu un creion înfipt în cocul din creștet. Ne gândim la singurul ei papuc albastru pufos de sub birou – n-avea nevoie de celălalt, piciorul stâng fiindu-i amputat în urma unui accident de vânătoare din copilărie. Își botezase proteza Cuthbert și, dacă bea prea mult, o scotea și ți-o întindea. Virginia vorbea rareori despre vremurile din OSS și, dacă nu auziseși povești la mâna a doua despre perioada petrecută în spionaj, ai fi zis că nu-i decât o simplă funcționară din administrație. Dar noi auziserăm poveștile. De exemplu, cum se deghizase în lăptăreasă și mânase până la graniță o cireadă de vaci și doi luptători din Rezistența franceză. Cum Gestapoul o considera unul dintre cei mai periculoși spioni aliați – cu Cuthbert cu tot. Uneori, Virginia trecea pe lângă noi în hol sau mergeam cu același lift sau o vedeam așteptând autobuzul 16 la intersecția dintre străzile E și 21. Am fi vrut să ne oprim și s-o întrebăm despre zilele când lupta împotriva naziștilor – dacă încă se mai gândea la ele în timp ce stătea la birou așteptând următorul război sau pe cineva care să-i spună să se ducă acasă.

Încercaseră ani de zile să le dea afară pe fetele din OSS – n-aveau ce face cu ele în noul lor război rece. Pare-se că aceleași degete care apăsaseră cândva pe trăgaci deveniseră mai potrivite pentru mașina de scris.

Dar cine eram noi să ne plângem? Era o slujbă bună și eram norocoase că o aveam. Și, cu siguranță, era mai pasionantă decât majoritatea slujbelor din administrație. Departamentul Agriculturii? La Interne? Poți să-ți închipui așa ceva?

Divizia Rusia Sovietică, sau RS, a devenit a doua noastră casă. Și, așa cum Agenția era cunoscută drept un club masculin,

[4] Asociație formată din opt universități și colegii din nord-estul Statelor Unite, care include Brown, Columbia, Cornell, Dartmouth, Harvard, Princeton, Universitatea Pennsylvania și Yale.

ne-am format și noi propriul nostru grup. Am început să ne considerăm Corpul, și eram mai puternice așa.

În plus, nu era chiar rău să faci naveta până acolo. Luam autobuze sau tramvaie când era urât afară și mergeam pe jos când era frumos. Majoritatea stăteam în cartiere din apropierea centrului: Georgetown, Dupont, Cleveland Park, Cathedral Heights. Stăteam singure în blocuri fără lift, în garsoniere așa de mici, că practic puteai să te întinzi și să atingi cu capul un perete și cu degetele de la picioare pe celălalt. Stăteam în ultimele internate de pe Mass. Avenue, cu șiruri de paturi suprapuse și oră de închidere la zece și jumătate. Aveam de multe ori colege de apartament – alte fete angajate în administrație, pe care le chema Agnes sau Peg și care lăsau întotdeauna bigudiuri flexibile roz în chiuvetă, unt de arahide pe dosul cuțitului sau șervețele igienice folosite prost împachetate în coșulețul de gunoi de lângă chiuvetă.

Doar Linda Murphy era măritată pe-atunci, dar până și ea abia se căsătorise. Cele măritate nu stăteau niciodată prea mult. Unele mai continuau până rămâneau însărcinate, dar, de obicei, imediat ce aveau pe deget inelul de logodnă își puneau la cale plecarea. Ca să ne luăm rămas-bun, ne serveam cu torturi glazurate în sala de mese. Bărbații veneau și ei să ia o felie și spuneau că le pare îngrozitor de rău să le vadă plecând; dar le zăream sclipirea aia din ochi când se gândeau la ce fată nouă, mai tânără, le-ar fi putut lua locul. Ne promiteam că o să ținem legătura, dar, după nuntă și copil, se instalau în cele mai îndepărtate colțuri ale districtului – locuri până unde trebuia să iei taxiul sau două autobuze, cum erau Bethesda sau Fairfax, sau Alexandria. Poate că făceam călătoria până acolo când împlinea copilul un an, dar era puțin probabil să se mai întâmple ceva după aceea.

Majoritatea eram singure, punând cariera pe primul loc, o alegere despre care trebuia să le spunem în repetate rânduri părinților că nu era o declarație politică. Sigur, erau mândri când absolveam facultatea, dar, cu fiecare an pe care-l petreceam făcând carieră în loc de copii, deveneau tot mai nedumeriți de lipsa soților din viața noastră și de decizia noastră mai degrabă stranie de a sta într-un oraș construit într-o mlaștină.

Sigur, vara, umiditatea din Washington era densă ca o pătură umedă, iar țânțarii erau tigrați și fioroși. Dimineața, buclele

noastre, făcute cu o seară înainte, se pleoșteau imediat ce ieșeam din casă. Iar tramvaiele și autobuzele păreau niște saune, însă miroseau a bureți putreziți. Cu excepția câte unei ploi reci, nu exista niciun moment când să te simți altfel decât asudată și ciufulită.

Nici iarna nu prea oferea păsuire. Ne înfofoleam și dădeam fuga de la stația de autobuz cu capul în jos, ca să ne ferim de vântul care bătea dinspre Potomacul înghețat.

Însă toamna orașul se însufleția. Copacii de pe Connecticut Avenue arătau ca niște artificii portocalii și roșii care cădeau peste oraș. Și temperatura era plăcută, nu trebuia să ne facem griji că ni se udă fleașcă bluzele la subraț. Vânzătorii ambulanți de hotdogi ofereau punguțe de hârtie cu castane coapte – cantitatea perfectă pentru plimbarea de seară până acasă.

Fiecare primăvară aducea flori de cireș și autocare pline cu turiști care făceau turul monumentelor și, fără să ia în seamă indicatoarele numeroase, rupeau florile roz-cu-alb pe care și le vârau după ureche sau în buzunarul costumului.

Toamna și primăvara în district erau perioade de zăbovit, așa că în acele momente ne opream și ne așezam pe o bancă sau făceam un ocol în jurul bazinului ca o oglindă de la monumentul lui Lincoln. Sigur, în complexul din strada E al Agenției, luminile fluorescente aruncau o strălucire dură, scoțând în evidență luciul de pe frunte și porii de pe nas. Însă când plecam, la sfârșitul programului, iar aerul rece ne atingea brațele goale, când decideam să facem plimbarea mai lungă prin mall, orașul de pe mlaștină devenea o carte poștală.

Dar ne amintim și degetele, și încheieturile dureroase, și memoriile, și rapoartele, și dictările nesfârșite. Dactilografiam așa de mult, încât unele dintre noi ajungeam să și visăm că dactilografiem. Chiar și după ani întregi, bărbații cu care împărțeam patul observau că, uneori, în somn, ne zvâcnesc degetele. Ne amintim cum vineri după-amiaza ne uitam la ceas din cinci în cinci minute. Ne aducem aminte tăieturile de hârtie, hârtia igienică aspră, cum miroseau podelele de lemn a săpun Murphy Oil[5] luni dimineața și cum ne alunecau pe ele pantofii cu toc zile în șir după ce erau ceruite.

Ne amintim fâșia de ferestre de pe peretele din spate al RS –

[5] Produs de curățenie sub formă lichidă, pe bază de ulei vegetal, folosit în special pentru curățat podele de lemn.

cum erau prea înalte ca să vezi ceva prin ele, cum tot ce puteam zări era clădirea cenușie a Departamentului de Stat aflată vizavi, care arăta exact la fel ca sediul nostru cenușiu. Făceam speculații despre corpul lor de dactilografe. Cum arătau? Ce fel de viață aveau? Se uitau oare vreodată pe ferestrele lor la clădirea noastră cenușie și își puneau întrebări despre noi?

La vremea aceea, zilele păreau lungi și unice; dar, privind în urmă, se amestecă între ele. Nu putem să vă spunem dacă petrecerea de Crăciun la care Walter Anderson și-a vărsat vin roșu pe pieptul cămășii și a leșinat la recepție cu un bilet pe care scria NU RESUSCITAȚI prins pe rever a fost în ’50 sau în ’55. Nu ne aducem aminte nici dacă Holly Falcon a fost dată afară pentru că a lăsat un ofițer aflat în vizită să-i facă poze nud în sala de ședințe de la etajul al doilea sau dacă a fost promovată datorită acestor poze și a fost dată afară la scurt timp după aceea din vreun alt motiv.

Dar sunt alte lucruri pe care ni le amintim.

Dacă ar fi fost să veniți la Sediu și să vedeți o femeie cu un elegant costum verde de tweed, urmând un bărbat în biroul lui sau să vedeți la recepție o femeie care poartă pantofi roșii cu toc și un pulover de angora asortat, ați fi presupus că femeile astea sunt dactilografe sau secretare; și ați fi avut dreptate. Însă ați fi și greșit. *Secretară:* o persoană căreia i s-a încredințat un secret. Din latinescul *secretus, secretară.* Toate dactilografiam, dar unele dintre noi făceau mai mult. Nu scoteam nicio vorbă despre munca noastră după ce puneam, în fiecare zi, husa pe mașina de scris. Spre deosebire de unii bărbați, noi ne puteam păstra secretele.

EST

1949-1950

CAPITOLUL 1

MUZA

Când au venit bărbații în costume negre, fiica mea le-a oferit ceai. Bărbații au acceptat, politicoși ca niște invitați. Însă când au început să-mi deșarte pe podea sertarele biroului, să tragă brațe de cărți de pe rafturi, să întoarcă saltelele și să scotocească prin dulapuri, Ira a luat de pe sobă ceainicul care fluiera și a pus înapoi în bufet cești le și farfurioarele.

Când un bărbat care ducea o ladă mare le-a ordonat celorlalți să strângă orice era util, băiatul meu mai mic, Mitea, s-a dus pe balcon, unde-și ținea ariciul. L-a îndesat în pulover, de parcă bărbații urmau să-i pună în cutie și animalul de companie. Unul dintre ei – cel care și-a lăsat mâna să alunece pe spatele meu când m-au băgat în mașina lor neagră – l-a mângâiat pe Mitea pe creștet și i-a zis bravo. Mitea, blândul Mitea, i-a împins mâna violent și s-a retras în dormitorul pe care-l împărțea cu soră-sa.

Mama, care era la baie când veniseră bărbații, a apărut purtând doar un halat, cu părul încă ud și fața roșie.

— Ți-am spus eu că așa o să se întâmple. Ți-am spus că o să vină.

Bărbații mi-au răscolit scrisorile de la Boris, notițele, listele de alimente, tăieturile din ziare, revistele, cărțile.

— Ți-am zis că n-o să ne aducă decât necazuri, Olga.

Înainte să apuc să răspund, un bărbat m-a prins de braț – mai degrabă ca un iubit decât ca o persoană trimisă să mă aresteze – și, cu răsuflarea fierbinte pe gâtul meu, a zis că trebuie să plecăm. Am încremenit. A fost nevoie de urletele copiilor mei ca să revin în prezent. Ușa s-a închis în urma noastră, dar urletele lor s-au auzit și mai tare.

Mașina a cotit de două ori la stânga, apoi o dată la dreapta. După aceea, din nou la dreapta. N-a trebuit să mă uit pe geam ca să știu unde mă duceau bărbații în costume negre. Îmi era greață și i-am spus asta celui de lângă mine, care mirosea a ceapă prăjită și varză. A deschis geamul, un mic semn de bunăvoință. Însă greața persista și, când s-a ivit clădirea mare, din cărămidă galbenă, am icnit.

În copilărie, fusesem învățată să-mi țin răsuflarea și să-mi limpezesc gândurile când treceam pe lângă Lubianka – se zicea că Ministerul pentru Securitatea Statului putea să-și dea seama dacă aveai gânduri antisovietice. La vremea aceea, habar n-aveam ce erau gândurile antisovietice.

Mașina a trecut printr-un sens giratoriu și apoi a intrat pe poarta care dădea în curtea interioară a Lubiankăi. Mi s-a umplut gura de fiere, pe care am înghițit-o repede. Bărbații de lângă mine s-au îndepărtat cât de mult au putut.

Mașina s-a oprit.

— Care-i cea mai înaltă clădire din Moscova? a întrebat, în timp ce deschidea ușa, bărbatul care mirosea a ceapă și varză.

Am mai simțit un val de greață și m-am aplecat, eliminând micul dejun, cu ouă prăjite, pe pietrele de pavaj, ratând cu puțin pantofii negri tociți ai bărbatului.

— Lubianka, bineînțeles. Se spune că din subsol poți să vezi până în Siberia.

Al doilea bărbat a râs și și-a stins țigara cu tocul pantofului.

Am scuipat de două ori și m-am șters la gură cu dosul mâinii.

∴

Odată intrați în clădirea masivă de cărămidă galbenă, bărbații în costume negre m-au predat către două femei gardian, dar nu înainte să-mi arunce o privire care spunea că ar trebui să fiu recunoscătoare că nu sunt ei cei care să mă ducă până la celulă. Femeia mai masivă, cu o urmă de mustață, stătea pe un scaun de plastic albastru aflat într-un colț, în timp ce femeia mai micuță mi-a cerut, cu o voce așa de blândă, că parcă încerca să convingă un bebeluș să facă la toaletă, să mă dezbrac. Mi-am scos haina, rochia și pantofii și am rămas în lenjeria de culoarea pielii, în timp ce femeia mai scundă mi-a luat ceasul și inelele. Le-a dat drumul într-o cutie metalică, cu un zăngănit care a răsunat din zidurile de beton, și mi-a făcut semn să-mi desfac sutienul. M-am împotrivit, încrucișându-mi brațele.

— Avem nevoie de el, a spus femeia care stătea pe scaunul albastru – primele cuvinte pe care mi le-a adresat. Ai putea să te spânzuri.

Mi-am desfăcut sutienul și l-am scos, iar aerul rece mi-a lovit pieptul. Le-am simțit ochii cercetându-mi trupul. Chiar și în aceste condiții, femeile se compară.

— Ești gravidă? a întrebat femeia mai masivă.

— Da, am răspuns.

Era prima dată când spuneam acest lucru cu glas tare.

Ultima dată când făcusem dragoste cu Boris fusese la o săptămână după ce se despărțise de mine pentru a treia oară.

— S-a terminat, îmi spusese. Trebuie să se termine.

Îi distrugeam familia. Eram cauza durerii lui. Îmi spusese toate astea în timp ce pășeam pe o alee de lângă Arbat și am căzut în pragul unei brutării. M-a ridicat, iar eu am țipat la el să mă lase în pace. Lumea s-a oprit și se uita.

Săptămâna următoare, era la ușa mea. Adusese un dar: un halat japonez scump, pe care i-l procuraseră de la Londra surorile lui.

— Probează-l de dragul meu, m-a implorat.

M-am ascuns după paravan și l-am pus pe mine. Țesătura era scorțoasă și nu mă avantaja, umflându-se pe burtă. Era prea mare – poate că le zisese surorilor lui că era un dar pentru nevastă-sa. Îl detestam și i-am și spus. A râs.

— Atunci scoate-l, m-a rugat.

L-am scos.

După o lună, a început să mă furnice pielea, ca atunci când te cufunzi într-o baie fierbinte venind de la frig. Mai simțisem furnicăturile alea, cu Ira și Mitea, și știam că-i port copilul.

— Atunci o să vină curând la tine un doctor, mi-a zis femeia gardian mai scundă.

M-au percheziționat, mi-au luat totul, mi-au dat o salopetă gri largă și papuci cu două numere mai mari și m-au însoțit într-o cutie de ciment în care se aflau doar un preș și o găleată.

Am fost ținută în cutia de ciment trei zile și am primit cașă și lapte acru de două ori pe zi. A venit și un doctor să mă controleze, deși doar ca să confirme ce știam deja. Datorită copilului care creștea în mine fuseseră împiedicate să se petreacă lucrurile mai îngrozitoare despre care auzisem că li se întâmplau femeilor în cutia aceea.

După trei zile, m-au mutat într-o încăpere mare, tot din ciment, cu alte 14 deținute. Mi s-a dat un pat cu cadru metalic prins cu șuruburi în podea. Imediat ce gardienii au închis ușa, m-am întins.

— Nu poți să dormi acum, a zis o tânără care stătea pe patul de alături.

Avea brațe subțiri, cu răni în coate.

— O să vină și o să te trezească.

A arătat spre luminile fluorescente care străluceau deasupra.

— Nu e permis somnul în timpul zilei.

— Și o să ai noroc dacă ai parte de o oră de somn noaptea, a spus o a doua femeie.

Semăna puțin cu prima, dar părea suficient de bătrână ca să-i fie mamă. M-am întrebat dacă erau rude sau dacă, după ce ajungeau în locul ăsta, sub lumina asta strălucitoare, purtând aceleași haine, toate ajungeau până la urmă să semene unele cu altele.

— Atunci vin să te ia la *micile lor discuții.*

Femeia mai tânără i-a aruncat o privire celei mai în vârstă.

— Ce facem în loc să dormim? am întrebat.

— Așteptăm.

— Și jucăm șah.

— Șah?

— Da, a răspuns o a treia femeie, care stătea la o masă, în cealaltă parte a încăperii.

A ridicat un cal de șah, modelat dintr-un degetar.

— Joci?

Nu jucam, dar aveam să învăț în următoarea lună de așteptare.

∴

Gardienii au venit. În fiecare noapte, scoteau câte o femeie și o aduceau înapoi în Celula nr. 7 după câteva ore, tăcută și cu ochii roșii. Mă întăream în fiecare noapte, pregătită să vină să mă ia, dar tot am fost surprinsă când au venit, în sfârșit, după mine.

M-a trezit bătaia unui baston de lemn pe umărul gol.

— Inițialele! s-a răstit gardianul aplecat peste patul meu.

Bărbații care veneau noaptea întrebau întotdeauna care erau inițialele înainte să ne ia de-acolo. Am mormăit un răspuns. Gardianul mi-a spus să mă îmbrac și nu și-a mutat privirea cât

am făcut-o.

Am mers de-a lungul unui coridor întunecos și am coborât câteva rânduri de trepte. Mă întrebam dacă zvonurile erau adevărate: că Lubianka avea 20 de etaje sub pământ și era legată de Kremlin prin tuneluri și că un tunel ajungea până la un buncăr dotat cu tot luxul, construit pentru Stalin în timpul războiului.

Am fost dusă până la capătul unui alt coridor, la o ușă marcată 271. Gardianul a întredeschis-o, a aruncat o privire înăuntru, apoi, râzând, a deschis-o larg. Nu era o celulă, ci un depozit plin cu stive de conserve de carne și cutii de ceai, și saci de făină de secară așezați în ordine unul peste altul. Gardianul a mormăit și a arătat către o altă ușă, aflată în cealaltă parte a încăperii, aceasta fără niciun număr. Am deschis-o. Înăuntru mi-a fost greu să mă adaptez la lumină.

Era un birou cu mobilier elegant, care n-ar fi fost deplasat într-un hol de hotel. Un perete era acoperit cu rafturi ticsite cu cărți legate în piele; lângă un alt perete se aflau trei gardieni. La biroul mare din mijlocul încăperii stătea un bărbat cu tunică militară. Pe biroul lui se aflau teancuri de cărți și scrisori: cărțile *mele,* scrisorile *mele.*

— Ia loc, Olga Vsevolodovna, a spus.

Bărbatul avea umerii lăsați ai cuiva care-și petrecuse o viață în spatele unui birou sau aplecat din cauza unor munci grele; după mâinile lui cu o manichiură perfectă, cu care își ținea ceașca de ceai, am bănuit că era vorba de prima variantă. M-am așezat pe scăunelul din fața lui.

— Îmi pare rău că te-am făcut să aștepți, mi-a zis.

Am început cu discursul pe care avusesem săptămâni întregi să-l pregătesc:

— N-am făcut nimic rău. Trebuie să mă eliberați. Am familie. Nu există…

A ridicat un deget.

— Nimic rău? O să stabilim asta… cu timpul.

A oftat și s-a scobit între dinți cu vârful unghiei groase, îngălbenite, de la degetul mare.

— Și o să cam dureze.

Crezusem că aveau să-mi dea drumul din clipă în clipă, că toate se vor rezolva, că o să-mi petrec Anul Nou stând lângă o sobă încinsă și închinând cu Boris un pahar de vin georgian.

— Așadar, ce-ai făcut?

A răsfoit niște hârtii și a ridicat ceva ce părea să fie un mandat.

— Ai exprimat *opinii antisovietice de natură teroristă,* a spus el, de parcă ar fi citit lista de ingrediente pentru o rețetă de prăjitură cu miere.

Ai zice că groaza se simte rece, că îți amorțește trupul, o pregătire pentru vătămările care urmează. Pentru mine, a fost o fierbințeală care ardea ca focul, străbătându-mă din cap până în picioare.

— Te rog, am spus. Trebuie să vorbesc cu familia.

— Permite-mi să mă prezint.

A zâmbit și s-a rezemat de spătarul scaunului, făcând pielea să scârțâie.

— Eu sunt umilul tău anchetator. Pot să-ți ofer niște ceai?

— Da.

N-a făcut nicio mișcare să-mi dea ceai.

— Mă cheamă Anatoli Sergheievici Semionov.

— Anatoli Sergheievici…

— Poți să mi te adresezi cu Anatoli. O să ajungem să ne cunoaștem destul de bine, Olga.

— Poți să-mi spui Olga Vsevolodovna.

— E bine.

— Și aș vrea să fii direct cu mine, Anatoli Sergheievici.

— Și eu aș vrea să fii sinceră cu mine, Olga Vsevolodovna. Și-a scos o batistă folosită din buzunar și și-a suflat nasul.

— Spune-mi despre romanul ăsta pe care-l scrie. Am auzit câte ceva.

— Cum ar fi?

— Spune-mi, a zis el. Despre ce e *Doctor Jivago*?

— Nu știu.

— Nu știi?

— Încă mai scrie la el.

— Să zicem că te las singură o vreme, cu o bucățică de hârtie și un stilou… Poate ai reuși să te gândești la ce știi sau nu despre carte și să scrii totul. E bine așa?

N-am răspuns.

S-a ridicat și mi-a întins un teanc de coli albe. A scos din buzunar un stilou placat cu aur.

— Uite, folosește stiloul meu.

M-a lăsat cu stiloul lui și cu hârtia lui și cu cei trei gardieni ai lui.

Dragă Anatoli Sergheievici Semionov,
Oare să formulez ca o scrisoare? Cum se formulează corespunzător o mărturisire?
Am ceva de mărturisit, dar nu e ceea ce vrei să auzi. Și cu o asemenea mărturisire, de unde se începe? Poate cu începutul?

Am pus stiloul jos. Prima dată când l-am văzut pe Boris, era la o lectură publică. Stătea în spatele unui pupitru simplu de lemn, cu un reflector lucind pe părul lui argintiu și o strălucire pe fruntea înaltă. În timp ce-și citea poezia, avea ochii larg deschiși, era zâmbitor și copilăros, radiind prin public ca niște valuri, chiar până la locul meu din balcon. Mâinile i se mișcau cu iuțeală, ca și cum ar fi dirijat o orchestră. Și într-un fel chiar asta și făcuse. Uneori, publicul nu se putea abține și striga versurile înainte să apuce el să le spună. Odată, Boris se oprise și ridicase privirea spre lumini și aș fi jurat că mă putea vedea privindu-l de la balcon – că privirea mea a pătruns prin luminile albe ca s-o întâlnească pe-a lui. Când a terminat, m-am ridicat cu mâinile împreunate, uitând să aplaud. Am privit în vreme ce oamenii s-au grăbit spre scenă și l-au înconjurat, și am rămas în picioare în timp ce rândul meu, apoi toată loja și apoi întreaga sală s-au golit.

Am ridicat stiloul.

Sau ar trebui să încep cu felul cum a început?

La mai puțin de o săptămână după lectura de poezie, Boris stătea de vorbă, pe covorul roșu gros din holul de la *Novîi Mir,* cu noul editor al revistei literare, Constantin Mihailovici Simonov, un bărbat cu șifonierul plin de costume de dinaintea războiului și care purta două inele cu sigiliu cu rubin care se ciocneau când trăgea din pipă. Nu era ceva neobișnuit ca scriitorii să vină în vizită la redacție. De fapt, primeam de multe ori sarcina să le fac turul, să le ofer ceai, să-i scot la prânz – amabilitățile obișnuite. Însă Boris Leonidovici Pasternak era cel mai cunoscut poet rus în viață, așa încât Constantin și-a asumat rolul de gazdă, plimbându-l de-a lungul șirului de birouri,

prezentându-l redactorilor, graficienilor, traducătorilor și altor membri ai personalului. De aproape, Boris era și mai atrăgător decât fusese pe scenă. Avea 56 de ani, dar ai fi putut să-i dai 40. Ochii îi fugeau de la unul la altul în timp ce schimba politeţuri cu ei, iar pometii înalți îi erau scoși în evidență de zâmbetul larg.

Când se apropiau de biroul meu, am luat traducerea la care lucram și am început să fac semne la întâmplare pe manuscrisul de poezie. Sub birou, îmi fâțâiam picioarele în pantofii cu toc.

— Aș vrea să vă prezint uneia dintre cele mai înfocate admiratoare ale dumneavoastră, i-a spus Constantin lui Boris. Olga Vsevolodovna Ivinskaia.

Am întins mâna. Boris mi-a întors încheietura ca să-mi sărute dosul mâinii.

— Încântat să vă cunosc.

— Îmi plac poeziile dumneavoastră încă de când eram mică, am spus eu, prostește, în timp ce el se retrăgea.

A zâmbit, dând la iveală strungăreață.

— De fapt, acum lucrez la un roman.

— Despre ce? am întrebat, blestemându-mă pentru că îi cer unui scriitor să-și expună proiectul înainte să-l fi terminat.

— Este despre vechea Moscovă. Una pe care ești mult prea tânără ca să ți-o aduci aminte.

— Ce palpitant, a spus Constantin. Apropo de asta, ar trebui să stăm de vorbă la mine în birou.

— Sper să te mai văd, Olga Vsevolodovna, a zis Boris. E foarte plăcut că încă mai am admiratori.

De acolo a pornit.

Prima dată când am fost de acord să mă întâlnesc cu el, eu am întârziat și el a ajuns devreme. A spus că nu-l deranjează, că a ajuns cu o oră mai devreme în Piața Pușkinskaia și i-a făcut plăcere să se uite cum se așază porumbel după porumbel în vârful statuii de bronz a lui Pușkin, ca niște pălării însuflețite, cu pene. Când m-am așezat lângă el pe bancă, mi-a luat mâna și a spus că nu s-a mai gândit la nimic altceva de când mă cunoscuse, că nu se putea stăpâni să se gândească la cum ar fi să mă vadă apropiindu-mă și așezându-mă lângă el, cum ar fi să-mi ia mâna.

După aceea, în fiecare dimineață mă aștepta în fața apartamentului. Înainte de serviciu, ne plimbam pe bulevardele

largi, prin piețe și parcuri, înainte și înapoi pe fiecare pod care traversa Moscova, niciodată cu vreo destinație în minte. Teii fuseseră în plină floare în vara aceea și tot orașul mirosea a miere, dulce și ușor putred.

Îi spuneam totul: despre primul meu soț, pe care-l găsisem spânzurat în apartamentul nostru; despre al doilea, care îmi murise în brațe; despre bărbații cu care fusesem înaintea lor și despre bărbații cu care fusesem după aceea. Îi vorbeam despre sentimentele mele de rușine și de umilință. Îi vorbeam despre bucuriile mele ascunse: să fiu prima care coboară dintr-un tren, să-mi pun cremele de față și parfumurile așa încât să aibă toate etichetele în față, gustul de plăcintă cu cireșe amare de la micul dejun. În acele prime câteva luni, eu am tot vorbit, iar Boris a ascultat.

Până la sfârșitul verii, am început să-i spun Boria și el a început să-mi spună Olea. Și lumea a început să vorbească despre noi. Cel mai mult, mama.

— E pur și simplu inacceptabil, a spus de așa de multe ori, că am pierdut șirul. E însurat, Olga.

Dar știam că pe Anatoli Sergheievici nu-l interesează să audă *acea* mărturisire. Știam ce mărturisire voia să scriu. Mi-am adus aminte cuvintele lui: „Soarta lui Pasternak va depinde de cât de cinstită ești”. Am luat stiloul și am început iar.

> *Dragă Anatoli Sergheievici Semionov,*
> *~~În~~* Doctor Jivago *~~este vorba despre un doctor.~~*
> *~~Este o poveste a anilor dintre cele două războaie.~~*
> *~~Este vorba despre Iuri și Lara.~~*
> *~~Este vorba despre vechea Moscovă.~~*
> *~~Este vorba despre vechea Rusie.~~*
> *~~Este vorba despre dragoste.~~*
> *~~Este vorba despre noi.~~*
> Doctor Jivago *nu este antisovietic.*

Când s-a întors Semionov, după o oră, i-am dat scrisoarea. A cercetat-o, întorcând foaia.

— Poți să încerci din nou mâine-noapte.

A mototolit hârtia, făcând-o ghemotoc, a aruncat-o și le-a făcut semn gardienilor să mă ia de-acolo.

**

În fiecare noapte venea după mine un gardian, iar cu Semionov aveam micile noastre discuții. Și în fiecare noapte, umilul meu anchetator îmi punea aceleași întrebări: *Despre ce e vorba în roman? De ce îl scrie? De ce îl aperi?*

Nu i-am spus ce voia să audă: că romanul era critic la adresa revoluției. Că Boris a respins realismul sovietic și a ales să creeze personaje care au trăit și au iubit din toată inima, independent de influența statului.

Nu i-am spus că Boria începuse romanul înainte să ne cunoaștem. Că o avea deja pe Lara în minte și că în primele pagini eroina semăna cu soția lui, Zinaida. Nu i-am spus că, pe măsură ce trecea timpul, Lara a devenit în cele din urmă eu. Sau poate că eu am devenit ea.

Nu i-am spus cum îmi spunea Boria muza lui, cum, în primul an pe care l-am petrecut împreună, spunea că a avansat cu romanul mai mult decât în cei trei ani de dinainte la un loc. Cum fusesem atrasă la început de el din cauza numelui – numele pe care-l știa toată lumea –, dar mă îndrăgostisem de el în pofida numelui. Cum pentru mine el era mai mult decât poetul faimos de pe scenă, fotografia din ziar, persoana din lumina reflectoarelor. Cum mă încântau imperfecțiunile lui: strungăreața; pieptenul vechi de 20 de ani pe care refuza să-l înlocuiască; felul cum se scărpina cu stiloul pe obraz când se gândea, lăsând o dâră de cerneală neagră pe față; cum se forța să-și scrie marea operă cu orice preț.

Și chiar se forța. Ziua scria într-un ritm furios, lăsând paginile scrise să cadă într-un coș de nuiele de sub birou. Și noaptea îmi citea ce scrisese.

Uneori citea în fața unor mici adunări în apartamente de prin toată Moscova. Prietenii se așezau în semicerc în jurul unei măsuțe la care stătea Boria. Eu stăteam lângă el, simțindu-mă mândră să joc rolul gazdei, al femeii de lângă el, aproape al soției. Citea în felul lui entuziast, cuvintele rostogolindu-se unele peste altele, și privea peste capetele celor așezați în fața lui.

Participam la aceste lecturi prin oraș, dar nu și când citea la Peredelkino, care se afla la mică distanță cu trenul de Moscova. Dacea[6] din colonia scriitorilor era teritoriul soției lui. Casa de lemn brun-roșcat cu bovindouri se afla în vârful unui deal povârnit. În spatele ei erau șiruri de mesteceni și brazi, iar într-o

[6] Casă de vacanță sau casă înstărită la țară în Rusia.

parte, o cărare de pământ care ducea către o grădină întinsă. Când m-a dus prima dată acolo, Boria mi-a povestit pe larg căror legume le-a mers bine de-a lungul anilor, cărora nu și de ce.

Dacea, mai mare decât casele majorității cetățenilor, îi fusese oferită de guvern. De fapt, întreaga colonie Peredelkino era un dar din partea lui Stalin însuși, ca să ajute să prospere scriitorii patriei aleși pe sprânceană. „Producția de suflete este mai importantă decât producția de tancuri”, spusese el.

Cum zicea Boria, era și o bună modalitate de a le ține socoteala. Lângă el stătea autorul Constantin Aleksandrovici Fedin. Pe-aproape locuia și Cornei Ivanovici Șukovski, folosind casa pentru a lucra la cărțile lui pentru copii. Casa în care stătea și unde fusese arestat Isaac Emmanuilovici Babel, și în care nu se mai întorsese, era în josul dealului.

Și nu i-am spus lui Semionov niciun cuvânt despre cum îmi mărturisise Boria că romanul pe care-l scria îi putea aduce moartea, cum se temea că Stalin o să-l termine, așa cum făcuse cu mulți dintre prietenii lui în timpul epurărilor.

Răspunsurile vagi pe care i le dădeam nu-l mulțumeau niciodată pe anchetatorul meu. Îmi dădea altă hârtie și stiloul lui și-mi zicea să mai încerc o dată.

Semionov a încercat totul ca să-mi smulgă o mărturisire. Uneori era blând, îmi aducea ceai, mă întreba ce cred despre poezie, spunând că el a fost dintotdeauna un admirator al operei de început a lui Boria. A aranjat să mă consulte un doctor o dată pe săptămână și le-a dat instrucțiuni gardienilor să-mi dea o pătură de lână în plus.

Alteori, încerca să mă momească, spunând că Boria a încercat să se predea în schimbul meu. Odată, pe coridor a trecut un cărucior metalic, lovindu-se cu zgomot într-un perete, iar el a glumit că era Boris, bătând în zidurile Lubiankăi și încercând să intre.

Sau spunea că Boris a fost zărit la un eveniment, arătând bine cu soția la braț. „Neîmpovărat” a fost cuvântul pe care l-a folosit. Uneori nu era soția, ci o tânără drăguță. „Franțuzoaică, mi se pare”. Mă sileam să zâmbesc și să spun că mă bucur să aflu că e fericit și sănătos.

Semionov n-a pus nici măcar o dată mâna pe mine, nici n-a amenințat s-o facă. Însă violența era tot timpul prezentă, comportamentul lui blând întotdeauna calculat. Cunoscusem

toată viața bărbați ca el și știam de ce sunt capabili.

**

Noaptea, colegele mele de celulă și cu mine ne legam la ochi fâșii de pânză, într-o încercare zadarnică de a scăpa de luminile care nu se stingeau niciodată. Gardienii veneau și plecau. Somnul venea și pleca.

În nopțile când somnul nu venea deloc, inspiram și expiram, încercând să-mi calmez mintea suficient timp ca să deschid o fereastră către copilul care creștea în mine. Îmi țineam mâna pe burtă pentru a simți ceva. Odată, mi s-a părut că simt ceva mic, mic ca o bulă care se sparge. M-am agățat cât de mult am putut de senzația aceea.

Pe măsură ce-mi creștea burta, mi se permitea să stau întinsă cu o oră mai mult decât celelalte femei. Mi se dădea și o porție de cașă în plus și, din când în când, câte o porție de varză fiartă. Și celelalte deținute îmi făceau porție din mâncarea lor.

Până la urmă, mi-au dat o salopetă mai mare. Colegele de celulă mă rugau să le las să-mi pună mâna pe burtă ca să simtă loviturile copilului. Acestea păreau promisiunea unei vieți în afara Celulei nr. 7. *Cel mai mic deținut al nostru,* gângureau ele.

**

Noaptea a început ca și celelalte. Am fost trezită de bătaia unui baston și însoțită în sala de interogatoriu. M-am așezat vizavi de Semionov și am primit o altă foaie de hârtie.

Apoi s-a auzit o bătaie în ușă. A intrat un bărbat cu părul atât de alb, că părea aproape albăstrui, și i-a spus lui Semionov că întâlnirea fusese stabilită. Bărbatul s-a întors către mine.

— Ai cerut-o și acum o ai.

— Am cerut-o? am întrebat eu. Cu cine?

— Pasternak, a răspuns Semionov, cu glasul mai ridicat și mai aspru în prezența celuilalt. Te așteaptă.

Nu credeam. Însă când m-au urcat în spatele unui microbuz fără ferestre, mi-am permis să cred. Sau, mai degrabă, n-am putut înăbuși o mică speranță. Gândul că o să-l văd, chiar și în condițiile astea, era cea mai mare bucurie pe care o simțisem de la prima mișcare a copilului nostru.

∴

Am ajuns la un alt sediu oficial și am fost dusă printr-o serie de coridoare și, în jos, câteva rânduri de trepte. Când am ajuns într-o încăpere întunecoasă de la subsol, eram extenuată și

transpirată și nu puteam decât să mă gândesc la Boria care avea să mă vadă în halul acela.

M-am întors, privind camera goală. Nu erau scaune; nu era nicio masă. Din tavan atârna un bec. Podeaua se înclina către o scurgere ruginită aflată în mijloc.

— Unde e? am întrebat, dându-mi imediat seama ce proastă fusesem.

În loc să-mi răspundă, însoțitorul meu m-a împins brusc printr-o ușă de metal, care s-a încuiat în urma mea. M-a asaltat mirosul. Era dulce și inconfundabil. Am văzut mese cu forme prelungi acoperite cu pânză. Mi s-au înmuiat genunchii și am căzut pe podeaua rece și udă. Oare Boris era acolo? De-asta mă aduseseră aici?

Ușa s-a deschis din nou, după ce trecuseră minute sau ore, și două brațe m-au ridicat pe picioare. Am fost târâtă înapoi pe scări în sus și apoi pe alte coridoare care păreau nesfârșite.

Ne-am urcat într-un lift de marfă din capătul unui culoar. Gardianul a închis cușca și a tras de manetă. Motoarele s-au însuflețit și liftul s-a scuturat violent, însă nu s-a mișcat. Gardianul a tras din nou maneta și a deschis cușca.

— Tot uit, a zis el cu un rânjet, împingându-mă din lift. Nu mai merge de o veșnicie.

S-a întors spre prima ușă pe stânga și a deschis-o. Înăuntru era Semionov.

— Te-am așteptat cu toții, a zis.

— Cine sunt *cu toții*?

A bătut de două ori în perete. Ușa s-a deschis din nou și a intrat târșâindu-și picioarele un bătrân. Mi-a trebuit o clipă să-mi dau seama că era Serghei Nicolaievici Nikiforov, fostul profesor de engleză al Irei – sau o umbră de-a lui. Barba, în mod normal scrupulos îngrijită, era țepoasă, pantalonii căzeau de pe trupul subțiratic, pantofii n-aveau șireturi. Duhnea a urină.

— Serghei, am îngânat eu.

Dar a refuzat să mă privească.

— Începem? a întrebat Semionov. Bun, a spus fără să aștepte vreun răspuns. Hai s-o luăm de la capăt. Serghei Nicolaievici Nikiforov, confirmi mărturia pe care ne-ai dat-o ieri: că ai fost prezent în timpul unor discuții antisovietice între Pasternak și Ivinskaia?

Am țipat, dar am fost iute redusă la tăcere de o palmă a

gardianului care stătea lângă ușă. M-a împins în peretele cu faianță, dar n-am simțit nimic.

— Da, a răspuns Nikiforov, cu capul tot plecat.

— Și că Ivinskaia te-a informat despre planul ei de a fugi în străinătate cu Pasternak?

— Da, a spus Nikiforov.

— Nu-i adevărat! am strigat eu.

Gardianul s-a îndreptat către mine.

— Și că ai ascultat programe radio antisovietice acasă la Ivinskaia?

— Nu e... de fapt, nu... cred...

— Deci ne-ai mințit?

— Nu.

Bătrânul și-a ridicat mâinile care tremurau ca să-și acopere fața, scoțând un vaiet nepământesc.

Am vrut să-mi întorc privirea, dar n-am făcut-o.

∴

După mărturisirea lui Nikiforov, l-au scos de-acolo, iar pe mine m-au dus înapoi în Celula nr. 7. Nu sunt sigură când au început durerile – fusesem amorțită ore în șir –, dar, la un moment dat, colegele de celulă i-au avertizat pe gardieni că așternutul meu era îmbibat de sânge.

M-au dus la spitalul din Lubianka și, când doctorul mi-a spus ce știam deja, nu mă puteam gândi decât cum îmi miros hainele a morgă, a moarte.

**

— Declarațiile martorilor ne-au permis să-ți dăm în vileag acțiunile: ai continuat să denigrezi regimul nostru și Uniunea Sovietică. Ai ascultat Vocea Americii. Ai calomniat scriitori sovietici cu vederi patriotice și l-ai ridicat în slăvi pe Pasternak, un scriitor cu opinii împotriva orânduirii.

Am ascultat verdictul judecătorului. Am auzit cuvintele pe care le spunea și numerele pe care le rostea. Dar nu le-am putut pune cap la cap până nu m-au dus înapoi în celulă. Cineva a întrebat, iar eu am răspuns:

— Cinci ani.

Și abia atunci m-a lovit: cinci ani într-un lagăr de reeducare din Potma. Cinci ani, 600 de kilometri de Moscova. Fiica și fiul meu aveau să fie adolescenți. Mama urma să aibă aproape 70 de ani. O să mai fie în viață oare? Boris avea să fi mers mai

departe – poate să-și fi găsit o nouă muză, o nouă Lara. Poate că și-o găsise deja.

∴

În ziua de după pronunțarea sentinței, mi-au dat o haină de iarnă mâncată de molii și m-au urcat în spatele unui camion cu prelată, plin cu femei. Am privit Moscova trecând pe lângă noi printr-o deschizătură din spate.

La un moment dat, un grup de elevi a traversat prin spatele camionului, doi câte doi. Profesoara le-a strigat să se uite drept în față, dar un băiețel s-a întors și ne-am privit în ochi. Preț de o clipă, mi-am imaginat că era propriul meu fiu, Mitea al meu, sau poate bebelușul pe care nu l-am cunoscut.

Când s-a oprit camionul, gardienii au țipat la noi să coborâm și să ne mișcăm repede spre trenul care avea să ne ducă în Gulag. M-am gândit la primele pagini din romanul lui Boria, cu Iuri Jivago urcând într-un tren cu tânăra lui familie, căutând siguranța în Urali.

Gardienii ne-au așezat pe banchete într-un vagon fără geamuri și, în timp ce trenul pornea, am închis ochii.

Moscova se întinde în cercuri, ca o pietricică aruncată în apa nemișcată. Orașul se extinde dinspre centrul lui roșu spre bulevarde și monumente și blocuri de apartamente – fiecare mai înalt și mai masiv decât cel de alături. Apoi vin copacii, apoi mediul rural, apoi zăpada, apoi zăpada.

OCCIDENT

Toamna lui 1956

CAPITOLUL 2

CANDIDATA

Era una dintre zilele acelea umede din District, cu aerul înăbușitor deasupra Potomacului. Chiar și în septembrie, tot mai aveai senzația că respiri printr-o cârpă udă. Imediat ce am ieșit din apartamentul de la parter unde stăteam cu mama, am regretat că mi-am pus fusta gri. Cu fiecare pas, nu puteam să-mi zic decât *lână, lână, lână.* Până să ajung să mă urc în autobuzul 8 și să mă așez în spate, simțeam transpirația care-mi trecea prin bluza albă. Și mai rău, aveam senzația că aveam două pete mari de sudoare, câte una pe fiecare fesă. Cu proprietarul care ne amenința că ne crește chiria, aveam mare nevoie de slujba asta. De ce nu-mi pusesem ceva de in?

După ce am schimbat autobuzul și m-am încins mergând încă trei cvartale, am ajuns la Foggy Bottom[7]. Mergând pe strada E, am încercat să-mi verific discret posteriorul în vitrina unui Peoples Drug[8]. Dar n-am reușit să disting nimic, din cauza strălucirii soarelui și pentru că nu purtam ochelarii.

Aveam 20 de ani când m-am dus prima dată la un oculist, însă până la vremea aceea eram deja atât de obișnuită cu muchiile tocite ale vieții, încât, când am văzut în cele din urmă lumea așa cum era ea în realitate, totul devenise mult prea însuflețit. Puteam să văd fiecare frunză dintr-un copac și fiecare por de pe nas. Puteam să văd fiecare fir de blană albă de pisică pe orice articol de îmbrăcăminte, mulțumită mâței vecinilor, Mișka. Toate astea îmi provocau dureri de cap. M-am trezit că

[7] Denumire neoficială a Departamentului de Stat american, situat în apropierea Potomacului.

[8] Lanț de drogherii fondat în 1905 și achiziționat ulterior de CVS, în 1990.

prefer să văd lucrurile ca un tot înceţoşat, nu în componente clare, aşa că purtam rareori ochelarii. Sau poate că eram doar încăpăţânată – aveam o idee despre cum arăta lumea şi mă neliniştea orice lucru care o contrazicea.

Trecând pe lângă un bărbat aşezat pe o bancă, i-am simţit privirea stăruind. Oare se uita la felul cum îmi lăsam umerii şi priveam atent în pământ când mergeam? Exersam corectarea posturii mergând ore în şir prin dormitor cu cărţi pe cap, dar, cu toate exerciţiile, nu reuşisem să rezolv problema. Ori de câte ori simţeam căutătura unui bărbat, presupuneam că se uita la mersul meu stângaci. Cealaltă variantă, că m-ar fi putut considera atrăgătoare, nu-mi trecea niciodată prin cap. Întotdeauna era vorba despre felul cum merg sau de hainele făcute în casă, sau că mă uitam din greşeală prea lung la cineva, aşa cum sunt înclinată să fac. Niciodată nu mă gândeam că era din cauză că sunt drăguţă. Nu, asta niciodată.

Am grăbit pasul, m-am furişat într-un birt şi m-am dus direct la toaletă.

Nicio urmă de transpiraţie, mulţumesc lui Dumnezeu. Tot restul era altă poveste: bretonul era lipit de frunte, rimelul, despre care mama îmi spusese că părea genul pe care să-l folosească o mireasă venită la pachet, se întinsese, iar pudra pe care o aplicasem delicat pe ceea ce vânzătoarea de la Woolworth numise „zonele cu probleme” era îngroşată ca aluatul la pachet Bisquick. Mi-am dat cu apă pe faţă şi eram pe punctul să mă şterg când a bătut cineva la uşă.

— O clipă.

Bătăile au continuat.

— Ocupat!

Persoana aflată de cealaltă parte a uşii a scuturat mânerul.

Am întredeschis uşa şi mi-am arătat faţa cu apa scurgându-se de pe ea.

— Ies imediat, i-am spus bărbatului cu un ziar la subraţ şi am trântit uşa.

Ridicându-mi fusta, am îndesat un şerveţel de hârtie împăturit între lenjerie şi centură şi m-am uitat la ceas: mai aveam 25 de minute până la interviu.

Sidney, fostul meu iubit, dacă pot să-i zic aşa, îmi spusese prima dată despre postul ăsta într-o seară cu pizza şi beri la Bayou. Era unul dintre tipii ăia din D.C. care se mândresc că

sunt la curent cu tot ce se întâmplă și știa că eu încercam să obțin un post în administrație încă de când absolvisem, cu doi ani în urmă. Însă posturile de începători erau puține și în general, ca să ai o intrare, trebuia să cunoști pe cineva care cunoaște pe cineva. Sidney era intrarea mea. Avea un post la Departamentul de Stat și auzise de postul de dactilografă de la prietenul unui prieten. Știam că e ceva cu bătaie lungă, pentru că abilitățile mele de dactilografiat și stenografiat erau doar rezonabile, iar singura mea experiență era de răspuns la telefoane pentru un avocat aproape pensionat, cu costume care nu-i veneau bine. Însă Sidney spusese că postul era sigur al meu, pentru că pusese o vorbă bună la cineva pe care-l știa în Agenție. Bănuiam că de fapt nu știa pe nimeni în Agenție la care să pună o vorbă bună, dar tot i-am mulțumit. Când s-a aplecat să-l sărut, am întins mâna și i-am mulțumit din nou.

Am ieșit de la toaletă, ușurată să văd că bărbatul cu ziarul plecase. Am comandat o Coca-Cola mare și grecul micuț din spatele tejghelei mi-a dat-o făcându-mi cu ochiul.

— Ai pornit-o cu stângul? m-a întrebat.

Încuviințând din cap, am dat sucul pe gât.

— Mersi, am spus, împingând o monedă de 5 cenți pe tejghea.

A împins-o înapoi cu degetul.

— Fac cinste, a zis el și mi-a făcut iar cu ochiul.

∴

Am ajuns cu un sfert de oră mai devreme la porțile negre de fier care duceau în complexul de clădiri masive de cărămidă cenușii și roșii de pe Navy Hill. Cinci minute ar fi fost decent, dar dacă ajunsesem cu un sfert de oră mai devreme însemna că trebuia să mă plimb prin jur de trei ori înainte să intru. Până atunci, eram iar transpirată toată. Când am împins ușa grea, mă așteptam să fiu întâmpinată de un val de aer condiționat încântător, dar nu m-a lovit decât același aer încins.

După ce am așteptat la coadă pentru control, mi-a venit rândul să-mi fie verificate actele cu lista de vizitatori aprobată. Însă când am dat să le prezint, pe lângă mine a trecut un bărbat cu părul alb și ochelari cu rame de sârmă rotunde, lovindu-se de mine și făcându-mă să-mi scap geanta. CV-ul meu sărăcăcios a căzut pe podea. Bărbatul care trecuse pe lângă controlul de securitate s-a întors. L-a ridicat de jos și mi-a înmânat lista mea

de realizări și calificări, acum pătată și ușor înflorită, dar tot sărăcăcioasă, cu un „la-l de-aici, domnișoară”. Apoi a dispărut înainte să apuc să răspund.

∴

În lift, mi-am umezit cu limba vârful degetului și am curățat o pată de pe CV. N-a făcut decât să înrăutățească situația și m-am blestemat că n-am luat cu mine un exemplar în plus. Îl scrisesem cu ajutorul unei cărți pe care o luasem de la bibliotecă, intitulată *Cum să obții cinstit slujba!* Am formulat CV-ul conform instrucțiunilor din carte, plătind chiar în plus pentru hârtia gălbuie mai groasă. CV-ul pătat era ceea ce cartea ar fi numit „neprofesionist”.

Ca și cum n-ar fi fost de-ajuns, când l-am ridicat, am împins în sus șervețelul de hârtie pe care-l îndesasem la baie și acum îl simțeam apăsându-mă în spate. Mi-am impus să nu mă gândesc la el, ceea ce m-a făcut să mă gândesc și mai mult.

— Încotro mergi? m-a întrebat femeia de lângă mine, cu degetul deasupra butoanelor.

— Ah, am zis. Trei. Nu, patru.

— Interviu?

Am ridicat CV-ul pătat.

— Dactilografă?

— De unde știi?

— Mă descurc destul de bine cu evaluările rapide.

Femeia a întins mâna. Avea ochii depărtați și buzele pline, date cu un ruj roșu lucios, care semănau cu două jeleuri colorate în formă de peștișori.

— Lonnie Reynolds, a zis ea. Sunt în Agenție dinainte să fie Agenție.

Părea în același timp mândră și plictisită din acest motiv. Când i-am strâns mâna, am zărit o dungă albă pe inelar. Și-a dat seama că am observat inelul care lipsea și mi-a susținut privirea preț de o clipă stânjenitoare. Liftul a scos un clinchet la etajul al treilea.

— Vreun sfat? am întrebat-o în timp ce cobora.

— Dactilografiază repede. Nu pune întrebări. Și nu accepta niciun rahat.

În timp ce în lift urcau doi bărbați, am auzit-o strigându-mi din spatele lor.

— Apropo, ăla care a intrat în tine era Dulles.

Înainte să apuc să întreb cine era Dulles, ușile s-au închis.

∴

La etajul al patrulea, secretara m-a întâmpinat făcându-mi semn către un șir de scaune de plastic aflate de-a lungul peretelui, unde așteptau deja două femei. M-am așezat și eu și am simțit cum se mișcă șervețelul de hârtie. M-am blestemat că nu intrasem mai devreme, deși avusesem ocazia.

În dreapta mea era o femeie mai în vârstă, care purta o jachetă verde ce părea să aibă vreo 20 de ani și o fustă lungă de catifea reiată. Era îmbrăcată mai degrabă ca o profesoară demodată decât ca o stenodactilografă sau, cel puțin, cum îmi imaginam eu că ar trebui să arate o stenodactilografă, și m-am dojenit că sunt așa de înclinată să judec lumea. Își ținea CV-ul în poală, strâns între arătătoare și degetele mari. Oare era la fel de agitată ca mine? Se întorcea oare la muncă după ce plecaseră copiii de-acasă? Începuse o nouă carieră, făcând cursuri la seral, dorindu-și să facă acum ceva nou? S-a uitat la mine și mi-a șoptit „Succes”. Am zâmbit și mi-am spus s-o las baltă.

M-am uitat la ceasul de pe perete, ca pretext s-o studiez pe bruneta minionă care stătea în stânga mea. Parcă era proaspăt ieșită din școala de secretare – 20 de ani, poate, dar nu arăta cu nici măcar o zi peste 16 ani. Mai drăguță decât mine, avea unghiile date cu o ojă roz lucioasă. Părul era aranjat într-una dintre coafurile alea care îți dau impresia că au necesitat o groază de timp și o mulțime de agrafe. Și era îmbrăcată cu o ținută care părea nouă: o rochie cu mânecă lungă cu guler alb și pantofi cu toc în carouri. Era genul de rochie pe care o văzusem în vitrina unui magazin universal și mi-aș fi dorit s-o pot cumpăra în loc să mă duc acasă și s-o desenez pe o bucată de hârtie, ca să-mi poată face mama una la fel. Și fusta de lână de pe mine era copiată după una gri pe care o văzusem pe un manechin în vitrină la Garfinckel cu un an în urmă.

Mă plângeam mult prea des că hainele mele nu erau cumpărate de la magazin și nici măcar nu erau la modă, dar, după ce avocatul se pensionase de-a binelea și mă pusese pe liber, singurii bani pentru plata chiriei apartamentului nostru de la subsol veneau din munca de croitoreasă ale mamei. Lucra în sufragerie, pe o masă veche de ping-pong pe care o găsiserăm pe trotuar. Scoseserăm plasa stricată și își instalase pe masa verde obiectul mândriei și bucuriei ei – o mașină de cusut cu

pedală Vesta, un dar de la tata și unul dintre puținele lucruri pe care le luase cu ea în călătoria făcută de la Moscova. La Moscova, mama lucrase la fabrica Bolșevișca, însă avusese tot timpul și o activitate colaterală pe piața neagră, făcând ținute de comandă și rochii de mireasă. Era o femeie ca un buldog – și ca înfățișare, și ca temperament. Venise în Statele Unite cu al doilea val de imigranți ruși care părăsiseră Patria-Mamă. Granițele erau pe punctul de a se închide și, dacă părinții mei ar mai fi așteptat fie și numai câteva luni, aș fi crescut în spatele Cortinei de Fier în loc de Tărâmul celor liberi.

Când și-au strâns lucrurile din cămăruța lor, aflată într-un apartament la comun pe care-l împărțeau cu alte patru familii, mama era însărcinată în trei luni cu mine și spera să ajungă pe țărmurile americane la timp pentru naștere. De fapt, sarcina mamei a fost cea care i-a împins să plece. Pe măsură ce-i creștea burta, tata a obținut documentele necesare și o locuință temporară, împreună cu niște veri de gradul al doilea care se stabiliseră într-un loc care se chema Pikesville, în Maryland. La vremea aceea, mamei îi sunase foarte exotic și își șoptea, ca o rugăciune, „Maryland”, „Maryland”.

Pe atunci, tata lucra într-o fabrică de armament, însă înainte fusese la Institutul profesorilor roșii, unde studiase filosofia. În anul al treilea, a fost dat afară pentru că exprimase *idei care nu erau incluse în programa specifică.* Planul era ca tata să caute de lucru la una dintre multele universități din Baltimore sau Washington, să facă economii stând la verii lor un an sau doi, apoi să cumpere o casă, o mașină, să mai facă un copil… toate cele. Părinții mei visau la copilul pe care urmau să-l aibă. Își imaginau întreaga lui viață: cum se naște într-un spital american curat, cum învață primele cuvinte și în rusă, și în engleză, cum merge la cele mai bune școli, cum învață să conducă o mașină americană mare pe o autostradă americană largă, poate chiar cum joacă baseball. În visul lor, stăteau în tribune mâncând alune și ovaționau. Și în viitoarea lor casă, mama avea să aibă o cameră a ei unde să facă rochii și poate chiar să-și înceapă propria afacere.

Și-au luat rămas-bun de la părinți și frați și de la toți cei pe care-i cunoșteau, dar și de la toate lucrurile pe care le știau. Erau conștienți că odată ce plecau nu se vor mai putea întoarce, cetățenia fiindu-le retrasă definitiv pentru că își căutau

împlinirea visului american.

M-am născut la spitalul John’s Hopkins, iar primul meu cuvânt a fost un *da* rusesc, urmat de un *nu* englezesc. Am urmat o școală publică minunată și am jucat chiar și softball și am învățat să conduc Crosley-ul vărului meu. Însă tata n-a apucat să vadă nimic din toate astea. Mamei i-au trebuit ani de zile până să-mi spună de ce nu l-am cunoscut și, când mi-a spus, mi-a trântit totul vorbind repede, de parcă ar fi avut ceva de mărturisit. Așa cum a povestit ea, stăteau la coadă să se îmbarce pe vasul cu aburi care urma să-i ducă peste Atlantic, când s-au apropiat doi bărbați în uniformă și i-au cerut tatei să le arate actele. Mai trecuseră deja prin asta cu alți bărbați în uniformă, așa că mama n-a sesizat imediat pericolul pe care-l simțise tata când și-a scos actele din haină. Fără să se uite măcar la documentele de călătorie, bărbații l-au apucat pe tata de brațe, spunând că trebuie să le vadă superiorul lor, confidențial. Mama s-a prins de tata, dar bărbații l-au tras de lângă ea. A țipat și tata i-a spus calm să se urce pe vapor, că o să vină și el repede. Când ea a protestat, el i-a spus din nou „Urcă pe vapor”.

Când nava cu aburi a șuierat, semnalând că urmează să plece, mama n-a dat fuga la balustradă ca să vadă dacă tata alerga pe rampă în ultimul moment; știa deja că n-o să-și mai vadă niciodată soțul. În loc de asta, s-a prăbușit pe priciul care-i fusese rezervat în compartimentul de clasa a treia. Priciul de lângă ea avea să rămână gol tot restul călătoriei, loviturile mele în burtă fiindu-i singurul însoțitor. După ani de zile, când am primit o telegramă de la sora mamei, aflată la Moscova, în care spunea că tata a murit în Gulag, mama a stat fix o săptămână în pat. Pe-atunci eu aveam doar opt ani, dar m-am ocupat mai departe de gătit și curățenie, m-am dus și m-am întors singură de la școală și am terminat micile comenzi de cusut ale mamei – reparații de mâneci sfâșiate și tivuri de pantaloni – și apoi am livrat lucrurile reparate.

Prima ei slujbă în America a fost la Lou – Curățătorie și modificări, unde călca toată ziua cămăși bărbătești, venind acasă în fiecare seară cu mâinile pătate și crăpate din cauza chimicalelor puternice. Rar mai avea șansa să-și ia acul de cusut și să tivească o pereche de pantaloni sau să coasă nasturele la o haină. Însă la o săptămână după ce a aflat de moartea tatei,

mama s-a dat jos din pat, s-a fardat, a renunțat la slujba de la Lou și a trecut la treabă. Cusătură după cusătură, mărgea după mărgea, pană după pană, și-a pus întreaga jale în cusutul rochiilor. Abia dacă a ieșit din casă timp de două luni și, când a terminat, umpluse două geamantane cu rochii mai frumoase decât tot ce făcuse până atunci. L-a convins pe preotul de la biserica ortodoxă rusă a Sfintei Cruci să-i dea voie să-și instaleze o măsuță la festivalul anual de toamnă. A vândut toate rochiile în câteva ore, chiar și vedeta colecției, o rochie de mireasă pe care a cumpărat-o o femeie pentru fata ei de 11 ani, ca s-o poarte cândva, în viitor. Când a terminat, aveam destui bani să ne mutăm din casa înghesuită a verilor noștri din Maryland, să plătim chiria din prima și ultima lună pentru un apartament din D.C. și mama să-și poată porni afacerea legată de croitorie. Avea să-și împlinească visul ei american, chiar dacă trebuia s-o facă de una singură.

Și-a instalat atelierul, *Rochii SUA și altele pentru tine*, în apartamentul nostru de la subsol și s-a dus vorba despre talentele ei. Ruși americani la prima sau a doua generație o căutau pentru lucrări complicate în vederea unei nunți sau a unei înmormântări ori pentru o altă ocazie. Se lăuda că poate să coasă pe un corsaj mai multe paiete decât oricine altcineva de pe continent. Destul de repede, a ajuns să fie cunoscută drept a doua cea mai bună cusătoreasă din District. Prima era o femeie pe nume Bianka, iar mama avea un fel de rivalitate cu ea. „Știe să taie”, spunea ea oricui voia s-o asculte. „Cusăturile sunt neglijente. Tivurile ei se descos și dacă bate vântul. A stat prea mult în America”.

Mama ne-a susținut din afacerea ei, plătindu-mi chiar taxa la colegiu când am primit doar o bursă parțială la Trinity. Însă când proprietarul a amenințat să ne crească chiria, a devenit esențial să-mi găsesc o slujbă. În timp ce stăteam la secretariat, cercetându-mi concurența, gândul mi s-a cuibărit în inimă și mi-am apăsat mâna pe piept ca să-l înăbuș.

Chiar când eram pe punctul s-o întreb pe secretară unde e toaleta femeilor, ca să pot, în sfârșit, să rezolv problema cu șervețelul care-mi ajunsese de-acum la jumătatea spatelui, a intrat un bărbat. A bătut din palme ca și cum ar fi omorât o muscă. Apoi l-am recunoscut: era același bărbat care aștepta la ușa băii din birt, cu un ziar la subraț. Stomacul mi s-a strâns de

tot.

— Asta-i tot? a întrebat el.

Ne-am uitat una la alta, neștiind cui se adresează.

Secretara a ridicat privirea.

— Așa e.

Mi-a venit să mă ascund în dosul cuierului de haine.

L-am urmat pe un coridor și am intrat într-o încăpere mobilată cu șiruri de birouri. Pe fiecare se aflau câte o mașină de scris și un teanc de foi. M-am așezat în al doilea rând, nevrând să par prea nerăbdătoare. Se părea că nici altcineva nu voia să pară nerăbdător, așa că rândul al doilea s-a dovedit a fi până la urmă primul.

Chipul bărbatului – mă rog, cel puțin nasul – îl făcea să arate de parcă ar fi jucat cândva hochei sau ar fi boxat. M-a cercetat din cap până în picioare când m-am așezat, dar tot n-a părut să mă recunoască de la birt, mulțumesc lui Dumnezeu. Și-a scos haina și și-a suflecat mânecile bleu.

— Eu sunt Walter Anderson, a început el. Anderson, a repetat.

Aproape că mă așteptam să se întoarcă, să scoată o tablă și să-și scrie numele cu litere de mână. În loc de asta, și-a deschis servieta și a scos un cronometru.

— Dacă treceți de acest prim test, o să vă învăț numele. Dacă nu puteți să bateți repede, vă recomand să plecați acum.

Ne-a privit în ochi pe fiecare în parte, iar eu i-am întors privirea așa cum mă învățase mereu mama.

— N-o să te respecte nimeni dacă nu-i privești direct în ochi, Irina, îmi spunea ea. Mai ales bărbații.

Unele dintre femei s-au foit pe scaune, dar niciuna nu s-a ridicat.

— Bine, a spus Anderson. Hai să începem.

— Scuzați-mă, a zis femeia mai în vârstă, cu jacheta groasă.

Avea mâna ridicată și m-am înroșit de jenă pentru ea.

— Nu sunt profesor, a răspuns Anderson.

Femeia a coborât mâna.

— Așa e.

Anderson a privit spre tavan și a expirat.

— Aveți vreo întrebare?

— Ce o să dactilografiem?

Anderson s-a așezat la biroul masiv din capătul încăperii și a scos o carte galbenă din servietă. Era un roman: *The Bridges al*

Toko-ri[9].

— Avem vreun pasionat de literatură?

Am ridicat toate mâna.

— Bine, a zis el. Vreun admirator al lui James Michener?

— Am văzut filmul, m-am scăpat eu. Grace Kelly a fost minunată.

— Bravo ție, a răspuns Anderson.

A deschis cartea la prima pagină.

— Începem? a întrebat el, ridicând cronometrul.

∴

După aceea, în liftul aglomerat, mi-am tras discret bluza de pe spatele transpirat. Am băgat mâna dedesubt și am pipăit. Nimic. Dispăruse. Oare șervețelul de hârtie căzuse în lift? Sau, Doamne ferește, căzuse când m-am ridicat după test? Oare Walter Anderson se uita chiar în clipa asta la obiectul dezgustător? M-am gândit să mă întorc și să refac traseul, ca să văd unde ar fi putut să cadă, dar am hotărât că n-are importanță. Oricum n-aveam să capăt slujba.

Fusesem pe penultimul loc din grup și știu asta pentru că Walter Anderson făcuse calculele și apoi citise rezultatele cu voce tare.

— Păi, presupun că asta e, a spus bruneta tânără și drăguță pe nume Becky în timp ce coboram cu liftul.

Ea fusese cea mai lentă.

— O să mai fie și alte ocazii, a răspuns femeia mai în vârstă, cu jachetă.

Încerca s-o înăbușe, dar am auzit o urmă de bucurie în glasul ei. Avusese de departe cel mai bun rezultat.

— Oricum, tipul ăla părea un ciudat, a urmat Becky. Ați văzut cum se uita la noi? Ca la o cină cu fripturi.

Mi-a aruncat o privire.

— Mai ales la tine.

— Mda, sigur, am răspuns.

Observasem că Anderson se uitase la mine, dar am crezut că era doar o privire specifică interviului de angajare. Dar așa mi se întâmpla întotdeauna cu bărbații. Dacă un bărbat mă considera atrăgătoare, eu eram întotdeauna ultima care afla. Ar fi trebuit să-mi spună direct ca să cred și chiar și atunci nu credeam

[9] Nuvelă a scriitorului american James A. Michener, care a fost publicată în 1953 și descrie experiențele piloților marinei americane în Războiul din Coreea.

decât pe jumătate. Mă consideram mai degrabă ștearsă, tipul de femeie pe lângă care treci pe stradă sau lângă care te așezi în autobuz fără să te mai uiți o dată la ea. Mama spunea tot timpul că eram genul de femeie la care trebuie să te uiți bine ca s-o apreciezi. Și, ca să spun drept, preferam să mă pierd în decor. Viața e mai simplă dacă nu ești băgat în seamă, fără fluierăturile care le însoțeau pe alte femei, fără comentariile care le făceau să-și acopere pieptul cu poșeta, fără ochii care le urmăreau pretutindeni.

Am avut totuși o ușoară dezamăgire când, la 16 ani, mi-am dat seama că n-aveam să devin genul de frumusețe care fusese mama în tinerețe. Dacă ea era toată numai curbe, eu eram doar unghiuri. Când eram mică, mama purta ziua rochii de casă diforme în timp ce lucra. Dar uneori, seara, se schimba cu creațiile ei artizanale și proba rochiile pe care le făcea pentru femeile bogate. Se rotea și făcea fustele pline să se ridice în zbor prin bucătărie, iar eu îi spuneam că rochia n-o să mai arate niciodată așa de bine.

Văzusem o poză de-a ei la vârsta mea, purtând uniforma de fabrică: o salopetă oliv, cu șapcă asortată. N-am fi putut arăta mai diferit. Semănăm mult mai mult cu tata. După ce murise, mama ținea o fotografie de-a lui, îmbrăcat în uniformă militară, în sertarul de jos al măsuței de toaletă. Uneori, când era plecată de-acasă, o scoteam și mă uitam lung la poză, spunându-mi că, dacă aș uita vreodată cum arăta, în mine s-ar deschide un gol care s-ar putea să nu se mai închidă niciodată.

Candidatele s-au despărțit în fața porților Agenției, făcându-și semne cu mâna. Femeia mai în vârstă, care ne depășise pe toate, a strigat „Succes!”

— O să am nevoie, a zis femeia care stătuse lângă mine în timpul testului și și-a aprins o țigară.

Și eu aveam nevoie, deși nu credeam în noroc.

**

Au trecut două săptămâni și eram iar la masa din bucătărie, încercuind anunțuri de angajare în timp ce-mi beam ceaiul. Mama era la masa de ping-pong, lucrând la o rochie pentru Quinceañera[10] fiicei proprietarului nostru, în speranța că n-o să ne crească chiria. Îmi spunea a doua oară în ziua aceea despre o

[10] Aniversarea de 15 ani a fetelor spaniole sau latino-americane, în general incluzând o slujbă catolică și adesea marcând și prezentarea în societate.

știre pe care o citise în *Post,* despre o femeie care născuse o fetiță pe Key Bridge.

— N-au reușit să ajungă la timp la spital, așa că au oprit mașina și copilul s-a născut chiar acolo! Poți să crezi așa ceva? a strigat ea din camera de-alături.

Cum n-am răspuns, a repetat povestea, dar cu doi decibeli mai tare.

— Te-am auzit de prima dată!

— Îți vine să crezi așa ceva?

— Nu.

— Cum?

— Am zis că nu-mi vine să cred!

Trebuia să ies din casă, să mă duc la plimbare, să mă duc oriunde. Mama mă punea să fac comisioane pentru ea, dar altfel n-aveam mare lucru de făcut. Răspunsesem la vreo 10 anunțuri, dar obținusem un singur interviu pentru săptămâna următoare. În timp ce-mi puneam haina, a sunat telefonul. Am dat fuga în sufragerie chiar la timp ca s-o văd pe mama ridicând receptorul.

— Ce spui? a zis ea foarte tare, pe tonul rezervat convorbirilor telefonice.

— Cine e? am întrebat.

— Irene? Nu-i nicio Irene aici. De ce suni aici?

Am apucat telefonul.

— Alo?

Mama a ridicat din umeri și s-a întors la masa de ping-pong.

— Domnișoara Irina Droj-do-va? a întrebat o voce de femeie.

— Da, eu sunt. Îmi pare rău. Mama nu…

— Vă rog să rămâneți la telefon ca să vorbiți cu Walter Anderson.

— Ce?

S-a auzit muzică simfonică, iar mușchii stomacului mi s-au încleștat. După o clipă, muzica s-a oprit, întreruptă de vocea domnului Anderson.

— Vrem să te întorci.

— Nu am fost penultima? am întrebat, apoi am scrâșnit din dinți.

Chiar trebuia să-i aduc aminte de mediocritatea mea?

— Așa este.

— Credeam că nu e disponibil decât un singur post.

Încercam să mă sabotez de una singură?

— Ne-a plăcut ce am văzut.

— Am obținut postul?

— Nu încă, Repezilă, a zis el. Sau ar trebui să-ți găsesc un nume mai bun, ținând cont de abilitățile tale de dactilografă? Poți să vii la ora două?

— Azi?

Ar fi trebuit să mă duc la fabrica de țesături din Friendship Heights ca s-o ajut pe mama să aleagă niște paiete argintii pentru rochia de Quinceañera. Mamei nu-i plăcea să se ducă singură la magazinul de țesături, pentru că i se părea că proprietăreasa avea ceva împotriva rușilor. „Îmi ia de două, trei ori mai mulți bani!”, îmi zisese ultima dată când fusese acolo singură. „Se uită la mine de parcă aș fi cât pe ce să las o bombă în magazin. De fiecare dată!”

— Da. Azi, a spus el.

— La două?

— La două.

— Două?

În prag a apărut mama.

— Trebuie să mergem la Friendship Heights la ora două.

I-am făcut semn cu mâna.

— O să vin, am spus, dar linia era tăcută.

Anderson închisese deja. Aveam o oră să mă îmbrac și să ajung în centru.

— Deci? a întrebat mama.

— Mai am un interviu. Azi.

— Ai dat deja examenul de dactilografie. Ce altceva mai vor să faci? Gimnastică? O prăjitură? Ce altceva vor să mai știe?

— Nu știu.

S-a uitat de sus în jos la rochia de casă înflorată cu care eram îmbrăcată.

— Orice-ar fi, nu poți să te duci așa.

∴

De data asta, m-am îmbrăcat în in.

Iar am ajuns devreme, dar am fost însoțită în biroul lui Walter Anderson imediat ce am sosit. Prima întrebare pe care mi-a pus-o nu era una pe care s-o fi anticipat. N-a întrebat unde mă vedeam peste cinci ani, care credeam eu că era cea mai mare slăbiciune a mea sau de ce voiam slujba. Și n-a întrebat dacă eram comunistă sau dacă aveam vreo loialitate față de țara

mea natală.

— Povestește-mi despre tatăl tău, a început el imediat ce m-am așezat.

A deschis un dosar gros cu numele meu pe el.

— Mihail Abramovici Drojdov.

Am simțit o apăsare în piept. Nu-i mai auzisem rostit numele de ani de zile. În pofida inului, simțeam picături de sudoare adunându-mi-se pe ceafă.

— Nu l-am cunoscut niciodată.

— O clipă, a zis el și s-a tras de la birou.

A scos un magnetofon din sertarul de jos.

— Uit totdeauna să pornesc chestia asta. Te deranjează?

Fără să aștepte să-i răspund, a apăsat pe buton.

— Aici spune că a fost condamnat la muncă silnică pentru obținerea ilegală a unor documente de călătorie.

Deci asta era: de-asta îl ridicaseră de pe chei. Dar de ce o lăsaseră pe mama să plece? I-am pus întrebarea lui Anderson imediat ce mi-a trecut prin cap.

— Pedeapsă, a spus el.

Am țintuit cu privirea petele de cafea de pe biroul lui, care se suprapuneau ca niște cercuri olimpice. Un val de fierbințeală mi-a străbătut brațele și picioarele și m-am simțit nesigură.

— Aveam opt ani când am aflat, am reușit să spun.

Timp de opt ani, n-am știut nimic nici eu, nici mama. Copil fiind, îmi imaginasem momentul în care aveam să mă întâlnesc cu tata, cum avea să arate și să mă ridice în brațe și dacă o să aibă un parfum anume, de tutun sau aftershave, așa cum îmi închipuisem.

Am cercetat chipul lui Anderson în căutarea vreunui semn de compasiune, dar n-am găsit decât o ușoară sâcâială, de parcă ar fi trebuit să știu de ce e în stare Marele Monstru Roșu.

— Îmi pare rău, ce legătură are asta cu postul de dactilografă?

— Are toate legăturile din lume cu lucratul aici. Dacă vrei să ne oprim acum, dacă ți se pare prea neplăcut, eu n-am nimic împotrivă.

— Nu, doar…

Îmi venea să urlu că totul era din vina mea, că eu eram cea care-i provocase moartea, că dacă n-aș fi fost concepută n-ar fi riscat ei așa de mult. Dar m-am adunat.

— Știi cum a murit? a întrebat Anderson.

— Ni s-a spus că a făcut un atac de cord la minele de cositor de la Berlag.

— Și crezi așa ceva?

— Nu. Nu cred.

Totdeauna simțisem răspunsul îngropat adânc în mine, dar nu-l rostisem niciodată cu voce tare, nici chiar în fața mamei.

— N-a apucat să ajungă în lagăre. A murit la Moscova.

Anderson a tăcut.

— În timpul interogatoriului.

Mă întrebam ce știa și ce nu știa mama. Crezuse ce fusese în telegrama de la sora ei despre moartea tatei? Sau știuse? Se prefăcuse în toată perioada asta, de dragul meu?

— Ce sentimente îți creează asta? a întrebat Anderson.

Nu era o întrebare pentru care să fiu pregătită. Mi-am ațintit privirea asupra cercurilor de cafea.

— Nedumerire.

— Altceva?

— Furie.

— Furie?

— Da.

— Uite.

A închis dosarul cu numele meu pe el.

— Vedem ceva în tine.

— Despre ce e vorba?

— Ne pricepem să depistăm talentele ascunse.

CAPITOLUL 3

DACTILOGRAFELE

La Washington venise toamna. Era întuneric când ne trezeam și întuneric când plecam de la serviciu. Temperatura scăzuse cu vreo șase grade și, cât făceam naveta, mergeam cu capetele plecate ca să ne ferim de vântul care bătea printre clădiri, atente să nu patinăm pe frunzele umede sau să nu ne zboare tocurile pe trotuarele lunecoase. În astfel de dimineți – când gândul de a te da jos din patul cald ca să te duci să stai în

picioare într-un tramvai aglomerat, sub subrațul vreunui bărbat, doar ca să petreci ziua într-un birou în care trage curentul, sub luminile fluorescente puternice, aproape că ne făcea să ne luăm concediu medical – ne întâlneam la Ralph pentru cafea și gogoși înainte de serviciu. Aveam nevoie de acele 20 de minute, de doza aceea de zahăr, ca să nu mai vorbim de o ceașcă de cafea mai bună. Cafeaua Agenției, deși maronie și fierbinte, avea mai mult gustul paharelor de polistiren din care o beam.

Ralph era de fapt un grec micuț pe care-l chema Marcos. Venise în State, ne-a spus el, doar ca să aibă ocazia să îngrașe americance drăguțe ca noi cu produsele de patiserie pe care se trezea de la ora patru ca să le coacă. Ne spunea „frumoase” și „minunate”, deși abia dacă ne vedea prin vălul cataractei. Marcos flirta cu nerușinare, deși soția lui, o femeie pe care o chema Athena, cu un piept așa de mare, că trebuia să se dea un pas în spate când deschidea casa, era întotdeauna după tejghea. Totuși, Athena nu părea să se supere. Își dădea ochii peste cap și râdea de bătrân. Râdeam și noi și-l atingeam pe braț, sperând că o să ne pună o gogoașă pudrată în plus în pungă și că o să ne-o dea făcându-ne cu ochiul lui încețoșat.

Care ajungea prima la Ralph ocupa un separeu din spate. Era important să ocupăm un separeu din spate, ca să putem ține un ochi la ușă și să vedem cine intră. Nu era cafeneaua aflată cel mai aproape de sediu, dar din când în când se mai putea aventura pe-aici vreun ofițer și multe din ce spuneam noi la ședințele de dimineață n-am fi vrut să fie auzite.

De obicei, Gail Carter ajungea prima, pentru că avea de mers doar trei cuartale de la garsoniera ei de deasupra magazinului de pălării de pe strada H. Gail stătea cu o femeie care lucra de trei ani ca stagiar la Capitoliu și al cărei tată bogat deținea o fabrică de țesături în New Hampshire și-i plătea toate cheltuielile de întreținere.

Acea luni dimineață de octombrie a început cu aceeași vânzoleală.

— Iad curat, a zis Norma Kelly. Săptămâna trecută a fost iad curat.

La 18 ani, Norma se mutase la New York, cu visuri de a deveni poetă. Irlandeză americană cu un păr blond-roșcat care să-i dovedească descendența, Norma coborâse din autobuz la stația Dixie de pe West 42 și, cu valiza în mână, își croise drum până

la Costello's[11], ca să se amestece printre publicitarii de pe Madison Avenue și colaboratorii de la *The New Yorker*. În cele din urmă, și-a dat seama că ambele categorii erau mai interesate de ce avea în chiloți decât de vorbele pe care voia să le pună pe hârtie. Dar tot la Costello's a cunoscut și câțiva oameni din Agenție. Au încurajat-o să candideze pentru un post doar ca să flirteze cu ea, dar Norma avea nevoie de un salariu, așa că le-a urmat sfatul. Și-a dat o șuviță de păr după ureche și a amestecat trei cuburi de zahăr în cafea.

— Nu, săptămâna asta e mai rău decât iadul.

Judy Hendricks și-a tăiat gogoașa simplă în patru bucăți egale cu un cuțit de unt. Judy ținea tot timpul vreun soi de regim la modă despre care citise în *Woman's Day* sau *Redbook.*

— Ce-i mai rău decât iadul? a întrebat Judy.

— Săptămâna asta, aia-i mai rău decât iadul, a răspuns Norma, sorbind din cafea.

— Nu știu, a spus Judy. Săptămâna trecută a fost destul de rău. Adică, întâlnirea aia despre noile minicasete Mohawk? Cred că putem să înțelegem cum să apăsăm pe *înregistrare* fără un curs de inițiere de două ore. Dacă omul ăla mai arăta încă o dată diagrama, îmi ieșeau ochii din cap de-a binelea.

Și-a șters o firimitură invizibilă de pe buză, deși încă nu se atinsese de gogoașă.

Norma și-a pus șervetul pe piept.

— Dar cum naiba am putea noi să înțelegem dacă nu ne explică în detaliu un bărbat? a întrebat ea, imitând-o cât de bine putea pe Scarlett O'Hara.

— Totdeauna se poate și mai rău, a zis Linda. Nu trebuie să lași nimicurile să te doboare. Trebuie să-ți păstrezi durerile de cap pentru chestiile mai importante. Cum ar fi faptul că n-au mai alimentat automatul de tampoane de pe vremea lui Truman.

Linda avea doar 23 de ani, dar după ce se măritase începuse să vorbească de parcă aflase totul despre lume într-un fel pe care noi, fetele singure, nici măcar n-aveam cum să-l pătrundem, de parcă noi eram încă virgine sau așa ceva. Ne călca pe nervi, dar tot o consideram un fel de figură maternă:

[11] Bar aflat în epocă la intersecția dintre 3rd Street și 44th Street, frecventat în anii 1940 și 1950 de celebrități ale lumii literare și ale presei din New York. A fost demolat la începutul anilor 1970, pe locul său fiind ridicat un zgârie-nori.

prima care ne potolea când voiam să punem la locul lui vreun bărbat sau care ne aranja vreun fir de păr rebel. Cea care ne spunea când era momentul potrivit să-i sugerăm unui bărbat că avea o șansă cu noi și ce să facem dacă nu ne suna a doua zi.

— A naibii să fiu dacă-l mai ascult pe Anderson cum îmi spune că am vocea prea gravă când răspund la telefon, a zis Gail.

Walter Anderson, un bărbat ca un ursuleț, cu perciunii veșnic inegali, care arăta de parcă ar fi jucat cândva fotbal în colegiu, dar ajunsese să considere plimbarea din stația de autobuz până la birou exercițiu fizic, supraveghea corpul dactilografelor și alte operațiuni administrative din RS. Pe vremea OSS-ului făcuse muncă de teren și primise un post administrativ după înființarea Agenției, în 47. Niciodată în largul lui în spatele unui birou, Anderson se plimba de colo-colo, căutând ceva sau pe cineva asupra căruia să-și reverse frustrările reprimate. Dar după ce o făcea, era adesea cuprins de remușcări și compensa exagerat cu cutii de gogoși și flori în sala de mese. Prefera să-i spunem Walter, așa că noi îi ziceam Anderson.

Gail a înmuiat un șervețel de hârtie răsucit în paharul de apă și a șters o pată de gelatină roz de pe mânșeta bluzei.

— Noi, fetele care lucrăm în administrație, suntem alungate la mașina de scris, în timp ce niște copii supradimensionați ca Anderson ne spun ce să facem.

Gail nu era cu capsa pusă; avea mai degrabă un detonator în toată regula. După ce obținuse o diplomă în inginerie la U.C. Berkeley, își depusese CV-ul la Fundația Națională pentru Știință și la Departamentul Apărării, doar ca să fie refuzată din cauza „lipsei unei calificări superioare” – limbaj de cod pentru faptul că era femeie de culoare. Gail știa sigur că acolo lucrau deja câțiva foști studenți, albi și bărbați, care aveau aceeași diplomă ca ea – și avansau în carieră. Cu economiile pe sfârșite, a candidat pentru posturi de dactilografă și a trecut de la o slujbă la alta în administrație. Până să ajungă la Agenție, era exasperată că adevăratele ei calificări nu fuseseră luate în seamă.

— Și zilele trecute, știți ce mi-a zis? a urmat Gail. Că lui și soției lui *le place The Nat King Cole Show* și că ar trebui să fiu *foarte mândră* să-l văd la televizor. Când l-am întrebat de ce anume ar trebui să fiu mândră, a mormăit ceva și a șters-o.

A sorbit din cafea.

— *Sunt* mândră, dar n-aveam de gând să-l las și pe el să afle.

— Măcar programul e bun, se băgă și Kathy Potter.

Veșnica noastră optimistă cu o coafură umflată de 10 centimetri, Kathy venise în Agenție împreună cu sora ei mai mare, Sarah, care se măritase cu un ofițer la trei luni după ce se angajase și plecase cu el la post în străinătate. După ce dispăruse Sarah, Kathy era deosebit de tăcută, dar când vorbea, o făcea întotdeauna ca să ne aducă aminte că paharul e pe jumătate plin.

— Ei bine, închin pentru programul de la 9 la 17, a zis Norma, ridicând cana, deși n-a imitat-o nimeni.

A pus-o la loc pe masă.

— Și beneficiile, a adăugat Linda. Când lucram la cabinetul dentistului ăluia, după ce am terminat facultatea, n-aveam nici măcar asigurare stomatologică. Vă vine să credeți? Mi-a înlocuit plomba stricată pe sub mână, după program, dacă știți ce vreau să zic. Și asta doar pentru că voia, cum a zis el, *să mă cunoască mai bine* și credea că gazul ilariant ar fi de ajutor.

— Și a fost? a întrebat Kathy.

— Ei bine… a zis Linda și a mușcat din gogoașă.

— Ei? a insistat Norma.

Linda a înghițit.

— Chestia aia chiar te bine dispune.

∴

După Ralph, mergeam de voie până la numărul 2430 pe strada E. Sediul central al Agenției, retras de la stradă, se afla într-un complex care găzduise OSS-ul în timpul războiului. Treceam printr-o poartă neagră de fier și o luam pe alee. Era cu doi ani înainte să se mute Agenția în Langley. Până atunci, sediul era împărțit în câteva dintre clădirile acelea fără personalitate care domină National Mall. Le spuneam „provi”, pentru că, încă de când ne angajaserăm, ne spuseseră că o să ne mutăm curând. Clădirile cu acoperișuri de tablă erau greu de încălzit iarna, iar aerul condiționat mergea fix la fel de bine ca orice altceva din Washington.

Norma repeta sceneta în care ezita înainte să intre în hol pe ușile grele de lemn.

— Nu intru, a zis ea în lunea aceea, ținându-se de un cireș desfrunzit de lângă ușă.

Am tras-o cu noi înăuntru și ne-am așezat la coada pentru control, cu legitimațiile laminate în mână, cu poșetele deschise

și pregătite să fim împunse cu o tijă.

**

Știam dinainte să vină cum o cheamă. Lonnie Reynolds de la Personal ne spusese în vinerea de dinainte să înceapă lucrul.

— Irina Drojdova. O s-o aducă Anderson și o s-o prezinte luni dimineață.

— Altă rusoaică, a zis Norma, rostind ce gândeam toate.

Nu era neobișnuit ca rușii să treacă de partea noastră. De fapt, SR avea așa de mulți transfugi, încât glumeam spunând că dozatorul de apă e plin cu vodcă. Dulles detesta să folosească termenul „transfugi”, preferând să le spună „voluntari”. Cu toate acestea, rușii erau de obicei bărbați, nu dactilografe.

— Să vă purtați frumos, a spus Lonnie. Pare să fie un copil bun.

— Noi ne purtăm întotdeauna frumos.

— Da, mă rog, a încheiat Lonnie și a plecat.

Nu ne plăcuse niciodată Lonnie.

Irina era deja la biroul ei când am ajuns noi în lunea aceea. Subțire ca un mesteacăn, cu părul blond de lungime medie, cu ținută dreaptă, de începătoare. Am ignorat-o o oră întreagă, văzându-ne de treabă ca de obicei, timp în care ea și-a mișcat puțin scaunul și mașina de scris, s-a jucat cu nasturii hainei maro și a mutat agrafele de birou dintr-un sertar în altul.

Nu încercam să fim nepoliticoase. Însă fata asta nouă o înlocuia pe Tabitha Jenkins, una dintre membrele cu cea mai mare vechime ale Corpului. Soțul Tabithei se pensionase de la Lokheed și o șterseseră către un bungalow din însoritul Fort Lauderdale. Și acum rusoaica asta stătea la biroul ei.

Am amânat amabilitățile obișnuite puțin mai mult ca de obicei. Când a trecut de ora 10, a devenit și mai neplăcut. Cineva trebuia să spună ceva și s-a dovedit că Irina a fost cea care a spart gheața. S-a ridicat și toți ochii i-au măsurat din cap până în picioare silueta zveltă.

— Scuzați-mă, a spus ea, mai mult către podea decât către cineva anume. Unde e toaleta pentru doamne?

Și-a cules un fir de ață de pe haină.

— E prima mea zi, a adăugat, roșind în fața evidenței.

Avea un fel neobișnuit de a vorbi: nicio urmă de accent, dar ușor nefiresc, de parcă ar fi trebuit să se gândească la fiecare cuvânt înainte să-l rostească.

— Nu vorbești ca o rusoaică, a zis Norma, în loc s-o îndrume spre toaletă.

— Nu sunt. Mă rog, nu chiar. M-am născut aici, dar părinții sunt de-acolo.

— Toți rușii care lucrează aici spun așa, a replicat Norma și noi ne-am hlizit. Eu sunt Norma, a zis ea, întinzând mâna. Născută tot aici.

Irina i-a strâns mâna și am simțit cum dispare încordarea.

— Mă bucur să vă cunosc, a spus Irina.

S-a uitat la întregul corp al dactilografelor și ne-a privit pe fiecare în parte în ochi.

— Pe coridor, o iei la dreapta și apoi din nou la dreapta, a zis Linda.

— Cum? a întrebat Irina.

— Baia fetițelor.

— A, da. Mulțumesc.

Am privit până a dispărut pe coridor înainte să discutăm: rusismul ei (sau lipsa lui), culoarea părului (nu din tub), felul ciudat de a vorbi (ca o Katharine Hepburn ieftină), hainele ușor demodate (de la reduceri sau făcute acasă?).

— Pare drăguță, a conchis Judy.

— Destul de drăguță, a replicat Linda.

— Unde au găsit-o?

— În Gulag?

— Cred că e frumușică, a spus Gail.

Cu asta trebuia să fim de acord. Irina nu era genul care să câștige vreun concurs de frumusețe, dar avea ceva, un tip mai subtil de frumusețe.

S-a întors la Corpul dactilografelor, mergând alături de Lonnie.

— Cred că fetele te-au făcut să te simți bine-venită, nu? a întrebat ea.

— Ah, da, a răspuns Irina fără nicio urmă de sarcasm.

— Bun. Fetele astea pot fi greu de îmblânzit.

— Am auzit că la Personal au toate instrumentele de îmblânzit, a spus Norma.

Lonnie și-a dat ochii peste cap.

— Oricum, pentru că domnul Anderson nu ne-a onorat cu prezența în dimineața asta…

— E bolnav? a întrerupt-o Linda.

Când nu era Anderson, ne luam pauze prelungite de prânz.

— Nu-i aici. Asta-i tot ce știu. Fie a leșinat pe bancă în vreun parc, fie își scoate amigdalele, nu-i treaba mea.

Lonnie s-a așezat în fața Irinei, cu spatele spre noi.

— Oricum, ar trebui să mă asigur că ai tot ce-ți trebuie, după aceea o să – și a ridicat degetele, făcând un semn care să indice niște ghilimele – *te duc la o ședință în Sud.*

Irina i-a spus lui Lonnie că avea tot ce-i trebuie și apoi s-a dus după ea. Imediat ce au plecat, ne-am retras în toaleta femeilor pentru o sesiune de speculații mai aprofundate.

— O ședință? a întrebat Linda. Deja?

— Cred că e cu J.M? a întrebat Kathy, referindu-se la șeful RS, John Maury.

— A zis *în Sud,* a răspuns Gail.

Sudul se referea la clădirile provi dărăpănate de lângă Monumentul lui Lincoln.

— Ăla-i Frank.

Norma și-a aprins o țigară.

— O enigmă moscovită?

A tras un fum, apoi l-a suflat.

— Sigur că e cu Frank.

Frank Wisner era șeful din subordinea șefului mare și tatăl operațiunilor sub acoperire. Membru fondator al Grupului Georgetown[12], format din politicieni, ziariști și oameni influenți din Agenție, Wisner – cu farmecul și accentul lui sudist – își rezolva, după cum se știe, majoritatea treburilor în timpul renumitelor sale cine de duminică seara. La aceste petreceri, după ce se serveau friptura de vită la cuptor și plăcinta cu mere, iar grupul era amețit de-a binelea de trabucuri și bourbon, a fost schițată o viziune pentru o lume nouă.

De ce să se întâlnească Irina cu Frank? Și încă din prima zi? Nu trebuia să fii un geniu ca să aduni doi cu doi: Irina nu fusese angajată pentru viteza cu care bătea la mașină.

Practica era ca fetele noi să fie tratate de Corpul dactilografelor cu un prânz la Ralph, ca să spargă gheața și să afle amănunte despre ea: din nord-vest sau din nord-est? Facultate sau școală de dactilografie? Singură sau într-o relație?

[12] Referire la cartea *The Georgetown Set. Friends and Rivals in Cold War Washington* de Gregg Herken. Din grup făceau parte, printre alții, Phil și Kay Graham, editorii cotidianului *Washington Post,* frații Joe și Stewart Alsop, unii dintre cei mai cunoscuți analiști politici ai vremii, Frank Wisner, coordonatorul operațiunilor CIA sub acoperire, precum și mulți diplomați, agenți de informații și universitari.

Sobră sau amuzantă? Apoi le întrebam unde se coafează, ce le place să facă în weekenduri, de ce au venit la Agenție, ce cred despre noua politică care nu ne permitea să purtăm pantofi fără toc sau rochii fără mâneci, însă când ora prânzului a venit și apoi a trecut fără ca Irina să se întoarcă, a trebuit să ne mulțumim cu o îmbucătură luată în fugă la cantină, fără ea.

S-a întors după-amiază, ducând un teanc de rapoarte de pe teren scrise de mână, pe care să le bată la mașină, iar comportamentul ei era neschimbat. Cel puțin eram profesioniste. Așa că n-am întrebat-o cum a mers întâlnirea, ce abilități speciale trebuie să fi avut sau ce alte sarcini a primit.

∴

Era 16:30 – momentul când bătutul nostru la mașină încetinea și începeam să îndosariem lucrările neterminate și să ne uităm la ceas din trei în trei minute. Însă Irina încă mai bătea cu elan. Eram mulțumite să vedem că fata cea nouă avea o etică solidă a muncii, pe lângă ce alte talente ascunse o mai fi avut. O verigă slabă în Corp n-ar fi făcut decât să ne dea mai mult de lucru celorlalte. La cinci fix, ne-am ridicat și am invitat-o pe Irina să vină cu noi la Martin.

— Martini? Tom Collins? Singapore Sling? a întrebat Judy. Ce otravă preferi?

— Nu pot, a răspuns Irina, făcând semn spre un teanc de foi. Trebuie să recuperez.

— Să recuperezi la serviciu? a întrebat Linda când am ajuns în cele din urmă afară. În prima zi?

— *Tu* te-ai întâlnit cu Frank în prima zi de lucru? a întrebat Gail.

— La naiba, eu nu m-am întâlnit cu Frank *nici până acum,* a spus Norma.

Semințele reci ale invidiei ne zornăiau în stomac și voiam să știm mai multe. Voiam să știm totul despre rusoaica nouă.

∴

Irina s-a acomodat repede la ritmul de muncă. Trecuseră săptămâni la rând și nu ceruse nici măcar o dată ajutor. Și-i mulțumeam lui Dumnezeu, pentru că n-aveam timp de mângâieri pe cap. În acel noiembrie, în RS tensiunea era de trei ori mai intensă, după ce se răspândise vestea despre revolta antisovietică înăbușită în Ungaria – și rolul nostru în ea. Încurajați de eforturile de propagandă ale Agenției, protestatarii

unguri ieșiseră pe străzile din Budapesta ca să se opună ocupanților sovietici. Crezuseră că vor veni întăriri din partea aliaților occidentali. Ceea ce nu s-a întâmplat. Revoluția a durat doar 12 zile, înainte ca sovieticii să-i pună capăt cu violență. Numărul ungurilor morți, anunțat de *Times,* era înspăimântător, însă numărul pe care-l băteam noi în rapoarte era și mai rău. Crezuseră că fac ce trebuie, că planurile lor bine puse la punct o să funcționeze. Se ocupau cei mai buni oameni ai noștri. Cum ar fi putut să eșueze? Însă țara era în ruine. Agenția *eșuase.* Allen Dulles – spionul-șef pe care-l vedeam numai când cele care aveam autorizație de acces la informații suficient de sensibile eram solicitate să luăm notițe la o ședință importantă – cerea răspunsuri, pe care oamenii lui se străduiau să le ofere.

Ni s-a cerut să lucrăm până târziu, să participăm la ședințele de după program. Dacă rămâneam peste ora la care se retrăgeau autobuzele și tramvaiele, ne plăteau taxiul până acasă. Când se apropia Ziua Recunoștinței, ne-am temut că o să ne suspende vacanța. Din fericire, n-au făcut-o.

Cele ale căror familii locuiau departe și nu puteau ajunge acolo decât cu avionul rămâneau de obicei în Washington în zilele libere, economisind banii pentru vizitele de Crăciun. Făceam o petrecere în cel mai mare apartament al vreuneia dintre noi sau acasă la cea a cărei colegă era plecată din oraș. Aduceam câte un scaun și câte un fel de mâncare și, deși încercam să planificăm cine ce aduce, totdeauna ajungeam să avem patru plăcinte cu dovleac și destul curcan pentru o săptămână.

Cele care puteau ajunge cu trenul sau cu autocarul acasă plecau să-și petreacă Ziua Recunoștinței cu familia. Părinții și frații noștri ne întâmpinau întotdeauna ca pe niște fiice risipitoare. Pentru ei, Washingtonul nu era doar o altă lume, ci și locul unde se făceau știrile de seară. Noi vorbeam intenționat în termeni vagi despre îndatoririle noastre de serviciu, iar familiile noastre credeau că avem o viață mult mai palpitantă decât era în realitate. Scăpăm nume cum erau ale lui Nelson Rockefeller, Adlai Stevenson și al imposibil de arătosului senator de Massachusetts, John Kennedy, spunând că-i întâlneam pe acești bărbați influenți la diverse petreceri și evenimente, deși aveam noroc dacă știam pe cineva care cunoștea pe cineva care se întâlnise cu vreunul dintre ei.

Pentru cele dintre noi care se întorceau acasă, seara de dinainte de Ziua Recunoștinței însemna întotdeauna o mare reuniune la un bar local. Fosta gașcă din liceu se strângea la cocktailuri și purtam cei mai buni pantofi și cel mai moale cașmir și ne asiguram că suntem coafate și că nu ni s-a întins rujul pe dinți. Uitând de verighetele de pe deget, băieții populari care nu ne băgaseră în seamă în liceu ne spuneau ce minunat e să ne vadă și că ar trebui să venim mai des acasă. În D.C., făceam parte din gloata de fete care lucra în administrație, dar în orașele natale eram realizate.

Ne luam rămas-bun de la foștii colegi cu un „Ne vedem la anu'" și plecam acasă, ușor amețite, unde cel puțin unul dintre părinții care încercaseră să ne aștepte adormise pe canapea. A doua zi, găteam curcanul, apoi mâncam curcanul, apoi dormeam, apoi mai mâncam curcan, apoi iar dormeam. *A fost bine acasă,* le spuneam mătușilor și unchilor și verilor. Dar în două zile aveam să ne aflăm iar în autocarul sau trenul spre D.C., cu un sandvici cu carne de curcan în poșetă.

∴

Când ne-am întors în lunea de după acea Zi a Recunoștinței uitaserăm de Irina și am fost surprinse s-o vedem stând la fostul birou al Tabithei. Am fost politicoase, am întrebat-o ce a făcut în vacanță, iar ea ne-a spus că ea și mama ei de fapt nu sărbătoresc Ziua Recunoștinței, dar că a luat două meniuri de curcan congelat Swanson și au fost surprinzător de bune.

— Mama mi-a mâncat jumătate din mazăre și din piureul de cartofi când m-am ridicat să mai iau un pahar cu vin, a zis ea.

Nu știuserăm că Irina stătea cu maică-sa. Și înainte să apucăm să mai punem și alte întrebări, a venit Anderson cu maldăre de hârtii.

— A venit Crăciunul mai devreme, fetelor, a spus.

Am mormăit. Le invidiam pe omoloagele noastre de pe Dealul Capitoliului, care se bucurau de vacanțe lungi când nu era Congresul în sesiune. Noi n-aveam așa noroc; Agenția nu dormea niciodată.

— Grămezi de lucru de recuperat, fetelor. Hai să-i dăm drumul, ce ziceți?

— Ai mâncat multă umplutură de curcan săptămâna trecută, ai? a bombănit Gail după ce a plecat Anderson.

Până la urmă ne-am apucat iar de lucru și restul dimineții a

trecut cu greu. Pe la 11, eram deja la a cincea țigară și ne uitam la ceas. Pe la amiază, practic săream de pe scaune să mergem la masă. Majoritatea aveam sandviciuri cu carne de curcan rămasă de la Ziua Recunoștinței, iar Kathy adusese un termos cu supă de curcan cu tăiței. Dar era doar una dintre zilele acelea când trebuia să ieșim din birou. Prima zi după vacanță, chiar dacă fusese una scurtă, era întotdeauna cea mai grea.

Linda s-a ridicat prima și și-a trosnit degetele.

— Cantină?

— Serios? a întrebat Norma. Hot Shoppes[13]? Ar merge un milkshake Orange Freeze, a propus ea.

— E prea frig afară, a răspuns Judy.

— Prea *departe,* a spus și Kathy.

— La Niçoise? a propus Linda.

— Nu toată lumea se bucură de luxul salariului unui soț, a zis Gail.

Ne-am uitat una la alta și am zis toate:

— Ralph?

Nu numai că Ralph servea cele mai bune gogoși din District, dar avea și cei mai delicioși cartofi prăjiți și ketchup făcut în casă. În plus, bărbații nu veneau niciodată la prânz aici. Preferau Old Ebbitt Grill, unde puteau să se ospăteze cu stridii și să bea pe săturate martiniuri de 10 cenți. Uneori, ne invitau și pe noi dacă se simțeau generoși sau romantici sau și una, și alta. Comandau platouri cu stridii și rânduri de martini pentru toată masa, deși Kathy avea alergie la fructe de mare și Judy refuza să mănânce orice era scos din ocean.

Am întrebat-o pe Irina dacă vrea să vină cu noi, pentru că în sfârșit vorbea și voiam să vorbească în continuare. Spre surprinderea noastră, a fost de acord, deși o văzuserăm dimineață punându-și meniul de curcan în frigiderul din sala de mese.

Când noi ieșeam, tocmai intrau Teddy Helms și Henry Rennet. Ne plăcea Teddy, însă Henry era altă poveste. Bărbații din Agenție credeau că noi nu făceam decât să stăm într-un colț bătând la mașină în tăcere. Dar nu doar luam notițe, făceam și liste cu nemernicii. Și Henry era în capul listei noastre. De ce erau prieteni Teddy și Henry, habar n-aveam. Henry era genul de om căruia încrederea în sine și nu înfățișarea îi aduseseră

[13] Lanț de restaurante american, transformat în 1967 în Marriott Corporation.

multe în viață, prea multe. Femei, un post la nivel înalt imediat ce absolvise Harvard, toate invitațiile potrivite la Washington. Teddy era opusul său, cineva care gândea înainte să deschidă gura, care era îngândurat și puțin misterios.

— Nu m-ați prezentat fetei noi, a început Henry, deși evitaserăm să-l privim în ochi.

Teddy stătea alături de el, cu mâinile în buzunare, uitându-se pieziș la Irina.

— Rechinii au început deja să dea târcoale, a șoptit Kathy.

— Așteptai o invitație la petrecerea ei de prezentare în societate? a întrebat Norma, fără să-și ascundă foarte tare disprețul față de Henry.

În vara de dinainte, prin RS circulase un zvon că se culcase cu Norma după o petrecere acasă la Anderson. În realitate, Henry se oferise s-o conducă acasă și, la un semafor, îi băgase mâna pe sub fustă. Norma nu spusese niciun cuvânt. Deschisese doar ușa mașinii și coborâse în mijlocul traficului. Henry îi strigase pe geam să nu mai fie proastă și să urce la loc în nenorocita de mașină, în timp ce restul șoferilor o claxonau să se dea deoparte din drum. Norma a mers pe jos șase kilometri până acasă și nu ne-a spus luni de zile nimic despre incident.

— Bineînțeles, a răspuns Henry. E treaba mea să știu tot ce se petrece aici.

— Serios? a întrebat Judy.

— Eu sunt Irina.

A întins mâna, iar Henry a râs.

— Ce șarmant, a replicat Henry, strângându-i mâna în felul lui, care-ți zdrobea oasele. Henry. Încântat.

S-a întors către Norma.

— Vezi, n-a fost așa de greu, nu?

— Teddy, s-a prezentat și acesta, întinându-i mâna Irinei. Mă bucur să te cunosc.

Era limpede că Irina era doar politicoasă, dar ținând cont de atitudinea de școlar care se foiește de pe un picior pe altul a lui Teddy, părea leșinat din prima.

— Ei bine, a spus Norma, bătând cu degetul într-un ceas invizibil. Pauza noastră de o oră are acum jumătate de oră.

Afară ne-a întâmpinat o rafală de vânt. Ne-am strâns baticurile, iar Irina și-a tras peste cap un șal cu ciucuri, apoi și l-a înfășurat în jurul gâtului. Ne întrebam cât de mult din fosta ei

țară rămăsese în ea. Voiam s-o avertizăm fără întârziere în legătură cu Henry și să aflăm și ce credea despre Teddy, dar, nevrând să mai audă și altcineva, am decis să așteptăm până ajungem la Ralph.

Coronițele și ghirlandele de Crăciun instalate pe toți stâlpii de iluminat înlocuiseră deja ultimele urme ale toamnei. Am trecut de Kann's și ne-am oprit să ne uităm la o tânără care termina de aranjat un peisaj de iarnă complicat în vitrina unui magazin. A așezat niște bucățele de beteală argintie pe o creangă de cireș desfrunzită, apoi s-a tras în spate ca să-și admire opera.

— Foarte drăguț, a spus Irina. Îmi place tare mult Crăciunul.

— Credeam că rușii nu sărbătoresc Crăciunul, a zis Linda. Cu povestea aia că nu sunt religioși?

Ne-am uitat una la alta, nesigure dacă Irina fusese jignită de comentariu. Și-a strâns șalul în jurul feței, apoi a spus cu un accent rusesc puternic:

— Păi, m-am născut aici, nu?

A zâmbit, iar noi am râs și am simțit cum zidurile discrete ale grupului nostru încep să se lărgească.

CAPITOLUL 4

RÂNDUNICA

— Mai ții minte șarpele? a întrebat Walter Anderson, ținându-și în echilibru șampania pe balustrada vasului de croazieră *Miss Christin* și vărsând-o în Potomac.

Cu obrajii roșii, mai mult din cauza băuturii decât a aerului rece de toamnă, Anderson era înconjurat de șase persoane care mai auziseră de multe ori povestea, printre care și eu.

— Cine ar putea să uite șarpele? am întrebat.

— Categoric, nu tu, Sally.

Mi-a făcut demonstrativ cu ochiul. Îmi plăcea să-l tachinez pe Anderson, iar lui îi plăcea să mi-o plătească pe loc. Fuseserăm staționați amândoi la Kandy în timpul războiului, lucrând la Operațiuni de ridicare a moralului, pentru a ghida mesajul în beneficiul binelui general. Cu alte cuvinte, eram propagandiști. Pe atunci, făcuse tot ce-i stătuse în puteri să se dea pe lângă

mine și, când l-am respins a zecea oară, s-a mulțumit cu un rol de frate mai mare.

— Ți-a intrat ceva în ochi? am întrebat.

Majoritatea îl considerau insuportabil, dar mie mi se părea că Anderson era un sentimental inofensiv.

Spectatorii au înghițit-o. Așa se întâmpla întotdeauna: de câte ori ne adunam cu toții, pe măsură ce curgea băutura, începeau și poveștile vechi. După război, majoritatea merseseră mai departe, creând noi povești despre care n-aveau voie să vorbească. Așa că spuneau poveștile vechi, poveștile pe care le mai spuseseră de 100 de ori înainte. Istorioara cu șarpele era cea la care recurgea întotdeauna Anderson. După perioada petrecută în OSS, se zvonea că încercase să scrie scenarii pentru Hollywood. Auziserăm că lucrase la o serie de schițe de scenariu de genul *Mantia și pumnalul* combinat cu *It Came From the Outer Space,* datorită cărora ajunsese să aibă niște prime întâlniri de tatonare cu câțiva producători, dar care nu merseseră niciodată mai departe. Apoi hotărâse să-și petreacă timpul perfecționându-și loviturile de tenis la Columbia Country Club, dar devenise plictisitor și, după o lună sau două, a bătut la ușa lui Dulles – ușa reală, din Georgetown – și i-a cerut un post la Agenție. Abia trecut de 50 de ani, Anderson a primit un post administrativ, deși se rugase să fie trimis din nou pe teren.

Vechea gașcă se reunise ca să sărbătorească ceva. Cu 11 ani înainte, plecaserăm de la postul din Ceylon, după ce războiul se terminase deja. Viitorul OSS și al serviciilor de informații americane rămânea nesigur. Era cu doi ani înainte să fie înființată Agenția, cu doi ani înainte să aibă un loc al lor ofițerii năbădăioși din OSS, care se plictisiseră să întoarcă bani cu lopata la firmele lor de avocați sau brokeri și care voiau, chiar mai mult decât să-și slujească din nou țara, puterea care venea odată cu statutul de păstrător al secretelor. Era o putere pe care unii, printre care mă aflam și eu, o considerau mai îmbătătoare decât orice drog, decât sexul sau altceva care îți face inima să bată mai tare. Plănuiserăm să celebrăm împlinirea a 10 ani, dar reuniunea tot fusese amânată, până când cineva stabilise pur și simplu o dată.

— Mă rog, a spus Anderson. Pe cuvântul meu, nemernicul avea nouă metri.

— 29 de picioare? a intervenit unul dintre agenții mai tineri.

— Chiar așa, Henry, băiete. Ascultă ce spun, era o mâncătoare de oameni. Omorâse pe puțin 10 birmanezi până când m-au chemat pe mine.

— De unde știi că era o *ea?*

— Crede-mă, Sally, doar o femelă ar fi putut semăna un asemenea haos. Și aveau nevoie de un bărbat s-o pună la locul ei.

— Și atunci de ce te-au chemat *pe tine?* am întrebat.

— Relații comunitare, a spus el, fără să trădeze nicio emoție. Șarpele era o amenințare. Vă zic eu, era ca din filmele de groază. Jur că șarpele ăla încă îmi mai apare din când în când în coșmaruri. Întrebați-o pe Prudy.

A arătat spre soția lui, o minionă cu cercei mari de plastic galben atârnați de lobii urechilor, care rămăsese la căldură în interiorul iahtului, împreună cu celelalte soții. S-a uitat pe fereastră și a făcut un semn cu mâna.

— Oricum, nu ieșea din gaura ei…

— Ca povestea asta! a strigat cineva din spatele grupului.

— De fapt, era mai degrabă o grotă decât o gaură, a urmat Anderson, fără să-l ia în seamă pe scandalagiu. Stătea acolo de luni de zile. Dormind, așteptând. După aia, într-o bună zi, se târa afară și sărea pe o vacă. Apoi, *bum!*

A bătut din palme pentru efect.

— Târa biata bovină înapoi în gaură fără ca asta să apuce să scoată nici măcar un *muu.* Chiar afecta economia satului. Și nu voiam așa ceva, nu?

— Ce mod îngrozitor să dispari, a zis Frank Wisner, alăturându-se grupului.

Cercul s-a despărțit, astfel încât șeful să poată ajunge în primul rând ca să asculte povestea lui Anderson. Frank era cel care plătise pentru vaporul pe care ne aflam, alcoolul pe care-l beam și cocktailul de creveți pe care-l mâncam.

— Nu știa că vine, a continuat el, în ritmul lui vioi de Mississippi. Stătea vaca într-un câmp cu iarbă deasă pe undeva, rumegând în liniște, poate gândindu-se să se ducă la pârâu să bea apă, apoi…

— Nu fi morbid, Frank, a zis Anderson. Iisuse!

Anderson începuse să rostească neclar cuvintele – și când le pronunță neclar, cuvintele pe care reușește să le articuleze îl bagă de obicei în belea. Cu șeful prezent acum, i-am făcut semn

să se grăbească și să termine naibii povestea.

— Am coordonat toată operațiunea.

— Operațiunea Kaa? a întrebat prietena mea, Beverly.

Pe jumătate râdea, pe jumătate sughița, iar mulțimea a chicotit.

— Pentru numele lui Dumnezeu, putem continua?

— Nu te reține nimeni, a zis Bev, cu glas puternic și profund, sugerând că băuse un pahar de șampanie mai mult decât putea duce.

Purta o rochie neagră largă Givenchy, cumpărată dintr-o excursie recentă la Paris. După război, Bev se măritase cu un lobbyist din domeniul petrolier, care o ținea îmbrăcată după ultima modă câtă vreme ea se uita în partea cealaltă când el venea acasă mirosind a bourbon și Chanel No. 5 contrafăcut. Îl ura din toată inima, așa că se asigura că târgul e cât se poate de echitabil cumpărând orice imediat ce apărea la prezentările de modă, ca să nu mai vorbim despre propriile flirturi ocazionale cu foștii ei iubiți din OSS. Rochia largă n-o avantaja deloc, dar am apreciat că măcar se străduia.

Cineva i-a dat lui Anderson o sticluță, iar el a tras o dușcă și a tușit.

— Mă rog. Am luat cu mine 10 oameni și ne-am dus la peșteră, gaură, cum vreți să-i ziceți. Planul era s-o afumăm ca s-o facem să iasă și după aia s-o băgăm în sac.

— Și în ce sac încăpea un șarpe de nouă metri? a întrebat Frank.

Zâmbea, încurajându-l pe Anderson să continue. Intraseră împreună în OSS, însă Frank ajunsese în vârf, în timp ce Anderson rămăsese blocat la mijloc. Frank încă mai era chipeș, încă își mai păstra conformația de atlet de performanță din liceu, de acum 30 de ani. Era genul de bărbat care credea că orice era posibil, mai ales cu el la cârmă. Însă era ceva în neregulă cu el în seara aceea. De două ori îl văzusem stând departe de ceilalți oaspeți, privind peste apele Potomacului, care se învârtejeau leneș. Mă întrebam dacă sunt adevărate zvonurile că suferise o cădere nervoasă după ce sovieticii înăbușiseră revolta maghiară la orchestrarea căreia pusese și el umărul.

Anderson a mai luat o dușcă din sticluță și și-a dres glasul.

— Bună întrebare, șefu’. Am cusut la un loc o grămadă de saci

de iută, după care am prins un fermoar uriaș pe mijloc.

Frank a rânjit. Bineînțeles, știa deja finalul.

— Și a ținut?

Anderson a mai luat o dușcă.

— Aveam cinci oameni să țină sacul, doi să închidă fermoarul când ieșea șarpele, doi să stea pregătiți cu pistoalele și eu să-i supraveghez – în caz că o lua ceva razna.

— Ce-ar fi putut s-o ia razna? am întrebat.

— Ce nu? a zis Frank, iar mulțimea a râs mai tare decât merita gluma șefului.

— Vă zic eu! a răspuns Anderson.

Însă înainte să apuce să continue, *Miss Christin* s-a smucit și motorul s-a oprit. Cineva s-a dus să-l întrebe pe căpitan ce se petrecea și l-a găsit nu pe punte, ci bucurându-se de o băutură în salon, înconjurat de doamne. Căpitanul a plecat să discute cu mecanicul, care a confirmat că a sărit o siguranță și a spus că o să discute în port să ne tracteze cineva înapoi. Frank i-a zis căpitanului să mai aștepte o oră până să facă apelul, iar petrecerea a continuat, cu vasul în derivă.

În timp ce ne legănam pe apă, Anderson și-a continuat povestea. A zis că au afumat gaura șarpelui cu un container de gaz lacrimogen și, când a ieșit, l-au băgat în sac, însă șarpele, un adevărat luptător, a scăpat în câteva minute. Dar, ca să nu ne facem griji, Anderson stătea cu pistolul pregătit.

— Fix între ochi, a încheiat el.

— Sărăcuțul, am zis.

— Tâmpenii, a spus Frank.

Anderson și-a dus mâna la inimă.

— Pe ce-am mai sfânt.

Într-adevăr, soția lui Anderson, Prudy, susținuse povestea prima dată când o auzisem eu – la o cină cu fripturi la Colony –, confirmând că pielea de șarpe chiar e depozitată pe undeva prin subsolul lor, descompunându-se încet într-o combină frigorifică veche.

— De ce a adus chestia aia dezgustătoare acasă, habar n-am, îmi spusese ea.

L-am strâns de braț pe Anderson, m-am scuzat și m-am dus lângă Bev, la pupa.

S-a aplecat și mi-a aprins țigara.

— Salut, străine, a spus. S-a terminat povestea?

— În cele din urmă.

Monumentul lui Jefferson se vedea luminat în depărtare, cu Districtul adormit în spatele lui. Sub cerul portocaliu al nopții, orașul arăta pașnic, jocurile de putere și veșnicele manevre luând o pauză peste noapte.

— Nu-i chiar așa de rău, nu? a întrebat Bev.

— Nu-i rău deloc, Bev.

Mă surprinsesem chiar simțindu-mă bine. După război, mă întorsesem la Washington cu promisiunea că pot obține un post la Departamentul de Stat. Și chiar așa și fusese. Însă în loc de un post călduț, cu propriul meu birou, mă băgaseră în subsol, să triez documente. Nu rezistasem decât șase luni până să plec, după care m-am îndepărtat de fostul club al băieților.

Făcusem multe, dar nu eram păzitor de dosare. Nici măcar nu puteam să mă prefac. Fusesem asistentă, chelneriță, moștenitoare. Odată mă dădusem de bibliotecară. Fusesem soția cuiva, amanta, logodnica, iubita cuiva. Fusesem rusoaică, franțuzoaică și englezoaică. Fusesem din Pittsburgh, Palm Springs și Winnipeg. Puteam să devin aproape oricine. Aveam genul ăla de față, ochii mari și zâmbetul binevoitor care sugera că eram o carte deschisă, cineva care n-are niciun secret și, chiar dacă ar avea, nu l-ar putea păstra. Și asta, și creșterea popularității actrițelor cu talii mai generoase, ca Marilyn Monroe și Jayne Mansfield, au făcut ca silueta mea, care mă obligase să țin regim în adolescență, să lucreze în favoarea mea când smulgeam secrete de la bărbați puternici.

Am plecat cu capul sus, după care le-am adunat pe fete să bem ceva și apoi să dansăm la Cafe Trinidad până la închidere, ceea ce, în D.C., se întâmpla din nefericire la miezul nopții. Însă a doua zi, după ce îmi lecuisem mahmureala cu o compresă rece și un Bloody Mary, avusesem o ușoară cădere nervoasă când îmi dădusem seama că n-am serviciu, n-am niciun venit și niciun fel de economii. Aceasta din urmă, din cauza blestemului și binecuvântării mele: o apreciere sporită pentru lucrurile frumoase. Binecuvântarea era că simțul înnăscut al stilului îi făcea pe ceilalți să creadă că mă născusem într-o familie cu avere, în Grosse Point sau Greenwich și nu într-o casă înșiruită, cu șindrilă, în cartierul Little Italy din Pittsburgh. Blestemul era că ochiul meu atent îmi depășea adesea mijloacele.

Știam că trebuia să fac un plan înainte să-mi scadă contul

până la nivelul de alertă critică. N-aveam cum să dau fuga la mami sau la tati, așa cum își permiteau să facă unii dintre prietenii mei când situația devenea dificilă. În seara aceea, am răsfoit prin agenda mea neagră și am stabilit o serie de întâlniri cu grupul lobbyiștilor și avocaților din D.C., câte un diplomat și unul sau doi congresmeni. Întâlnirile fuseseră plicticoase și extenuante, dar până la urmă aveam chiria plătită pentru apartamentul din Georgetown, mă alesesem cu câteva cine plăcute și bărbații a căror companie mă prefăceam că îmi place mă țineau la modă la un nivel care rivaliza cu al lui Bev. Nu mă atrăgeau și totuși fusese foarte ușor să-i conving că eram atrasă de ei.

Acel domeniu de activitate îmi convenea. Însă după o vreme m-am plictisit de repetiția taxi, cină, hotel, taxi, cină, hotel. Și asta, și întreținerea personală covârșitoare mă extenuau. Pieptănatul, pensatul, epilatul, vopsitul, albitul, storsul, chiar și cumpărăturile fără sfârșit începeau să-și spună cuvântul.

M-am gândit să mă fac stewardesă. Printre altele, aș fi arătat minunat în albastrul specific Pan Am. În plus, îmi plăcea să călătoresc. Asta-mi plăcuse cel mai mult în timpul războiului: posibilitatea să fiu smulsă din rădăcini și trimisă în altă parte la fiecare câteva luni. Însă ar fi aruncat o privire la vârsta mea – 32 de ani, dacă eram sinceră, sau 36, dacă eram *cu adevărat* sinceră – și ar fi zis că „aveam calificare superioară” postului.

Adevărul era că-mi era dor de spionaj, îmi era dor să dețin informații. Așa că atunci când Bev a mai sunat încă o dată ca să mă implore să vin la petrecere, am zis *da.*

— Foarte multe chipuri familiare, a spus Bev, cercetând mulțimea.

Reîncepuse muzica, oamenii dansau și-și vărsau ginul unul pe altul. L-am zărit pe Jim Roberts de cealaltă parte a punții, suflând în gâtul unei amărâte de fete. Jim mă încolțise odată la o petrecere la ambasada din Shanghai, punându-mi mâinile în jurul taliei și spunând că nu-mi dă drumul până nu-i ofer un zâmbet. Zâmbisem, apoi îl lovisem cu genunchiul în vintre.

— Poate un pic prea multe chipuri familiare.

— Să bem pentru asta, a răspuns Bev.

S-a aplecat peste balustradă și și-a dat deoparte o șuviță de păr castaniu-închis de pe față. Bev era genul de femeie a cărei frumusețe apărea târziu, nevăzută în anii de școală, de facultate

sau până în 25 de ani, devenea vizibilă spre 30 de ani și atingea apogeul după 30. Bev avea și ea multe experiențe gen Jim Roberts.

— Totuși, a urmat ea, aș vrea să fi putut fi aici toate fetele.

— Și eu.

Bev și cu mine eram singurele din fosta echipă care stăteam la Washington. Julia era în Franța cu proaspătul ei soț, Jane era la Jakarta cu soțul altcuiva, iar Anna era fie la Veneția, fie la Madrid, în funcție de dispoziția din luna aia. Grupul nostru se întâlnise prima dată pe *Mariposa,* un fost vas de linie de lux care fusese rechiziționat și transporta militari pe front. Singurele femei de la bord, stăteam împreună într-o cabină înghesuită dotată cu priciuri metalice, o toaletă și o cadă care scuipa apă sărată rece. În pofida condițiilor de lagăr și a răului de mare, ne-am înțeles de minune. Abia împliniserăm 20 de ani și eram gata să cucerim lumea. Eram genul de fete care crescuseră citind *Insula comorilor* și *Robinson Crusoe,* apoi trecuserăm în liceu la *She* de H. Rider Haggard. Legătura dintre noi s-a bazat pe convingerea că viața plină de aventuri nu le era rezervată bărbaților și am revendicat și noi o bucată din ea.

Mai mult, aveam același simț al umorului, care era de mare ajutor când foloseam în comun o singură toaletă, cu capacități de tras apa îndoielnice, mai ales când marea era mai agitată. Juliei îi plăcea să facă farse și odată a răspândit zvonul că eram un grup de călugărițe catolice care se îndrepta către Calcutta. Bărbații, care fluierau după noi de câte ori aveau ocazia, au devenit respectuoși când treceau pe lângă noi pe coridoare. Un soldat ne-a întrebat chiar dacă nu vrem să ne rugăm pentru câinele lui, care era bolnav. Am făcut semnul crucii, iar Bev a izbucnit în râs.

Până să ancoreze *Mariposa* în Ceylon, eram de nedespărțit și ne-am ținut bine una de alta în camionul cu cauciucuri groase care ne-a cărat prin junglă și ne-a depus în portul din Kandy. Înconjurat de plantații de ceai și orezării terasate de un verde fosforescent care coborau pe dealuri, Kandy, deși era doar de cealaltă parte a golfului față de teroarea care cuprindea Burma, părea cât se poate de departe de război.

Multe dintre noi ne amintim cu plăcere de perioada din Kandy. Și, când ne scriem unele altora – sau, dacă avem noroc, ne vedem față în față –, ne aducem aminte de multele nopți

petrecute sub un cer așa de întins și așa de întunecat, încât stelele se dezvăluiau în straturi. Ne aminteam cum tăiam cu o macetă ruginită papaya din copacii care înconjurau birourile cu acoperiș de stuf ale OSS sau momentul în care a intrat în complex un elefant și a trebuit momit cu un borcan cu unt de arahide ca să iasă de-acolo. Ne aminteam petrecerile care țineau toată noaptea la Clubul Ofițerilor, cum ne vâram picioarele în apă în Lacul Kandy, cu nuanța lui verde-albăstrui, și cum le trăgeam înapoi când tulburam vreo ființă care se agita pe dedesubt. Vedeam mulțimi de călugări care se îndreptau spre și dinspre Templul Relicvei Dintelui Sfânt, aveam parte de weekenduri înăbușitoare în Colombo, mai era și langurul pe care-l botezaserăm Matilda și care făcuse pui în coliba unde aveam depozitul de alimente.

Începusem ca membru al personalului administrativ – completam acte, băteam la mașină, chestii de genul ăsta. Însă cariera mea luase o cu totul altă turnură când primisem o invitație să particip la o cină la reședința luxoasă a contelui Louis Mountbatten, care se afla pe deal, deasupra complexului OSS. A fost prima dintre multele petreceri la care am participat și a fost prima dată când am descoperit că bărbații puternici îmi oferă de bunăvoie informații, indiferent dacă le solicit sau nu.

Așa a început. La acea primă petrecere, m-am vârât într-o rochie de seară neagră, cu spatele decupat, pe care Bev o pusese în bagaje „pentru orice eventualitate” și, până la sfârșitul serii, un dealer de arme brazilian care flirtase cu mine s-a scăpat că el crede că există o cârtiță în personalul lui Mountbatten. I-am raportat a doua zi lui Anderson informația. Ce a făcut OSS cu ea nu știu. Dar am fost curând copleșită de invitații la cină, combinată cu vizitatori importanți și dotată cu întrebări pe care să le pun bărbaților cu gura spartă.

Am început să mă descurc bine cu noua slujbă – așa de bine, că am primit o alocație ca să-mi cumpăr ținute, care erau livrate împreună cu hârtia igienică, conservele cu carne de porc și soluțiile împotriva țânțarilor. Ciudat e că nu m-am considerat niciodată spion. Sigur că măiestria nu necesita doar zâmbete și râsete la bancuri tâmpite și să mă prefac interesată de tot ce ziceau bărbații ăia. Pe-atunci nu purtam un nume, dar la acea primă petrecere am devenit o Rândunică: o femeie care-și folosește talentele lăsate de Dumnezeu ca să obțină informații –

talente pe care le tot adunam încă de la pubertate, pe care le rafinasem când aveam 20 de ani și le perfecționasem apoi după 30 de ani. Bărbații aceia credeau că mă folosesc, dar întotdeauna era invers; puterea mea era să-i fac să creadă că nu era așa.

— Vrei să dansezi? a întrebat Bev.

Am strâmbat din nas când și-a scuturat șoldurile.

— Pe asta? am strigat acoperindu-l pe Perry Como.

Lui Bev nu-i păsa. M-a prins de brațe și mi le-a mișcat înainte și înapoi până am cedat. Chiar când începeam să mă simt bine, cineva a oprit pick-up-ul cu un scrâșnet. Din spatele mulțimii, cineva a lovit cu furculița în pahar, iar restul grupului i s-a alăturat până tot vasul suna ca un candelabru în furtună.

— O, Doamne! a spus Bev. Acu începe.

Bărbații au rostit toasturile: *Pentru Frank! Pentru Wild Bill! Pentru bătrânii nătărăi aflați în expectativă! Pentru ceilalți împiedicați!* apoi au urmat cântecele cu care ne încheiam nopțile în Kandy: „I'll Be Seeing You" și „Lili Marlene", urmate de cântecele cluburilor lor nu-foarte-secrete de la Harvard și Princeton și Yale. De obicei, Bev și cu mine râdeam pe înfundate la programul muzical de beție care încheia orice petrecere, însă în seara aceea n-am putut decât să intrăm în horă și să ne alăturăm cântecului.

Sirena unui remorcher care se apropia să ne tracteze la chei a întrerupt a treia tură a imnului de la Yale, „'Neath the Elms". L-am strigat pe căpitanul remorcherului să vină să bem împreună un ultim pahar. Nu foarte bucuros că fusese scos din pat ca să vină și să ne salveze grupul de bețivi, și-a văzut de treabă împreună cu un alt bărbat și a prins cablurile de *Miss Christin.*

∴

Întorși pe pământ solid, bărbații au început să discute dacă să se îndrepte spre Social Club de pe strada 16 sau spre bistroul non-stop de pe U Street. Bev și cu mine ne-am luat rămas-bun în fața sedanului negru pe care-l trimisese soțul ei, promițând să nu mai lăsăm să treacă așa de mult până să ne revedem.

— Ești sigură că nu vrei să te duc și pe tine? a întrebat ea.

— Mi-ar prinde bine niște aer curat.

— N-ai decât!

Mi-a trimis o sărutare prin geamul deschis când mașina pornea.

Am simțit cum mă bătea cineva pe umăr.

— Pot să te conduc? a întrebat Frank. Și mie mi-ar prinde bine niște aer curat, a zis el, cu răsuflarea mirosind a mentă, cu un iz de tutun.

Părea perfect treaz. M-am întrebat dacă băuse Coca-Cola toată noaptea.

— Mergem în aceeași direcție, nu?

Frank stătea pe aceeași stradă cu mine, dar, din punct de vedere al pieței imobiliare, casa lui din Georgetown era la ani-lumină distanță de micul meu apartament aflat deasupra unei patiserii franțuzești.

— Așa e, am spus.

Frank nu era genul de om care să întrebe cu rele intenții dacă poate conduce o fată acasă; nu se dăduse la mine de când îl știam. Dacă Frank zicea că vrea să stea de vorbă, în general însemna că voia să discute probleme de serviciu. I-a făcut semn șoferului, care stătea lângă ușa deschisă a sedanului său negru.

— Merg pe jos în seara asta, a strigat el.

Șoferul și-a ridicat șapca și a închis ușa.

Ne-am îndepărtat de Potomac, luând-o pe străzile adormite din centrul Washingtonului.

— Mă bucur că ai venit, a zis el. Speram să te convingă Beverly.

— A fost implicată?

— Se întâmplă vreodată să *nu* fie?

Am râs.

— Nu, cred că nu.

A tăcut din nou, de parcă uitase de ce a vrut să vină cu mine.

— Ai fi putut să-i zici șoferului să plece mai devreme, înainte să-l faci să aștepte toată seara.

— N-am știut că o să vreau să plec pe jos, a spus el. Nu până nu m-am hotărât.

— Să te hotărăști?

— Îți lipsește?

— Tot timpul, am spus.

— Te invidiez. Serios.

— Îți dorești să fi terminat? După război?

— Înainte nu mă gândeam niciodată la variante cu *și dacă,* a răspuns Frank. Dar acum… nu știu sigur. Lucrurile nu mai sunt așa de albe și negre cum erau.

Am ajuns la patiserie. Luminile erau aprinse, brutarul de dimineață băgând deja franzelele în cuptor. Hotărâsem să stau acolo nu doar pentru că îmi permiteam apartamentul când începusem să lucrez la Departamentul de Stat, ci și pentru că-mi place mirosul de pâine proaspăt scoasă din cuptor chiar mai mult decât îmi place s-o mănânc.

— Am auzit că-ți cauți un nou domeniu de activitate.

— Nu poate omul să-ți ascundă nimic, Frank.

A râs.

— Nu, chiar nu se poate.

— De ce? Ai auzit de ceva?

Mi-a zâmbit cu buzele strânse.

— Ei bine, am ceva care ar putea fi interesant.

Mi-am înclinat urechea spre el.

— E vorba despre o carte.

EST

1950-1955

CAPITOLUL 5

~~Muza~~
FEMEIA REABILITATĂ

Stimate Anatoli Sergheievici Semionov,

Aceasta nu este scrisoarea pe care ai așteptat-o atâta vreme. Nu este vorba despre carte. Nu este mărturisirea care ar dovedi crimele pe care mi le-ai pus în cârcă. Nici nu este o pledoarie pentru nevinovăția mea. Nu sunt vinovată de ce am fost acuzată, dar asta nu înseamnă că nu sunt vinovată de nimic. Mi-am luat un bărbat, deși știam că are o soție. N-am fost o fiică bună, o mamă bună – propria mea mamă a rămas să strângă în urma mea. Toate acestea s-au terminat, și totuși simt nevoia să scriu.

Poți să crezi fiecare cuvânt pe care-l scriu cu creionul ăsta, pe care am dat două rații de zahăr; sau poți să consideri că este o operă de ficțiune. Nu contează. Nu-ți scriu dumitale; ești doar un nume în capul scrisorii. Și n-o să ți-o trimit niciodată. Toate paginile vor fi arse când termin. Pentru mine, numele tău nu mai reprezintă decât o formulă de adresare.

Ai zis că nu ți-am spus totul în timpul discuțiilor noastre de fiecare noapte, că am lăsat goluri mari în „poveștile" mele. Ca anchetator, trebuie să știi cât de puțin te poți bizui pe memorie. Mintea omului nu poate niciodată să înțeleagă toată povestea. Totuși o să încerc.

Am acest creion ascuțit. E mai mic decât degetul meu mare și deja mă doare încheietura. Însă o să scriu

până se tocește și dispare cu totul.

Dar de unde să încep? Să încep cu momentul ăsta? Cum mi-am petrecut ziua, cea de-a 68-a din cele 1.825 de zile necesare ca să devin o femeie reabilitată? Sau ar trebui să încep cu ceea ce s-a petrecut deja? Vrei să știi despre călătoria mea de 600 de kilometri până în locul acesta? Ai fost vreodată în trenurile care nu merg niciunde? Ai vizitat cutiile de lemn fără ferestre în care ne-au ținut să tremurăm în timp ce așteptam să fim mutate în următorul loc? Știi cum e să trăiești la capătul lumii, Anatoli? Așa de departe de Moscova, de familie, de orice lucru cald și de orice urmă de bunătate?

Vrei să știi că, în timpul ultimei etape a călătoriei, gardienii ne-au obligat să mergem pe jos? Cum era așa de frig, că atunci când femeia care mergea lângă mine s-a prăbușit și i-au scos cizma din picior i-a rămas degetul mic înăuntru? Sau cum am fost în același compartiment cu o femeie cu două cozi subțiri care-i ajungeau până la brâu și care susținea că și-a înecat cei doi copilași în cadă? Cum, când cineva a întrebat-o de ce, a răspuns că așa i-a spus o voce care tot nu vrea să tacă? Să-ți spun cum se trezea din somn țipând?

Nu, Anatoli, n-o să-ți scriu despre aceste griji. Serios, cu tot ce trebuie să știi tu, detaliile acestea te-ar plictisi probabil și eu nu vreau să te plictisesc. Ce-mi doresc eu este să citești mai departe.

Hai să mă întorc. După Moscova, am ajuns întâi într-un lagăr de tranzit, administrat de femei-gardian – o mică îmbunătățire față de condițiile de unde ne-am cunoscut noi doi. Celulele erau curate și aveau podea de ciment și miroseau a amoniac. Fiecare dintre femeile din celula noastră, Celula nr. 142, avea salteaua ei și femeile-gardian le stingeau luminile seara și ne lăsau să dormim în cele din urmă.

Dar nu multă vreme.

La câteva zile după ce am ajuns, au venit noaptea și au golit Celula nr. 142. Ne-au îmbarcat în trenuri și ne-au spus că următoarea oprire, singura oprire, era

Potma. Trenul era întunecos și mirosea a lemn putred. Fiecare compartiment era separat de coridor cu gratii de fier, astfel ca gardienii să ne poată vedea tot timpul. În colț erau două găleți de metal – una pentru toaletă, cealaltă plină cu leșie cu care să acoperim mizeria.

Am revendicat un loc pe un prici de sus, unde să mă pot odihni și să-mi întind picioarele. Și dacă îmi înclinam suficient capul, puteam să văd o fâșie de cer prin crăpăturile din acoperiș. Dacă n-ar fi fost bucățica aia de cer, n-aș fi știut când era zi și când era noapte sau câte zile și nopți trecuseră de când urcaserăm în tren.

Când s-a oprit trenul, era noapte.

Arăta mai mult a troacă decât a gară. Dar în loc de oi sau măgari, pe peron ne așteptau bărbați îmbrăcați cu uniforme militare uzate, cu câini care semănau cu niște lei neînfricați. Gardienii au țipat la noi să coborâm și ne-am uitat nedumerite una la alta. Cum nu s-a ridicat nimeni, un gardian a apucat de braț o femeie cu păr roșu scurt și i-a spus să asculte. Ne-am conformat în tăcere.

Gardianul din față a ridicat mâna și a început marșul. Când am părăsit peronul, ne-am dat seama că restul drumului n-o să ne mai ducă niciun tren sau camion. Mi-am tras mânecile hainei ca să-mi acopere pumnii strânși. Atunci mâinile erau calde, dar asta n-avea să dureze mult

Ne-am croit drum prin zăpada neatinsă, mergând pe șinele de tren până s-au oprit și au dispărut în marea albă. N-a întrebat nimeni cât o să dureze marșul, dar numai la asta ne gândeam. O să dureze două ore sau două zile? Sau două săptămâni? În schimb, am încercat să mă concentrez asupra pașilor femeii din fața mea, pe care n-am știut niciodată cum o chema. Am încercat să-mi potrivesc pașii exact în urmele lăsate de ea. Am încercat să nu mă gândesc cum începuseră să mă furnice degetele de la mâini și de la picioare, cum mucusul din nas îmi curgea și înghețа în adâncitura de deasupra buzei – aceeași adâncitură pe

care Boria o atingea adeseori cu vârful degetului, când mă stârnea.

Era ceva ieșit parcă din Doctor Jivago. *Da, Anatoli, ceva ieșit din cartea pe care tânjești tu s-o citești. Marșul nostru arăta de parcă s-ar fi născut din mintea lui Boria. Era o lună plină care lumina drumul acoperit de zăpadă, aruncând o strălucire argintie în urmele lăsate de pașii noștri. Era o frumusețe letală și poate că, dacă aș mai fi avut vreo urmă de rațiune în mine, aș fi fugit în pădurea care mărginea drumul, și aș fi fugit și aș fi tot fugit până îmi ceda corpul sau până mă oprea cineva. Cred că mi-ar fi plăcut să mor acolo, în locul ăla care părea invocat din visele lui Boria.*

:·

Întâi, s-au zărit în depărtare, de după vârfurile pinilor înalți, turnurile de pază – fiecare încununat cu stea roșie sumbră. Apoi, pe măsură ce ne apropiam: gardul de sârmă ghimpată, curtea pustie, șirurile de barăci, un firicel de fum care lega cerul cenușiu de fiecare dintre coșurile de fum ale clădirii. Un cocoș subnutrit se plimba pe lângă gard, cu ciocul căscat și creasta roșie mutilată.

Ajunseserăm.

Nu pot vorbi în numele tuturor; *dar eu mi-am petrecut fiecare secundă, fiecare minut, fiecare oră, fiecare zi a marșului nostru care a durat patru zile visând la căldură. Și totuși, când ne-au mânat prin gardul de sârmă ghimpată și ni s-a dat voie să ne încălzim la focurile aprinse în butoaie de tablă în curte, mi-a fost mai frig ca niciodată.*

În partea îndepărtată a curții, stăteau la coadă 40 sau 50 de femei, cu farfurii și căni de metal în mână, așteptând cina. S-au întors când ne-am apropiat și ne-au cântărit din priviri fețele palide, *capetele cu păr pe ele*, *mâinile: degerate, da, dar fără bătături. Ne-am uitat la fețele lor gălbejite, la capetele acoperite cu basmale sau rase, la umerii largi, gheboșați. Curând, avea să fie ca și cum ne-am fi uitat într-o oglindă. Curând, noi aveam să fim cele care stăteau la coadă pentru masa de seară în timp ce un alt grup de femei*

își începea reabilitarea.

Au apărut vreo 10 – 12 femei-gardian, iar bărbații care ne aduseseră până aici s-au întors și s-au retras tăcuți în zăpadă. Am fost duse într-o clădire lungă cu podea de ciment și cu sobă. Acolo, femeile-gardian ne-au ordonat să ne dezbrăcăm. Am rămas goale, tremurând în timp ce-și treceau degetele prin părul nostru, apoi peste trup, ridicându-ne brațele și pipăindu-ne sub sâni. Ne-au pus să ne depărtăm degetele de la mâini și de la picioare și picioarele. Ardeam de o mânie pe care încă nu începusem s-o înțeleg. Ai simțit o astfel de mânie, Anatoli? O mânie care arde undeva, în tine, într-un loc pe care nu poți să pui degetul, dar care te poate copleși ca un chibrit care aprinde petrolul? Te cuprinde noaptea, așa cum mă cuprinde pe mine? De-asta ești în locul unde ești? Este puterea, cu orice preț, singurul leac?

După percheziție, ne-am așezat la altă coadă. În Gulag există mai mereu și o altă coadă, Anatoli. Ne-au dat bucățele de săpun cu leșie, doar aschii, și au dat drumul la dușuri. Apa era rece, dar părea opărită pe pielea noastră înghețată. Ne-am uscat și au aruncat pe noi un praf care să ucidă orice am fi adus cu noi.

O poloneză cu smocuri frumoase de păr blond-cenușiu încadrându-i capul altfel chel stătea la masă, reparând salopete de culoarea unei zile înnourate. Se uita la fiecare dintre noi și ne arăta fie teancul de salopete din dreapta, fie pe cel din stânga: mari și mai mari.

După aceea, o femeie cu urechi proeminente și un nas și mai proeminent, care nici măcar nu încerca să ne ghicească măsurile, ne-a dat ghete. Mi-am pus niște ghete negre de piele și, când am dat să pășesc, mi-au ieșit călcâiele din ele. Mi-a trebuit o lună de zile în care să economisesc rația de zahăr până să pot să fac schimb cu o altă deținută – nu pentru o pereche nouă de ghete, care m-ar fi costat echivalentul acel puțin trei luni de zahăr –, ci pentru niște cârpe cu care să mi le leg de picioare.

Femeile-gardian au împărțit coada în trei și am mers

după rândul meu în Baraca nr. 11. Acolo am trăit în următorii trei ani, Anatoli, târându-mi picioarele ca să nu-mi pierd ghetele.

∴

Baraca nr. 11 era goală, cele care locuiau acolo fiind încă la muncă pe câmp. O femeie-gardian ne-a făcut semn spre priciurile goale, suprapuse câte trei, din fundul încăperii, cel mai departe de soba cu lemne. Ne-am aplecat pe sub sforile de rufe întinse din perete în perete, unde își atârnaseră femeile ciorapii și lenjeria spălate, dar pătate. Clădirea mirosea a sudoare și ceapă și trupuri încinse. Mirosea a viață; un confort minor.

Mi-am pus pătura de lână pe care o primisem pe patul de sus, al doilea din fund. Alesesem priciul acela pentru că o femeie minionă pe care o observasem în tren îl ocupase pe cel de dedesubt Bănuiam că e cam de vârsta mea, în jur de 35 de ani, că are părul negru și mâini delicate; și m-am gândit că poate ne-am putea împrieteni. O chema Ana.

Nu m-am împrietenit niciodată cu Ana. Nu m-am împrietenit nici cu vreo altă femeie din Baraca nr. 11. În fiecare seară eram extenuate și trebuia să ne păstrăm energia ca să ne putem da jos din pat și s-o luăm de la capăt a doua zi.

Prima noapte în Potma a fost liniștită. Așa erau toate nopțile, doar cu urletul vântului să ne adoarmă. Uneori, auzeam răsunând prin lagăr ca o sirenă care anunță raidurile aeriene strigătul câte unei femei care ceda în fața singurătății. Femeia era rapid redusă la tăcere. Cum, nu puteam decât să ne închipuim. Și deși nu vorbea nimeni despre urletele acelea, le auzeam toate și ne alăturam toate în tăcere.

∴

În prima zi pe câmp; pământul era întărit și înghețat, iar târnăcopul prea greu să-l ridic mai sus de mijloc. În jumătate de oră, aveam mâinile pline de bășici. Am lovit cu toată forța ca să străpung crusta – doar o știrbitură, de lățimea unui deget. Femeia de lângă mine fusese mai norocoasă, pentru că i se dăduse o

lopată pe care putea să se urce cu picioarele, astfel ca greutatea ei să împingă vârful în pământ. Însă eu n-aveam decât un târnăcop și câțiva metri cubi de pământ care trebuia fărâmițat înainte să-mi primesc rația zilnică.

În acea primă zi a reabilitării mele, n-am mâncat nimic.

În a doua zi a reabilitării mele, iar n-am mâncat.

În a treia zi, tot n-am reușit să fac mai mult de câteva crestături în pământ, așa că tot n-am primit rația. Însă o călugăriță tânără a rupt o bucată din pâinea ei și mi-a dat-o când am trecut pe lângă ea la coada pentru baie. Am fost recunoscătoare și, pentru prima dată de când mă luaseră bărbații din apartamentul meu din Moscova, m-am gândit că poate ar trebui să încep să mă rog.

∴

Călugărițele de la Potma m-au fascinat, Anatoli. Erau un grup mic din Polonia și erau mai dure decât cei mai călîți infractori. Refuzau să dea înapoi când nu erau de acord cu ordinele femeilor-gardian. Se rugau cu glas tare la trezirea de dimineață, ceea ce le înfuria pe femeile-gardian, dar lucrul acesta mie îmi oferea alinare, deși nu sunt o femeie foarte religioasă. Uneori, femeile-gardian o pedepseau pe câte una pentru insolență, trăgând-o din rând de salopetă și obligând-o să îngenuncheze în fața noastră. O călugăriță a fost obligată să stea așa o zi întreagă, cu genunchii goi apăsați pe pământul pietros. Dar n-a renunțat nicio clipă, n-a cerut să se ridice – s-a rugat tot timpul cu zâmbetul senin al unui mistic nebun. Numărau pe degete mărgele din rozarii invizibile, chiar dacă fețele le ardeau sub soarele necruțător, chiar dacă din salopete le picura urina și lăsau dâre în țărână.

O dată sau de două ori, femeile-gardian le-au aruncat pe toate în blocul de pedeapsă – prima baracă ridicată în lagăr, al cărei acoperiș pe jumătate prăbușit lăsa să pătrundă aerul rece, împreună cu insecte și șobolani.

Era greu să nu le invidiezi pe călugărițe, chiar dacă

sentințele lor o depășeau pe a mea. Se aveau una pe cealaltă și n-aveau nevoie de vești din lumea de-afară, ceva după care noi, celelalte, tânjeam. Chiar și când erau separate, nu cedau în fața singurătății negre care ne chinuia pe noi toate. Aveau tovărășia Dumnezeului lor. Toată credința mea era pusă într-un bărbat: Boria al meu, un simplu muritor, un poet. Și pentru că nu putusem să iau legătura cu el de când mă luaseră din apartament, nu știam dacă mai trăia.

∴

Până într-a patra zi a reabilitării, pe mâinile odată catifelate mi se făcuseră bătături groase și puteam, în sfârșit, să țin târnăcopul. Îl ridicam deasupra capului și îl izbeam în pământ cu o forță surprinzătoare. Până seara, îmi răsturnasem brazda pe bucata de pământ care mi se repartizase și am primit în cele din urmă rația, din care n-am putut să mănânc decât câteva îmbucături. Trupul mi se adaptase mai repede decât mintea. Nu așa se întâmplă întotdeauna, Anatoli?

Acele prime câteva zile îngrozitoare, apoi săptămâni, apoi luni, apoi ani au trecut – nu în zile dintr-un calendar, ci în gropi săpate, în numărul păduchilor culeși din părul meu. Au trecut cu bășicile sparte și bătăturile făcute de săpat, cu gândacii omorâți pe sub paturi, cu numărul coastelor care se vedeau. Și nu existau decât două anotimpuri, vară și iarnă, fiecare la fel de chinuitor ca și celălalt.

Am aflat ce-i trebuie corpului omenesc ca să supraviețuiască, de cât de puțin avem nevoie. Puteam supraviețui cu 800 de grame de pâine, două cuburi de zahăr și o ciorbă atât de subțire, că era greu de spus dacă era mâncare propriu-zisă sau apă de mare.

Însă mintea are nevoie de mai mult ca să supraviețuiască, iar Boria nu era niciodată departe de gândurile mele. Înainte, credeam că pot să simt când se gândește la mine – că furnicăturile pe care le simțeam pe ceafă sau pe brațe erau de la el. Le-am simțit luni de zile. Apoi a trecut un an fără senzația aceea, furnicăturile acelea, apoi încă unul. Oare asta însemna că era mort? Dacă mă trimiseseră pe mine în

Gulag, cu siguranță că lui îi făcuseră ceva și mai rău.

Anatoli, pot să-ți spun acum că sentința mea de cinci ani a fost o binecuvântare și un blestem. Doar burghezii moscoviți aveau sentințe așa de demne de milă, lucru pe care mi-l tot aducea aminte șefa de brigadă din baraca noastră – o ucraineancă pe nume Buinaia, care fusese condamnată la 10 ani pentru că furase un sac de făină de la colectivă. Era puternică și severă și tot ce nu eram eu. Cu timpul, am căpătat putere muncind la câmp, dar tot eram una dintre muncitoarele cele mai mocăite, iar Buinaia avea grijă să fiu principalul beneficiar al limbii ei ascuțite.

Odată, după ce ne întorseserăm de la câmp, eram prea obosită să mai fac baie și m-am dus direct în pat, așa de istovită, că nici măcar nu mi-am mai scos salopeta cu crustă de noroi pe ea. Imediat ce am închis ochii, am auzit glasul inconfundabil al lui Buinaia. „Numărul 3478!”, a strigat ea, ca o coțofană care tușește, folosindu-mi numărul de deținut, exact ca femeile-gardian.

Nu m-am mișcat. Însă mi-a strigat din nou numărul, iar Ana mi-a bătut în partea de dedesubt a patului. Cum tot n-am răspuns, a dat cu piciorul. „Răspunde-i sau se lasă cu belele”, a șoptit ea.

M-am ridicat în capul oaselor. „Da?”

„Credeam că voi, moscoviții, sunteți oameni curați. Mirosi ca un căcat”.

Baraca nr. 11 a fost cuprinsă de un val de râsete și am simțit cum mă înroșeam de jenă și roșeața mi se întindea peste piept și urca pe gât și în obraji. Miroseam, deși în barăci erau și femei care miroseau mult mai rău.

„Eu m-am născut într-un bordei”, a urmat ea, „și până și pe mine m-au învățat să mă spăl între picioare măcar o dată pe săptămână. Nu mă mir că doar poeții trădători se apropie de tine. Nu de-asta ești aici?”

Râsul s-a întețit în timp ce mi-am dat jos picioarele peste marginea priciului și am coborât. Îmi tremurau așa de tare picioarele, că eram sigură că făceau să trepideze scândurile podelei. Simțeam toți ochii ațintiți

asupra mea, așteptându-mi reacția. Însă am ezitat și m-am întors cu fața la perete, ceea ce le-a făcut și pe Buinaia, și apoi și pe celelalte să râdă și mai tare. A ridicat de pe podea o grămăjoară de chiloți murdari și a luat-o spre mijlocul barăcii, până a ajuns la priciul meu. „Uite”, mi-a zis, aruncând rufele pe podea. „Cât îți speli corpul jegos, nu te deranjează să-mi speli și mie câteva lucruri, nu? Sigur că nu”.

Anatoli, aș vrea să raportez că m-am întors de la perete și i-am aruncat rufele murdare în față. Că n-am dat înapoi și am plesnit-o, ceea ce a provocat o bătaie în care m-am ales cu vânătăi a doua zi. Că deși am pierdut bătaia, am câștigat respectul ei.

Dar n-am făcut-o. I-am dus rufele murdare la chiuvetă și le-am spălat cu rația mea de leșie, apoi le-am atârnat cu grijă să se usuce în cel mai bun loc de lângă soba cu lemne. Apoi m-am dezbrăcat și m-am spălat și eu cu apa rece și tulbure. După aceea am dormit. După aceea, s-a întâmplat din nou a doua zi.

Dacă ți-aș spune acum, Anatoli, ce m-ai întrebat tu în timpul discuțiilor noastre nocturne de la Lubianka, mi-ar folosi la ceva? Mi-ar fi redusă sentința dacă aș coopera acum? Dacă ar fi să mărturisesc până la ultima acuzație, aș putea pleca din locul ăsta? Dacă aș lua tăișul târnăcopului și aș lovi cu toată forța, aș putea pune capăt întregii povești?

∴

Ai zice că iarna e cea mai rea, dar verile sunt cele care ne istovesc cel mai tare. Când lucrăm la câmp, săpând sau smulgând buruieni sau cărând, sudoarea ne bălțește pe sub salopetele gri. Le spunem „pielea diavolului”, pentru că nu lasă pielea să respire și bălțile de sudoare nu se evaporă. Facem răni și iritații și atragem muște negre care ne mușcă nemilos. Ca să ne apărăm de soare, am întins tifon peste niște sârme ruginite, ca să croim pălării care seamănă cu cele ale apicultorilor. Alte femei, cu pielea deja înnegrită de cei 10 ani sau chiar mai mulți de muncă la câmp, râdeau de pălăriile noastre, de scumpa noastră piele moscovită de porțelan. Aveau 30 sau 40 de ani, dar

arătau de 60 sau 70. Știau că e doar o chestiune de timp până să renunțăm să ne mai ferim de soare, până să ne îndreptăm fața spre cer și să lăsăm razele de soare să ia și ultimele rămășițe din oamenii care fuseserăm înainte să ajungem la Potma.

Stăteam pe câmp câte 12 ore odată, Anatoli. Îmi petreceam orele acelea recitându-mi în minte poeziile lui Boria, sincronizând ritmul fiecărui vers, al fiecărei pauze, cu clinchetul lopeții.

Serile, când ne întorceam de la câmp și-și treceau mâinile peste trupurile noastre, ca să se asigure că n-am adus nimic cu noi la barăci, treceam peste cuvintele lui Boria în minte, înăbușind ce se petrecea cu corpul meu.

Compuneam și eu poezii ale mele, versurile ivindu-mi-se în cap așa cum ar fi făcut-o pe hârtie. Mi le tot repetam, până se fixau. Însă nu știu de ce, nu le mai pot recita acum, când am hârtie să le scriu. Poate că unele poezii nu sunt decât pentru tine.

∴

Într-o seară m-au chemat după ce terminasem de spălat rufele murdare ale lui Buinaia. Eram pe punctul să mă întind când o femeie-gardian nouă, care nu ajunsese încă să stăpânească tonul celorlalte când rosteau răstit ordinele, a intrat în baracă și mi-a strigat numărul cu tonul ei cântat. Mi-am pus salopeta și am ieșit după ea.

Când a cotit la stânga la capătul aleii care trecea printre barăci, mi-am dat seama unde mergeam: căsuța a cărei îngrijire li se încredința deținutelor care câștigaseră bunăvoința Nașului din lagăr. Stilul căsuței nu se potrivea cu restul lagărului și prima dată când o văzusem mi se păruse că am halucinații. Semăna cu dacea unei bunicuțe – verde-aprins cu ornamente albe și jardiniere cu flori în jurul geamurilor.

Într-o fereastră zăream strălucirea unei lămpi cu abajur roșu. Dincolo de ea se vedea, stând la un birou, Nașul, un bărbat pe care-l mai văzusem o singură dată, stând în mijlocul unui semicerc de oficialități de stat de rang inferior care făcuseră odată un tur la Potma. Chiar

și de la depărtare, îi vedeam sprâncenele albe dese. Păreau să i se întindă în sus pe frunte, aproape ajungând până la părul alb pe care și-l pieptăna peste chelie. Părea prietenos, așezat acolo la birou ca orice deduška[14]*. Însă știam de la unele dintre celelalte femei că nu era un bunic inofensiv. Treaba Nașului era să interogheze deținutele și să recruteze informatori. Se știa bine și că își luase câteva neveste din lagăr – femei care erau chemate în căsuța verde și li se dădea de ales: fie să-l lase să facă ce vrea cu ele, fie să-și petreacă restul condamnării în alt lagăr, unde erau duși cei mai violenți infractori.*

Nevestele de lagăr puteau fi recunoscute după halatele de mătase cu care se îmbrăcau după baie și pălăriile de paie mari pe care le purtau ca să-și ferească fața de soare. Erau luate de la câmp, pentru munci mai ușoare, la bucătărie sau spălătorie. Sau, pur și simplu, își petreceau timpul având grijă de gardurile vii și florile căsuței, și după aceea de orice mai era de întreținut înăuntru. Toate nevestele de lagăr erau frumoase, cea mai drăguță dintre ele fiind o fată de 18 ani pe care o chema Lena. N-o văzusem niciodată, dar se vorbea în tot lagărul despre părul ei negru, lung și lucios ca spinarea unei balene. Se zvonea că primise un șampon special pe care Nașul îl aducea prin contrabandă din Franța, și o pereche de mănuși din piele de vițel, ca să-și protejeze degetele subțiri, pentru că fusese o pianistă gruzină promițătoare înainte de arestare. Odată se zvonise și că ar fi fost însărcinată și fusese adusă o babki[15]*, cu andrelele ei, ca să-i facă avortul.*

Astea erau zvonuri, doar zvonuri, mi-am spus eu când femeia-gardian mi-a făcut semn cu bastonul către ușa căsuței. Mi-am spus că eram prea bătrână pentru gusturile Nașului, despre care auzisem că se îndreptau spre femei care n-avuseseră copii încă sau nu împliniseră 22 de ani – care din ele se întâmpla prima.

Am intrat în căsuța cu două încăperi și am rămas în

[14] Bunic (în rusă, în orig.).

[15] Babă (în rusă, în orig.).

picioare la ușă. Nașul stătea la birou și scria. Voiam să vorbească, dar n-a făcut decât să-și îndrepte stiloul către scaunul din fața biroului. Au trecut 10 minute înainte să-l lase jos și să se uite la mine. Fără să scoată un cuvânt, a deschis sertarul biroului și mi-a dat un pachet. „Pentru tine. Acestea nu pot ieși din birou. Trebuie să le citești aici". A împins o foaie spre mine. „Și când termini o să semnezi că le-ai văzut".

„Ce e?"

„Nimic important".

În pachet erau o scrisoare de 12 pagini și un carnețel verde. L-am deschis, dar n-am înțeles cuvintele. Nu puteam să văd decât scrisul – scrisul lui –, mâzgălelile ample care mă duceau întotdeauna cu gândul la niște cocori care-și iau zborul. Am răsfoit carnețelul, apoi scrisoarea, iar cuvintele au început să capete înțeles. Boria era în viață. Era liber. Și-mi scrisese o poezie.

N-o să împărtășesc poezia cu tine, Anatoli. Chiar credeai că o s-o fac? Am citit-o iar și iar până când am reținut-o, apoi n-am mai văzut niciodată paginile. Poate că tu le-ai citit deja, dar eu o să mă prefac că nu – că acele cuvinte ale lui sunt numai și numai pentru mine.

În scrisoare, îmi spunea că face tot ce-i stă în puteri să mă elibereze și că, dacă ar putea face schimb de locuri cu mine, ar face-o bucuros. Spunea că simțea vina ca pe o povară în piept, care devenea cu fiecare zi tot mai grea. Spunea că se teme că ar putea deveni atât de grea, încât i se vor sfărâma coastele și va fi zdrobit de moarte.

Citind scrisoarea, am simțit ceva ce cred că numai călugărițele din lagăr puteau înțelege: căldura și ocrotirea credinței.

De ce mi s-a permis să citesc ce-mi scrisese Boria, Anatoli? De ce mi-a dat Nașul scrisoarea, după atâta vreme? Poate că voia ceva în schimb. Orice ar fi fost, atunci știam că aș face-o. Aș fi devenit informator, aș fi devenit soție de lagăr – orice ar fi fost nevoie, câtă vreme puteam afla vești de la el.

Dar, Anatoli, Nașul nu mi-a cerut niciodată să-i devin soție, nici nu m-a pregătit să devin informator. Abia mai târziu am descoperit că Boria ceruse o dovadă că sunt în viață, iar ei îi trimiseseră, după câteva luni, bucata de hârtie pe care o semnasem în seara aceea, după ce-i citisem scrisoarea.

Se zvonea că Stalin era bolnav și îi slăbea controlul asupra situației. După seara petrecută în căsuță, mi s-a permis să primesc scrisori de la familie și de la Boria. El mi-a scris despre atacul de cord, pentru care dădea vina pe arestarea mea, și despre cum a stat luni de zile într-un pat de spital, temându-se că n-o să mă mai vadă niciodată.

Mi-a scris despre obsesia lui reînnoită de a-și termina romanul acum, după ce se însănătoșise și putea păstra legătura cu mine. Mi-a spus că îl va termina cu orice preț și că nimic – nici autoritățile care-i citeau probabil scrisorile; *nici boala de inimă – n-o să-l poată împiedica.*

∴

Dragă Anatoli, îți aduci aminte noaptea de dinaintea morții lui Stalin? Eu am visat păsări în noaptea aceea. Nu porumbeii albi după care tânjeam – și despre care femeile din lagăr credeau că anunță eliberarea iminentă a cuiva –, ci niște ciori negre, mii de ciori stând în șiruri, ca niște pioni pe o suprafață de beton pustie. Ciorile păreau că abia răsuflă și, când am pornit către ele și am bătut din palme, au rămas nemișcate. Am tot bătut din palme până mâinile mi-au ajuns carne vie. Și când m-am întors să plec, un semnal neauzit le-a făcut să-și ia zborul. Roiau într-un nor de aripi care a acoperit Luna. M-am uitat în timp ce norul s-a mișcat spre dreapta, apoi spre stânga. După aceea, dintr-odată, norul s-a risipit în toate direcțiile, fiecare pasăre plecând pe calea ei.

A doua zi dimineață, muzica a început înaintea zorilor, răsunând din difuzoarele lagărului. Am părut să ne ridicăm toate deodată, mijindu-ne ochii până s-au obișnuit cu întunericul. Muzică funerară – se auzea muzică funerară. Nimeni din Baraca nr. 11 n-a scos o

vorbă. Nimeni n-a întrebat cine a murit. Știam deja.

În timp ce muzica se auzea în continuare, ne-am clătit pe față cu apă rece din jgheabul de spălat și ne-am îmbrăcat cu salopetele, fără să știm dacă vom fi convocate. Cum nu s-a auzit nicio chemare, ne-am așezat pe priciuri și am așteptat în tăcere. Buinaia s-a dus la ușă, crăpând-o și scoțând capul afară. „Nimic", a zis ea, clătinând din cap.

Muzica s-a oprit și difuzoarele au pârâit. Am auzit acul așezându-se pe un disc, apoi a început imnul național. Ne-am uitat în jur, neștiind dacă să stăm jos sau să ne ridicăm și să cântăm. Câteva femei s-au ridicat, apoi le-am urmat și restul.

Imnul s-a încheiat și noi am rămas în picioare. A urmat un moment de tăcere înainte ca difuzoarele să pârâie din nou, iar glasul familiar, profund al lui Iuri Borisovici Levitan, de la Radio Moscova, să anunțe: „Inima colaboratorului și discipolului operei de geniu a lui Lenin, înțeleptul colaborator și învățător al Partidului Comunist și al poporului sovietic, a încetat să mai bată".

Înregistrarea s-a încheiat și am știut că ar fi trebuit să plângem. Și am făcut-o. Am plâns până ni s-au umflat ochii și a început să ne doară gâtul. Dar pentru el n-a căzut nicio lacrimă.

∴

Curând după căderea Țarului Roșu, cei cinci ani ai mei au fost reduși la trei. O să ajung acasă pe 25 aprilie. Moartea lui Stalin i-a determinat pe noii noștri lideri să elibereze 1,5 milioane dintre noi. Când am primit scrisoarea care stabilea data eliberării, m-am întors în Baraca nr. 11 și m-am uitat în bucata zimțată de oglindă care atârna deasupra jgheabului de spălat. Aveam înfățișarea bronzată a cuiva care petrecuse ani întregi în lagăre. Ochii încă mai aveau culoarea albăstrelelor, dar erau înconjurați de riduri și pungi vinețiii. Nasul era pătat de arsuri de soare. Silueta mea nu era întruchiparea sănătății, ci a supraviețuirii: clavicula ieșea în afară, mi se vedeau toate coastele, părul blond era pleoștit și lipsit de strălucire, dintele

din față era ciobit din cauza unei pietricele din ciorbă.

Ce avea să creadă Boria? Mi-am adus aminte cum îmi spusese odată că îi e teamă să le revadă pe surorile lui, după ce fuseseră despărțiți ani de zile, de când emigraseră la Oxford. A zis că aproape că preferă să nu le mai vadă, să păstreze intacte imaginile frumoase din tinerețe. Avea să simtă la fel și în cazul meu? Avea să se uite la mine cum se uita la nevastă-sa – cineva cu care nu mai împărțea patul? Avea să mă compare cu propria mea fiică, pe care o văzuse crescând și devenind o tânără frumoasă, în timp ce eu arătam mai bătrână decât anii mei? „Ira a devenit chiar întruchiparea mamei ei", îmi scrisese el pe o carte poștală.

Buinaia, care nu primise încă amnistia, a venit în spatele meu ca și cum voia să se spele pe față, apoi s-a întors și m-a împins în oglinda improvizată. Cioburile au căzut pe podea, iar eu m-am împleticit în spate, din frunte picurându-mi o dâră subțire de sânge. Mi-a zâmbit și eu i-am răspuns, cu sângele scurgându-mi-se în gură. S-a încruntat și a plecat. Și asta a fost ultima dată când am văzut-o. Însă când am auzit că deținutele care nu fuseseră amnistiate s-au revoltat în cele din urmă – și că în timpul revoltei câmpurile, căsuța Nașului și tot lagărul au fost incendiate – mi-am imaginat că Buinaia a fost cea care a aprins chibritul.

∴

Am urcat în trenul spre Moscova ca femeie reabilitată, Anatoli. Orașul se întinsese în cei trei ani în care fusesem plecată. Macaralele ridicau grinzi de oțel. Fabricile luaseră locul lanurilor. Printre vechile clădiri de două etaje din bușteni răsăriseră blocuri de apartamente, cu mii de ferestre și mii de frânghii de rufe întinse peste miile lor de balcoane. Clădirile Vysotki[16] *baroce și gotice ale lui Stalin se întindeau către cer cu turnurile lor cu stea în vârf, schimbând peisajul urban și anunțând lumii că și noi putem*

[16] Grup de șapte clădiri monumentale construite la Moscova în perioada stalinistă, printre ele numărându-se Ministerul de Externe, Universitatea de Stat din Moscova, dar și alte sedii administrative, hoteluri și blocuri de locuințe.

construi clădiri care ajung până la nori.

Era aprilie și orașul era în pragul primăverii. Ajungeam acasă la timp ca liliacul mov, lalelele și straturile de panseluțe roșii și albe să iasă din adormirea lor de iarnă. Mă imaginam plimbându-mă din nou cu Boria pe bulevardele largi ale Moscovei. Am închis ochii ca să savurez imaginea și, când i-am redeschis, trenul ajunsese. Am privit îngrijorată în lungul șinelor. Spusese că o să mă aștepte.

CAPITOLUL 6

SĂLĂȘLUITORUL DIN NORI

Boris se trezește. Primul lui gând este la un tren care-și croiește calea prin peisajul rural, îndreptându-se către Maica din piatră albă. Sub pătura subțire, își îndoaie picioarele și își imaginează obrajii rotunzi ai Olgăi apăsați de geamul trenului. Cum îi mai plăcea s-o privească dormind, chiar și cum sforăia, încetișor ca sirena unei fabrici îndepărtate.

În șase ore, trenul cu draga lui avea să tragă în gară. Mama și copiii Olgăi vor aștepta la marginea șinelor, ridicându-se pe vârfuri ca să fie primii care o văd coborând din tren. În cinci ore, Boris urmează să se ducă la apartamentul familiei ei de pe strada Potapov, ca să poată merge împreună la gară.

Trei ani de când i-a auzit vocea. Trei ani de când a atins-o. Ultima dată, a fost pe o bancă în grădinile publice de lângă redacția *Goslitizdat*. În timp ce-și făceau planuri pentru seară, Olga observase prezența unui bărbat în haină de piele care părea să asculte ce discutau ei. Boris îl cercetase din priviri și decisese că era un simplu om care stătea pe o bancă.

— Atâta tot, îi spusese.

— Ești sigur?

Boris îi strânsese mâna.

— Poate că ar trebui să rămâi cu mine în loc să te duci acasă? întrebase ea.

— Trebuie să lucrez, iubire, dar ne vedem diseară la Peredelkino. E plecată la Moscova două zile, a spus el, având

grijă să nu pronunțe niciodată numele soției în prezența Olgăi. Putem să ne relaxăm și să luăm cina târziu. Și aș vrea să știu ce crezi despre un capitol nou.

Ea fusese de acord cu planul și-l sărutase pe obraz în felul acela nevinovat în care îl săruta în public. Boris detesta când îl săruta așa, simțindu-se mai degrabă ca un unchi sau, mai rău, ca tatăl ei.

Dacă ar fi știut că întâlnirea de pe banca din parc avea să fie ultima dată când o vedea pe Olga în trei ani, ar fi întors capul și ar fi sărutat-o pe buze. Nu s-ar fi grăbit acasă să lucreze. Ar fi crezut-o în legătură cu bărbatul cu haină de piele. N-ar fi dat drumul mâinii ei.

În seara aceea, o așteptase pe Olga să vină la dacea lui, însă după ce trecuseră multe ore fără niciun semn de la ea, și-a dat seama că era ceva în neregulă. S-a dus direct la apartamentul Olgăi, unde a găsit-o pe mama ei așezată – aproape cataleptică, mângâind cu degetul o despicătură enormă în perna canapelei. A ridicat o privire pierdută când a intrat Boris în cameră și i-a răspuns pe bucăți la întrebări.

— Bărbați în costume negre, a spus. Doi… nu, trei… toate scrisorile, cărțile ei… o mașină neagră.

Boris n-avea nevoie de răspunsuri exacte ca să știe cine erau bărbații sau unde o duseseră pe Olga.

— Unde sunt copiii? a întrebat el.

Femeia a ridicat o pană de gâscă negru cu alb de pe perna spintecată și a răsucit-o între degete.

— Sunt aici? Sunt în siguranță?

Cum mama Olgăi n-a răspuns, Boris s-a dus spre dormitorul copiilor și a fost și ușurat, și sfâșiat de durere când i-a auzit pe Mitea și pe Ira plângând în tăcere din spatele ușii închise.

S-a întors și a fost surprins s-o vadă pe mama Olgăi în picioare în hol, în spatele lui. Înainte să mai întrebe el ceva, l-a lovit ea cu propria întrebare:

— O să te duci s-o aduci, nu? Să ceri eliberarea ei? Să desfaci totul?

I-a fluturat pana de gâscă în față.

— Să compensezi tot ce-ai făcut. Pericolul în care ai pus-o.

Boris îi promisese mamei Olgăi că se duce direct la Lubianka și face tot ce-i stă în puteri să-i salveze fata. Nu-i spusese că n-are nicio putere, că ar fi zadarnic să bată la porțile Lubiankăi și

să ceară eliberarea Olgăi. Că statutul lui de cel mai cunoscut scriitor rus în viață nu era de niciun folos când ei voiau s-o folosească pe ea pentru a-i face rău lui. Că, eventual, aveau să-l închidă și pe el.

S-a dus acasă, nu la dacea din Peredelkino, ci în apartamentul din Moscova, la soția lui. Zinaida era așezată la masa din bucătărie, fumând și jucând cărți cu niște prietene.

— Arăți de parcă ai fi văzut o stafie, i-a spus când a intrat în casă.

— Am văzut multe stafii, i-a răspuns el.

Zinaida a recunoscut expresia de pe chipul soțului ei. Era aceeași expresie pe care o avusese de multe ori în timpul Epurărilor. În timpul Marii Terori, mii de oameni fuseseră închiși, aproape toți pierind în lagăre. Poeți, scriitori, artiști. Prieteni ai lui Boris, prieteni ai Zinaidei. Astronomi, profesori universitari, filosofi. Trecuseră 10 ani și rănile încă nu se vindecaseră – amintiri la fel de sângeroase și roșii ca steagul. Era destul de deșteaptă să nu întrebe ce era în neregulă.

∴

Când va ajunge trenul Olgăi, ea va fi fost pe drum timp de patru zile. De la Potma, a mers pe jos, apoi a luat un tren, apoi alt tren până să ajungă la Moscova.

Boris se dă jos din pat și îmbracă o cămașă Oxford albă și pantaloni maro simpli cu bretele. Atent să n-o trezească pe soția lui, coboară scările, își pune cizmele de cauciuc și iese din casă pe prispa din lateral.

Coroana soarelui se ivește deasupra vârfurilor mestecenilor înmuguriți când Boris o ia pe poteca acoperită cu uscături din pădure. Aude o pereche de coțofene sporovăind undeva printre crengi și se oprește să se uite, dar nu le poate zări. Cărarea șerpuiește către un pârâu pe care zăpada topită de curând l-a umflat considerabil. Boris se oprește pe puntea îngustă și trage adânc aer în piept. Îi place mirosul apei reci care curge pe dedesubt.

După soare, Boris apreciază că e ora șase. În loc să o ia prin cimitir, să ocolească reședința de vară a patriarhului și să coboare către clubul scriitorilor, așa cum face de obicei, Boris o ia pe scurtătură către drumul principal și pornește pe traseul cel mai rapid spre casă. Vrea să scrie cel puțin o oră sau două înainte să plece să se vadă cu familia Olgăi la Moscova.

Când se apropie de casă, vede că în bucătărie e aprinsă o lumină. Zinaida încinge soba și-i pregătește micul dejun obișnuit: două ouă prăjite cu mărar uscat. În pofida aerului răcoros, Boris se dezbracă și se spală în cada de-afară. Chiar și după ce dacea lui a fost adaptată pentru iarnă, cu o baie nouă și cu apă caldă, Boris tot mai preferă să se spele afară, apa rece fiind un șoc plăcut pentru organism.

Când se șterge cu un prosop vechi, bătrânul lui câine îl salută lingând picăturile de apă care i se scurg pe picioarele lungi și subțiri. Boris îl mângâie pe Tobik pe cap și dojenește corcitura aproape oarbă pentru că iar n-a venit cu el la plimbarea de dimineață.

Când intră în dacea, urechile lui Boris sunt asaltate de zgomotul televizorului. Zinaida a insistat să instaleze un televizor. Boris se opusese luni de zile, dar cedase când ea îl amenințase că nu-i mai face de mâncare. Televizorul, un lux, prinde doar trei canale – toate de stat, toate transmițând înmormântarea lui Stalin pentru a suta oară. Boris renunță să se mai uite când camera se oprește asupra celor mai îndurerate chipuri din mulțime. Se strâmbă, apoi îl închide.

— Ce s-a întâmplat? strigă Zinaida din bucătărie.

— Bună dimineața, răspunde Boris.

Nu-i e foame, dar se așază oricum la masă. Zinaida îi pune în față farfuria și-i toarnă o ceașcă de ceai. Nu stă la masă cu soțul ei, ci se întoarce la chiuvetă să spele tigaia în timp ce fumează o țigară, lăsând scrumul să cadă în scurgere.

— Poți să deschizi geamul, Z? întreabă Boris.

Detestă mirosul de țigară și, deși Zinaida a promis că o să fumeze mai puțin, încă n-a făcut-o. Femeia oftează, stinge țigara și termină de spălat vasele. Boris își privește soția în șuvoiul de lumină a dimineții care intră pe fereastra de deasupra chiuvetei. Ridurile de pe frunte și colacii de piele din jurul gâtului sunt începețoșate preț de o clipă, iar ea arată exact ca imaginea femeii cu care se căsătorise cu 20 de ani în urmă. Se gândește să-i spună că arată încântător, dar îl oprește un junghi de vinovăție, pentru că e pe punctul de a se întâlni cu Olga.

Ceasul din hol bate de ora șapte. Trenul Olgăi ajunge în patru ore. Boris se silește să-și termine micul dejun, înghițind ultima îmbucătură de ou, își împinge scaunul în spate.

— Pleci să scrii? întreabă Zinaida.

După întrebare, Boris începe să aibă o bănuială că nevastă-sa știe deja ce planuri are.

— Da, îi răspunde. Ca de obicei. Însă doar vreo oră sau două. Am treabă în oraș.

— N-ai fost ieri?

— Aia a fost acum două zile, dragă.

Tace. Nu mai are antrenament când vine vorba s-o mintă pe nevastă-sa.

— Mă văd cu un editor la *Literaturnaia Moskva*. Îl interesează niște traduceri noi.

— Poate vin și eu cu tine, zice ea. Am de făcut niște cumpărături.

— Data viitoare, Zina. Stăm toată ziua. Poate ne plimbăm și mirosim teii înmuguriți.

Zinaida încuviințează. Îi ia farfuria și o spală în tăcere.

∴

Boris stă la birou. Din coșul de nuiele de la picioarele lui, ia paginile pe care le-a scris cu o zi înainte. Se încruntă și taie cu stiloul o propoziție, apoi un paragraf, apoi o pagină. Ia o foaie de hârtie nouă și mai încearcă o dată să scrie scena. Biroul i-a aparținut lui Titian Tabidze, marele poet gruzin și dragul lui prieten. În ’37, la apogeul Epurării, Titian fusese luat de-acasă într-o seară de toamnă. Soția lui, Nina, fugise pe stradă, ținându-se desculță după mașina neagră. Când îl acuzaseră de trădare prin comiterea de *acte antisovietice,* Titian îl indicase drept singur complice pe poetul lui favorit din secolul al XVIII-lea, Besiki.

Boris își imaginase de multe ori ce i se întâmplase lui Titian după ce îl luase mașina neagră, convins fiind că, dacă nu-și imaginează care ar fi putut fi soarta prietenului său, acesta ar fi suferit în singurătate. Își spunea adesea că încă mai există o posibilitate ca acesta să fie în viață, însă Nina renunțase de mult la speranță. Când îi dăduse lui Boris biroul soțului ei, îi spusese că trebuie să continue munca acestuia. „Scrie marele roman la care ai visat”, i-a zis. Boris primise darul Ninei, dar nu se simțise niciodată demn de el.

Titian nu fusese primul dintre prietenii lui Boris care fusese ridicat. Boris și-i imagina noaptea, când nu putea dormi, gândindu-se pe rând la soarta lor. Era Osip, tremurând într-un lagăr de tranzit și știind că sfârșitul îi e aproape. Paolo, urcând

treptele de la Uniunea Scriitorilor și rămânând o clipă nemișcat înainte să-și ducă un pistol la tâmplă. Și Marina, încercând lațul, apoi aruncând frânghia pe după o grindă din tavan.

Era bine știut că lui Stalin îi plăcuse poezia lui Boris. Și ce însemna că un astfel de om găsea o înrudire prin cuvintele lui? La ce se legase Țarul Roșu? Era un adevăr dur să știe că, odată eliberate în lume, cuvintele nu-i mai aparțineau. Odată publicate, puteau fi revendicate de oricine, chiar și de un nebun. Și era chiar și mai greu să știe că fusese tăiat de pe lista lui Stalin, nebunul spunându-le trepădușilor lui să-l lase în pace pe cel atins de nebunia divină, pe sălășluitorul din nori.

Boris aude dangătul înăbușit al ceasului de la parter bătând ora 8. Trenul Olgăi ajunge în trei ore și el încă n-a scris niciun cuvânt. Scena care cursese așa de ușor cu o zi înainte refuză să apară.

Începuse *Doctor Jivago* cu aproape 10 ani în urmă și, deși avansase mult, tot își mai dorea să revină la zilele când îi venise ideea romanului, când încă mai izvora dintr-un iaz neatins. Se simțise de parcă și-ar fi găsit o nouă iubită – obsesia, pasiunea, gândurile care nu se dezlipeau de roman, personajele care i se strecurau în vise, inima ușoară la fiecare nouă descoperire, la fiecare nouă propoziție, la fiecare nouă scenă. Uneori, Boris simțea că era singurul lucru care-l ținea în viață.

Cu puțin înainte de arestarea Olgăi, autoritățile topiseră 25.000 de exemplare din *Operele* lui *Alese.* Când nu putea dormi, își imagina de multe ori cuvintele care i se dizolvau în mâzga lăptoasă.

Cenzura tot mai prezentă, combinată cu arestarea iubitei lui, îl întărâtase să termine *Jivago.* Se retrăsese la țară ca să scrie, dar se pomenise că nu era în stare. Acest blocaj îi stârnise o anxietate care-i dădea înțepături în tot pieptul. În cele din urmă, acele au devenit cuțite și curând s-a trezit într-un pat de spital. Avusese un atac de cord și acolo, cu tuburile în el și o ploscă alături, Boris s-a întrebat cine avea să moștenească biroul pe care i-l dăduse Nina. Oare biroul lui Tițian o să ajungă la unul dintre băieții lui? Sau poate la un alt scriitor? Sau o să-l spargă cineva cu toporul și o să-l facă lemn de foc, ca să-i țină văduva și copiii la căldură, pentru că el nu reușise? Ar fi putut adăuga pe rug și romanul lui neterminat.

Boris și-a revenit la timp după atacul de inimă ca să asiste la

sfârșitul unei ere. Stalin era mort și Olga avea să se întoarcă la el. Lucrurile ar fi putut reveni la starea de dinainte.

Boris se duce la pupitru, gândindu-se că o schimbare de poziție o să-i anime stiloul. Însă nu se întâmplă așa. Se uită pe fereastră. Soarele se ridică pieziș peste partea de jos a grădinii, iar el apreciază că trenul Olgăi va ajunge în două ore. Trebuie să plece în mai puțin de o oră ca să ajungă la timp la familia ei. Privește cum coboară în curte un mic stol de rațe, care încep să scurme după viermi în pământul proaspăt săpat.

Boris a neglijat grădina în acești trei ani cât Olga a fost la Potma. În cea dintâi primăvară după ce fusese ridicată Olga, Zinaida luase asupra ei sarcina de a smulge buruienile înainte de plantare. Boris era la plimbarea lui matinală când se apucase ea de treabă, iar când se întorsese la dacea, Zinaida aproape terminase de tăiat plasa de buruieni cu foarfecă de grădină. Îi strigase să se oprească, dar ea se prefăcuse că nu-l aude. Boris deschisese poarta și năvălise în grădină.

— Nu, a insistat el, luându-i foarfecă din mână.

Zinaida căzuse în genunchi.

— Lumea nu s-a oprit, strigase ea. E aici. E chiar aici!

Smulsese o mână de buruieni din pământ și i le aruncase la picioare.

Zinaida nu mai încercase niciodată să smulgă buruienile și, de câte ori trecea pe lângă grădină, refuza și să se uite la ea. Curând, devenise așa de năpădită de ierburi, că până și Boris avea probleme să-i deslușească perimetrul inițial.

Asta, până a citit cartea poștală a Olgăi și a văzut data: 25 aprilie. Chiar în după-amiaza aceea, a petrecut ore bune săpând pământul proaspăt dezghețat. A doua zi, a ars frunzele și buruienile într-un foc de la marginea proprietății și a umplut o roabă cu pietre care alunecaseră în grădină. A fertilizat solul îngropând câțiva păstrăvi la un metru adâncime. A reparat banca de lemn care se stricase. Stând pe ea pentru prima dată în ultimii trei ani, și-a făcut socoteala ce plante va pune și unde. Întâi, kale roșie și spanac. Apoi, mărar, căpșuni, coacăze, agrișe și castraveți. Apoi dovleac, cartofi și ridichi. Apoi, ceapă și praz. După ce și-a stabilit planurile pentru grădină, Boris a început să se gândească la ce implică întoarcerea Olgăi.

Cu trei ani înainte, Boris nu și-ar fi imaginat o lume fără Olga în centrul ei. Și, deși nu trecuse nici măcar o zi în care să nu se

gândească la ea, dorul pe care-l simțea mai slăbise cu timpul, iar el începuse să aprecieze cât de simplă devenise viața. Acum nu mai simțea vinovăția că-și minte nevasta, stingherеala că vorbește lumea, că Zinaida știe, dar nu discută niciodată problema. Nu mai simțea anxietatea care însoțea numeroasele schimbări de dispoziție ale Olgăi și nici neajutorarea care-l cuprindea pentru că nu era în stare să-i ofere tot ce-i cerea ea.

După ziua aceea din grădină, Boris întorsese pe toate părțile motivele să rămână cu Olga și motivele să se îndepărteze de ea. Fără Olga, n-ar mai fi ajuns niciodată la culmile pe care le cunoștea alături de ea, dar ar fi și evitat abisurile zdrobitoare. N-ar mai fi simțit niciodată aceeași dorință arzătoare, dar nici n-ar mai fi fost supus crizelor, amenințărilor și schimbărilor ei de dispoziție.

În cursul acestei perioade de nesiguranță, Boris citise o parte din *Călătoria lui Oneghin* și scrisese pe o hârtiuță cuvintele lui Pușkin. Se uitase zile în șir la rândurile acelea, chibzuind dacă să le arunce sau să le includă în roman.

Atât vreau astăzi: gospodina
Viața în tihnă, bună pace,
Și ciorbă-n oală... cât îmi place!...[17]

Până la urmă, a decis să le includă și să pună capăt relației cu Olga. Cu o săptămână înainte de a trebui s-o întâmpine la gară, Boris a chemat-o pe Ira să se vadă în piața Pușkinskaia, locul unde o chemase prima dată și pe Olga, cu șapte ani în urmă.

Boris a ajuns primul. S-a așezat pe o bancă și a privit un bărbat mai în vârstă care le arunca porumbeilor semințe de floarea-soarelui. Când a rămas fără semințe, le-a aruncat bucățele mototolite de ziar, sperând că păsările n-o să-și dea seama de diferență și o să mai rămână puțin pe lângă el. Însă după ce au ciugulit de câteva ori, păsările au plecat.

Ira a venit de după colț și l-a zărit pe Boris pe bancă. I-a făcut semn cu mâna și pe chip i-a înflorit un zâmbet.

Când o văzuse prima dată pe fiica Olgăi, era doar o fetiță, cu funde roz și pantofi albi. Își aducea aminte când îi cunoscuse pe Ira și pe Mitea, în apartamentul Olgăi. Cum discuția se pornise

[17] A.S. Pușkin, *Evgheni Oneghin,* traducere de Ion Buzdugan, Editura pentru literatură, 1967, pag. 261.

greu, însă copiii începuseră să se deschidă după ce-i bombardase cu întrebări: *Vă place la școală? Știți vreun cântec? Vă plac pisicile? Unde vă place mai mult, în oraș sau la țară? Vă place poezia?*

— A, da, răspunsese Ira la ultima întrebare. Scriu poezii.

— Ești așa de drăguță să-mi reciți și mie una?

Ira se ridicase și recitase o poezie despre un căluț de jucărie care se trezise la viață și o luase la galop prin Moscova, pentru ca, în final, să cadă într-o copcă din râul înghețat. Recitase din memorie cu o pasiune și o însuflețire care-l surprinseseră pe Boris.

Acum Ira era o tânără de 15 ani, care purta pe umeri eșarfa de mătase a mamei sale. Boris îi admira frumusețea și îi era rușine să simtă împunsătura familiară de pasiune pe care i-o provocase Olga când o văzuse prima dată, la *Novîi Mir.*

— Hai să facem o plimbare, zisese Ira, prinzându-l de braț. Îi spusese adesea că îi era *aproape tată,* un compliment care îl și încânta, îl și umplea de neliniște.

— E o zi tare frumoasă.

Irina începuse să vorbească repede, povestindu-i despre toate pregătirile pe care le făceau pentru întoarcerea mamei. I-a spus că puseseră la cale o petrecere, că ea și bunica începuseră deja să pregătească ospățul și că un vecin le dăduse două sticle de coniac ca să sărbătorească.

— Bineînțeles, pe lângă mama, tu o să fii oaspetele de onoare. Încerc chiar să dau de urma unor bomboane cu alune, din cele care-ți plac ție.

— Mă tem că n-o să pot veni, i-a spus Boris.

Ira s-a oprit și s-a întors spre el.

— Cum adică? a întrebat.

— Nu sunt sigur că pot să urc scările.

Și-a dus mâna la inimă.

— Tot nu mă simt bine.

— Te ajutăm Mitea și cu mine. O ajutăm pe *Babușka*[18] să urce și să coboare scările de două ori pe zi.

— Mi s-a cam aglomerat programul. Cu romanul. Și lucrez la o traducere nouă. Abia apuc să mă pieptăn.

Și-a dus în glumă mâna la părul argintiu, dar Ira n-a râs. Chipul i s-a întunecat și a întrebat ce ar putea fi mai important

[18] Bunica (în rusă, în orig.).

decât să asiste la întoarcerea mamei ei, după toate prin câte trecuse.

— N-o s-o părăsesc niciodată pe mama ta, nici pe tine sau pe Mitea. Dar s-a terminat.

— Ți-a înghețat inima după doar câțiva ani?

— Trebuie să ne adaptăm la această nouă realitate. Trebuie să-i spui mamei tale că putem fi prieteni, însă doar atât. După ce m-am îmbolnăvit, mi-am dat seama că trebuie să rămân cu familia mea.

— Mi-ai spus mie. I-ai spus lui Mitea. I-ai spus bunicii. I-ai spus mamei că *noi* suntem familia ta.

— Sunteți. Sigur, dar…

— De ce îmi spui mie, și nu mamei?

— Am nevoie de ajutorul tău ca s-o conving că așa e cel mai bine. Pentru toți.

— O s-o las pe mama să decidă ce e mai bine pentru ea, a spus Ira.

— Te rog, înțelege…

— N-am înțeles niciodată.

Și-a desprins brațul de al lui.

— Niciodată.

— Nu vreau să las lucrurile așa.

— Atunci o s-o întâmpini pe mama la gară, împreună cu noi. O s-o îmbrățișezi. După toate prin câte a trecut… pentru tine. Măcar atât poți face. Apoi îi spui singur ce ai de spus.

Boris a fost de acord și s-au despărțit. În timp ce o privea pe Ira îndepărtându-se, s-a gândit cât de mult îi semăna ceafa cu a Olgăi. Voia s-o strige pe Ira, să-i spună că greșise, că nu voise să spună ce spusese, că, bineînțeles, lucrurile pot fi din nou cum fuseseră. Cum ar fi putut să nu fie la fel?

În loc de asta, s-a întors la banca lui și a văzut un alt bătrân luând locul celui de dinainte și hrănind porumbeii. S-a întrebat câți ani mai avea până să ia și el locul bătrânului cu buzunarele pline de semințe pentru păsări.

.·.

Olga era probabil trează acum. Se întreabă cum arată. Mai e frumoasă? Sau lagărele au schimbat-o? Și ce-o să creadă Olga când o să-l revadă? Slăbise, i se rărise părul și, pentru prima dată în viață, începuse să-și simtă vârsta. Singura îmbunătățire pe care o făcuse cât fusese ea plecată era o proteză de

porțelan. Însă chiar și cu noii lui dinți perfecți, când se uita acum în oglindă, vedea un bărbat bătrân, împuținat, cu o inimă slăbită.

Boris își alungă gândul din minte și se întoarce la lucru. Nimerește, în sfârșit, propoziția corectă și restul cuvintelor curg. Foaia se umple și o lasă să cadă în coșul de nuiele, apoi scoate alta. Știe că trebuie să plece în câteva minute ca să nu întârzie, dar scrie mai departe.

Când ridică din nou privirea, încăperea s-a întunecat și simte mirosul puiului pe care-l face Zinaida la cuptor. Trage de lanțul lămpiței de pe birou și scrie mai departe.

Când coboară, în cele din urmă, la cină, Zinaida îi zâmbește soțului ei. Își stinge țigara și aprinde cele două lumânări din mijlocul mesei. Nu spune nimic despre faptul că Boris nu s-a mai dus la Moscova, și nici el. Mănâncă împreună în tăcere, iar el simte cum i se risipește o încordare în umeri despre care nici nu știuse că era acolo. Așa ar trebui să-și petreacă restul zilelor, își spune el: scriind, fiind productiv, mâncând o masă caldă împreună cu soția lui. Cere niște vin, iar soția lui îi umple paharul.

Își spune să nu se gândească la Olga și la ce face ea. Mănâncă ospățul împreună cu familia ei sau și-a pierdut pofta de mâncare? O să doarmă la noapte? Încearcă să nu se gândească la cum trebuie să fi arătat chipul ei când și-a văzut familia pe peron, așteptând s-o întâmpine – cum a arătat când și-a dat seama că el nu era acolo.

**

Boris se trezește. E încă întuneric. Se îmbracă și pleacă de la dacea pentru plimbarea lui de dimineață, atent să nu-și trezească soția. Când trece pe lângă grădină, vede câteva pete deschise de verde ieșind din pământ. Coboară dealul, trece pârâul și urcă prin cimitir, apoi intră în sat. Se pomenește așteptând în gară trenul de dimineață către Moscova.

Abia când ajunge pe strada Olgăi se hotărăște s-o vadă. Urcă încet cele cinci etaje, ținându-se de balustradă. La fiecare palier, își spune că o s-o vadă doar o clipă, doar un moment, să-i spună și ei ce i-a spus Irei în parc. Merită să audă de la el, își spune când ajunge la ușă. Își potolește inima apăsându-și mâna pe piept. Trage adânc aer în piept înainte să bată, însă ea deschide înainte să apuce el să ridice mâna. Au trecut șapte ani de când

s-au cunoscut și trei de când o văzuse ultima dată. Îmbătrânise de două ori mai mult în perioada asta: părul ei blond, pe jumătate ascuns sub un batic, pare lipsit de strălucire ca un pai; curbele ei s-au ascuțit; ridurile îi radiază dinspre gură, peste frunte și din colțurile ochilor; pielea e pătată de soare și alunițe nefamiliare.

Și totuși cade în genunchi în fața ei. E și mai frumoasă decât înainte.

Boris nu se mai întreabă ce să facă. Se ridică și o sărută, iar ea îl lasă o clipă, înainte să se dea înapoi. Olga se retrage în apartament, dar lasă ușa deschisă. Boris o urmează, întinzându-se s-o îmbrățișeze. Ea ridică mâna ca să-l oprească.

— Niciodată, spune ea.

— Niciodată? întreabă el.

— N-o să mă mai lași să aștept.

— Niciodată, spune el. Niciodată.

CAPITOLUL 7

~~Muza~~
~~Femeia reabilitată~~
EMISARUL

De câte ori mi-am închipuit revederea? Mi l-am închipuit pe Boria așteptând, cu pălăria în mână, privind în lungul șinelor? De câte ori m-am gândit la acea primă îmbrățișare? Mi-am frecat brațele și m-am strâns de umeri în timp ce zăceam singură pe priciul meu, ca să simt cum ar fi?

Trecuseră trei ani și jumătate de când împărțiserăm patul și n-am pierdut vremea. Atingerea lui mi-a produs un șoc. Trecuse foarte mult timp de când fusesem atinsă. Ne-am ciocnit ca niște stânci, răsunând în toată Moscova.

După aceea, mi-am lăsat capul pe pieptul lui ca să-i ascult bătăile inimii. Am glumit că, după două atacuri de cord, avea un ritm nou.

— Și dinții.

Dinții lui mari, galbeni, cu strungăreață la mijloc, erau acum

din porțelan alb strălucitor.

— Nu-ți plac? a întrebat.

A închis gura, iar eu i-am deschis-o din nou cu degetul mic. S-a prefăcut că-l mușcă.

∴

Era mai apropiat, nu-mi mai dădea drumul așa de ușor ca înainte. Nu voia să plece din apartamentul meu decât ca să scrie sau să doarmă. Cât lipsisem, se mutase cu totul la dacea lui din Peredelkino, care, în anii cât fusesem plecată, se mai extinsese cu încă trei camere, încălzire cu gaze, apă curentă, o cadă nouă, cu picioare care se terminau cu gheare de animal. În timp ce eu trăiam în barăci, el trăia într-un refugiu în pădure, la care majoritatea rușilor nu puteau decât să viseze.

După Potma, i-am cerut deschis și fără sentimente de vinovăție să împartă cu mine bunăstarea lui – bani pentru haine, cărți, rechizite pentru copii, un pat nou.

Mai erau și altele.

A lăsat pe mâna mea toate lucrurile legate de scris: contractele, angajamentele pentru conferințe, plățile pentru traduceri. Dacă un editor voia să stabilească o întâlnire, eu eram cea care participa. Am devenit agentul lui, purtătorul lui de cuvânt, cea la care venea lumea dacă voia să ajungă la el. În sfârșit, îi eram la fel de utilă ca Zinaida. Însă în loc să gătesc și să fac curat, eu eram persoana care-i ducea cuvintele în lume. Am devenit emisarul lui.

Aproape în fiecare zi, luam trenul de la Moscova la Peredelkino și ne întâlneam în cimitir. Acolo puteam sta singuri, să discutăm despre *Jivago* sau, pur și simplu, să fim împreună. Singura tovărășie erau câte o văduvă sau un văduv care aducea flori de plastic sau îngrijitorul, care stătea de obicei în șopronul lui, fumând și citind. Uneori aduceam bucățele de carne învelite într-un șervet de pânză, pentru cei doi câini masivi care mă întâmpinau la porțile de fier.

Locul nostru era pe dealul abrupt din zona nefolosită a cimitirului. Dacă vremea era plăcută, stăteam pe una dintre eșarfele mele, pe care o întindeam pe iarbă.

— Vreau să fiu îngropat chiar în locul ăsta, mi-a spus el odată.

— Nu fi morbid.

— Credeam că e romantic.

Odată, când stăteam în locul nostru de pe deal, Boria a zărit-o

pe Zinaida mergând pe drumul principal spre dacea lor. Arăta ca o bătrână – mergea încet, cu capul acoperit cu o *babușka* de plastic, cu ambele brațe încărcate cu pungi de cumpărături. S-a oprit, a pus jos plasele și și-a aprins o țigară. M-am ridicat în capul oaselor ca să văd mai bine. Boria m-a împins cu blândețe înapoi.

În vara aceea, ca să fiu mai aproape de el, am închiriat o casă pe celălalt mal al lacului Izmalkovo, la jumătate de oră de mers pe jos de la dacea lui. Boria nu stătea cu mine, dar era un loc al nostru, un loc pentru un nou început.

Copiii aveau un dormitor, iar eu am pus stăpânire pe veranda închisă. Mama stătea mai mult în Moscova, spunând că viața la țară e bună numai în doze mici.

Ce-mi mai plăcea casa aia de sticlă! Cum formau rădăcinile plopilor niște trepte naturale până la ușă! Cum era luminată toată veranda și cum îl puteam vedea pe Boria apropiindu-se pe cărare, în timp ce eu stăteam întinsă în pat! Însă când a văzut prima dată cabana, Boria m-a certat, spunând că o casă de sticlă nu oferă nicio intimitate, iar ideea cu mutatul meu mai aproape era tocmai să ne ofere mai multă intimitate. În după-amiaza aceea, am luat trenul până în oraș și am cumpărat creton roșu și albastru. Mi-am petrecut seara făcând draperii care să-mi transforme camera luminoasă într-o vizuină.

Vara aceea a fost fierbinte. Trandafirii sălbatici au izbucnit în pete roșii și roz de-a lungul cărării, iar cerul era despicat zilnic de câte o furtună. Pereții de sticlă ai camerei mele făceau condens din cauza căldurii dinăuntru. Am crăpat toate ferestrele, dar n-a folosit prea mult. Boria și cu mine asudam în așternuturile mele, iar eu am zis în glumă că puteam transforma dormitorul într-o seră și să creștem fructe tropicale, mango sau banane. Lui Boria nu i s-a părut amuzant. Detesta casa aia de sticlă.

Însă lui Mitea îi plăcea, ca și mie. S-a acomodat repede la viața la țară și-și petrecea zilele hoinărind prin pădure și aducând în buzunare plante, pietre și broaște. Le făcuse adăpost broaștelor într-o găleată de tablă umplută cu iarbă și pietricele și capacul unui borcan de marmeladă în care le punea apă. S-a mânjit cu noroi pe sub ochi și și-a făcut arc și săgeți dintr-un băț și o coardă, ca să devină Robin Hood.

Cu Ira era altă poveste. Refuza să se joace cu fratele ei,

făcându-se prea mare pentru astfel de jocuri în perioada cât lipsisem eu. Se plângea că e izolată în căsuță toată ziua, în timp ce prietenii ei erau la Moscova. „Pe-aici n-ai nici măcar de unde să-ți iei o înghețată”, spunea ea. Când i-am făcut înghețată *plombir*[19] cu mentă proaspătă din grădina lui Boria, a scuipat-o. „Are gust de noroi”, a spus ea, împingând castronul deoparte. „Dă-i-o musafirului tău”.

Am dojenit-o pentru că vorbea urât despre Boria, iar ea s-a ridicat și a plecat. Când am văzut că nu vine acasă în seara aceea, m-am dus la gară și am găsit-o stând pe o bancă, singură cu șeful gării, care dădea cu mătura.

— Am vrut să mă duc acasă, a spus ea. Dar n-aveam niciun ban.

— Aici e acasă. Cu mine și cu Mitea.

— Și cu Boris.

— Da, și cu Boris.

— Deocamdată.

Înainte să apuc să mai spun ceva, Ira s-a ridicat și a luat-o spre casă. Am rămas singură pe bancă, privindu-l pe șeful gării cum mătura peronul.

∴

Până la sfârșitul verii, când copiii trebuiau să se întoarcă la școală la Moscova, Boria era îngrijorat că o să plec și eu.

— Iar o să rămân singur, s-a plâns el, în pragul lacrimilor.

Mi-a plăcut și i-am invocat lacrimile. Și, când au început să curgă, am simțit un transfer de putere. Îmi plăcea senzația și nu i-am spus timp de câteva săptămâni că mă hotărâsem deja să rămân, chiar dacă asta însemna că o să-i văd pe copii doar la sfârșitul săptămânii. Știusem dintotdeauna că aveam să rămân; voiam doar să mă implore.

Ira își strânsese lucrurile cu două zile înainte de plecare, însă Mitea a amânat până cu o oră înainte de plecarea trenului. Scotea fiecare lucru pe care-l împăturem și i-l puneam în valiză.

— Mitea, te rog, am spus.

— Unde-i valiza *ta*? a întrebat el.

— Știi că te întorci acasă, la Moscova.

— Dar ai zis că *aici* e acasă.

---

[19] Specialitate rusească de înghețată, al cărei nume vine din franțuzescul *glace Plombières,* o înghețată de vanilie cu bucățele de fructe confiate înmuiate în vișinată.

— Aici nu e școală. Nu vrei să-ți vezi iar prietenii? Și pe Babușka?

— Unde-i valiza *ta?* a întrebat el din nou, cu ochii în lacrimi.

L-am liniștit sărutându-l pe frunte și spunându-i că are voie să-l ducă la Moscova pe broscoiul Erik – singurul care supraviețuise peste vară – dacă promite să aibă grijă de el.

∴

Copiii au plecat, iar eu am rămas până în toamnă în căsuța de sticlă. Nu era izolată pentru vremea rece, așa că până la urmă a ieșit ca Boria. M-am mutat într-o altă casă, chiar mai aproape de a lui. Îi spuneam Căsuța, iar dacea lui era Casa Mare.

Mi-a făcut mare plăcere să mobilez Căsuța, atârnând perdelele mele, așezând covoare roșii groase. Majoritatea cărților mele fuseseră confiscate și putrezeau în vreun depozit umed din Lubianka, așa că Boria mi-a reaprovizionat biblioteca, făcând chiar el rafturile.

Când totul a fost gata, i-am oferit bucuroasă turul de prezentare, asigurându-mă că-i arăt patul *nostru,* masa *noastră,* rafturile *noastre.*

— O să ne facem și grădina noastră la primăvară, am spus, arătând spre fereastra care dădea în curte.

Toate spațiile în care locuiam Boria și cu mine au devenit ale noastre. Dacă aș spune că nu-mi era ușor să-mi scot din cap fosta mea viață din Moscova – copiii, mama, responsabilitățile mele –, aș minți. Odată l-am auzit întâmplător pe Mitea spunându-i mamei mele *mamă* și, în loc să simt că era o trădare, m-am simțit ușurată.

Iarna a părut foarte diferită de zilele pe care le petrecusem în beznă. Au venit prieteni și au reînceput lecturile din *Doctor Jivago*. În fiecare duminică, Mitea și Ira și prietenii noștri veneau cu trenul de la Moscova. Luam cina, apoi Boria citea, cu mine ca gazdă din nou alături de el.

∴

Romanul era aproape terminat. Boria lucra într-un ritm nebunesc, așa cum făcuse și când ne îndrăgostiserăm. Scria diminețile la Peredelkino, apoi venea pe jos la Căsuță. Îl ajutam să redacteze și să bată din nou la mașină după-amiezile.

Jivago era prezent permanent, mai ales când se apropia de final. Dacă-l întrebai despre vreme sau dacă i-a plăcut cina sau dacă e de părere că dovlecii i s-au uscat pe vrej din cauza

afidelor, găsea o cale să aducă vorba despre carte. Uneori chiar îi visa pe Iuri și Lara.

— Îmi sunt la fel de clari în minte ca o persoană în viață, a spus el. Parcă ar fi existat cândva, iar acum îmi vorbesc nălucile lor.

Însă așa cum el se gândea tot timpul la Iuri și Lara, eu mă gândeam tot timpul la Casa Mare. Acolo scria. Acolo mânca. Acolo dormea. Acolo îi gătea și-i cârpea ea ciorapii. Acolo se uita ea la televizor. Se întâlnea cu vecinele și jucau cărți în serile când era el plecat. Ea avea grijă de el când îl durea capul sau avea probleme cu stomacul sau era îngrijorat din cauza inimii.

Ea îi intra în birou doar pentru curățenie și nu-l întrerupea niciodată când lucra. Îi crea condițiile perfecte pentru scris. Deși nu-mi spusese niciodată, cred că de-asta rămânea cu ea. La vremea aceea, mi-am spus că obsesia de a termina romanul a fost cea care l-a ținut acolo.

Mă întrebam dacă se culcau împreună. Nu credeam, dar gândul tot era ca o pată de cerneală pe o față de masă albă. Cum ar fi arătat încolăciți unul cu altul? Torsul lui prelung, suplu, lipit de cutele burții ei. Mâinile lui puternice ridicându-i sânii în poziția pe care o avuseseră cândva. O parte din mine voia să fie adevărat. Într-un fel bizar și sucit, mă convingea că o să mă mai dorească și când o să fiu bătrână. Odată l-am întrebat dacă se mai culcă împreună, iar Boria m-a asigurat că n-o mai fac de mulți ani.

— Cât de mulți? am întrebat. Te-ai culcat cu ea cât am fost plecată?

— Sigur că nu. Nu mai suntem așa.

— Te-ai culcat cu cineva? am întrebat. Înțeleg dacă ai făcut-o, am adăugat, deși nu vorbeam serios.

Mi-a spus că n-am de ce să-mi fac griji, locul meu în viața lui e cimentat pentru totdeauna. Că nu-și petrecuse timpul decât cu Lara când nu fusesem eu aici. Și eu tot am continuat, tot am insistat.

— Cu nimeni?

**

— E mort, a spus Boria la telefon.

Am strâns mai tare receptorul.

— Cine e mort?

A gemut de parcă ar fi avut crampe la stomac.

— Iuri, a spus în cele din urmă.

Mi-au dat lacrimile.

— E mort?

— S-a terminat. Romanul meu e complet.

Am avut grijă ca manuscrisul să fie redactat, dactilografiat din nou și legat într-o copertă de piele. M-am dus la Moscova să iau trei exemplare de la tipografie și am cărat cutia înapoi cu trenul, greutatea cuvintelor lui Boria apăsându-mă în poală.

Mă aștepta la Căsuță. Când i-am întins cutia care conținea opera vieții lui, a ținut-o o clipă în mâini, apoi a pus-o jos și m-a învârtit în jurul camerei. Am dansat fără muzică. În timp ce ne roteam, m-am văzut în oglinda ovală și păream și eu veselă – însă așa cum arată o mamă după ce a născut: în culmea fericirii și istovită, fericită și îndurerată, împăcată și în același timp îngrozită.

— Poate că *va fi* publicat, a spus Boria.

M-am gândit la Anatoli Sergheievici Semionov stând la biroul lui masiv și întrebând despre *Doctor Jivago.* M-am gândit la obsesia statului pentru ce scrisese el. Dar n-am zis nimic.

∴

Am programat întâlniri cu toate revistele literare, toți editorii, toate editurile, oricine ar fi putut publica *Jivago.* M-am dus singură să vorbesc în numele lui Boria. Când era obligat să-și descrie munca, s-o susțină sau chiar s-o promoveze, simțea că n-o poate face.

— Am senzația că mi se pierd cuvintele undeva între momentul în care le așternpe hârtie și momentul în care le văd tipărite, mi-a spus el.

Așa că am vorbit eu pentru el.

Editorii se întâlneau cu mine, dar niciunul n-a făcut promisiuni. Câțiva au spus că ar putea fi interesați să publice poeziile care apăreau la sfârșitul romanului, însă întrebările mele despre publicarea integrală a cărții nu primeau niciodată un răspuns direct.

În multe seri, Boria mă aștepta pe peron, ca să-i dau vești despre cum au mers întâlnirile de la Moscova. Încercam să prezint totul pozitiv, vorbind mai entuziasmată decât era cazul despre interesul arătat de *Novîi Mir* pentru publicarea unora dintre poezii, însă nu-l păcăleam pe Boria. Mă conducea la Căsuță în tăcere, cu brațul strâns împletit cu al meu, de parcă

eu l-aș fi susținut.

Odată, când m-am întors dintr-o altă călătorie fără succes, Boria s-a oprit în mijlocul drumului și a anunțat că nu mai crede că *Jivago* va fi publicat.

— Ține minte ce spun. N-o să publice romanul ăsta pentru nimic în lume.

— Trebuie să ai răbdare. Nu știi încă.

— N-o să permită niciodată așa ceva, a spus el, scărpinându-se în sprânceană. Niciodată.

Am început să cred că s-ar putea să aibă dreptate. După încă o întâlnire cu un editor, Boria a venit să ne vedem la Moscova, ca să mergem la un recital de pian. Am ajuns mai devreme și ne-am așezat pe o bancă, la umbra unui castan.

Un bărbat pe care mi s-a părut că-l văzusem în metrou stătea lângă lacul din fața noastră, privind rațele. Era tânăr și purta un pardesiu maro lung, deși era cald.

— Am senzația că suntem supravegheați, i-am spus lui Boria.

— Da, a răspuns el detașat.

— Da?

— Bănuiam că știi.

Bărbatul de lângă lac a observat că-l priveam și a pornit pe alee, dispărând din vedere.

— Mergem? a întrebat Boria. Nu vrem să întârziem.

Boria susținea că supravegherea nu-l deranjează. Ba chiar glumea, vorbind spre câte o veioză sau spre tavan și adresându-se cui ne asculta.

„Alo? Alo?” întreba el. „Cum vă simțiți azi?”

„Bine, mulțumesc”, își răspundea singur.

„Vă plictisim?” a întrebat odată o lampă. „Poate că, în loc să discutăm despre ce avem astă-seară la cină, ar trebui să vorbim despre ceva mai interesant”.

— Vrei să încetezi? l-am întrebat.

Bancurile lui nu mi se păreau amuzante și i-am și spus.

— Am avut de-a face cu ei, i-am zis. Și n-o s-o mai fac.

Mi-a luat mâna și a sărutat-o.

— Trebuie să facem haz de toate astea, a spus el. E tot ce putem face.

OCCIDENT

Februarie–toamna lui 1957

CAPITOLUL 8

~~Candidata~~
CURIERUL

În timp ce taxiul cotea la stânga pe Connecticut, mi-am apăsat două degete pe încheietura mâinii, așa cum mă învățase mama când eram mică și sufeream de rău de mașină. Senzația s-a întețit când am ajuns la Dupont Circle. M-am gândit să cobor și să o iau pe jos, dar nu ăsta era planul. Nu puteam să mă abat de la plan – decât dacă eram urmărită.

Mi se spusese să fac semn unui taxi la colțul dintre Florida și T, la 7:45, și să-l iau până la hotelul Mayflower. Hotelul era la doar câțiva pași, dar *imaginea,* îmi spuseseră, era mai bună dacă ajungeam cu un taxi.

Mi se spusese să evit să port ceva care să mă scoată în evidență: bijuterii bătătoare la ochi, machiaj prea strident, o pălărie ostentativă, pantofi ostentativi, orice ostentativ. Mi-am amintit de toate rochiile cu paiete înghesuite în apartamentul nostru de la subsol, la toate femeile care veneau să le probeze și să le cumpere de la mama.

N-aveam niciun articol de îmbrăcăminte care să poată fi considerat ostentativ. Instrucțiunile erau să mă îmbrac bine, dar nu prea bine, și să arăt drăguț, dar nu prea drăguț. Trebuia să par genul de femeie care frecventează barul de la Mayflower, Town & Country Lounge. Partea problematică consta în faptul că eu eram genul de femeie care nu auzise niciodată de hotelul Mayflower, cu atât mai puțin de Town & Country Lounge.

În seara aceea, nu mai eram Irina; eram Nancy.

Taxiul s-a oprit la jumătatea rondului și am aruncat o privire la coafură în oglinda pudrierei, încă nesigură că am nimerit

înfățișarea. Purtam blana veche a mamei, pe care o dădusem cu Jean Nate, într-o încercare de a ascunde mirosul de naftalină. Îmi pusesem rochia cu buline albe și lila pe care o purtasem la toate nunțile la care fusesem în ultimii cinci ani. Aveam părul strâns la spate într-un coc franțuzesc și prins cu un pieptene de argint, alt obiect împrumutat de la mama. Mai dându-mă odată cu noul ruj roșu-portocaliu pe care-l cumpărasem de la Woolworth, m-am încruntat în oglindă. Tot mai era ceva în neregulă. Abia când taxiul a tras în fața hotelului și ușierul mi-a deschis portiera, am privit în jos și mi-am dat seama că era vorba despre pantofi: banali, negri. Pantofi negri banali, cu tocul stâng tocit. Și nici măcar nu-i lustruisem. Genul de femei care se duceau la Town & Country Lounge miercuri seara n-ar fi purtat nici moarte ceva banal. Când am intrat în holul mare al hotelului Mayflower, decorat elegant cu trandafiri roșii și albi pentru a doua zi, când era Sfântul Valentin, nu puteam să-mi iau gândul de la pantofi. Măcar îmi dăduseră o poșetă frumoasă – o geantă Chanel din piele neagră cu căptușeală, cu clapetă dublă și lanț de aur, suficient de mare ca să încapă în ea un plic.

Mi-am spus că trebuie să transmit încredere în sine, să devin o persoană al cărei loc este printre cei bine situați – să devin acoperirea mea, să devin Nancy. Strângând Chanelul ca pe un talisman, am trecut de băieții de serviciu cu tichiile lor cu ciucuri, de amorezii care se cazau, de bărbații strânși la un loc care-și țineau ședințele de după program, de bruneta atrăgătoare care aștepta ca unul dintre ei s-o ducă sus, de palmierii înalți în ghivece care mărgineau coridorul placat cu oglinzi. Am trecut prin hol și am intrat în Town & Country Lounge ca o persoană pe care barmanul o știe pe nume.

Eu cunoșteam deja numele barmanului. Era Gregory, și iată-l: păr încărunțit prematur, cămașă albă și papion negru, stând în spatele barului și turnând un Gibson.

Salonul era destul de liber și penultimul scaun cu spătar înalt de la bar era neocupat, așa cum îmi spuseseră că o să se întâmple.

— Ce să fie? a întrebat Gregory, ecusonul lui confirmând ceea ce știam deja.

— Gin martini, am spus. Trei măsline, cu una din săbiuțele alea roșii.

Una din săbiuțele alea roșii? M-am dojenit că am deviat de la

scenariu.

În fața mea se afla o vază înaltă de sticlă, cu un singur trandafir alb în ea. L-am luat, l-am răsucit în mână în sensul acelor de ceasornic, l-am mirosit și l-am pus înapoi conform instrucțiunilor. Apoi am atârnat poșeta Chanel de spătarul scaunului, în partea stângă. După aceea am așteptat.

Bărbatul din stânga mea nici măcar nu își aruncase privirea către mine când mă așezasem. Citea fasciculul de sport din *Post* și arăta ca toți bărbații de-acolo: un avocat sau un om de afaceri venit într-o delegație de două zile de la New York sau Chicago sau de unde or veni ei în District. Termenul potrivit pentru a-l descrie ar fi fost *greu de descris* și mă întrebam dacă și el m-ar fi descris la fel. Așa speram.

Gregory mi-a pus băutura pe un șervețel alb cu emblema aurie a hotelului, iar eu am sorbit din ea.

— Faci un martini al naibii de bun, am spus.

Detestam martiniul.

Mi se spusese că n-o să se vadă nimic, că bărbatul care stătea lângă mine o să-mi strecoare plicul în poșetă fără să fie depistat, că dacă nu observ, înseamnă că și-a făcut treaba. Bărbatul și-a împăturit ziarul, a dat pe gât ultima gură de scotch, a aruncat un dolar pe tejghea și a plecat. Am așteptat un sfert de oră, apoi mi-am terminat băutura și i-am spus lui Gregory că eram gata să facem socoteala.

Întinzând mâna după Chanel, aproape că mă așteptam să simt o diferență. Dar nu era altfel și m-am întrebat dacă am greșit ceva, că poate bărbatul care citea fasciculul de sport era doar un bărbat care citește fasciculul de sport din ziar. M-am abținut și nu am verificat, plecând de la Town & Country, trecând pe lângă palmierii în ghiveci, pe lângă un bărbat care aștepta liftul împreună cu bruneta atrăgătoare, un cuplu de pensionari care se caza, băieții de serviciu cu tichii cu ciucuri.

Mergând pe Connecticut, am făcut tot ce-mi stătea în puteri să-mi păstrez calmul, să nu las adrenalina să mă împingă să sprintez. Oprindu-mă la intersecția cu strada P, m-am uitat la ceas, un Lady Elgin care-mi fusese dat împreună cu Chanelul. În câteva secunde, autobuzul 15 a tras în rond. M-am așezat pe penultimul scaun din spate, în fața unui bărbat care ținea în poală o umbrelă verde. Când autobuzul a trecut de cei doi lei de piatră care păzesc intrarea pe podul Taft, bărbatul din spatele

meu m-a bătut pe umăr și m-a întrebat cât e ceasul. I-am spus că e nouă și un sfert. Nu era. Mi-a mulțumit, iar eu am pus jos Chanelul și l-am împins în spate cu călcâiul.

Am coborât la Woodley Park și am luat-o pe jos către grădina zoologică. Cât așteptam la un semafor, am întins mâinile și am lăsat fulgii de zăpadă care începuseră să cadă să mi se așeze pe mănuși și apoi să se topească în bălți micuțe. M-am întrebat: oare așa era când aveai o aventură, când aveai un secret? Am simțit o exaltare și am înțeles de ce Teddy Helms îmi spusese că poți deveni dependent de acest domeniu. Eu eram deja.

**

Candidasem pentru un post de dactilografă, dar îmi dăduseră altceva de făcut. Oare văzuseră în mine ceva ce eu nu văzusem? Sau poate că se uitaseră la trecutul meu, la moartea tatei, și știuseră că aș face orice mi-ar cere. Mai târziu, mi s-a spus că genul acela de mânie profundă asigură tipul de loialitate față de Agenție pe care patriotismul nu-l poate oferi.

Orice văzuseră la mine, în primele luni la Agenție nu puteam scăpa de senzația că au ales persoana nepotrivită.

Testul de la Mayflower a schimbat situația. Pentru prima dată în viață, aveam senzația că am un obiectiv mai important, nu doar o simplă slujbă. În seara aceea, în mine s-a descătușat ceva, o putere ascunsă pe care nu știusem că o am. Am descoperit că eram potrivită pentru munca de curier.

În cursul zilei, scriam după dictare, transcriam notițe, stăteam tăcută în timpul ședințelor și dactilografiam și dactilografiam și dactilografiam – totul, în timp ce mă asiguram că nu rețineam nimic din ce băteam la mașină.

— Imaginează-ți doar informația trecând prin vârfurile degetelor la clape și apoi pe hârtie și apoi dispărându-ți pentru totdeauna din cap, mă instruise Norma în prima și singura mea zi de instrucție. Intră pe o ureche și iese pe cealaltă, știi?

Și toate dactilografele spuneau același lucru: *Să nu reții ce bați la mașină; o să bați mai repede dacă nu te gândești la ce bați; sunt informații clasificate, așa că, și dacă ți le aduci aminte, mai bine te prefaci că nu.*

„Degetele iuți păstrează secretele” era mottoul neoficial al Corpului. Și tot nu eram sigură că vreuna dintre ele respectă propriul credo. Chiar și în primele săptămâni, când abia începeam să le cunosc pe fete, era clar că știau totul despre

toată lumea.

Știau oare totul și despre mine? Știau despre cealaltă slujbă a mea? Cei 50 de dolari în plus la salariu? Oare clinchetul mai lent al mașinii mele de scris le făcea să-și pună întrebări? Observaseră că beam două cești de cafea în plus față de ele și că aveam pungi sub ochi?

Mama cu siguranță a observat. Făcea un ibric de ceai de mușețel, făcea cuburi de gheață din el și mi le punea pe pleoape. Credea că mă văd cu un bărbat și mă implora să-l aduc acasă, să-l cunoască înainte s-o fac de rușine în cartier.

Dar ce credeau femeile din Corpul dactilografelor?

Oare acesta era motivul pentru care nu mă acceptaseră deplin printre ele? Bineînțeles, erau întotdeauna politicoase și prietenoase, spuneau *Bună* în fiecare dimineață și *Weekend plăcut* vinerea. Dar nu pot spune că erau din cale-afară de sociabile. Voiam să fac parte din grup, însă nu voiam *să pară* că voiam să fac parte din grup. Ai zice că scenariul ăsta se poartă doar în liceu sau la facultate, dar politica prieteniei este problematică la orice vârstă.

Corpul m-a invitat de câteva ori la prânz, dar asta era înainte de primul salariu, când n-aveam bani decât pentru drumul cu autobuzul. Când am ajuns să am destui bani de cheltuială, invitațiile la prânz încetaseră.

Voiam să cred că reticența lor era rezultatul faptului că-i luasem locul prietenei lor, Tabitha, deși nu puteam să nu mă gândesc că era altceva, ceva ce-mi bântuise toată viața: sentimentul că sunt exclusă tot timpul, că mă simt cel mai bine singură. Chiar și în copilărie preferam să mă joc singură. În jocul meu, cămara noastră micuță din bucătărie devenea un fort. Inventam piese de teatru complicate cu marionete tăiate din pungi de hârtie maronie și lipite pe bețe de la înghețată. Eram cea mai fericită când mă jucam singură. Când verișorii mei încercau să se joace cu mine, ajungeam să-i dojenesc că-mi stricaseră vreuna dintre marionete sau că nu jucau personajul exact cum voiam eu. Se enervau și plecau, iar eu îmi spuneam că așa e bine. Era mai ușor să mă conving că eu eram cea care nu voia să se joace cu ei decât invers.

Chiar și așa, simțindu-mă nelalocul meu, m-am învățat repede cu serviciul meu de zi. Și deși băteam la mașină mai încet decât celelalte, dactilografiam constant și corect.

La slujba de după program însă, învățam treptat.

În prima zi, când am întrebat cum o să se desfășoare instructajul, am primit o bucățică de hârtie cu adresa unui birou temporar fără semne distinctive, care dădea spre Lacul Reflectant – biroul unde urma să mă întâlnesc cu agentul Teddy Helms în fiecare zi, după ce-mi terminam programul.

Prima dată când m-am întâlnit cu Teddy, am fost uluită de cât de tare semăna cu o vedetă de cinema care joacă rolul de spion. Era cu câțiva ani mai în vârstă decât mine, înalt, cu păr castaniu, degete lungi și delicate, și chipeș așa cum te aștepți să fie un bărbat ca el. Câteva dintre fetele din Corpul dactilografelor erau absolut înnebunite după Teddy, dar eu nu l-am privit niciodată așa. Arăta, într-adevăr, ca genul de bărbat din fanteziile mele de fată tânără, dar nu ca iubit sau amorez, ci ca fratele mai mare pe care mi-l dorisem dintotdeauna. Cineva care să mă învețe cum să mă integrez, cum să fiu mai puțin de chinuitor de stângace, cineva care să mă apere de băieții din liceu care-mi ridicau fusta pe coridor. Cineva care să mă ajute s-o susțin pe mama și să ne ușureze povara financiară care venea și trecea cu fiecare salariu cheltuit.

Teddy a fost tăcut la început, spunând că sunt prima femeie pe care o instruiește. În zilele OSS-ului, femeile primiseră misiuni să arunce în aer poduri, însă după doar câțiva ani, Agenția încă mai sonda terenul ca să vadă de ce suntem în stare.

Teddy era altfel.

— Dacă mă întrebi pe mine, femeile sunt foarte potrivite să fie Curieri, a spus Teddy. Nimeni nu bănuiește că fata drăguță din autobuz transmite secrete.

Am ajuns să ne cunoaștem bine în acele prime câteva săptămâni din ’57. Era genul de om în prezența căruia te simți bine chiar de la început, cineva căruia te trezești că-i spui într-o oră mai multe decât le-ai spus vreodată unor oameni pe care-i știai dintotdeauna.

Teddy venise în Agenție după ce fusese recrutat de unul dintre profesorii lui de literatură de la Georgetown. Studiase științe politice și limbi slave și vorbea fluent rusa, cu un accent exersat care ar fi putut înșela orice moscovit. În timpul instructajului, Teddy trecea de la engleză la rusă, spunând că se bucură de orice ocazie de a exersa. Era o încântare să pot vorbi

cu el în limba pe care o foloseam doar cu mama. Punea întrebare după întrebare: despre afacerea cu rochii a mamei, despre copilăria mea din Pikesville, perioada facultății la Trinity, timiditatea mea. Nimeni nu-mi mai pusese până atunci astfel de întrebări și, la început, am opus rezistență în fața îndrăznelii lui. Însă nu după multă vreme m-am trezit depănându-mi povestea vieții în fața lui.

Poate că mă simțeam așa de confortabil pentru că îmi spunea de bunăvoie diverse lucruri despre viața lui. Am descoperit că avusese un frate mai mare, care murise cu câțiva ani în urmă. Cum se întorsese Julian de la război în postura de erou, doar ca să se îmbete într-o seară și să intre cu mașina într-un pom. Cum Teddy avea senzația că nu s-a ridicat niciodată la înălțimea reputației lăsate în urmă de fratele lui, cum părinții lui deciseseră să-și aducă aminte doar de eroul care fusese Julian, păstrând cu sfințenie poza lui deasupra șemineului, alături de steagul împăturit pe care-l primiseră la înmormântare. Teddy a zis că inițial voia să meargă pe urmele fratelui său și să se înroleze în Forțele Terestre sau să i se alăture tatălui său în firma de avocatură care le purta numele, dar a ajuns să fie atras mai degrabă către literatură. Ca urmare, mentorul lui din colegiu l-a îndrumat către o altă profesie.

Teddy turna pentru amândoi câte un whisky din sticla pe care o ținea în birou și devenea de-a dreptul poetic când vorbea despre rolul pe care credea că-l joacă arta și literatura în răspândirea democrației, cum cărțile erau esențiale pentru a demonstra că marea artă nu poate izvorî decât din adevărata libertate și cum a intrat în Agenție ca să transmită acest mesaj. Spunea că rușii prețuiau literatura așa cum americanii prețuiau libertatea: „Washingtonul are statui ale lui Lincoln și Jefferson, în timp ce Moscova îi omagiază pe Pușkin și Gogol”, spunea el. Teddy își dorea ca sovieticii să înțeleagă că propriul lor guvern le stăvilea capacitatea de a produce un nou Tolstoi sau Dostoievski, că arta nu poate prospera decât într-o națiune liberă, că Occidentul a devenit regele literelor. Acest mesaj era totuna cu un cuțit înfipt și răsucit între coastele Monstrului Roșu.

Când trecea prin RS în timpul zilei, Teddy mă trata cum le trata pe toate dactilografele: un semn din cap dimineața, poate un semn de la revedere seara. Însă după program acorda toată atenția instrucției mele pentru preluarea și livrarea mesajelor

interne ale Agenției.

Mă punea să exersez cum să pun un plic sub o masă, bancă, scaun obișnuit, scaun de bar, scaun de autobuz sau de toaletă. Am început cu plicul alb. Apoi am mers mai departe, la broșuri și dosare de hârtie groasă, galbenă, apoi la cărți, apoi la colete. A comparat ce făceam noi cu un truc de magie, spunându-mi că Agenția a studiat mari prestidigitatori ca Walter Irving Scott și Dai Vernon și le-a adaptat tehnicile. Mi-a arătat cum să las un colet să-mi alunece pe picior și să ajungă pe jos fără să se audă niciun sunet.

— Totul e un truc, a spus el.

M-a învățat cum să-mi dau seama dacă mă urmărește cineva, să mă uit după oricine care pare suspect, oricine care privește și, mai ales, să fiu atentă la bătrânei.

— Bătrâneii au o grămadă de timp la dispoziție, mi-a explicat el. Stau în parcuri cu orele și o să cheme poliția în doi timpi și trei mișcări dacă văd ceva ieșit din comun.

Când făceam câte o greșeală, îmi spunea că nu-i nevoie decât de exercițiu. Și de exercițiu mă ocupam. În fiecare seară, când mama dormea, încuiam ușa dormitorului și exersam introducerea unor plicuri de diverse dimensiuni în cărți, în poșeta mea, în poșeta mamei, într-o valiză și în toate buzunarele din dulap. Când i-am demonstrat lui Teddy cum pot introduce un sul de hârtie dintr-un tub gol de ruj în buzunarul hainei lui, mi-a spus că sunt pregătită pentru un test real.

— Ești sigur?

— N-avem decât o cale să aflăm.

∴

Asta a fost livrarea de la Mayflower: nu o misiune reală, ci un test ca să vedem dacă sunt pregătită. Teddy mi-a spus că o să urmărească, deși n-o să-l văd. Și a avut dreptate; nici urmă de Teddy în seara aceea la Mayflower. Însă a doua zi, când am venit la birou, am găsit un trandafir alb sprijinit de mașina de scris, cu o săbiuță de plastic roșie înfiptă în tulpină ca un spin.

— Un admirator secret? a întrebat Norma.

— Doar un prieten, am spus.

— Un *prieten,* zău? Nu-i partenerul de Sfântul Valentin?

— Sfântul Valentin?

— Știi, azi e Sfântul Valentin.

— Ah! am zis. Am uitat.

Din fericire, Norma a fost chemată la o ședință înainte să mai apuce să întrebe ceva. Însă misterul trandafirului a fost readus în discuție după-amiază.

— Am auzit că ieși cu Teddy Helms, a spus Linda, aruncându-mi o privire peste despărțitura dintre birourile noastre.

Când am ridicat capul, tot Corpul dactilografelor era în picioare, așteptând un răspuns.

— Ce? Nu. Nu-i adevărat.

Eram uluită și mă temeam că o să-mi distrug acoperirea.

— Gail zice că Lonnie Reynolds i-a spus că l-a văzut pe Teddy lăsând trandafirul alb azi-dimineață.

— Adică nu se prea ascundea, a spus Gail.

— Când ați început să ieșiți împreună?

Copleșită, m-am dus la toaletă, în speranța că o să uite de trandafir până mă întorc. Nu uitaseră și au continuat să mă bombardeze până s-a terminat programul cu întrebări la care n-aveam răspuns.

— Vrei să vii cu noi la Martin? a întrebat Norma. Stridii, două porții la preț de una, și un barman care ne toarnă băuturile duble, pentru că-i place Judy. Și, cum zici că ești tot singură, probabil că n-ai planuri pentru seara de Sfântul Valentin, nu?

— Nu pot, am spus. Am planuri, dar nu o întâlnire. Nimic de genul ăsta.

— Î-hî, a zis Norma.

Eram furioasă pe Teddy că mă băgase în gura dactilografelor. De ce o făcuse? Ce voia să transmită? M-am hotărât să-l întreb când îl văd, dar mi-a pierit curajul când m-a întâmpinat cu un pahar de whisky și un toast pentru treaba bine făcută de la Mayflower.

— Te-ai descurcat bine, fetiță, a spus el, ciocnind paharul de al meu. Mai sunt câteva lucruri de care trebuie să ne ocupăm, dar ai făcut o treabă a naibii de bună. Anderson e mulțumit. Credem că o să fii gata curând să ieși pe teren, pentru o misiune reală care se pregătește.

— Am înțeles, am zis, știind că nu era cazul să cer detalii, dar neștiind ce altceva să spun. Și mulțumesc.

Îmi dădeam seama că Teddy nu era sigur dacă-i mulțumeam pentru compliment sau pentru trandafirul alb. Între noi s-a lăsat o tăcere jenantă.

— Apropo, n-ai zis nimic, a spus Teddy, întrerupând tăcerea.

— Despre? am întrebat eu prostește.

— Trandafir.

— Tot Corpul dactilografelor a fost destul de fascinat.

— Dar tu nu?

— Nu-mi… Nu-mi prea place să fiu în centrul atenției.

Teddy a râs.

— Talentul pentru care ai fost angajată, a spus. Dar pe bune. Scuze. Pe-aici lumea se agață de zvonuri ca un câine de poștaș.

— Câine?

— Adică îmi pare rău. Credeam că ar fi drăguț.

— A fost drăguț… doar că… vrem să știe lumea că ne cunoaștem?

S-a scărpinat în bărbie și s-a aplecat în față.

— Poate că ar putea merge ca acoperire. Dacă lumea crede că ieșim împreună, n-o să bănuiască nimic neobișnuit dacă suntem văzuți împreună. Nimic serios… nu se întâmplă nimic rău, nu? Doar dacă n-ai vreun iubit adevărat care s-ar putea supăra.

— N-am niciun iubit, dar…

— Perfect, a zis. Vrei să începem acum? Putem să bem ceva la Martin. Nu acolo se adună?

— Nu știu.

Teddy a ridicat paharul acum gol.

— Hai să trecem un pic pe-acolo.

— Nu-i ăsta genul de lucruri care nu-i bine văzut la locul de muncă?

— Scuză-mă că mă exprim așa, dar jumătate din Agenție n-ar avea parte de distracție în pat dacă n-ar ieși cu oameni din Agenție. În plus, noi nu ieșim pe bune împreună, nu?

∴

Teddy m-a luat de mână când am trecut pragul la Martin. Barul era ticsit de lobbyiști de pe strada K – Teddy a zis că poți să-i recunoști după costumele de calitate mai bună și pantofii așa de noi, că încă mai scârțâie pe podeaua ceruită. Ocupau locurile la bar, în timp ce omologii lor mai prost îmbrăcați care lucrau în administrație stăteau la mese. Stagiarii firmelor de avocatură socializau la bufet, îndopându-se cu stridii. Iar Corpul dactilografelor era tot acolo, într-un separeu din stânga barului.

— Ce zici, să mergem acolo? am întrebat, arătând o masă de două persoane aflată în cealaltă parte a încăperii.

— Hai să luăm întâi ceva de băut de la bar.

— Cred că au chelnerițe.

— Așa merge mai repede.

Ne-am strecurat și Teddy i-a făcut semn barmanului să ne aducă două whiskyuri. A plătit și a ridicat paharul.

— Pentru prietenii noi, a spus.

Și, chiar în timp ce ciocneam, am simțit o bătaie pe umăr.

— Irina, a spus Norma. Ai ajuns până la urmă la Martin. Vino și stai cu noi.

S-a uitat la Teddy.

— Și tu, Teddy.

— Ne-am hotărât în ultimul moment, a zis Teddy. Avem rezervări la Rive Gauche. Ne-am oprit doar pentru un pahar.

— Rive Gauche? Cum ai reușit să obții rezervare de Sfântul Valentin?

— Un prieten care-mi era dator.

— De ce nu veniți să stați cu noi cât vă beți paharul? Avem o grămadă de loc la masă.

Ne-am uitat la masă, iar fetele și-au mutat privirea.

— Sigur, am zis. De ce nu?

— Ia uite peste cine am dat, a spus Norma, însoțindu-ne în separeu.

Fetele s-au înghesuit ca să ne facă loc. Eu m-am așezat, însă Teddy a rămas în picioare.

— Scuzați-mă o clipă, doamnelor.

L-am privit în timp ce s-a dus la tonomat și a început să bage fise. Judy mi-a tras un cot.

— Nu-i nimic între voi, nu?

Norma i-a aruncat o privire care spunea „ți-am zis eu”.

— Trandafir alb pe birou dimineața? Rive Gauche seara?

— Rive Gauche? a întrebat Kathy. Elegant.

Teddy s-a întors chiar când tonomatul trăgea un disc. Și-a scos haina și i-a dat-o lui Judy, care s-a străduit să zâmbească. Era geloasă? Pe mine?

— Vrei să dansezi? a întrebat el.

— Dar nu dansează nimeni, am răspuns.

— O să danseze, a zis Teddy, întinzând mâna. Haide! Ăsta-i Little Richard!

— Little cine?

Fără să aștepte să răspund, m-a luat de mână și m-a condus

pe ringul de dans: un pătrat de parchet fără mese pe el. N-am fost niciodată o dansatoare foarte bună – doar brațe și picioare care păreau să nu coopereze niciodată unele cu altele –, dar tot îmi plăcea să încerc. Și, frate! Teddy chiar știa să danseze. Nu doar toți ochii Corpului dactilografelor erau pe noi, părea că toată lumea se uită. Teddy m-a învârtit de parcă ar fi fost Fred Astaire și am simțit că jucam un rol – și-l jucam bine. M-am bucurat de senzație exact ca la livrarea de la Mayflower. Teddy m-a tras mai aproape.

— Ne-au crezut, a șoptit el.

După încă un dans și încă un pahar, am plecat de la bar. Pe trotuar, afară, mi-am luat rămas-bun. Teddy m-a întrerupt.

— Nu vrei să mâncăm ceva?

— Credeam că ai zis doar așa.

— Și dacă îți spun că am într-adevăr rezervări la Rive Gauche?

M-am gândit la resturile de borș pe care avea să le încălzească mama, apoi am coborât privirea la rochia de culoarea supei de mazăre pe care o purtam.

— Nu-s îmbrăcată pentru genul ăla de local.

— Arăți minunat, a spus el și mi-a întins mâna. Haide!

CAPITOLUL 9

DACTILOGRAFELE

Încă o dimineață de vineri la Ralph. Încă o gogoașă, încă o cană de cafea. Când am plecat din bistro, dimineața răcoroasă de toamnă devenise plăcută. Ne-am scos pălăriile și eșarfele și ne-am descheiat hainele în timp ce străbăteam strada E.

La prima oră, de obicei RS forfotește de oameni care se instalează la birouri sau își iau cafea din sala de mese sau se grăbesc la una dintre multele informări de dimineață care încep fix la 9:15. Telefonul de la secretariat sună, scaunele din sala de așteptare sunt deja ocupate. Dar nu și în ziua aceea de început de octombrie. În ziua aceea, secretariatul era pustiu, ca și sala de mese, ca și birourile din jurul Corpului dactilografelor.

— Ce se petrece? l-a întrebat Gail pe Teddy Helms, care pe jumătate mergea, pe jumătate alerga spre lift.

S-a oprit brusc și s-a împiedicat de o ridicătură a covorului bej antic.

— Ședință sus, a zis Teddy, ceea ce era codul pentru biroul lui Dulles, care se afla, de fapt, la parter.

Teddy a plecat în fugă și noi ne-am dus la birourile noastre, unde Irina stătea în spatele mașinii de scris.

— Teddy a zis ceva? a întrebat Gail.

— Am pierdut, a răspuns Irina.

— Ce am pierdut? a întrebat Norma.

— Nu-i clar.

— Ce vrei să zici? a întrebat Kathy.

— Nu pot să explic partea științifică.

— Partea științifică? A cui?

— Ceva ce au trimis în spațiu, a zis Irina.

— Cine?

— *Ei,* ei, a șoptit ea. Gândiți-vă doar…

Vocea i s-a stins și a arătat spre tavanul acoperit cu plăci de azbest.

— E acolo. Chiar în clipa asta.

Era cât o minge de plajă și cântărea cât un bărbat american obișnuit, dar avusese impactul unui focos nuclear. Știrea despre lansarea satelitului Sputnik s-a răspândit în RS cu câteva ore bune înainte ca agenția de știri sovietică Tass să anunțe că primul satelit care ajunge în spațiu se află la 900 de kilometri deasupra Pământului, înconjurând planeta o dată la fiecare 98 de minute.

Chiar și cu toți bărbații plecați, era imposibil să-ți faci treaba. Ne trosneam încheieturile și ne uitam în jur, prin biroul pustiu. Kathy a aruncat o privire peste despărțitură.

— Și, mă rog, ce fel de nume e Sputnik?

— Sună a cartof, a spus Judy.

— Înseamnă *tovarăș de drum,* a răspuns Irina. Mi se pare destul de poetic.

— Nu, a intervenit Norma. E înspăimântător.

Gail s-a ridicat, a închis ochii și a desenat cu degetul în aer niște calcule invizibile. Apoi a deschis ochii.

— 14.

— Ăă? am întrebat noi.

— Dacă înconjoară planeta la viteza aia, trece pe deasupra noastră de 14 ori pe zi.

Am ridicat toate privirea.

∴

După prânz, ne-am adunat în jurul radioului din biroul pustiu al lui Anderson. Nimeni n-avea informații reale, iar crainicul spunea că din toată țara vin relatări agitate despre posibile reperări – din Phoenix, Tampa, Pittsburgh, ambele Portlanduri. Se părea că toată lumea în afară de noi văzuse satelitul.

— Dar nu se poate vedea cu ochiul liber, a spus Gail. Mai ales nu în timpul zilei.

Chiar când a început reclama la Alka-Seltzer, a intrat și Anderson.

— Mi-ar prinde bine și mie una, a zis el. Se pare că muncim din greu aici.

— Plop, plop, fizz, fizz[20], a spus Norma în barbă.

Kathy a dat mai încet radioul.

— Voiam să știm ce se petrece, a zis ea.

— Ca noi toți, a replicat Anderson.

— Tu știi? a întrebat Norma.

— Știe cineva? a intervenit și Gail.

Anderson a bătut din palme ca un antrenor de baseball de liceu entuziast.

— În regulă, a venit momentul să ne întoarcem la treabă.

— Cum să lucrăm cu chestia aia zburându-ne pe deasupra capului?

Anderson a închis radioul și ne-a gonit ca pe niște porumbei. În timp ce ieșeam, a întrebat-o pe Irina dacă poate să mai rămână o clipă. Solicitarea lui nu era neobișnuită, pentru că Irina nu era o simplă dactilografă. De când începuse, bănuiam că are îndatoriri speciale la Agenție, activități în afara programului. Însă care erau acestea nu știam. Dacă Anderson voia să stea de vorbă cu ea despre aceste activități din afara programului și dacă aveau ceva de-a face cu Sputnik, habar n-aveam. Însă asta nu ne împiedica să facem speculații.

∴

Știrile de peste weekend au variat de la abordări exagerate *(Rusia învinge!)* la unele absurde *(Ultimele zile?),* practice *(Când o să cadă Sputnik?)* sau politice *(Ce va face Ike?).* Până luni

[20] Mesajul unei campanii de marketing create de Paul Magulies pentru Alka-Seltzer (denumirea comercială a unui antiacid ce conține și aspirină), și care imită sunetul făcut de tabletele efervescente care se dizolvă.

dimineață, coada la control la sediul central a fost neînsemnată, pentru că grupuri întregi erau plecate la ședințe la Casa Albă sau în Congres, ca să domolească temerile că totul era pierdut. Cei care rămăseseră arătau de parcă n-ar mai fi ajuns acasă de vineri – cămășile albe îngălbenite la subraț, privirile încețoșate, barbă mai deasă de-o zi.

Marți, Gail a venit la lucru cu una dintre minicasetele Mohawk pe care le foloseam ca să înregistrăm convorbirile telefonice. Și-a scos pălăria și mănușile și a pus casetofonul în fața mașinii de scris. Ne-a făcut semn să venim la biroul ei. Ne-am adunat în jurul ei când a pornit înregistrarea. Ne-am aplecat. Paraziți.

— Ce ascultăm? a întrebat Kathy.

— Nu aud nimic, a zis Irina.

— Șșșt, a sărit Gail.

Ne-am apropiat și mai mult. Atunci am auzit: un țiuit slab, continuu, ca bătaia de inimă a unui șoarece înspăimântat.

— L-am prins, a zis ea și a oprit casetofonul.

— Ce-ai prins?

— Se zice că-l poți auzi dacă intri pe 20 MHZ, a spus ea. Însă când am încercat n-am auzit decât paraziți. Așa că am presupus că am nevoie de putere mai mare. Vreți să ghiciți ce am făcut?

— Habar n-am, pentru că habar n-am nici măcar despre ce vorbești, a răspuns Judy.

— M-am dus la geamul din bucătărie și am scos plasa de sârmă. Colega mea de apartament s-o fi gândit că am luat-o razna.

— S-ar putea să fi avut dreptate, a zis Norma.

— După aia am tras un fir de la plasă la radio, m-am dus iar în banda de 20 MHZ, am așezat cum trebuie microfonul și asta a fost.

A coborât vocea.

— Contact.

— Cu ce?

— Sputnik.

Ne-am uitat unele la altele.

— Poate că vrei să păstrezi discuția asta pentru după program, a spus Linda, privind în jur.

Gail a pufnit.

— Practic, e joacă de copii.

— Ce înseamnă asta? a întrebat Judy în șoaptă.

Gail a clătinat din cap.

— Nu știu.

A făcut semn spre șirul de birouri din spatele ei.

— Asta trebuie să afle ei.

— Poate un cod? a întrebat Norma.

— O numărătoare inversă?

— Ce se întâmplă dacă se oprește țiuitul? a întrebat Judy.

Gail a ridicat din umeri.

— Înseamnă că trebuie să treceți la treabă, a spus Anderson din spate.

Ne-am împrăștiat, cu excepția lui Gail, care a rămas în picioare.

— Și, Gail, ne vedem la mine în birou, l-am auzit pe Anderson.

— Acum?

— Acum.

Am privit-o urmându-l pe Anderson în biroul lui; apoi am privit cum iese de-acolo după 20 de minute, ținându-și batista albă la nas. Norma s-a ridicat, însă Gail i-a făcut semn să se dea deoparte.

∴

A trecut și octombrie. Frunzele s-au colorat în portocaliu, apoi în roșu, apoi în maroniu, apoi au căzut. Ne-am scos hainele mai groase din fundul șifonierelor. Țânțarii au murit, barurile au început să facă reclamă la băuturi calde și peste tot, chiar și în centru, orașul mirosea a frunze arse. Cineva a adus la secretariat un dovleac scobit, cu o seceră și un ciocan crestate în el, iar bărbații și-au făcut turneul anual de Halloween prin RS, trecând de la un birou la altul și bând păhărele de votcă.

Noiembrie a venit spectaculos sau, mai degrabă, de-a dreptul exploziv. Sovieticii au lansat în spațiu Sputnik II – de data asta, având la bord o cățea pe nume Laika. Kathy a agățat în sala de mese un poster cu legenda CORCITNIK: VĂZUT ULTIMA DATĂ PE ORBITĂ ÎN JURUL PĂMÂNTULUI, dar a fost dat deoparte rapid.

Tensiunea din Agenție a sporit și ni se cerea să rămânem până târziu la serviciu, pentru ședințele de după program ale bărbaților. Uneori, luau pizza sau sandviciuri dacă trebuia să stăm până după ora 21:00. Dar de multe ori nu aveam pauze sau mâncare și ne asiguram că ne pregătim pachete suplimentare de-acasă, pentru orice eventualitate.

A urmat curând Raportul Gaither[21], care l-a informat pe Eisenhower despre ce știam deja: că în cursa spațială, cursa nucleară și aproape orice altă cursă ne aflam și mai în urma sovieticilor decât crezuserăm.

Dar, după cum s-a dovedit, Agenția avea deja în pregătire o altă armă.

∴

Ei aveau sateliții, dar noi aveam cărțile lor. Pe atunci, credeam că acestea pot fi arme, că literatura poate schimba cursul istoriei. Agenția știa că va dura să schimbe mentalitatea și sentimentele oamenilor, însă juca pe termen lung. Încă de la începuturile sale ca OSS, Agenția se dedicase războiului de propagandă subtilă, folosind arta, muzica și literatura ca să-și atingă obiectivele. Scopul: să sublinieze că sistemul sovietic nu permitea gândirea liberă, că Statul Roșu îi obstrucționa, cenzura și persecuta chiar și pe cei mai buni artiști ai săi. Tactica: să pună, pe orice cale, materiale culturale în mâinile cetățenilor sovietici.

Am început să îndesăm broșuri în baloane meteorologice și să le trimitem să se spargă dincolo de graniță, conținutul lor revărsându-se în spatele Cortinei de Fier. Apoi am trimis prin poștă în spatele liniilor inamice cărți interzise de sovietici. La început, oamenii Agenției au avut ideea strălucită să trimită cărțile în plicuri banale, să țină pumnii și să spere că măcar câteva vor scăpa nedepistate. Însă într-una dintre ședințele lor legate de cărți, Linda a intervenit, sugerând să le punem coperți false, pentru o mai bună protecție. Câteva dintre noi am strâns toate exemplarele pe care le-am putut găsi din cărți mai puțin controversate, cum erau *Charlotte's Web*[22] și *Mândrie și prejudecată,* le-am scos supracopertile și le-am lipit pe marfa de contrabandă înainte să le punem la poștă. Firește, bărbații și-au asumat meritele.

Și cam pe-atunci Agenția a decis că trebuie să ne avântăm chiar mai adânc în războiul cuvintelor, trimițând câțiva dintre bărbații din rândurile sale să-și înființeze propriile edituri și să

[21] Raportul, intitulat „Descurajare și supraviețuire în era nucleară", a fost elaborat de Comisia consultativă prezidențială pentru știință, sub conducerea lui Horace Rowan Gaither, și i-a fost prezentat președintelui Dwight D. Eisenhower pe 7 noiembrie 1957. Comisia recomanda o sporire semnificativă a capacităților strategice ofensive și defensive americane.

[22] *Pânza Charlottei* (N. red.).

fondeze reviste literare ca acoperire pentru acțiunile noastre. Agenția a devenit un fel de club de carte cu buget clandestin. Era mai atrăgător pentru poeți și scriitori decât lecturile de carte cu vin gratuit. Eram așa de adânc băgați în industria editorială, încât ai fi zis că primeam o parte din drepturile de autor.

Stăteam la ședințele bărbaților și luam notițe în timp ce ei discutau despre romanele pe care aveau de gând să le valorifice. Discutau despre avantajele pe care le-ar fi avut dacă subiectul următoarei misiuni ar fi fost *Ferma animalelor* a lui Orwell sau *Portret al artistului în tinerețe* al lui Joyce. Vorbeau despre cărți de parcă aprecierile lor critice ar fi urmat să fie tipărite în *Times.* Foarte serios, și totuși noi spuneam în glumă că discuțiile lor semănau cu cele pe care le purtam noi la cursurile de literatură din facultate. Cineva spunea ceva, apoi altcineva îl contrazicea, apoi treceau la vreun subiect colateral. Discuțiile astea durau ore în șir și am minți dacă am spune că nu ne-am surprins picotind o dată sau de două ori. Odată, Norma i-a întrerupt pe bărbați spunând că ea e ferm convinsă că temele pe care le explorează Bellows depășesc cu mult frumusețea simplă a frazelor lui Nabokov și că este ultima ședință despre cărți la care ia notițe.

Deci au fost baloanele, copertile false, editurile, revistele literare, toate celelalte cărți pe care le-am introdus în secret în URSS.

Și apoi a fost *Jivago.*

Clasificat sub numele de cod AEDINOSAUR, a fost misiunea care avea să schimbe totul.

Doctor Jivago, un nume pe care mulți dintre noi au avut probleme să-l pronunțe la început, era scris de cel mai cunoscut autor rus în viață, Boris Pasternak, și interzis în blocul estic din cauza criticilor la adresa Revoluției din Octombrie și a așa-zisei sale naturi *subversive.*

La prima vedere, nu era evident cum putea fi folosit ca armă un amplu roman epic despre dragostea osândită dintre Iuri Jivago și Lara Antipova, dar Agenția dăduse dintotdeauna dovadă de creativitate.

Memoriul intern inițial descria *Jivago* drept „cea mai eretică lucrare literară scrisă de un autor sovietic după moartea lui Stalin”, spunând că are „o mare valoare propagandistică” datorită „expunerii pasive, dar pătrunzătoare a efectelor

sistemului sovietic asupra vieții unui cetățean sensibil și inteligent”. Cu alte cuvinte, era perfect.

Memoriul a trecut prin RS mai repede decât vestea despre un rendez-vous romantic în sala de mese în timpul uneia dintre petrecerile noastre de Crăciun înecate în martini și a dat naștere altor cel puțin șase memorii adiționale, fiecare susținându-l pe primul: că nu era doar o carte, ci o armă – și încă una pe care Agenția voia s-o obțină și s-o trimită apoi clandestin în spatele Cortinei de Fier, ca să fie detonată chiar de cetățenii de-acolo.

EST

1955-1956

CAPITOLUL 10

AGENTUL

Sergio D'Angelo s-a trezit cu fiul său de trei ani lângă pat, bâiguind jumătăți de propoziție despre un balaur pe nume Stefano, o creatură din hârtie creponată verde cu galben pe care o văzuseră la un spectacol cu păpuși la Roma.

— Giulietta! și-a strigat Sergio soția, sperând că o să i se facă milă de el și o să ia copilul, ca să mai poată dormi o oră.

Giulietta nu i-a luat în seamă rugămințile.

Sergio avea gura uscată și tâmplele îi zvâcneau din cauza prea multelor pahărele de votcă din ajun.

— Pentru italieni! strigase colegul lui, Vladlen, ridicând paharul în fața grupului adunat la petrecerea de la Radio Moscova.

Sergio a râs și a băut fără să arate că el era un singur *italian,* nu mai mulți *italieni.* A dat apoi tonul pe ringul de dans. Chipeș și îmbrăcat de parcă ar fi coborât de pe platourile de filmare ale unui lungmetraj italienesc, avea de unde-și alege partenere. Și le-a ales pe toate, până când Vladlen l-a bătut pe umăr ca să-i spună că muzica se terminase deja de jumătate de oră și că proprietarul cafenelei îi dădea afară. Miniona cu care dansase fără muzică i-a invitat în apartamentul ei ca să continue zaiafetul, însă Sergio a refuzat. Nu numai pentru că-l aștepta nevasta acasă, ci și pentru că, deși a doua zi era duminică, avea de lucru.

Sergio traducea buletine de știri pentru programul în italiană de la Radio Moscova, însă venise în URSS și din alt motiv: era aspirant la statutul de agent literar. Angajatorul lui, Giangiacomo Feltrinelli, moștenitorul unei afaceri înfloritoare cu

cherestea și fondatorul unei noi edituri, voia să-l găsească pe următorul clasic modern și era convins că acesta trebuia să provină din Patria-Mamă. „Găsește-mi-o pe noua *Lolita”,* îl însărcinase Feltrinelli.

Sergio încă nu găsise viitorul succes răsunător, însă săptămâna trecută îi ajunsese pe birou o știre care oferea un indiciu promițător: *Este iminentă publicarea romanului* Doctor Jivago *al lui Boris Pasternak. Scris sub forma unui jurnal, este un roman care se întinde pe trei sferturi de secol, încheindu-se cu cel de-al Doilea Război Mondial.* Sergio îi telegrafiase lui Feltrinelli și primise acordul să încerce să obțină drepturile internaționale. Nereușind să dea de autor la telefon, Sergio făcuse planuri cu Vladlen să-i facă o vizită lui Pasternak la Peredelkino duminică.

În dimineața aceea, cu fiul lui încă ținându-se după el, Sergio își dăduse cu apă rece pe față la chiuvetă și își dorise să-l fi rugat pe Vladlen să meargă mai bine la sfârșitul săptămânii viitoare. Intrând în bucătărie, care era pe jumătate cât bucătăria lui de-acasă, a văzut-o pe soția lui stând la masă și bând un espresso, cafea pe care o adusese de la Roma. Fiica lui în vârstă de patru ani, Francesca, stătea vizavi de Giulietta și o imita pe maică-sa, ducându-și ceașca de plastic la buze și punând-o ușor la loc pe masă.

— Bună dimineața, scumpelor, a spus Sergio și le-a sărutat pe amândouă pe obraz.

— Mama e supărată pe tine, Papa, a zis Francesca. Foarte supărată.

— Prostii! De ce să fie supărată dacă n-are de ce să fie supărată? Mama ta știe că trebuie să lucrez azi. Îi fac o vizită celui mai cunoscut poet din Uniunea Sovietică.

— N-a zis de ce e supărată, doar că e supărată.

Giulietta s-a ridicat și și-a pus ceașca în chiuvetă.

— Nu-mi pasă la cine te duci în vizită. Câtă vreme nu rămâi în oraș iar toată noaptea.

.·.

Sergio și-a pus cel mai bun costum – un Brioni nisipiu făcut de comandă, un cadou de la generosul său patron. La ușă, și-a lustruit pantofii cu o perie din păr de cal. De-a lungul unei ierni rusești care păruse nesfârșită, Sergio purtase o pereche de cizme de cauciuc negre, la fel cu cele pe care le purtau toți rușii.

Acum, că venise primăvara, Sergio a simțit un fior de bucurie când s-a încălțat cu pantofii lui din piele fină. Lovindu-și tocurile, și-a luat rămas-bun de la familie și a ieșit pe ușă.

Vladlen îl aștepta pe peronul 7, ținând în mână o pungă de hârtie plină de piroști umplute cu ceapă și ou pentru scurtul lor drum. Cei doi bărbați și-au strâns mâinile, iar Vladlen i-a întins punga. Sergio și-a dus mâna la stomac.

— Nu pot.

— Mahmureală? a întrebat Vladlen. Trebuie să mai exersezi dacă vrei să ții pasul cu rușii.

A desfăcut punga și a scuturat-o.

— Un vechi remediu. Ia una. O să ne întâlnim cu un rege rus și trebuie să fii în cea mai bună formă.

Sergio a luat un colțunaș.

— Credeam că rușii și-au ucis toată familia regală.

— Nu încă.

Vladlen a râs, iar din gură i-a căzut o bucată de ou fiert tare.

∴

Trenul a plecat din gară și, în vreme ce numeroasele șine se reduceau la una singură, Sergio se ținea de geamul deschis, lăsând aerul cald să-i mângâie degetele. Vremea de primăvară i se părea splendidă după ce stătuse înfofolit din cap până în picioare toată iarna. Era entuziasmat și pentru că avea să vadă cum era la țară, pentru că încă nu ieșise din Moscova.

— Ce se construiește acolo? l-a întrebat pe însoțitorul său.

Vladlen răsfoia prima carte de poezie a lui Pasternak, *Geamănul din nori,* pe care o adusese cu el în speranța unui autograf.

— Apartamente, a răspuns el fără să ridice privirea.

— Dar nici măcar nu te-ai uitat.

— Atunci, fabrici.

Peisajul în mișcare s-a schimbat, de la clădiri ridicate de curând la clădiri în construcție, devenind apoi un peisaj rural, presărat cu copaci verde-deschis și câte un sat marcat de o biserică ortodoxă și căsuțe de țară, fiecare delimitată de un gard și propriul teren. Sergio i-a făcut semn cu mâna unui băiețel aflat pe marginea căii ferate, care ținea sub braț o găină tărcată. Băiatul nu i-a răspuns la salut.

— Cât mai continuă așa? a întrebat Sergio.

— Până la Leningrad.

Cei doi bărbați au coborât la Peredelkino. Plouase în cursul nopții și, imediat ce au traversat linia ferată, Sergio a pășit în noroi. S-a blestemat pentru că purta pantofii buni. S-a așezat pe o bancă și a încercat să șteargă mizeria cu o batistă de dantelă, dar a renunțat când și-a dat seama că atrăgea atenția unui grup de trei bărbați aflați pe marginea drumului. Bărbații încercau să priponească un catâr bătrân în fața unei Volgi rablagite. Sergio și Vladlen erau o apariție bizară. Rusul blond cu pantalonii lui prea mari, suflecați, și vesta strânsă pe corp arăta ca orice orășean. Era cu un cap mai înalt decât italianul și de două ori mai lat. Și Sergio, în costumul lui mulat, era în mod clar străin.

Sergio a aruncat batista nefolositoare și l-a întrebat pe Vladlen dacă e vreo cafenea pe-aproape, unde să-și poată curăța ca lumea pantofii. Vladlen a făcut semn spre o clădire de lemn care semăna cu o magazie mare, aflată peste drum, și au intrat.

— Toaletă? a întrebat-o Sergio pe femeia din spatele tejghelei.

Avea aceeași expresie ca și bărbații care priponeau catârul de mașină.

— Afară, a răspuns ea.

Sergio a oftat și a cerut un pahar cu apă și un șervețel. Femeia a plecat, apoi s-a întors cu o bucată de ziar și un păhărel de vodcă.

— Asta nu…

— *Spasibo*[23], a spus Vladlen și a dat pe gât păhărelul, bătând cu palma în tejghea și cerând încă unul.

— Avem treburi importante, a spus Sergio.

— N-avem stabilită nicio întâlnire. Cu siguranță poetul poate să aștepte.

Sergio l-a împins pe prietenul lui de pe scaun și afară pe ușă. În față, trioul reușise să lege catârul de mașină. La volan se afla acum un băiețel care conducea în timp ce bărbații împingeau. S-au oprit și s-au uitat lung când Sergio și Vladlen au traversat strada și au apucat-o pe cărarea care mergea pe lângă drumul principal.

Când trecură pe lângă reședința de vară a patriarhului rus – o clădire masivă alb cu roșu, în spatele unui zid la fel de masiv –, Sergio își dori să-și fi adus aparatul de fotografiat. Au traversat

[23] *Mulțumesc* (în rusă, în orig.).

un pârâiaș, umflat de zăpada topită și de ploi, și au înaintat cu greu în susul delușorului și în josul unui drum pietruit, mărginit de mesteceni și brazi.

— Un loc potrivit pentru un poet! a remarcat Sergio.

— Stalin le-a dat aceste dacea unor scriitori aleși pe sprânceană, i-a răspuns Vladlen. Ca să poată să *se converseze cu muza* mai bine. Și asta, dar și faptul că e mai ușor așa să le țină socoteala.

Dacea lui Pasternak se afla pe stânga și îl ducea pe Sergio cu gândul la combinația dintre o cabană elvețiană și un hambar.

— Iată-l, a zis Vladlen.

Îmbrăcat țărănește, Pasternak era înalt, cu o claie de păr sur căzându-i peste față în timp ce stătea aplecat, cu o sapă, în grădină. Când s-au apropiat Sergio și Vladlen, a ridicat privirea și și-a ferit ochii de soare ca să vadă cine vine în vizită.

— *Buon giorno!*[24] a strigat Sergio, cu un entuziasm care-i trăda nervozitatea.

Pasternak a părut nedumerit, apoi a zâmbit larg.

— Intrați, a răspuns el.

Când s-au apropiat de faimosul poet, Sergio și Vladlen au fost uluiți de cât de atrăgător și tânăr părea acesta. Un bărbat chipeș cântărește întotdeauna un alt bărbat chipeș, dar, în loc să simtă invidie, Sergio, depășit de data asta, se uita la scriitor cu venerație.

Pasternak și-a sprijinit sapa de mărul proaspăt curățat de uscături și s-a apropiat de ei.

— Am uitat că veniți, a spus el și a râs. Și vă rog să mă iertați, dar am uitat și cine sunteți. Și de ce ați venit.

— Sergio D’Angelo.

Sergio a întins mâna și a strâns-o pe a lui Pasternak.

— Și acesta este Anton Vladlen, colegul meu de la Radio Moscova.

Vladlen, ai cărui ochi erau ațintiți pe murdăria de pe vârful pantofilor în loc de eroul său poet, n-a reușit să scoată decât un mormăit.

— Ce nume frumos, a spus Pasternak. D’Angelo. Ce sunet plăcut. Ce înseamnă?

— Al îngerului. De fapt, e destul de obișnuit în Italia.

— Numele meu de familie înseamnă păstârnac, ceea ce

[24] *Bună ziua!* (în italiană, în orig.).

presupun că e potrivit, ținând cont de plăcerea mea de a munci pământul.

Pasternak i-a condus către o bancă în formă de L, aflată în marginea grădinii. S-au așezat, iar Pasternak și-a șters fruntea cu o batistă pătată de sudoare.

— Radio Moscova? Ați venit, deci, să-mi luați un interviu? Mă tem că, în acest moment, n-am o contribuție prea mare de făcut la discuția publică.

— N-am venit din partea Radio Moscova. Am venit să discutăm despre romanul dumneavoastră.

— Un alt subiect despre care n-am multe de spus.

— Reprezint interesele editorului italian Giangiacomo Feltrinelli. Poate că ați auzit de el?

— Nu am auzit.

— Familia Feltrinelli este una dintre cele mai bogate din Italia. Noua editură a lui Giangiacomo a publicat recent autobiografia primului prim-ministru indian, Jawaharlal Nehru. Poate ați auzit de ea?

— Am auzit de Nehru, bineînțeles, dar nu și despre cartea sa.

— Am misiunea să-i duc lui Feltrinelli cea mai bună operă din spatele Cortinei de Fier.

— Ați venit de curând în țară?

— Sunt aici de mai puțin de un an.

— Nu le pasă de expresia asta.

Pasternak și-a întors privirea către copaci, ca și cum s-ar fi adresat cuiva care privește.

— Cortina de Fier.

— Iertați-mă, a spus Sergio.

S-a foit pe bancă.

— Sunt în căutarea celei mai bune opere noi din Patria Mamă. Feltrinelli este interesat să prezinte *Doctor Jivago* publicului italian și apoi poate și altora.

Boris a alungat un țânțar de pe braț, atent să nu-l omoare.

— Am fost odată în Italia. Aveam 22 de ani și studiam muzica la Universitatea din Marburg. În cursul verii, am vizitat Florența și Veneția, dar n-am mai ajuns și la Roma. Am rămas fără bani. Voiam să văd și Milano și să mă duc la Scala. Așa visam. Încă mai visez. Dar eram student, sărac lipit pământului.

— Am fost de multe ori la Scala, a spus Sergio. Trebuie să ajungeți într-o bună zi. Feltrinelli vă poate face rost de cele mai

bune locuri.

Boris a râs, cu privirea în pământ.

— Tânjesc să călătoresc, dar vremurile acelea au trecut. Chiar dacă aș vrea, ți se pun bețe în roate.

A tăcut.

— Atunci, când eram tânăr, voiam să devin compozitor. Aveam ceva talent, dar nu pe cât mi-aș fi dorit. Nu așa se întâmplă întotdeauna cu lucrurile astea? Pasiunea omului îi depășește aproape întotdeauna talentul.

— Eu sunt foarte pasionat de literatură, a zis Sergio, încercând să readucă discuția la *Doctor Jivago.* Și am auzit că romanul dumneavoastră este o capodoperă.

— Cine v-a zis așa ceva?

Sergio și-a încrucișat picioarele și banca s-a clătinat.

— Toată lumea vorbește despre el. Nu-i așa, Vladlen?

— Toată lumea vorbește, a zis Vladlen, adresându-i primele cuvinte lui Pasternak.

— N-am auzit o vorbă de la edituri. Până acum, n-a trebuit niciodată să aștept nici măcar o zi ca să primesc răspunsuri legate de lucrările mele.

Pasternak s-a ridicat de pe bancă și s-a dus spre stratul din mijlocul grădinii, între pământul proaspăt săpat din stânga și pământul proaspăt însămânțat din dreapta.

— Cred că tăcerea lor este limpede, a spus el, cu spatele către bărbații încă așezați pe bancă. Romanul meu nu va fi publicat. Nu respectă liniile lor culturale.

Sergio și Vladlen s-au ridicat și s-au dus după el.

— Însă publicarea a fost deja anunțată, a spus Vladlen. Sergio a tradus cu mâna lui știrea pentru Radio Moscova.

Pasternak s-a întors din nou spre ei.

— Nu știu ce ați auzit, dar mă tem că publicarea romanului este imposibilă.

— Ați primit un refuz oficial? a întrebat Vladlen.

— Nu, nu încă. Dar mi-am scos deja din cap această posibilitate. Așa e cel mai bine, știți? Altfel, aș lua-o razna.

A râs din nou, iar Sergio s-a întrebat dacă nu cumva se întâmplase deja.

Sergio nu anticipase că *Doctor Jivago* ar putea fi interzis în URSS.

— Este imposibil, a spus el. Cu siguranță nu vor să interzică o

asemenea operă importantă. Cum rămâne cu *dezghețul* despre care se zvonește?

— Hrușciov și restul n-au decât să-și țină discursurile și să facă promisiuni, dar singurul dezgheț care mă interesează privește doar însămânțările de primăvară, a răspuns Pasternak.

— Și dacă îmi dați mie manuscrisul? a întrebat Sergio.

— În ce scop? Dacă nu o să permită publicarea aici, nu poate fi publicat nicăieri altundeva.

— Feltrinelli poate să înceapă mai devreme traducerea în italiană, așa încât, când apare în URSS…

— N-o să apară.

— Ba eu cred că da, a urmat Sergio, și, când apare, Feltrinelli va fi pregătit în tipografie. Este un membru bine cotat al Partidului Comunist Italian și cu siguranță nu va exista niciun motiv ca publicarea pe plan internațional să fie întârziată dacă se ocupă el.

Sergio era optimistul desăvârșit, care credea că nimic nu e imposibil.

— *Jivago* va fi în vitrina tuturor librăriilor, de la Milano la Florența și la Napoli și apoi și mai departe. Întreaga lume trebuie să vă citească romanul. Întreaga lume vă va *citi* romanul!

Nu conta că Sergio nu citise *Doctor Jivago* și nu-i putea comenta calitățile literare și era perfect conștient că făcea promisiuni pe care nu era sigur că le poate respecta, dar a ținut-o tot așa, deoarece măgulirea părea să aibă un efect pozitiv asupra scriitorului.

— O clipă, a zis Pasternak.

S-a îndreptat spre dacea lui, scoțându-și cizmele de cauciuc înainte să intre. Cei doi bărbați rămăseseră în picioare în grădină.

— Ce crezi? a întrebat Vladlen.

— Nu știu. Dar cred că romanul va fi publicat.

— Tu nu ești rus. Nu înțelegi cum merg lucrurile aici. Nu știu ce a scris, dar dacă încalcă normele culturale, niciun *dezgheț* n-o să permită publicarea. Dacă statul îl interzice aici, pentru Pasternak va fi ilegal să-și publice cartea… oriunde. Nici acum, nici altă dată.

— N-a fost respins încă.

— Au trecut luni de zile și el n-a primit niciun răspuns. Nu trebuie s-o spună ca să fie mesajul clar.

— E drept, dar știu și că istoria nu stă în loc.

La fereastra de la parter s-a văzut o mișcare. O femeie mai în vârstă le-a aruncat o privire printre perdele, apoi a dispărut.

— Soția? a întrebat Sergio.

— Probabil, deși am auzit că are o iubită mult mai tânără pe care n-o ține ascunsă. O amantă recunoscută, care stă la câțiva pași de-aici. Se spune că e întotdeauna la brațul lui. Prin toată Moscova. Și nevastă-sa nu pune capăt situației.

Ușa dacei se deschise și Pasternak a apărut ținând în mână un colet mare, învelit în hârtie de ambalaj. A străbătut curtea desculț, apoi s-a oprit o clipă în fața musafirilor lui înainte să vorbească.

— Acesta este *Doctor Jivago.*

A întins pachetul și Sergio a dat să-l ia, însă Boris nu i-a dat drumul. Cei doi au ținut preț de o clipă coletul înainte ca Pasternak să-și ia mâinile de pe el.

— Fie să facă înconjurul lumii.

Sergio a răsucit pachetul în mâini, simțindu-i greutatea.

— Romanul dumneavoastră se află pe mâini bune la *signore* Feltrinelli. O să vedeți. O să i-l predau personal în mai puțin de-o săptămână.

Pasternak a încuviințat, însă nu părea convins. Cei trei bărbați și-au luat rămas-bun. Când Sergio și Vladlen au pornit pe drumul spre gară, Pasternak a strigat după ei:

— Și astfel sunteți invitați la execuția mea!

— Poeții! a râs Sergio.

Vladlen n-a zis nimic.

**

A doua zi, *Doctor Jivago* se afla în drum spre Berlinul de Vest – unde Sergio urma să-i înmâneze personal manuscrisul lui Feltrinelli, care avea să-l ducă mai departe la Milano.

După o călătorie cu un tren, un avion, încă un tren, trei kilometri străbătuți pe jos și o mită, Sergio a ajuns în siguranță la hotelul său de pe Joachimstahler Strasse. Kurfüristendamm era strălucitor și țipător și cât se poate de capitalist – tot ce nu era Moscova. Bărbați și femei îmbrăcați elegant mergeau la braț, ieșind la cină sau la dans sau la vreunul dintre multele *kabarette* care se redeschiseseră în tot orașul. Pe bulevardele largi lunecau Volkswagenuri Beetle și motociclete cu adolescenți aplecați pe ele. Reclamele de neon se aprindeau una după alta:

NESCAFÉ cu galben, BOSCH cu roșu, HOTEL AM ZOO cu alb, PANTOFI SALAMANDER cu albastru. Trotuarele erau mărginite cu mesele numeroaselor cafenele și restaurante răspândite prin oraș. Dintr-un salon de cocktailuri, unde o negresă impresionantă care semăna cu o Josephine Baker mai plinuță îi ademenea pe trecători să intre, se auzea sunetul unui pian.

Ajuns în camera lui, și-a deschis valiza și a scos cămașa Oxford făcută la comandă și pijamaua de mătase cu model Paisley care acoperea manuscrisul, încă învelit în hârtia lui de ambalaj. De două ori evitase să-i fie controlată valiza când trecuse din Berlinul de Est în Vest, discutând prietenos cu soldații de ambele părți și afișând genul de față în care unii aveau încredere și genul de buzunare care-l făceau pe cel care nu crede să creadă din nou. A sărutat manuscrisul, l-a pus în sertarul de jos al măsuței de toaletă și l-a acoperit cu pijamaua. Sergio a făcut un duș lung. Apa fierbinte a durat doar patru minute, cu trei minute mai mult decât la Moscova. După aceea, s-a uscat fără să se șteargă în timp ce se bărbierea în oglinda din baie, bucuros că și-a adus aparatul lui de ras.

Deși tânjea după *Orecchiette alia Crudaiola*[25] și orice vin făcut din struguri italienești, s-a mulțumit cu bere blondă nemțească și un șnițel servite la barul hotelului. Știa că, atunci când va sosi Feltrinelli a doua zi, acesta va ști exact unde să meargă să sărbătorească obținerea romanului lui Pasternak; va avea asigurate cele mai bune locuri la cele mai bune restaurante și cel mai bun chianti la doar câteva clipe după ce va coborî din avion.

∴

După un mic dejun cu lebăr, un ou fiert, brânză cu verdețuri și o chiflă cu marmeladă, Sergio a verificat la recepție, ca să se asigure că apartamentul prezidențial al lui Feltrinelli va fi pregătit la timp.

— Aveți coniacul?

— *Ja.*

— Țigările?

— Am depistat o cutie de Nazionali Esportazione pentru domnul Feltrinelli.

— Cearșafurile… sunt desfăcute la capete, așa cum preferă el?

[25] Paste cu roșii, usturoi și mozzarella, specifică zonei Puglia.

— Cred că da.
— Puteți s-o întrebați atunci pe menajeră?
— *Ja.* Cu ce vă mai putem ajuta?
— Taxi?
— Desigur.

La aeroportul Tempelhof, Sergio a privit cum aterizează și se oprește avionul lui Feltrinelli. La ușă a fost dusă o scară mobilă. Feltrinelli a coborât cu un *Corriere della Sera* împăturit sub braț și s-a oprit în capul scărilor ca să cerceteze Patria. Haina de la costumul cafeniu era descheiată și o pală de vânt i-a suflat cravata peste umăr. Zărindu-l pe agentul său care-l aștepta pe pistă, a coborât.

Editorul l-a salutat cu căldură pe Sergio, sărutându-l pe ambii obraji și apoi strângându-i mâna. Sergio îl întâlnise pe Giangiacomo Feltrinelli numai de câteva ori, însă fusese de fiecare dată uluit de atracția pe care o exercita acesta. Cu o constituție subțiratică și păr negru dat pe spate pentru a lăsa să se vadă V-ul adânc format de linia părului, Feltrinelli era genul de om de care erau atrași și femeile, și bărbații. Nici măcar ochelarii cu rame negre și lentile groase, care-i erau caracteristici, nu reușeau să-i ascundă vitalitatea din privire. Poate că averea lui uriașă era cea care atrăgea o astfel de atenție. Sau poate încrederea în sine care însoțea averea aceea. Sau poate colecția lui de mașini rapide și costume la comandă, sau femeile frumoase care se îngrămădeau pe lângă el. Orice ar fi fost, avea din plin.

Sergio a luat geanta de piele de vițel a lui Feltrinelli, care l-a prins de braț de parcă ar fi fost cei mai buni prieteni. Sergio a propus să meargă la un restaurant pentru prânz, dar Feltrinelli a clătinat din cap.

— Aș vrea să-l văd chiar acum.

Feltrinelli s-a plimbat de colo-colo pe covoarele portocaliu-stins ale hotelului cât s-a dus Sergio după manuscris. I l-a înmânat șefului pe *Doctor Jivago,* iar Feltrinelli l-a ținut în mâini de parcă i-ar fi putut simți semnificația după greutate. A răsfoit romanul, apoi l-a ridicat la piept.

— Nu mi-am dorit niciodată mai mult decât acum să pot citi în rusă.

— Cu siguranță va fi un succes.

— Sunt convins că va fi. Am aranjat să se uite la el cel mai

bun traducător, imediat ce mă întorc la Milano. A promis că o să-mi spună părerea lui sinceră.

— Mai e ceva ce nu v-am spus.

Feltrinelli l-a așteptat să continue.

— Pasternak crede că sovieticii n-o să permită publicarea. N-am putut să spun în telegramă, dar crede că nu respectă... cum să spun?... *liniile lor directoare.*

Feltrinelli a dat din mână.

— Și eu am auzit la fel, dar hai să nu ne gândim la asta acum. În plus, odată ce sovieticii află că am manuscrisul, s-ar putea să se răzgândească.

— Și mai e ceva. A spus că-și semnează sentința la moarte dându-mi romanul. Sigur glumea?

Feltrinelli a pus cartea sub braț fără să răspundă.

— Nu stau decât două zile. Trebuie să sărbătorim.

— Bineînțeles! Cu ce ați vrea să începem?

— Vreau să beau bere germană bună, vreau să dansez și vreau să găsesc câteva fete. Și aș vrea să cumpăr un binoclu de la un magazin de pe Kurfürstendamm, despre care am auzit că le face pe cele mai bune din lume.

Și-a scos ochelarii și a arătat spre nas.

— Îți măsoară distanța de la rădăcina nasului până la coada ochiului, ca să facă unul potrivit. O să fie perfect pentru iaht. Îmi trebuie neapărat.

— Desigur, desigur, a spus Sergio. Atunci, bănuiesc că mi-am făcut treaba.

— Da, prietene. Iar a mea abia începe.

CAPITOLUL 11

~~**Muza**~~
~~**Femeia reabilitată**~~
EMISARUL

Trenul meu a tras în gară după patru zile petrecute fără niciun succes la Moscova, după alte încercări zadarnice de a-i convinge pe editori să publice *Jivago.* L-am văzut pe Boria stând singur pe

o bancă. Era spre sfârșitul lui mai și soarele abia începuse să coboare pe după copaci. În lumina aurie, părul lui alb părea blond și ochii parcă sclipeau până și prin geamul murdar al trenului. Am simțit o durere în piept. De la depărtare, arăta ca un tânăr, chiar mai tânăr decât mine. Eram împreună de aproape 10 ani și durerea aceea minunată era încă prezentă. S-a ridicat când s-au deschis ușile trenului.

— Săptămâna asta s-a întâmplat ceva cât se poate de neobișnuit, a spus el, luându-mi geanta și aruncând-o pe umăr. Am avut doi musafiri neașteptați.

— Cine?

Boria a făcut semn către cărarea care mergea de-a lungul șinelor, pe unde o luam dacă aveam ceva important de discutat. M-a prins de mână și m-a ajutat să traversez. A trecut un tren, mergând în direcția opusă, și poala fustei mi-a fosnit în curentul de aer. Simțeam, din felul cum pășea, mai rapid decât de obicei, că era și entuziasmat, și îngrijorat.

— Cine a venit în vizită? am întrebat din nou.

— Un italian și un rus, a spus el, potrivindu-și vorbele cu pasul. Italianul era tânăr și fermecător. Înalt, cu păr negru, foarte chipeș. Ți-ar fi plăcut foarte tare, Olea. Avea un nume foarte frumos. Sergio D'Angelo. A zis că e un nume de familie destul de obișnuit în Italia, dar eu nu l-am mai auzit. Frumos, nu-i așa? D'Angelo. Înseamnă *îngeresc.*

— De ce au venit?

— Ai fi fost încântată de el, de italian. Celălalt, rusul, nu-mi aduc aminte cum îl chema… n-a vorbit prea mult.

L-am prins de braț, obligându-l să meargă mai încet și să-mi spună ce avea de spus.

— Am avut o discuție minunată. Le-am spus despre perioada când învățam la Marburg, în tinerețe. Ce mult mi-a plăcut când am fost la Florența și Veneția. Le-am explicat cum voiam să mă duc și la Roma, dar…

— De ce a venit italianul?

— Îl voia pe *Doctor Jivago.*

— Ce voia cu el?

Ca o mărturisire, Boria mi-a spus povestea – despre D'Angelo și rus și despre editorul pe nume Feltrinelli.

— Și ce le-ai spus?

Am tăcut când a trecut pe lângă noi o tânără care trăgea

după ea un căruț șubred plin cu bidoane de petrol, apoi a continuat:

— I-am spus că s-ar putea ca romanul să nu fie publicat aici. Că nu respectă liniile directoare culturale. Dar a insistat și a zis că el crede că poate fi totuși publicat.

— Cum să creadă așa ceva, dacă n-a citit cartea?

— De-asta i-am dat-o. S-o citească. Să facă o evaluare cinstită.

— I-ai dat manuscrisul?

— Da.

Comportamentul lui Boria s-a schimbat și a început iar să-și arate vârsta. Știa că făcuse ceva care era nu numai irevocabil, ci și periculos.

— Ce-ai făcut?

Am încercat să nu ridic tonul, dar a sunat ca aburul care iese dintr-un ceainic.

— Îl cunoști măcar? Pe străinul ăsta? Ai vreo idee ce or să facă atunci când o să-l intercepteze? Sau poate că îl au deja. La asta te-ai gândit? Dacă *D'Angelo* ăsta al tău nici măcar nu e italian?

Arăta ca un copil care fusese bătut la fund.

— Dai prea multă importanță.

Și-a trecut mâna prin păr.

— O să fie bine. Feltrinelli e comunist, a adăugat el.

— Bine?

Mi s-au umezit ochii. Ce făcuse Boria era înrudit cu trădarea. Dacă Occidentul avea să publice romanul fără permisiunea URSS, o să vină după el… după mine. Și de data asta o scurtă trecere printr-un lagăr de muncă n-avea să fie o pedeapsă suficientă. Aveam nevoie să mă așez, dar n-aveam unde altundeva decât în noroi. Cum putea fi așa de egoist? Se gândise măcar o dată la mine? M-am întors și am luat-o înapoi.

— Oprește-te, a spus Boria, venind după mine.

193

Peste ochii lui strălucitori s-a lăsat o umbră. Știa exact ce făcuse.

— Am scris cartea ca să fie citită, Olga. Asta ar putea fi singura ei șansă. Sunt dispus să accept consecințele, oricare ar

fi ele. Nu mi-e teamă de ce mi-ar putea face.

— Și cu mine cum rămâne? Poate că nu-ți pasă de ce ți se întâmplă ție, dar cu mine cum rămâne? Am plecat odată… nu pot… Nu mă pot lua din nou.

— N-o să te ia. N-o să las niciodată să se întâmple așa ceva.

Și-a pus brațele în jurul umerilor mei și m-am sprijinit de pieptul lui. Parcă puteam simți o separare nouă între bătăile inimilor noastre.

— N-am semnat nimic încă.

— Le-ai dat permisiunea să publice. Știm amândoi. Și asta, *dacă* sunt cine spun că sunt. N-are cum să iasă bine. Nu pot să mă întorc acolo, am spus, ștergându-mi ochii. N-o să mă întorc.

— Mai bine îl ard pe *Jivago* decât să permit să se întâmple așa ceva. Mai bine mor.

Cuvintele lui mi-au dat senzația pe care o ai când bagi mâna sub apă rece după ce te-ai ars la sobă – durerea poate că e alinată cât curge apa, dar imediat ce închizi robinetul zvâcnetul continuă. Și în clipa aceea, pentru prima dată, mi-am pierdut încrederea în el.

— Cartea asta o să ne arunce în jos într-o spirală din care nu mai există cale de întoarcere.

— Hai să vedem. Pot să-i spun în orice moment că am făcut o greșeală, a spus el. Pot să-i cer cartea înapoi.

— Nu, am răspuns eu. *Eu* o s-o cer înapoi.

∴

M-am dus la Moscova și, după ce-i smulsesem adresa lui Boria, am bătut neanunțată la ușa lui D'Angelo. A răspuns o femeie elegantă, cu păr castaniu-închis și niște ochi albaștri surprinzători. Femeia s-a prezentat, într-o rusă stângace, drept soția lui D'Angelo, Giulietta.

D'Angelo a venit la ușă și mi-a sărutat mâna când i-am întins-o.

— Ce plăcere să te cunosc, Olga, a spus el, zâmbind dezinvolt. Am auzit zvonuri despre frumusețea dumitale, dar ești chiar mai frumoasă decât se spune.

În loc să-i mulțumesc, am intrat direct în subiect.

— Vezi dumneata, am încheiat eu, n-a înțeles pe deplin ce face. Trebuie să luăm manuscrisul înapoi.

— Hai să ne așezăm, a spus el, luându-mă de mână și conducându-mă în salon. Vrei ceva de băut?

— Nu, am spus. Adică nu, mulțumesc.

S-a întors către nevastă-sa.

— Scumpo, vrei să-mi aduci un espresso? Și unul pentru musafirul nostru?

Giulietta și-a sărutat soțul pe obraz și s-a dus în bucătărie. D'Angelo și-a trecut mâinile peste coapse.

— Mă tem că este prea târziu.

— Ce e prea târziu?

— Cartea.

Încă mai zâmbea, așa cum face lumea în Occident, din politețe, nu de bucurie.

— I-am predat-o lui Feltrinelli. Și i-a plăcut. A decis deja s-o publice.

M-am uitat neîncrezătoare la el.

— Dar n-au trecut decât câteva zile de când ți-a dat-o Boria.

A râs prea tare pentru gustul meu.

— Am luat primul avion spre Berlinul de Est. Mă rog, două trenuri, un avion, după care am mers așa de mult pe jos, că a trebuit să-mi cumpăr o pereche nouă de pantofi până să ajung în Berlinul de Vest. *Signor* Feltrinelli a venit în persoană să ne întâlnim. Ne-am simțit foarte bine…

— Trebuie să iei manuscrisul înapoi.

— Este imposibil, mă tem. A început deja traducerea. Feltrinelli însuși a zis că ar fi o crimă să nu fie publicat romanul ăsta.

— O *crimă*? Ce știi dumneata despre crime? Ce știi dumneata despre pedepse? Crima este ca Boris s-o publice în afara URSS. Trebuie să înțelegi ce ai făcut.

— Domnul Pasternak mi-a dat permisiunea. Nu eram conștient că există un pericol.

S-a ridicat și și-a adus servieta din holul de la intrare, înăuntru se afla un jurnal în piele neagră.

— Uite, am scris în ziua în care am fost în vizită la Peredelkino. Cuvintele lui mi s-au părut foarte grăitoare.

M-am uitat la pagina deschisă. D'Angelo scrisese: *Acesta este* Doctor Jivago. *Fie să facă înconjurul lumii.*

— Vezi? Permisiunea. Și, în plus – a făcut o pauză și am avut senzația că italianul simte o oarecare vinovăție –, chiar dacă aș vrea să-l aduc înapoi, acum nu mai depinde de mine.

∴

Nu mai depindea nici de mine. Boria îi *acordase* permisiunea și mă minținse când spusese că nu. *Jivago* reușise să iasă din țară și lucrurile fuseseră puse în mișcare. Nu puteam decât să merg mai departe cu planul de a publica romanul în URSS înainte să-l publice Feltrinelli în străinătate. Era singura cale de salvare, și pentru el, și pentru mine.

Boria a semnat contractul cu Feltrinelli după o lună. Nu eram acolo când s-a semnat. Nu era nici soția lui, care, pentru prima dată, era întru totul de acord cu mine: publicarea romanului nu ne putea aduce decât necazuri.

Iar Boria îmi spunea că el crede că un editor sovietic ar putea să publice cartea ținând cont de presiunea suplimentară venită din străinătate. Nu-l credeam.

— N-ai semnat un contract, am zis. Ai semnat o condamnare la moarte.

**

Am făcut tot ce-am putut. M-am rugat de Sergio D'Angelo să insiste pe lângă Feltrinelli să înapoieze manuscrisul. Și m-am întâlnit cu toți editorii care au fost dispuși, ca să-i întreb dacă vor publica *Jivago* înainte să-l publice Feltrinelli.

Se răspândise vestea că romanul se află la italieni, iar Departamentul de cultură al Comitetului Central i-a cerut lui Feltrinelli să înapoieze manuscrisul. M-am trezit în situația inedită de a trebui să fiu de acord cu statul. Dacă *Jivago* era să fie publicat, *trebuia* publicat întâi în țară. Însă Feltrinelli n-a băgat în seamă solicitările, iar eu mă temeam de ce ar putea urma. Așa că m-am întâlnit cu directorul Departamentului, Dmitri Alekseievici Polikarpov, ca să văd dacă nu pot să le mai temperez punctul de vedere.

Polikarpov era un bărbat atrăgător pe care-l văzusem de multe ori pe la evenimente în oraș, dar cu care nu vorbisem niciodată. Purta costume cu croială occidentală, cu pantaloni cu manșete, care i se frecau de pantofii fără șireturi, negri, lustruiți. În comunitatea literară din Moscova, era cunoscut drept un călău și am rămas fără suflare când secretara lui m-a condus în birou. Însă chiar înainte să mă așez am tras adânc aer în piept și am început pledoaria pe care o repetasem în tren.

— Singurul lucru pe care-l putem face este să publicăm romanul înainte să-l publice italienii, am argumentat eu. Putem să eliminăm înainte de publicare fragmentele considerate

antisovietice.

Bineînțeles, Boria nu știa nimic despre negocierile mele. Știam mai bine decât oricine că ar fi preferat să nu-i fie publicat romanul deloc decât să fie măcelărit.

Polikarpov a băgat mâna în buzunarul hainei și a scos o cutiuță de tablă.

— Imposibil.

A luat două pastiluțe albe și le-a înghițit fără apă.

— *Doctor Jivago* trebuie înapoiat cu orice preț, a urmat el. Nu poate fi publicat așa cum e – nici în Italia, nici în altă parte. Dacă noi publicăm o versiune și italienii alta, lumea o să se întrebe de ce am publicat-o noi fără anumite părți. Ar fi o situație jenantă pentru stat și pentru întreaga literatură rusă. *Prietenul* dumitale m-a pus într-o situație riscantă.

Și-a pus cutiuța la loc în buzunar.

— Ca și pe dumneata, de altfel.

— Dar ce e de făcut?

— Îi poți cere lui Boris Leonidovici să semneze telegrama pe care ți-o dau eu.

— Ce spune telegrama?

— Că manuscrisul aflat în posesia lui Feltrinelli nu este decât o ciornă, că urmează o nouă versiune și că manuscrisul original trebuie înapoiat de urgență. Telegrama trebuie semnată în termen de două zile, altfel va fi arestat.

Asta era amenințarea explicită. Cea subînțeleasă era că va urma curând și arestarea mea. Însă eu știam că Feltrinelli n-o să renunțe la publicare nici dacă primea o astfel de telegramă. Boria stabilise să comunice cu italianul numai în franceză și-i dăduse instrucțiuni editorului să nu ia în seamă nimic trimis în numele lui în rusă. În plus, știam că lui Boria i-ar fi foarte rușine să semneze un astfel de document.

— O să încerc, am spus.

∴

Și am încercat. I-am cerut. I-am cerut să-i trimită telegrama lui Feltrinelli și să-i ceară manuscrisul înapoi, așa cum dăduse instrucțiuni Polikarpov. I-am cerut bărbatului pe care-l iubeam să oprească publicarea capodoperei sale. Și când i-am cerut-o, la cină în Căsuță, n-a făcut decât să se sprijine de spătarul scaunului. Și-a dus mâna la ceafă, de parcă ar fi avut un spasm muscular, și a rămas tăcut multă vreme. Apoi a vorbit.

— Acum mulți ani, am primit un telefon.

Mi-am lăsat furculița pe masă. Știam unde vrea să ajungă.

— Era imediat după ce fusese arestat Osip pentru poezia lui împotriva lui Stalin, a urmat el. Nici măcar n-o scrisese, o avea doar în cap. Însă chiar și asta s-a dovedit a fi o greșeală amarnică. Chiar și cuvintele din capul cuiva puteau fi o ofensă pentru care poți fi arestat în vremurile alea negre. Tu nu erai decât o copilă, prea tânără ca să-ți aduci aminte.

Mi-am umplut din nou paharul de vin.

— Știu câți ani am.

— Într-o seară, și-a recitat poezia în fața câtorva dintre noi, la colțul unei străzi, iar eu i-am zis că e echivalent cu o sinucidere. Nu mi-a luat în seamă avertismentul și bineînțeles că l-au arestat în scurt timp. Nu mult după aceea, am primit telefonul. Știi cine era?

— Am auzit povești.

— Bineînțeles că ai auzit. Dar niciodată de la mine.

Am dat să-i umplu și lui paharul, dar mi-a făcut semn că nu vrea.

— Stalin a început fără salutări, iar vocea lui mi s-a părut imediat familiară. A întrebat dacă Osip e prietenul meu și, dacă da, de ce n-am cerut eliberarea lui. N-aveam ce să-i răspund, Olea. Dar în loc să-i susțin cauza lui Osip, m-am scuzat. I-am spus secretarului general al Comitetului Central că, și dacă aș fi militat în favoarea lui Osip, solicitarea n-ar fi ajuns niciodată la urechile lui. Stalin a întrebat apoi dacă eu consideram că Osip e un artist desăvârșit, iar eu i-am spus că nu despre asta e vorba. Și atunci știi ce am făcut?

— Ce, Boris? Spune-mi ce ai făcut.

Mi-am băut restul de vin din pahar.

— Am schimbat subiectul. I-am spus lui Stalin că voiam de mult să port o discuție serioasă cu el despre viață și moarte. Și știi cum mi-a răspuns?

— Cum?

— A închis.

Cu lama cuțitului, am rostogolit o boabă de mazăre prin farfurie.

— Dar ce legătură are cu prezentul? Asta s-a întâmplat acum ani de zile. Stalin a murit.

— Am regretat multă vreme ce am făcut. Sau, mai degrabă,

ce n-am făcut. Mi s-a oferit ocazia să iau apărarea prietenului meu, să-l salvez, și n-am profitat de ea. Am fost un laș.

— Nu te acuză nimeni pentru…

Boria a bătut cu pumnul în masă, făcând farfuriile și tacâmurile să zdrăngănească.

— Și n-o să mai fiu încă o dată laș.

— Nu-i același…

— Mi-au mai cerut și înainte să semnez scrisori.

— Asta-i altceva. Feltrinelli știe deja că nu trebuie să ia în seamă nimic din ce-i trimiți în altă limbă decât franceza. Te-ai pregătit pentru situația asta. N-o să fie o minciună. E doar o măsură de protecție.

— N-am nevoie de protecție.

M-am înfuriat și mai tare.

— Și cu mine cum rămâne, atunci, Boris? Pe mine cine o să mă protejeze?

Am făcut o pauză înainte să mă dezlănțui.

— M-au mai trimis o dată în Gulag. Din cauza ta.

Nu-l acuzasem niciodată direct pentru arestarea mea și a părut îngrozit. Am repetat:

— M-au trimis în locul ăla din cauza ta. Vrei să fii răspunzător pentru că mă trimit din nou acolo?

Boris a tăcut în continuare.

— Ei bine? Vrei?

— Probabil că ai o părere foarte proastă despre mine, a răspuns el în cele din urmă. Unde e?

M-am dus în dormitor și m-am întors cu telegrama lui Polikarpov. A luat-o și, fără s-o citească, a semnat. Am trimis-o la Milano la prima oră a doua zi dimineață, urmată de o telegramă către Polikarpov, în care-i spuneam că s-a rezolvat.

Boria și cu mine n-am mai discutat despre telegramă și, până la urmă, oricum n-a contat. Feltrinelli n-a luat-o în seamă, așa cum știam că o să se întâmple, iar data publicării în Italia a fost stabilită pentru începutul lui noiembrie. Încercasem tot ce putusem, dar tot ce putusem nu fusese suficient. *Doctor Jivago* era un tren în viteză, care nu putea fi oprit.

OCCIDENT

Toamna lui 1957-august 1958

CAPITOLUL 12

~~Candidata~~
CURIERUL

Sally Forrester a venit într-o luni. La stăruințele Normei, fusesem la Ralph cu Corpul dactilografelor. Știam că n-o interesa decât să afle vești despre relația mea cu Teddy, dar am fost de acord când s-a oferit să-mi cumpere un burger și un milkshake de ciocolată cu malț, știind că pe birou mă aștepta niște ton fleșcăit pe pâine feliată.

Separeul obișnuit al dactilografelor era puțin înghesuit, așa că m-am așezat cu picioarele lungi către culoar. Imediat ce am comandat, Norma a început rafala de întrebări.

— Haide, Irina. Ieșiți împreună de cât, de un an? Și nouă nu ne spui nimic. Nu știm nimic.

— Opt luni, am spus.

— Eu eram logodită cu David după trei, s-a băgat Linda. Am zâmbit politicos. Adevărul este că Teddy și cu mine chiar formaserăm un cuplu fără să-mi dau seama. Prima noastră cină la Rive Gauche se transformase în cină și film în weekendul următor, care s-a transformat în cină și dans, care s-a transformat în cină la părinții lui, în locuința lor scumpă din Potomac. Teddy mă prezentase drept iubita lui și, nevrând să-i rănesc sentimentele, nu-l corectasem nici chiar după ce trecuseră câteva luni. Poate pentru că ne înțelegeam bine sau poate pentru că mamei îi plăcea, iar el avea cunoștințe impresionante despre cultura rusă și stăpânea bine limba.

— Vorbești rusește mai bine decât verii mei, iar ei s-au născut acolo! îi spusese ea.

În plus, mă simțeam confortabil cu el, așa cum tânjisem toată

viața să mă simt alături de un prieten. Cu el nu trebuia să-mi analizez fiecare cuvânt sau mișcare. Era o prietenie, dar nu-mi pierdusem încă speranța că s-ar putea schimba în ceva mai mult. Așteptam fulgerul acela, șocul electric, momentul acela de slăbiciune – toate clișeele despre care doar citisem.

Mai erau și alte avantaje. Teddy era considerat promițător în Agenție, un potențial membru al cercului intim căruia eu, ca femeie, nu puteam spera decât să-i văd limitele. Mă dusese la petrecerile de duminică seara din Georgetown și la cocktailuri excentrice la hotelul Hay-Adams. Și nu mă trimitea să stau la palavre cu nevestele și iubitele celorlalți; mă atrăgea de la o discuție cu bărbații la alta și mă strângea de mână când se simțea mândru de câte un punct de vedere de-al meu.

Teddy era catolic și n-a insistat niciodată să fac ceva ce nu eram dispusă să fac. Nu că ar fi fost împotriva sexului înainte de căsătorie – își pierduse virginitatea cu o profesoară suplinitoare în ultimul an de școală pregătitoare și mai avusese trei partenere și la facultate –, dar respecta limitele pe care le impuneam eu. Nici eu nu eram împotriva sexului înainte de căsătorie, deși îl lăsasem să creadă că sunt mai mironosiță decât eram în realitate. Teddy nu știa, dar nu eram virgină. Îmi pierdusem virginitatea – sau, mai degrabă, renunțasem la ea – cu un prieten, în primul an de facultate. Abordasem toată povestea ca pe ceva care trebuia făcut până la urmă și l-am invitat la mine la cămin când colega mea de cameră era plecată. A intrat pe ușă și l-am întrebat dacă vrea să facă sex cu mine. Bietul băiat a fost așa de luat prin surprindere, că inițial a încercat să mă facă să mă răzgândesc, dar a lăsat-o mai moale când mi-am scos bluza.

Întotdeauna abordasem sexul ca un antropolog. În loc să-mi întorc privirea spre mine, eram cât se poate de interesată să observ bărbatul și reacțiile lui. Și îmi plăcea cum reacționa Teddy când mă atingea – și chiar mai mult cum mă făcea pe mine să mă simt. Dorința lui stăpânită mă făcea să mă simt puternică și asta era o revelație. Teddy era tot ce aș fi putut spera – și totuși…

Întrebările Normei au încetat când Sally a intrat cu nonșalanță la Ralph. Linda a alertat grupul căscând ochii.

— Cine-i *asta*?

Am privit și eu în același timp cu restul Corpului.

— Ce mod de a trece neobservată!

Ralph era localul unde veneau obișnuiții casei: dactilografele care bârfeau în separeul din spate, bătrâneii care-și înmuiau pâinea prăjită în ochiurile pe care le mâncau la tejghea; studenții care învățau la mesele rotunde după ce comandau doar o cafea sau un milkshake cu malț; câte un avocat sau lobbyist care își aducea aici clienții când voiau să nu fie recunoscuți. Orice nou-venit la Ralph atrăgea atenția Corpului dactilografelor, însă femeia asta o cerea de-a dreptul.

Judy s-a prefăcut că-și scoate ceva din geantă.

— Îmi pare cunoscută.

Marcos venise deja din spatele tejghelei și îi arăta femeii toate produsele de patiserie din vitrină. Athena s-a aplecat peste casa de marcat, cu ochii la bărbată-su, în timp ce el era cu ochii la femeie. Era de înălțime medie, dar purta tocuri care o mai înălțau cu câțiva centimetri. Părea tânără, dar era mult prea sofisticată pentru cineva de 20 de ani cu haina albastru-aprins până la genunchi, cu căptușeală de mătase roșie și guler de vulpe. Avea părul roșu-închis și perfect ondulat, genul de păr care te face să-ți dorești să spui cu voce tare culoarea. Părul avea o culoare asemănătoare cu un biscuit de ovăz necopt.

— Nevastă de politician? a întrebat Norma.

— În centru la ora asta? a adăugat Linda.

Și-a șters sul ketchupul din colțul gurii cu vârful șervețelului.

— În plus, a intervenit Kathy, e-al naibii de sigur că tocurile alea nu sunt ale unei neveste de politician.

Judy a legănat un cartof prăjit pe deget ca pe o țigară.

— Asta-i puțin spus.

— E celebră? am întrebat.

De unde stăteam eu, ai fi putut zice că femeia e Rita Hayworth, însă când s-a întors și i-am văzut mai bine fața mi-am dat seama că nu semăna deloc cu Rita – avea o frumusețe proprie.

— Hmmm, a evaluat-o Linda. Ea era în filmul ăla? Cel care a fost interzis? *Păpușica*[26]?

— Te gândești la Carroll Baker, am spus. E blondă, dar

[26] Comedie neagră americană (*Baby Doll*), realizată după o piesă de Tennessee Williams, cu Karl Malden și Carroll Baker. Filmul a fost controversat încă de la lansare (1956) din cauza abordării temelor sexuale, fiind condamnat de organizații catolice și chiar de presă și interzis în mai multe țări.

presupun că s-ar fi putut vopsi.

— Prea bătrână, a zis Kathy în timp ce Judy spunea:

— Prea rotunjoară.

Norma și-a lins o picătură de muștar de pe deget.

— Aia nu-i Carroll Baker. N-a fost ea în reclama aia la Garfinckel? Știți voi, aia cu – și-a coborât glasul – inserturile magice?

— Nu pare să aibă nevoie de niciun insert magic, am spus eu, după care mi-am acoperit gura când Corpul dactilografelor a izbucnit în râs.

Femeia a arătat spre un pateu cu cireșe, iar Marcos i-a împachetat două bucăți. I-a plătit Athenei și i-a făcut cu ochiul lui Marcos. S-a întors să plece, însă nu înainte de a face scurt semn cu capul către masa noastră. Ne-am mutat toate privirea, prefăcându-ne că nici nu ne uitaserăm la ea.

∴

Atunci a fost prima dată când am văzut-o pe Sally Forrester, înainte să știu cum o cheamă. A doua oară când am văzut-o pe Sally Forrester a fost la sediu. Ne întorseserăm de la Ralph și am găsit-o acolo, stând la secretariat și pălăvrăgind cu Anderson. Anderson, care ne saluta de obicei cu vreun îndemn să trecem la treabă ca să ardem caloriile consumate la prânz, nici măcar nu s-a uitat la noi când am trecut pe lângă ei și ne-am dus la birourile noastre.

— De ce-i aici? a întrebat Judy.

— Cineva important? a întrebat Norma.

— Una de-a lui Dulles? a adăugat Linda zâmbind.

Aventurile spionului-șef nu erau un secret, iar legături amoroase avea cu zecile. Ba chiar se zvonea că se băgase și în Corpul dactilografelor. Dar, dacă era adevărat, niciuna dintre noi nu recunoscuse.

— Dacă așa ar fi, n-ar sta în RS cu Anderson, a zis Gail.

Anderson mâncase unul dintre pateurile femeii, fiind trădat de o picătură de gelatină de pe vesta lui bleu-deschis. Era rezemat de biroul de la secretariat, încercând să pară important sau poate nonșalant într-o tentativă jalnică de flirt. Însă femeia nu-și dădea ochii peste cap cum am fi făcut noi. Nu făcea decât să zâmbească și să râdă și să-i atingă brațul.

Și-a scos haina albastră și i-a întins-o lui Anderson, care o ținea pe braț ca un chelner. Pe dedesubt, femeia purta o rochie

de lână mov, cu o curea aurie împletită. Mi-am coborât privirea la pieptul rochiei mele bleumarin și am observat o pată care se întindea chiar în mijloc, o urmă de pastă de dinți pe care crezusem că am curățat-o dimineață. Am deschis sertarul de jos și am scos jacheta maro pe care o țineam pentru zilele când sistemul de încălzire al clădirii mergea prost. Groaznic, mi-am zis, punându-l pe mine și suflecându-mi mânecile.

— O dactilografă nouă? a întrebat Gail.

— Neah, a răspuns Kathy. Avem toate posturile ocupate acum, după ce a venit rusoaica.

— Americancă de origine rusă, am corectat-o.

Judy a aruncat spre mine cu o gumă ruptă.

— Du-te și află, Anna Karenina.

Însă Anderson și roșcata veneau deja spre noi. El mergea înainte, prezentând detaliile de zi cu zi ale biroului și spunând că dispozitivul Xerox „mai are un an până să fie lansat pe piață” și că distribuitorul de apă are „și apă fierbinte, și apă rece”. Au ajuns întâi la biroul meu.

— Sally Forrester, a spus femeia și a întins mâna.

I-am strâns-o.

— Sally, am zis.

— Și tu ești tot Sally?

— Asta-i Irina, a zis Anderson în locul meu.

Sally a zâmbit din nou.

— Mă bucur.

Am dat din cap prostește și, până să apuc să zic că și eu mă bucur, trecuseră deja mai departe, dând mâna cu toate femeile din Corp.

— Domnișoara Forrester este noua noastră secretară cu jumătate de normă, a spus Anderson, adresându-se tuturor. O să vină din când în când la birou, să ne ajute atunci când este nevoie.

∴

Am făcut ședință în toaleta femeilor.

— Ce haine!

— Ce păr!

— Cum strânge mâna!

Strângerea de mână a lui Sally fusese hotărâtă. Nu așa cum îți zdrobea degetele strângerea de mână a unora dintre bărbați, dar suficient de puternică încât să ne atragă atenția.

— Fermă, dar nu prea fermă, a spus Norma. Așa fac politicienii.

— Dar ce caută aici?

— Cine știe?

— Nu pun ei femei ca asta în spatele unui birou de secretară, a zis Norma. Și, dacă o fac, au un motiv.

∴

După serviciu, am luat-o pe drumul mai lung, ca să trec pe la Hecht. Vitrinele lor pline de detalii erau favoritele mele din tot orașul: iarna, manechinele erau îmbrăcate pentru pârtia de schi din vârful unui delușor de vată ca zăpada, primăvara, căutând ouă de Paște în cele mai drăguțe rochițe pastelate, iar vara, în costume de baie, le vedeam tolănite lângă o piscină din celofan albastru.

Când am trecut, un bărbat cu o ruletă în buzunarul de la spate așeza trei manechine costumate în vrăjitoare în spatele unui cazan de plastic negru. Mi-am zis că o să trec pe lângă vitrină și o să-mi văd de drum. Când am intrat, mi-am zis că o să arunc doar o privire. Când am început să arunc o privire, mi-am zis că o să mă uit doar să văd dacă îmi pot permite ceva care să nu pară făcut în casă, ceva care să arate a ceva ce ar purta Sally Forrester.

Mi-am trecut mâinile peste stative, pipăind cu degetele mătăsurile și inurile și am dat cu mâna de-a lungul tighelului perfect al unei fuste. Dacă ar fi fost cu mine, mama mi-ar fi arătat cum au realizat ieftin mașinile această uniformitate și cum, cu timpul, cusăturile se vor destrăma, nasturii vor cădea și, în cele din urmă, clienta neinformată care a cumpărat fusta prea scumpă o să vină la ea să i-o repare. Ar fi ridicat un deget plin de bătături de la cusut și mi-ar fi spus că munca grea nu poate fi înlocuită.

Când mi-am dus la piept o bluză roșie, cu o eșarfă roșu cu alb cu model paisley pe sub gulerul Peter Pan, o vânzătoare m-a întrebat dacă am nevoie de ajutor.

— Mă uit doar, am spus.

Vânzătoarele mă intimidau întotdeauna, acesta fiind motivul pentru care abia dacă intram în magazinele universale – și asta, și faptul că n-aveam niciodată bani de cheltuit.

— Drăguță bluză, a continuat ea.

Era îmbrăcată cu o fustă neagră care se lărgea în partea de

jos și cu bluză albă, iar bretonul era dat cu fixativ, astfel încât să formeze o boltă deasupra frunții.

— Ar arăta senzațional pe dumneavoastră. Vreți s-o probați?

Mi-a luat umerașul din mână înainte să apuc să răspund, iar eu am urmat-o la cabinele de probă. A pus bluza într-un cuier.

— Să-mi spuneți dacă aveți nevoie de altă mărime.

Înainte să mă dezbrac, m-am uitat la eticheta cu prețul. Nu mi-o permiteam, dar am rămas câteva minute în cabina de probă, ca s-o fac să creadă că măcar am încercat-o. O să-i spun că roșul nu mă prinde. Însă când am deschis ușa m-am trezit că spun „O iau”.

∴

Mama m-a copleșit cu întrebări când am intrat pe ușă.

— Unde ai fost? La întâlnire cu Teddy? Te-a cerut de nevastă?

De câte ori aducea vorba despre Teddy, îmi pierea curajul.

— Am fost să mă plimb.

— S-a despărțit de tine? Știam eu că așa o să se întâmple.

— Mamă! Voiam doar să mă plimb.

— Ce plimbare lungă! Tot plimbări lungi faci în ultima vreme. Dumnezeu știe ce pui la cale.

— Tu nu crezi în Dumnezeu.

— N-are importanță. N-ar trebui să te plimbi așa de mult. Ești prea slabă. Și, oricum, cine are timp de plimbări? Aveam nevoie să mă ajuți să termin de pus mărgelele pe rochia de absolvire a domnișoarei Halpern. E o ocazie mare pentru mine să intru pe piața pentru adolescente americane. Fac o rochie pentru domnișoara Halpern și toate prietenele ei o văd purtând-o și apoi vor și ele una. Și nici nu știi când ajunge o rochie de la *Rochii SUA și altele pentru tine* în *American Bandstand*[27], lângă frumosul de Richard Clark.

— *Dick* Clark?

— Cine?

M-am așezat lângă ea la masa din bucătărie, având grijă să-mi las geanta la picioare, ca să nu vadă bucățica de hârtie de ambalaj ieșind pe lângă fermoar.

— Stai, am spus. Știu rochia aia. Sifon galben, nu?

— Nu-i o culoare potrivită pentru o fată așa de palidă, dar cine sunt eu să-mi dau cu părerea?

[27] Emisiune muzicală și artistică difuzată între 1952 și 1989, prezentată de Dick Clark începând din 1956.

— Dar rochia aia n-are chiar așa de multe mărgele. Doar un pic pe bretele. Poți să termini așa ceva într-o oră.

În loc să răspundă, mama s-a ridicat de la masă.

— Te simți bine? am întrebat.

S-a întors și s-a uitat la mine încruntată.

— Sunt doar obosită.

∴

A doua zi, la serviciu, mi-am pus bluza roșie nouă, ascunzând-o sub un pulover bej larg înainte să plec. Mama n-a văzut bluza, deși a făcut comentarii despre pulover.

— Chestia aia urâtă și veche? a întrebat ea.

S-a prefăcut că se uită pe una dintre jumătățile de geam ale apartamentului nostru de la subsol.

— Ninge afară? Nu te duci la schi, nu?

— Văd că ești din nou tu însăți.

— Cine altcineva aș putea să fiu?

Am sărutat-o pe obraz și am ieșit în grabă.

Transpirând, am așteptat până am ajuns în stația de autobuz înainte să-mi scot puloverul. Mi-am ținut haina între coapse și l-am tras peste cap. O femeie care trecea, împreună cu cei doi copii îmbrăcați în uniforme de școală catolică, mi-a aruncat o privire. Abia după ce am urcat în autobuz mi-am dat seama că bluza era încheiată strâmb și mi se vedea o parte din sutien.

S-a auzit clopoțelul liftului și am intrat în secretariat cu haina pe brat, umerii drepți, privind înainte și nu în jos, într-o încercare de a exprima ideea că eram la fel de vioaie și plină de încredere în sine ca femeia din reclama la deodorantul roll-on Ban. Am aruncat o privire spre secretariat, pregătită s-o salut pe Sally, dar am fost dezamăgită s-o văd pe secretara noastră dintotdeauna.

— Drăguță bluză, a zis ea. Îți stă minunat cu roșu.

— Mersi, am zis. Am luat-o la reduceri.

Totdeauna făceam așa. Dacă îmi spunea cineva că-i place tunsoarea mea nouă, îi ziceam că nu sunt sigură că e lungimea potrivită. Dacă îmi zicea cineva că-i place o idee pe care o avusesem sau o glumă pe care o spusesem, eu răspundeam că sunt ale altcuiva.

∴

Sally n-a venit a doua zi, nici în următoarea. De fiecare dată când ieșeam din lift mă pregăteam s-o văd; dar tot nici urmă de

Sally. Și nu eram singura care observase. Corpul dactilografelor interpreta absența ei drept dovadă că avea alt rol în Agenție.

— Secretară cu jumătate de normă pe naiba, a zis Norma.

Am râs împreună cu celelalte, deși nu puteam să nu mă întreb ce or zice și despre mine pe la spate.

A trecut o săptămână, dar tot mă pomeneam gândindu-mă la ea. Îmi stăruia în cap ceva legat de Sally Forrester.

A mai trecut încă o săptămână și renunțasem la ideea că o s-o mai văd. Însă când s-a deschis ușa liftului, era acolo, așezată la biroul de la secretariat, mâzgălind ceva pe un carnețel galben de stenografie. Mi-a făcut semn cu mâna și eu m-am prefăcut că tușesc ca să-mi ascund fața care se înroșise.

M-am așezat la biroul meu și am trecut direct la treabă, spunându-mi să nu mă uit în direcția ei. Chiar și fără să mă uit, i-am simțit prezența toată dimineața. Când m-am ridicat să mă duc la baie, eram profund conștientă de felul cum îmi mișcăm corpul, cum îmi țineam capul, cum arătam trecând prin RS. Parcă m-aș fi văzut cu ochii altcuiva. Apoi s-a întâmplat: mi-a vorbit. Am crezut că vorbește cu altcineva, dar pe mine m-a strigat.

— Ah, nu știam că vorbești cu mine, am zis în loc s-o salut.

— Sunt multe Irine în RS?

— Nu cred. Nu. Poate?

— Te tachinam. Mă rog, pentru că sunt fata cea nouă, mă gândeam că poate ieșim să mâncăm la prânz. Poți să-mi spui care-i treaba pe-aici.

— Mi-am luat mâncare la pachet, am zis. Ton.

Încetează, mi-am zis, *încetează odată.*

— Îl mănânci mâine.

Și-a cules o scamă de pe pieptul puloverului ei galben pufos.

— Arată-mi ce-i bun pe-aici.

Am plecat în direcția Casei Albe, Sally înainte, deși ea fusese cea care mă întrebase unde să mergem.

— Știu un magazin de delicatese pe-aproape. O raritate în Washington, crede-mă, a zis. Taie șunca în feliuțe subțiri și le așază unele peste altele în teancuri de 15 centimetri. Doar cei de pe-aici știu despre el și nimeni nu e de fapt de pe-aici. Știi ce vreau să zic? Trebuie să te întorci repede? Mai e puțin de mers.

— Pauza de prânz e de o oră, așa că mai avem vreo 45, poate 40 de minute.

— Tu crezi că băieții din Companie se uită la ceas când merg la masă?

— Nu, dar…

Am tăcut un pic prea mult, iar Sally s-a întors de parcă ar fi dat să se îndrepte înapoi spre birou.

— Nu, am spus. Hai să mergem.

M-a luat de braț.

— Așa te vreau.

Simțeam privirile fierbinți și insistente ale bărbaților pe lângă care treceam și chiar și câteva femei s-au uitat spre noi. Eram cu ea. Îmi plăcea să fiu cu ea. Tot peisajul din jurul meu s-a încețoșat, de parcă n-am mai fi fost în oraș – claxoanele fără sfârșit ale mașinilor și scârțâitul autobuzelor și pickhammerele care spărgeau betonul s-au oprit. Era amiază, într-o joi, și lumea și-a încetinit rotația în jurul axei.

Am trecut de un autobuz turistic oprit la un semafor și auzeam vocea ghidului care vorbea la microfon atrăgându-le atenția pasagerilor asupra faimoasei Case Octogonale[28]. Sally m-a surprins, făcându-le semn cu mâna turiștilor, care i-au răspuns cu entuziasm. Unul dintre ei a și fotografiat-o. Și-a dus mâna la ceafă ca să pozeze.

— Tot nu mă pot obișnui cu orașul ăsta, a zis. Toată lumea se îngrămădește spre sediul puterii.

— Stai de mult aici?

— Cu intermitențe.

Am luat-o pe o alee din strada P pe care n-o observasem niciodată. Strada era mărginită de case de cărămidă înguste, cu coșuri de fum acoperite de iederă. Se apropia Halloweenul, iar locuitorii își decoraseră gardurile vii cu plase de păianjen din vată, în ferestre erau atârnate pisici negre de hârtie și schelete cu încheieturi mobile, iar pe verande se aflau dovlecii care nu fuseseră încă scobiți. Magazinul de delicatese era pe colț. Deasupra ușii atârna o firmă cu un mozaic verde cu alb: FERRANTI’S.

Când am deschis ușa, s-a auzit un clopoțel. Proprietarul, un bărbat lung și subțire cum erau și cârnații atârnați de tavan, a

[28] Reședință proiectată de William Thornton, primul arhitect al Capitoliului american, pentru colonelul John Taylor III, un bogat proprietar de plantații din Virginia. Construită între 1799 și 1801, a fost reședința temporară a președintelui James Madison și a soției sale, Dolley, începând din septembrie 1814, după incendierea Casei Albe.

aruncat un sac de griș, din care a ieșit un norișor.

— Unde ai fost toată viața mea? a întrebat el.

— Pe undeva, așteptând o replică mai bună decât asta, a răspuns Sally.

Bărbatul a pupat-o pe ambii obraji, cu țocăituri puternice.

— El e Paolo.

— Și cine e făptura asta superbă? a întrebat Paolo.

Mi-a trebuit o clipă să-mi dau seama că despre mine vorbea.

Sally m-a lovit jucăuș peste mâna întinsă.

— Ce-mi dai dacă-ți spun?

Paolo a ridicat un deget, apoi a dispărut în spate. A revenit ținând două scaune de lemn, pe care le-a așezat în spațiul strâmt dintre vitrină și rafturile încărcate cu conserve de roșii, borcane de sticlă cu măsline verde-deschis și grămezi de tăiței ambalați.

— Fără masă? a întrebat Sally.

— Răbdare.

A ieșit și s-a întors cu o masă rotundă, la care încăpeau două persoane. Făcând parcă un truc magic, a întins mâna în spate și a scos o față de masă cu carouri roșii și albe. A întins-o peste masă și ne-a făcut semn să ne așezăm.

— Cum, fără lumânare?

Paolo și-a aruncat mâinile în aer.

— Și mai ce? Șervețele de in? Furculițe de salată?

A făcut semn spre tavan.

— Poate ar trebui să investesc într-un candelabru mititel?

— Ar fi un început, dar de fapt ne luăm mâncarea la pachet. Am păcătui să stăm înăuntru într-o zi de toamnă așa de minunată.

Paolo s-a prefăcut că-și șterge o lacrimă cu colțul șorțului.

— Ce dezamăgire. Dar sigur că înțeleg.

A dat deoparte o roată de cașcaval învelit în ceară ca să vadă mai bine prin vitrină.

— Aș ieși și eu dacă aș putea. De fapt, poate că închid mai devreme și vin cu voi, doamnelor, să mâncăm un sandvici. Bazinul Reflectant? Bazinul cu valuri?

— Scuze, e un prânz de afaceri.

— Asta-i viața.

Am comandat pentru mine un sandvici cu curcan și șvaițer, cu pâine de secară, și un castravete murat cu mărar, scos special

dintr-un butoi, și o baghetă cu pastă de măsline și un soi de mezel despre care nu mai auzisem niciodată, pentru Sally. Paolo ne-a dat sandviciurile într-o pungă de hârtie maro. Ne-am luat rămas-bun și, când am plecat, m-am întors spre el.

— Eu sunt Irina, am zis.

— Irina! Sally și-a încălcat înțelegerea cu mine, nu? Ce nume frumos! Vă mai văd curând?

— Da.

Am mai mers încă un sfert de oră, fără să ne gândim cât ne-a mai rămas din pauza de prânz de o oră. Sally s-a oprit lângă o clădire uriașă de pe strada 16, pe care n-o mai băgasem de seamă până atunci. Părea ceva venit direct din Egiptul antic. Scările de marmură care duceau către o ușă maronie masivă erau flancate de doi sfincși uriași.

— Muzeu? am întrebat.

— Casa Templului. Știi tu, genul de societate secretă francmasonică. Sunt sigură că se poartă pălării caraghioase și incantații și lumânări aprinse pe-aici. Întreabă-i doar pe câțiva dintre bărbații cu care lucrăm. Pentru mine, treptele astea sunt locul perfect să mănânc de prânz și să contemplu mersul lumii.

În timp ce mâncam, simțeam cum mă relaxez tot mai tare, deși încă mai eram profund conștientă de prezența ei. Sally și-a terminat sandviciul și s-a șters la colțul gurii. Mânca aproape de două ori mai repede decât mine.

— Îți place Corpul dactilografelor?

— Îmi place. Cred.

Și-a deschis poșeta și a scos o pudrieră și un ruj roșu. Și-a încrețit buzele.

— M-am mânjit pe dinți?

— A, nu. Arată perfect.

— Deci îți place?

— Îți vine minunat roșul.

— Mă referem la Corp.

— E o slujbă bună.

— Ce-ți place mai mult, dactilografiatul sau chestia cealaltă?

M-a străbătut un val de căldură din gât până în stomac. M-am uitat la Sally cu ce credeam eu că e o privire inexpresivă, deși probabil că păream agitată.

— Nu-ți face griji, a zis ea, punându-și palma peste mâna mea.

Avea cele mai moi mâini cu putință, cu unghiile vopsite în aceeași culoare cu buzele.

— Noi două suntem la fel. Mă rog, aproape.

— Ce vrei să spui?

— Anderson mi-a zis când m-am întors. Dar nu prea era nevoie să-mi spună. Mi-am dat seama din prima clipă că tu erai altfel.

M-am uitat într-o parte și în cealaltă, apoi în spatele nostru.

— Și tu duci mesaje?

— Eu mai degrabă le *trimit.*

Mi-a strâns mâna.

— Noi, fetele, trebuie să ținem aproape. Nu suntem prea multe. Nu-i așa?

— Ba da.

**

A doua zi după prânzul nostru de pe treptele Templului, Anderson m-a anunțat că, în loc să mă întâlnesc cu Teddy, așa cum se întâmpla acum, instrucția mea va fi continuată de Sally.

— Surprinsă? a întrebat.

— Da, am spus, mușcându-mi buza ca să nu zâmbesc.

În ziua următoare, Sally stătea în fața porților negre de fier ale Agenției, dându-se cu rujul ei roșu în oglinda din partea șoferului a unui Studebaker galben-deschis. Arăta impecabil, cu o pelerină de lână ecosez și cu mănuși de piele de vițel. M-a văzut în oglindă apropiindu-mă și s-a întors, cu rujul întins doar pe buza de jos.

— Se pare că acum suntem doar noi două, puștoaico, a zis ea și și-a strâns buzele. Hai să facem o plimbare.

În timp ce ne îndreptam spre Georgetown, Sally mi-a arătat casele impunătoare ale unora dintre mai-marii Agenției.

— Dulles stă aici, a zis ea, arătând spre o casă de cărămidă, ascunsă de un zid de arțari. Și aia mare și albă cu obloane negre de peste drum? Asta-i fosta casă a lui Wild Bill Donovan, pe care a cumpărat-o familia Graham. Frank stă pe cealaltă parte a străzii Wisconsin. Toți, la doi pași unii de alții.

— Tu unde stai?

— Puțin mai încolo.

— Ca să nu-i scapi din ochi pe bărbați?

A râs.

— Fată isteață.

Am făcut stânga spre Dumbarton Oaks și am străbătut aleea șerpuită din parc, îndreptându-ne către grădini. Coborând treptele de piatră, Sally a tras de un lăstar uscat de glicină care atârna din bolta de lemn.

— Primăvara, locul ăsta miroase absolut minunat. Deschid ferestrele și sper să vină o adiere.

Am mers până am ajuns la piscină, care fusese golită în afara sezonului. Ne-am așezat pe o bancă, vizavi de un bărbat în vârstă care rezolva un careu de cuvinte încrucișate într-un scaun cu rotile, oprit lângă îngrijitoarea lui cu o față albă ca varul. Două mămici tinere purtând haine roșii cambrate în talie aproape identice fumau și stăteau la taclale în capătul îndepărtat al piscinei, în timp ce copilașii, un băiat și o fetiță, aruncau pietricele în bazin, țipând de încântare când acestea ajungeau în balta rămasă în mijloc. Un tânăr cu o expresie gânditoare stătea pe un scaun de fier forjat negru aproape de fântâna din capul piscinei, citind un exemplar din *The Hatchet.*

— Îl vezi pe bărbatul de colo? a întrebat Sally, fără să se uite.

Am încuviințat.

— Care crezi că e povestea lui?

— Student?

— Ce altceva?

— Student cu cravată cu nodul gata făcut?

— Ai ochi buni. Și ce crezi că înseamnă cravata asta?

— Nu știe cum să-și facă nodul la cravată?

— Și asta ce înseamnă?

— Nu l-a învățat nimeni?

— Și?

— N-are tată? Poate că vine dintr-o familie fără bani? Categoric n-are o iubită sau o mamă pe-aproape ca să-i spună că o cravată cu nod de gata arată caraghios. Poate că nu-i din oraș? Poate are bursă?

— Unde?

— Ținând cont de locul unde ne aflăm? Georgetown. Dar ținând cont de ziarul pe care-l preferă? Aș zice George Washington.

— Ce studiază?

L-am cercetat pe bărbat: nodul de gata, vârtej de păr, vestă de lână maroniu-roșcată, pantofi de piele maro banali, fumează Pall Mall, picioarele încrucișate, laba piciorului drept rotindu-se

încet.

— Chiar că ar putea fi orice.

— Filosofie.

— De unde știi?

Sally a arătat spre rucsacul de piele deschis și la cartea dinăuntru: Kierkegaard.

— Cum de mi-a scăpat?

— Lucrurile care sar în ochi sunt cel mai greu de observat.

Sally și-a întins brațele deasupra capului ca să-și scoată pelerina, iar despicătura dintre nasturii bluzei s-a lărgit, dând la iveală niște dantelă neagră.

— Vrei să mai încerci?

Mi-am mutat privirea.

— Sigur.

Am zis că mămicile erau prietene din copilărie, care se îndepărtaseră una de alta după ce se măritaseră și făcuseră copii.

— După cum își zâmbesc, i-am spus lui Sally. De parcă se străduiesc să reînvie o legătură.

Când a apărut un grădinar și a scos cu grijă frunzele din fântână, a sugerat că era rămas din zilele când grădina se afla în proprietatea familiei Bliss, poate singurul angajat care fusese păstrat.

— Asta explică sârguința, am încheiat.

Sally a încuviințat din cap.

Era oare parte din instruirea mea? Dacă da, ce anume mă instruia Sally să fac? Doar n-aveam cum să confirmăm poveștile pe care le spusesem despre străinii ăștia. Și atunci, ce importanță avea?

— De unde știm dacă avem dreptate? am întrebat după ce-i luasem pe toți la rând.

— Nu e vorba să ai dreptate. E vorba să știi suficient ca să fii în stare să evaluezi rapid ce fel de persoană e cineva. Oamenii trădează mai multe decât își dau seama. E vorba de mult mai mult decât felul cum te îmbraci sau cum arăți. Oricine poate să-și pună o rochiță drăguță cu buline albastre și albe și să-și atârne de braț un Chanel, dar asta nu înseamnă că devine altcineva.

Am roșit când s-a referit la ținuta mea de la Mayflower.

— Schimbarea vine din interior și reflectă fiecare mișcare,

fiecare gest, fiecare tic facial. Trebuie să înțelegi într-un fel cine e cineva ca să poți aprecia cum ar putea acționa în condiții diferite.

S-a uitat direct la mine.

— Și cum ai putea să te comporți tu dacă ai deveni cu adevărat altcineva. S-ar schimba totul: cum ții țigara, cum râzi, cum ai putea să roșești când pomenește cineva de geanta Chanel.

M-a împins în umăr.

— Înțelegi ce-ți spun?

— Începe din interior, am zis.

— Exact.

∴

Instruirea a continuat. Ne întâlneam în fiecare zi după serviciu și, în timpul plimbărilor lungi prin District, Sally mă învăța tot ce știa. Știind ce o face pe ea să iasă în evidență, m-a învățat pe mine cum să nu ies în evidență. Mi-a arătat ce haine atrag cel mai puțin atenția. „Nu trebuie să fie prea vechi sau prea noi, prea ieșite din comun sau prea banale”. Ce culoare de păr nu atrage privirile bărbaților: „Ai zice că blondele atrag cel mai mult atenția, dar de fapt roșcatele îi atrag. N-o să ai probleme câtă vreme nu te platinezi”. Cum să stau în picioare: „Nici prea dreaptă, nici prea cocoșată”. Cum să mănânc: „Friptură. Mediu făcută”. Cum să beau: „Tom Collins, cu lime și gheață în plus. Nu pătează dacă se varsă și nici nu te îmbeți prea tare”.

Între lecții, îmi povestea despre perioada ei din OSS, cum se împrietenise cu băieții și cum supraviețuise. Mi-a spus despre cum fusese ea – un copil sărac din Pittsburgh – și toate persoanele în care se transformase de atunci: asistenta unui îngrijitor de animale de la grădina zoologică, verișoară de gradul al doilea a ducesei de Aosta, evaluator de porțelanuri din Dinastia Tang, moștenitoarea imperiului mărcii de gumă de mestecat Wrigley’s, secretară.

— Au devenit tot mai puțin creativi cu timpul, a zis ea.

— Și cine vor să devin eu? am întrebat.

— Asta nu eu decid, scumpo.

**

Sally a plecat într-o călătorie. Nu mi-a spus unde se duce și, când am întrebat, a zis doar „peste ocean”.

— Da, dar unde peste ocean? am întrebat.

— Peste ocean *peste ocean.*

Nu putea să-mi spună unde se ducea, dar mi-a promis că mă sună imediat ce se întoarce. Săptămâna a trecut cu greu și, când a sunat în cele din urmă, a răspuns mama. Am gonit-o de la receptor imediat ce am auzit-o spunând „Sally? Nu știu nicio Sally”.

Sally a sărit peste conversația politicoasă și m-a invitat imediat la o petrecere de Halloween. Până în momentul acela, toată legătura noastră fusese legată de serviciu, așa că invitația m-a luat pe nepregătite. În plus, Halloweenul trecuse.

— Dar a fost săptămâna trecută, am zis.

— De fapt, e o petrecere *post*-Halloween.

Când i-am spus că n-am costum, a zis că se ocupă ea de tot. Ne-am înțeles să ne vedem la un anticariat din Dupont și să plecăm de-acolo.

∴

Anticariatul era îngust, cu rafturi lungi cu cărțile așezate nu după autor sau gen, ci după subiect: Spiritism & Ocultism, Floră & Faună, Problemele bătrânilor, Povești marinărești, Mitologie & Folclor, Freud, Trenuri & Căi ferate, Fotografie din sud-vest. Cum am ajuns prima, m-am plimbat printre rafturi, căutând zona cu ediții ieftine.

— Scuzați-mă, unde sunt romanele? l-am întrebat pe bărbatul cu aspect boem din spatele tejghelei, care mi-a făcut semn spre fundul magazinului, fără să ridice privirea din cartea pe care o citea.

— Știți cât e ceasul?

S-a uitat de parcă i-aș fi cerut să-mi explice *Tratatul* lui Wittgenstein.

— N-am ceas.

Ca să-l necăjesc, l-am întrebat dacă-mi deschide vitrina cu cărți rare. A oftat. Și-a închis cartea, și-a stins țigara și s-a dat jos de pe scaunul înalt. Înainte să găsească cheia în buzunar, m-a întrebat dacă chiar vreau să cumpăr ceva.

— De unde să știu înainte să văd?

— Ce vreți să vedeți?

Am trecut cu privirea peste raft și am zis primul lucru pe care l-am văzut: *The Light of Egypt.*

— Primul sau al doilea?

— Ce?

— Volum. Primul sau al doilea?

— Al doilea, am spus. Bineînțeles.

— Bineînțeles.

Convinsă că Sally n-o să apară, am bătut câmpii despre pasiunea mea pentru arheologie și piramide și hieroglife, în timp ce el și-a pus mănușile albe ca să poată umbla cu cartea.

În cele din urmă, a intrat și Sally, cu două sacoșe de cumpărături în mâini. Anticarul și-a bătut mănușile albe de coapsă.

— Sally, a zis el.

Ea i-a întins ambii obraji ca s-o pupe.

— Unde ai fost, scumpo?

— Pe ici, pe colo, a răspuns ea, privind spre mine. Văd că ai făcut deja cunoștință cu prietena mea.

— Bineînțeles, a spus el, cu o nuanță mai caldă în glas. Are gusturi minunate.

— Aș umbla eu cu cineva care n-are?

A ridicat sacoșele.

— Putem folosi camera fetițelor?

Bărbatul s-a plecat cu ambele mâini strânse în față. A trebuit să fac toate eforturile posibile să nu-mi dau ochii peste cap.

— Mulțumesc, iubire, a zis Sally.

Am urmat-o în încăperea din spate.

— Laffitte e tare nesărat, a spus imediat ce am închis ușa băii, care era folosită și ca debara.

— Laffitte?

— Nu așa îl cheamă. E din Cleveland, dar lumea crede că-i din Paris. Genul care se duce în vacanță și se întoarce cu accent, știi ce zic?

Am încuviințat ca și cum aș fi înțeles.

— Dar tot îmi place locul ăsta, a urmat Sally, întinzându-mi una dintre sacoșe. Unul dintre locurile mele preferate în orașul ăsta handicapat din punct de vedere artistic. Vrei să-ți spun un secret?

— Da.

— Visul meu e să-mi deschid cândva o librărie a mea.

Îmi era greu să mi-o imaginez pe Sally în spatele unei tejghele, cu capul îngropat într-o carte, și voiam să știu mai multe despre persoana asta care n-ar fi arătat deplasat pe covorul roșu de la Hollywood, dar care visa să aibă o librărie.

Voiam să cercetez spațiul acela dintre contradicții.

Și-a pus sacoșa ei pe capacul toaletei și s-a întors.

— Te superi?

Și-a ridicat buclele roșii de pe gât și am apucat fermoarul, încercând să-l desfac ușor. Nu s-a clintit. A tras adânc aer în piept.

— Încearcă acum.

Fermoarul a coborât și ea a ieșit din rochie dintr-o mișcare, fără să-și agațe tocurile în material. Purta un slip negru, trupul ei fiind o versiune mărită a corpului meu. Dar nu eram invidioasă cum eram pe fetele de la ora de sport din liceu. Trupurile lor fuseseră ceva cu care mă măsurăm – ne dezbrăcăm și calculam rapid cine avea sânii cei mai mari, cine avea burta lăsată, cine avea picioarele crăcănate. Cu Sally nu era așa; era cu totul altfel. Voiam să mă mai uit, dar m-am concentrat să mă dezbrac și eu. Mi-a întins una dintre sacoșe.

Înăuntru era un morman de țesătură metalică.

— Ce-i asta?

— O să vezi.

Am tras salopeta pe mine și am ridicat fermoarul. Mi-a întins o bentiță cu două triunghiuri maronii pufoase lipite pe ea. Uitându-mă în oglindă, am început să râd.

— Stai, a zis ea și a băgat mâna în geantă.

— Tușa finală.

Mi-a prins cu grijă un petic roșu cu CCCP în dreptul inimii.

— Voiam să folosesc un acvariu rotund pe post de cască, dar nu mi-am dat seama cum să fac găuri în el ca să nu ne sufocăm.

— Tu l-ai făcut?

— Sunt destul de îndemânatică.

A venit lângă mine la oglindă, scoțând din geantă o pudrieră și s-a pudrat pe nas.

— Poți să fii tu Laika, dacă vrei. Eu o să fiu unul dintre câinii fără nume care au pierit printre stele.

∴

Din casa victoriană cu patru etaje din Logan Square se auzea muzică. Era una dintre locuințele acelea mărețe din D.C. pe lângă care trecusem de o mie de ori, dar în care nu intrasem niciodată – cu treptele cu balustradă de fier și bovindou pe fațadă, cu cărămizi roșii și turnuleț verde-cenușiu ca o pălărie de vrăjitoare. Ferestrele erau deschise, dar cu draperiile trase, și

zăream siluete de oameni care dansau: oameni pe care nu-i cunoșteam și care nu mă cunoșteau, oameni care ar fi putut să creadă că sunt o plicticoasă sau să nu mă bage deloc în seamă. Mă furnicau palmele. Probabil că Sally mi-a simțit spaima. Mi-a îndreptat urechile pufoase și mi-a spus ce grozavă o să devină petrecerea pentru că am ajuns și eu.

M-a străbătut un val de încredere în sine când a întins mâna spre sonerie și a apăsat de trei ori, a așteptat și apoi a sunat din nou. Un bărbat înalt, cu o mască neagră care-i acoperea jumătate de față, a întredeschis ușa.

— Primiți sau nu primiți? a zis Sally.

— Ce preferi?

— Niciuna. Prefer broccoli.

— Nu așa-i toată lumea?

Bărbatul a deschis ușa și ne-a condus înăuntru, încuind în urma noastră și dispărând apoi în mulțime.

— A fost o parolă? E o petrecere de lucru? am întrebat.

— Dimpotrivă.

În loc de dovleci scobiți și jocuri cu mere în boluri cu apă, casa era decorată mai degrabă pentru un bal mascat gotic. Pe toate suprafețele disponibile erau cocoțate candelabre antice cu lumânări negre. Rafturile încastrate în perete erau acoperite cu catifea neagră. Pe masa din salon era etalată o gamă largă de măști complicate cu paiete. Printre picioarele invitaților se furișa o pisică siameză grasă, împodobită cu o zgardă din pene de struț de culoarea lavandei. Primul etaj era ticsit cu oameni care dansau, fumau, ciuguleau din apetitive sau înmuiau crutoane în vase cu fondue.

— Ce-i chestia aia verde? am întrebat.

— Guacamole.

— Ce-i aia?

Sally a râs.

— Leonard se dă peste cap, nu-i așa?

— Bărbatul care a răspuns la ușă?

— Nu.

A arătat spre o femeie îmbrăcată într-o rochie de domnișoară din Sud care iese în societate, cu guler de dantelă și o centură roșie.

— Scarlett O’Hara de-acolo.

Scarlett, sau Leonard, a văzut-o pe Sally și i-a făcut semn cu

mâna.

— Magnific, ca de obicei, a spus Sally, sărutându-i mâna lui Leonard. Chiar te-ai întrecut pe tine.

— Încerc.

Leonard a cercetat-o pe Sally.

— Extraterestru roșcat?

— Suntem Corcitniki, mulțumesc foarte mult.

— Ce la modă!

— Doar mă știi.

M-a tras mai aproape.

— Ea e Irina.

— Încântat, a răspuns el și mi-a sărutat mâna. Bine ai venit. Acum trebuie să mă ocup de muzica asta îngrozitoare.

S-a dus la pick-up și a ridicat acul. Mulțimea a gemut.

— Răbdare, copii!

A scos un alt disc din copertă și, după câteva clipe, se auzea „Sh-Boom”. Mulțimea a gemut din nou. Netulburat, Leonard a condus în mijlocul ringului un bărbat îmbrăcat ca monstrul lui Frankenstein, cu două papiote de ață vopsite în negru înfipte în gât. Li s-au alăturat alte câteva cupluri și în scurt timp ringul de dans era din nou animat.

Sally și-a croit drum prin mulțime către bucătărie, iar o femeie îmbrăcată în Annie Oakley a prins-o de mână și a răsucit-o. Cu urechile de câine strâmbe, Sally s-a întors cu două pahare de punci roșu, cu înghețată de lime deasupra.

— Ce-ai zice să luăm o gură de aer? a întrebat ea, întinzându-mi un pahar.

În afară de două femei care stăteau pe leagănul de pe verandă, una îmbrăcată în Lucille Ball și cealaltă costumată ca Ricky Ricardo, eram singure în curtea scumpă. Am mers prin iarbă, gleznele salopetelor noastre umezindu-se de rouă. Curtea era decorată cu luminițe albe agățate de stejarii înalți și cu lampioane de hârtie roșie atârnate ca niște fructe coapte de ramurile mai joase. Cerul era portocaliu, luna, o coajă de migdală și cineva ardea frunze pe undeva.

— Ce zici de toate astea? a întrebat ea.

— Habar n-aveam că în D.C. există astfel de curți.

— Vreau să zic *toate astea,* a spus ea, făcând semn spre casă. Nu-i chiar bairamul de fiecare zi.

— Îmi place! am spus, dar aș fi vrut să spun mult mai multe.

Știam că există o astfel de lume, dar, în același timp, habar n-aveam. Și ce auzisem nu era nimic pe lângă asta. Parcă aș fi intrat într-un dulap și aș fi ieșit în Narnia pentru prima dată.

— Adică îmi place Halloweenul.

— Și mie. Chiar dacă *e* după o săptămână.

— Poți să fii oricine vrei tu.

— Exact. Mă bucur că Leonard a ajuns să-și facă petrecerea până la urmă. E un fel de tradiție pentru el. Și nu-i genul să lase să se piardă un costum bun. Păcat că a fost anulată chiar de Halloween.

— De ce?

— Cineva a informat poliția.

Aveam foarte multe întrebări. Grădina secretă, lumea secretă – voiam să aflu totul, dar am decis să aștept. Am rămas în tăcere, ascultând zgomotul traficului de după zidul grădinii, un claxon, vaietul îndepărtat al unei sirene. Lucy și Ricky au intrat înapoi în casă, cu brațele una în jurul taliei celeilalte. Sally a văzut cum am întors privirea după ele.

— Deci… Teddy Helms? a întrebat ea.

— Da, am spus, cu o urmă de tristețe pe care n-o mai simțisem până atunci.

— De cât timp?

— Nouă luni. Nu. Opt. Nu. Mai mult spre nouă.

— Ești îndrăgostită?

Cu excepția mamei, lumea nu era niciodată așa de directă cu mine.

— Nu știu.

— Scumpo, dacă nu știi încă…

— Îmi place. Chiar îmi place, adică. E amuzant. Inteligent. Foarte inteligent. Și blând.

— Parcă i-ai citi necrologul.

— Nu, am zis. Nu voiam să zic…

— Glumeam.

M-a împuns în glumă în coaste.

— Dar prietenul lui? Henry Rennet? Cum e?

— Nu-l știu prea bine.

Nu i-am spus că părea un nemernic și că habar n-aveam de ce era măcar prieten Teddy cu el.

— Te interesează?

Mi-am imaginat o întâlnire dublă – eu și Teddy, Sally și Henry

– și numai la gândul ăsta mi s-a strâns stomacul.

— Draga mea.

Sally m-a prins de mână și a strâns-o.

— Nu.

M-a ținut mai departe și ceva din mine, dintr-un loc greu de identificat, a înflorit.

CAPITOLUL 13

RÂNDUNICA

Nu era cârtiță – eram sigură. Cu câteva luni înainte, Frank îmi ceruse s-o evaluez pe Irina și să mă asigur că naivitatea ei nu era o mască. Nu era, i-am spus.

— Bine, a răspuns el. O vrem în proiectul cu cartea. Pregătește-o, Sally. Știi ce-i de făcut.

Poate că apropierea de Irina a fost o manipulare, iar instruirea ei, parte din misiune, dar s-a transformat în cu totul altceva – ceva pe care nu puteam încă să pun degetul, dar eram pe-aproape.

În marțea de după petrecerea lui Leonard – propriul meu test, într-un fel –, m-am oprit la biroul ei și am întrebat-o dacă vrea să vadă în seara aia *Silk Stockings*[29]. Avusesem de gând s-o invit la un matineu de sâmbătă cu câteva zile înainte, dar îmi pierise curajul când formam numărul și închisesem.

Ne-am dus la cinematograful Georgetown după serviciu, oprindu-ne la Magruder să cumpărăm bomboane pe care să le strecurăm înăuntru – ideea Irinei. Eu mâncam rareori bomboane care să nu fie de ciocolată, dar am hotărât să iau o cutie de dropsuri Jujube, doar de-a naibii. Irina a ales două cutii de Boston Baked Beans și ne-am așezat la coadă la casă.

— Îmi ții locul o clipă? a întrebat ea.

S-a întors după un minut, cu o legătură mare de sfeclă.

— Interesantă variantă de gustare.

— Sunt pentru mama. Face o oală de borș odată pe lună și m-a rugat să-i iau de la piața de est. E convinsă că sfecla pe care o

[29] Musical produs în 1957, cu Fred Astaire și Cyd Charisse, în regia lui Rouben Mamoulian, adaptare după spectacolul cu același nume.

vinde rusul ăla bătrân e mai bună decât cea de la magazinele obișnuite.

A ridicat un deget.

— Dai un ban, dar știi că face, a zis cu accent rusesc.

Am râs.

— Chiar poate să-și dea seama de diferență?

— Nu! Totdeauna iau de la Safeway și le scot din sacoșă înainte să ajung acasă.

Am plătit marfa noastră de contrabandă pentru film, iar Irina a îndesat sfecla în geantă, cu cozile verzi ieșind în afară. După ce am cumpărat două bilete, am intrat în sală.

Să mă duc la film era una dintre cele mai mari bucurii ale mele, și era una pe care alegeam întotdeauna să o fac singură. Dacă aș fi avut destui bani, m-aș fi dus la film o dată sau de două ori pe săptămână. Uneori, aș fi văzut același film de două sau trei ori, stând în primul rând de la balcon, unde mă puteam sprijini de balustrada aurită și-mi puteam ține bărbia în mâini.

Îmi plăcea totul acolo: firma de neon cu Georgetown strălucind roșie, statul la coadă până când persoana aflată în ghereta de sticlă îți înmâna biletul, mirosul de floricele, podelele lipicioase, plasatorii care te îndrumau spre locul tău cu lanternele lor micuțe. Ba chiar aveam obiceiul să cânt la duș „Let's all go to the lobby". Însă partea mea preferată fusese întotdeauna cea dintre momentul când se stingeau luminile și cel când începea să pâlpâie filmul – momentul acela scurt când ceva e pe punctul să înceapă în toată lumea.

Voiam să împărtășesc toate astea cu Irina. Voiam să aflu dacă și ea se simțea pe punctul de a începe ceva. Luminile au pălit treptat și, când s-a uitat la mine cu ochii mari după răgetul leului MGM, am știut că da.

Nu-mi aduc aminte mare lucru despre film. Dar îmi aduc aminte că, pe la sfert, Irina și-a deschis geanta și a început să caute pe lângă sfecle după bomboanele ei Boston Baked Beans. Acestea au zdrăngănit și ea a înjurat când a căzut sfecla pe jos. S-a agitat așa de tare, încât un bărbat care fuma trabuc s-a întors să ne potolească. Mi s-a părut fermecător.

Iar când Fred Astaire și-a călcat în picioare jobenul, la finalul numărului „Ritz Roll and Rock", Irina a icnit și mi-a atins mâna. A dat-o deoparte imediat, dar senzația a durat până s-au aprins luminile.

Când am plecat de la cinema, ploua. Am rămas sub copertină privind cum se revarsă apa.

— Ar trebui să așteptăm să se oprească? am întrebat. Am putea să traversăm în fugă și să ne luăm ceva cald de băut.

— Mai bine îmi iau inima în dinți.

S-a bătut peste geantă.

— Mama își așteaptă sfecla.

Am râs, dar am simțit un junghi de tristețe.

— Mai încercăm, atunci? am întrebat.

— S-a făcut.

Irina a pornit în fugă spre tramvaiul turcoaz cu alb care se târa pe după colț. S-a urcat și eu am rămas privind când a dispărut după curbă. Cerul a fost despicat de un fulger. M-am rezemat de un poster cu *Prietenie cu cântec* și a început să plouă torențial.

∴

În săptămânile de după film am dus-o pe Irina la librăriile mele favorite, enumerând punctele pro și contra și ce aș face eu altfel dacă aș fi fost proprietar. Am văzut premiera filmului *West Side Story*[30] la National și am cântat din toți rărunchii „I Feel Pretty” pe tot drumul spre casă. Am fost la grădina zoologică, dar am plecat după ce Irina a văzut un leu care își măsurase cușca în lung și-n lat așa de mult, că făcuse cărare de-a lungul gratiilor.

— E o crimă, a spus ea.

În tot acest timp, nu lăsasem nici măcar o îmbrățișare să se prelungească fie și cu o secundă mai mult decât era cazul, dar n-avea importanță. Trecuse așa de multă vreme, că nici măcar n-am recunoscut senzația la început. Din perioada de la Kandy nu mai lăsasem pe nimeni să se apropie așa de mult, așa de repede. Ridicasem un zid după ce îmi frânsese inima Jane, o asistentă medicală din forțele navale, cu un păr ca Shirley Temple și dinții albi ca laptele.

De fapt, nu se frânge doar inima. Când Jane mi-a spus că „prietenia noastră specială” se va încheia imediat ce vom păși din nou pe pământ american și a categorisit-o drept o simplă chestie care se întâmplă în timp de război, am avut senzația că mi se surpă pieptul și m-au durut picioarele, brațele, creștetul, ba chiar și dinții. Am jurat să nu mă mai pun niciodată în

[30] Film regizat de Robert Wise și Jerome Robbins, premiat cu Oscar (1961) (N. red.).

primejdie așa și avusesem un oarecare succes.

În plus, știam că nu există nicio cale care să nu ducă într-o fundătură. Avusesem prieteni care fuseseră ridicați în timpul plimbărilor la ceas târziu prin Lafayette Square, fuseseră închiși, iar numele le apăruseră în ziar. Avusesem prieteni care au fost dați afară din posturile lor din administrație, reputația le fusese distrusă, fuseseră dezmoșteniți de familii. Avusesem prieteni care se convinseseră că singura cale era se arunce de pe un scaun, cu un ștreang în jurul gâtului. Teroarea roșie pălise, dar fusese înlocuită de o alta.

Și totuși am mers mai departe. O tot invitam să luăm prânzul la Ferranti sau să vedem noua expoziție de artă coreeană de la Galeria Națională sau să probăm pălării și toci la Rizik.

Tot voiam să văd cât de departe pot să merg înainte să fie nevoie să dau înapoi. Așa încât când Frank mi-a mai cerut un serviciu, mi-am spus că munca va fi o distragere bună, o distragere necesară.

**

În seara de dinainte să plec în următoarea misiune, am pus un disc cu Fats Domino și am simțit un fior de bucurie cu fiecare obiect pe care-l puneam în valiza mea verde Lady Baltimore. După ani de zile de plecări în ultimul moment, învățasem arta bagajului strict necesar: o fustă neagră dreaptă, o bluză albă, un set de sutien și chiloți bej, un șal de cașmir pentru avion, un dres negru de mătase, portțigaretul Tiffany, pastă și periuță de dinți, săpun de trandafiri Camay, cremă de față Crème Simon, deodorant, aparat de ras, parfum Tabac Blond, carnețel, stilou, eșarfa mea favorită Hermes și rujul Revlon, roșu original. Rochia pe care urma s-o port la petrecerea de lansare a cărții avea să mă aștepte când ajungeam. După ani de zile în care fusesem la distanță, era plăcut să reintru în joc, să aflu secrete, să fiu utilă.

Am ajuns în seara următoare la Grand Hotel Continental Milano, cu doar câteva ore înainte să înceapă petrecerea. Imediat după ce am intrat în apartament, s-a auzit o bătaie în ușă și un băiat de serviciu mi-a adus rochia. I-am făcut semn s-o pună pe pat, iar el a așezat-o cu atâta delicatețe, încât parcă întindea o iubită. I-am dat un bacșiș generos, așa cum făceam întotdeauna când plătea altcineva factura, și l-am trimis într-ale lui. Comandasem rochia Pucci roșu cu negru, până în podea, imediat ce auzisem cuvintele *Milano* și *recepție.* Trecându-mi

mâna peste mătase, am fost foarte mulțumită că obținusem din partea Agenției un buget pentru garderobă. După ce am făcut o baie, mi-am dat cu câte o picătură de Tabac Blond pe fiecare parte a gâtului, apoi pe încheieturile mâinilor, apoi sub sâni, și am tras pe mine rochia care fusese croită pe măsura mea.

Asta era cea mai bună parte: momentul când devii altcineva. Un nume nou, o ocupație nouă, un trecut nou, împreună cu educația, frații, iubiții și religia – îmi era ușor. Și nu-mi compromisesem niciodată acoperirea, care mergea până în cele mai mici detalii: dacă noul personaj mânca la micul dejun pâine prăjită sau ouă, dacă bea cafeaua neagră sau cu lapte, dacă era genul de femeie care se oprea în mijlocul străzii să admire un porumbel sau dacă îl gonea dezgustată, dacă dormea goală sau cu cămașă de noapte. Era și un talent, și o tactică de supraviețuire. După ce îmi asumam o acoperire, mi se părea tot mai greu să revin la viața mea reală. Îmi imaginam cum ar fi să dispar cu totul într-un personaj nou. Ca să devii altcineva, trebuie să vrei din capul locului să renunți la tine.

∴

Mi-am calculat intrarea la exact 25 de minute după începerea recepției. Când am pătruns în încăperea aurită, un chelner mi-a oferit o cupă cu șampanie și l-am localizat imediat pe oaspetele de onoare: nu autorul romanului a cărui publicare era sărbătorită, pentru că el n-avea cum să participe, ci editorul romanului. Giangiacomo Feltrinelli stătea în mijlocul celor mai bine îmbrăcați intelectuali, editori, ziariști, scriitori și gură-cască din Milano. Purta ochelari cu ramă neagră și lentile groase, părul începea să i se retragă dinspre frunte și era puțin prea slab pentru cât de înalt era. Însă toate femeile, și nu un singur bărbat, erau cu ochii lipiți de el. Supranumele lui Feltrinelli era Jaguarul și, într-adevăr, se mișca având încrederea de sine și eleganța unei pisici sălbatice. Majoritatea invitaților purtau smoching, însă Feltrinelli era îmbrăcat cu pantaloni albi și un pulover bleumarin, iar colțul cămășii în dungi îi ieșea din pantaloni. Trucul ca să-l identifici pe bărbatul cu cel mai solid cont în bancă dintr-o încăpere este să nu te uiți după bărbatul cu cel mai bun smoching, ci după cel care nu încearcă să impresioneze. Feltrinelli își scotea o țigară, iar cineva din jurul lui se întindea să i-o aprindă.

Există două tipuri de bărbați ambițioși: cei crescuți să fie

ambițioși – cărora li se spune încă din copilărie că lumea îi așteaptă s-o cucerească – și cei care-și creează propria moștenire. Feltrinelli făcea parte din ambele categorii. În timp ce majoritatea bărbaților născuți în familii foarte avute poartă povara păstrării moștenirii de familie, Feltrinelli nu înființase o editură doar ca o adăugire la imperiul său, ci pentru că era convins că literatura poate să schimbe lumea.

În fundul sălii era o masă mare, pe care se aflau teancuri de cărți așezate într-o piramidă. Italienii reușiseră: *Doctor Jivago* fusese tipărit. În decurs de o săptămână, avea să se găsească în toate vitrinele librăriilor din întreaga Italie, cu titlul scris cu litere mari pe prima pagină a tuturor ziarelor. Trebuia să iau un exemplar și să-l predau Agenției, astfel încât să poată traduce cartea și stabili dacă era într-adevăr arma care credea că e. Frank Wisner mă mai însărcinase și să mă apropii de Feltrinelli, ca să văd ce am putea afla – despre publicarea și distribuția cărții și despre relația editorului cu Pasternak.

Am luat un exemplar din *Il dottor Živago* și mi-am trecut degetele peste coperta lucioasă: un model cu mâzgălituri albe, roz și albastre plutind deasupra unei săniuțe care-și croiește drum spre o căsuță acoperită de zăpadă.

— O americancă poate citi în italiană? a întrebat un bărbat care stătea de cealaltă parte a piramidei. Ce fermecător!

Purta un smoching de culoarea fildeșului cu pătrate negre la buzunare și ochelari cu ramă de baga, prea mici pentru fața lui lată.

— Nu.

În realitate, citeam și conversam fluent în italiană. Când eram mică, înainte să-mi fi schimbat numele din Forelli în Forrester, bunica stătea cu noi. Prima generație de americani de origine italiană, Nonna[31] abia dacă știa două vorbe în engleză – știa să spună doar *da, nu, încetează* și *lasă-mă în pace* – și învățasem să stau de vorbă cu ea în timp ce jucam cărți, mai ales Scopa și Briscola[32].

— De ce să iei o carte pe care nu poți s-o citești?

Accentul lui era greu de identificat. Italienesc, dar era o italiană exersată. Fie nu era italian, fie încerca să imite accentul de Roma ca să pară mai distins decât era.

[31] Bunică (în lb. italiană, în orig).

[32] Jocuri cu seturi tradiționale de cărți italienești.

— Îmi plac primele ediții, am spus. Și petrecerile bune.

— Păi, dacă aveți nevoie de ajutor s-o citiți…

Și-a înclinat paharul și am observat un mic semn roșu la rădăcina nasului.

— S-ar putea să vă accept oferta.

A făcut semn unui chelner și mi-a întins un pahar de prosecco, fără să-și ia și el.

— Nimic cu care să închinăm?

— Mă tem că trebuie să plec, a spus și m-a atins pe braț. Dacă vă pătați vreodată rochia asta frumoasă, căutați-mă la Washington. Am o curățătorie și putem să scoatem orice pată. Cerneală, vin, sânge. Orice.

S-a întors și a plecat, cu un exemplar din *Il dottor Živago* îndesat sub braț.

KGB? MI6? Unul de-ai noștri? M-am uitat în jur ca să văd dacă a observat cineva strania conversație, chiar când Feltrinelli a bătut cu o lingură în pahar. Editorul s-a urcat pe o ladă de lemn răsturnată, de parcă era un politician care se pregătește să-și țină discursul standard. Oare venise cu lada pentru efect? Sau pusese hotelul să i-o dea? Indiferent cum fusese, imaginea i se potrivea.

— Aș vrea să vă mulțumesc tuturor pentru că vă aflați aici astă-seară, cu această ocazie de cea mai mare importanță, a început el, citind de pe o hârtie pe care o scosese din buzunar. Cu mai mult de un an în urmă, o întorsătură a sorții mi-a adus capodopera lui Boris Pasternak. Aș vrea ca această întorsătură să se afle aici și să sărbătorească împreună cu noi, dar, vai, nu se poate.

A zâmbit și câțiva dintre cei aflați în public au râs.

— Când am luat prima dată romanul în mână, n-am putut citi niciun cuvânt. Singurul cuvânt rusesc pe care-l știu e Stolicinaia.

S-au auzit alte râsete.

— Însă scumpul meu prieten Pietro Antonio Zveteremici – a arătat spre bărbatul cu vestă tricotată care trăgea dintr-o pipă mai în spatele mulțimii – mi-a spus că să nu publici un astfel de roman reprezintă o crimă împotriva culturii. Dar chiar înainte s-o fi citit-o el, am știut, doar ținând cartea în mână, că era ceva special.

A dat drumul foii de pe care citea și a lăsat-o să plutească spre podea.

— Așa că am riscat. Aveau să treacă luni de zile până să termine Pietro traducerea și să pot citi în cele din urmă aceste cuvinte.

A ridicat un exemplar din *Jivago.*

— Însă când am citit, cuvintele maestrului rus mi s-au întipărit pentru totdeauna în inimă, așa cum sunt sigur că se vor întipări și în inimile dumneavoastră.

— Așa e! a strigat cineva.

— N-am avut niciodată de gând să fiu primul care prezintă această lucrare unui public, a urmat Feltrinelli. Intenția mea era să obțin drepturile de publicare în străinătate după ce era publicat romanul în țara unde s-a născut. Însă desigur că viața nu merge întotdeauna conform planului.

O femeie aflată la picioarele lui Feltrinelli a ridicat paharul.

— *Cin cin!*

— Mi s-a spus că ar fi o crimă să public lucrarea aceasta. Mi s-a spus că publicarea acestei cărți îmi va aduce sfârșitul.

S-a uitat în jurul încăperii.

— Dar am păstrat în inimă adevărul pe care i-a spus Pietro când a citit cartea prima dată, că să *nu* o public ar fi o crimă și mai mare. Bineînțeles, Boris Pasternak însuși a cerut să amân publicarea. I-am spus că nu era timp de pierdut, că trebuia să aduc de urgență cuvintele lui în lume. Și așa am făcut.

Mulțimea a explodat.

— Vă rog să ridicați paharele pentru un toast în cinstea lui Boris Pasternak, un om pe care încă nu l-am cunoscut, dar de care simt că sunt legat de soartă. Un om care a creat o operă de artă din experiența sovietică, o operă care schimbă vieți – nu, care *încurajează* viața – și care va rezista în timp și îl va așeza categoric alături de Tolstoi și de Dostoievski. Pentru un om mult mai curajos decât mine! *Salut*!

Paharele au fost ridicate și băuturile au fost date pe gât. Feltrinelli a coborât de pe ladă și a fost înghițit la loc de mulțimea lui de amici. După câteva clipe, s-a scuzat și s-a îndreptat către baie. M-am așezat la un telefon din hol, ca să treacă pe lângă mine la întoarcere.

Așa a și făcut, iar eu am închis exact în secunda în care m-a observat.

— Vă simțiți bine, sper? a întrebat el.

— Minunat. O seară frumoasă.

— Insuportabil de frumoasă.

A făcut un pas înapoi, parcă pentru a admira o operă de artă din alt unghi.

— Nu ne-am mai întâlnit?

— Universul nu și-a dorit-o, presupun.

— Așa e. Ei bine, mă bucur că universul a avut grijă să-și corecteze greșeala îngrozitoare.

Mi-a luat mâna și a sărutat-o.

— Dumneavoastră sunteți motivul pentru care a ajuns să fie tipărită cartea?

Și-a dus mâna la inimă.

— Accept unica responsabilitate.

— Autorul n-a avut niciun cuvânt de spus?

— Nu, nu prea. Nu a avut posibilitatea.

Înainte să apuc să întreb dacă Pasternak era tot în pericol, s-a apropiat soția lui Feltrinelli, o frumusețe brună care purta o rochie de catifea neagră fără mâneci și avea la gât o panglică cu pietre prețioase asortată. Și-a prins hotărât de braț soțul și l-a dus înapoi la recepție. S-a uitat o singură dată în urmă la mine, în caz că nu prinsesem ideea.

Pe măsură ce petrecerea se apropia de final, personalul de servire îmbrăcat în sacouri roșii a început să strângă munții de scoici umplute rămase, de *carpaccio* de vită și *crostini* cu creveți, împreună cu numeroasele sticle goale de prosecco împrăștiate prin încăpere. Doamna Feltrinelli plecase cu o limuzină cu câteva clipe mai devreme, iar Feltrinelli i-a îndemnat pe cei câțiva rămași să vină împreună cu el la Bar Basso. Când a plecat, urmat de o grămadă de lingușitori, s-a întors brusc spre mine.

— Veniți cu noi, nu? a întrebat.

Nu s-a oprit să audă ce spun, știind deja care va fi răspunsul.

În fața hotelului ne așteptau un Citroën argintiu și o coloană de Fiaturi negre. Feltrinelli și o blondă tânără care ajunsese la câteva minute după ce plecase doamna Jaguar s-au urcat într-un Alfa Romeo, iar restul ne-am înghesuit în Fiaturi. Feltrinelli a ambalat motorul și a plecat în viteză, în timp ce noi am rămas blocați în spatele a doi bărbați care cărau curmale cu niște Vespa – turiști, judecând după faptul că mergeau încet și cu viteză constantă în loc să se strecoare prin trafic ca localnicii.

Grupul nostru a coborât din mașini și a intrat în Bar Basso,

strigându-le barmanilor cu sacouri albe comenzile de băutură. Am găsit un loc lângă un perete placat cu oglinzi și am cercetat barul, în căutarea lui Feltrinelli. Nici urmă de el. Un bărbat scund, cu un papion desfăcut la gât și buzele pătate de vin roșu a trecut pe lângă mine ducând un pahar supradimensionat de cocktail. L-am recunoscut; era unul dintre fotografii de la recepție.

— Vrei ceva de băut? a întrebat el, întinzându-mi paharul. Ia-l pe-al meu!

Mi-am ținut mâinile pe lângă corp.

— Unde-i oaspetele de onoare?

— Îmi închipui că e deja în pat.

— Credeam că vine încoace.

— Cum ziceți voi, americanii? Planurile sunt făcute ca să fie refăcute?

— Schimbate?

— Așa! Cred că s-a hotărât să aibă o sărbătorire mai privată.

Fotograful și-a pus brațul în jurul taliei mele, vârfurile degetelor alunecându-i sub mijloc. Înfiorându-mă, i-am îndepărtat mâna de pe mine și am ieșit din bar.

∴

Reușisem să obțin cartea, pe care am pus-o în micul seif din camera mea de hotel înainte să ies din nou. Însă nu reușisem să obțin mai multe informații de la Feltrinelli. Se părea că-l protejase pe Pasternak, dar de ce? Autorul se afla oare într-un pericol mai mare decât crezuserăm noi? Blonda cu care plecase Feltrinelli era cu cel puțin 15 ani mai tânără decât mine și nu puteam să nu mă gândesc că, dacă aș fi avut vârsta ei, eu aș fi fost femeia cu care ar fi plecat în mașina lui sport și căreia i-ar fi spus secretele.

Au trecut mai multe taxiuri, dar m-am hotărât să merg pe jos. Voiam să mă bucur de aerul curat. Și îmi era foame. Prima oprire a fost la un cărucior cu înghețată, prins de un catâr bătrân. Adolescentul care servea mi-a spus că pe catâr îl cheamă Marele Vicente. Am râs, iar băiatul a zis că râsul meu e la fel de frumos ca rochia mea roșie și părul meu roșcat. I-am mulțumit, iar el mi-a dat înghețata de lămâie, *Offerto dalla casa.*

Înghețata gratuită m-a ajutat să-mi alin egoul rănit, dar nu m-a împiedicat să mă întreb dacă nu îmbătrânisem prea tare pentru meseria asta. Înainte era foarte ușor. Acum, pielea îmi

devenea strălucitoare doar dacă mă dădeam cu creme scumpe care promiteau mai mult decât făceau, iar luciul părului venea dintr-o sticlă cu uleiuri exotice scumpe cumpărate la Paris. Și când mă întindeam noaptea fără sutien, sânii gravitau spre subraț.

Când împlinisem 13 ani, băieți și bărbați, în egală măsură, au început să mă observe, anonimatul siluetei mele de dinaintea pubertății dispărând în cursul unei veri. Mama a fost prima care a băgat de seamă. Odată, după ce mă prinsese privindu-mi profilul reflectat în vitrina unui magazin, m-a oprit și mi-a spus că o femeie frumoasă trebuie să aibă ceva pe care să se bazeze când frumusețea începe să dispară, pentru că altfel n-ar mai rămâne cu nimic.

— Și o să dispară, a spus ea.

N-o să am nimic pe care să mă bazez? Cât timp mai aveam până să fiu obligată să aflu?

Spre deosebire de Feltrinelli, ambiția mea nu venea din portofel. Izvora din iluzia că eram o persoană specială, iar lumea îmi datora ceva – poate pentru că fusesem crescută fără nimic. Sau poate că toți avem această iluzie la un moment dat – majoritatea renunțând la ea după adolescență; însă eu un o părăsisem niciodată. Îmi dădea convingerea de nezdruncinat că puteam face orice, cel puțin o vreme. Problema cu genul ăsta de ambiție este că necesită asigurări permanente din partea celorlalți și, când asigurările nu vin, ajungi să șovăi. Și când șovăi te întinzi după fructul de pe cea mai de jos creangă – cineva care să te facă să te simți dorit și puternic. Însă tipul ăsta de asigurare e ca stimularea trecătoare a alcoolului: ai nevoie de ea ca să mergi mai departe, dar nu face decât să te lase mahmur a doua zi.

Înghețata primită gratis avea gust de vară și mi-am spus să încetez să mă mai detest. M-am răzgândit și nu m-am mai dus direct la hotel; m-am oprit în Piazza della Scala ca să văd monumentul lui Leonardo da Vinci.

Piazza era luminată toată. O echipă de câțiva oameni atârna luminițe de Crăciun albe în copacii din jurul monumentului aflat în mijlocul pieței. Un bărbat în salopetă maro ținea scara cu o mână și fuma cu cealaltă, în timp ce bărbatul aflat pe scară încerca să descâlcească firele înnodate. Un altul stătea alături, dând sfaturi despre cea mai bună cale de a desface un nod așa

de important.

Un cuplu de vârstă mijlocie era așezat pe una dintre băncile de beton de lângă picioarele lui Leonardo. Aveau fețele foarte apropiate și foarte concentrate și nu puteam să-mi dau seama dacă sunt pe punctul să se despartă sau să se sărute.

M-am gândit la Irina. M-am gândit cum n-am putea fi niciodată cum erau cei doi de pe bancă – sărutându-ne sau chiar certându-ne acolo, pe față, unde ne poate vedea oricine. Gândul mi-a trecut prin cap ca vestea despre moartea neașteptată a cuiva și mi-am dat seama că trebuia să pun capăt celor ce se petreceau între noi, orice ar fi fost, și să mă mulțumesc să jelesc ce ar fi putut să fie.

M-am dus la marginea pieței și am făcut semn unui taxi.

— *Signora, si sente bene*?[33] a întrebat taximetristul când am ajuns la hotel.

Ațipisem, iar șoferul îmi vorbea așa de blând, încât m-am surprins lăcrimând. Părea foarte îngrijorat. A întins mâna și m-a ajutat să cobor din mașină.

— *Starai bene*[34], a zis. *Starai bene.*

M-am gândit să-l chem să urce cu mine în cameră – pe acest tânăr cu chelie prematură care mirosea a mentă proaspătă. Nu voiam să mă culc cu el, dar aș fi făcut-o dacă mi-ar fi spus că o să fiu bine, *starai bene,* o să fiu bine, iar și iar, până adormeam. În loc de asta, am urcat singură în cameră și m-am întins pe cuvertură, încă îmbrăcată cu rochia mea șifonată.

∴

Dimineață, după două Alka-Seltzer și micul dejun în cameră, am scos exemplarul din *Jivago* din seif. Înainte s-o pun în valiză, am deschis cartea. Când o răsfoiam, a căzut din ea o carte de vizită. Fără nume, fără număr de telefon, doar o adresă: CURĂȚĂTORIA SARA, 2010 P ST. NW, WASHINGTON, D.C. Știam locul: o clădire scundă de cărămidă galbenă cu o firmă pictată de mână cu albastru-închis, la o aruncătură de băț de casa lui Dulles. Am îndoit cartea de vizită și am pus-o în portțigaretul meu de argint.

[33] Doamnă, vă simțiți bine? (în italiană, în orig.).

[34] O să fiți bine (în italiană, în orig.).

CAPITOLUL 14

OMUL COMPANIEI

M-am dus la Londra să mă întâlnesc cu un prieten și să discutăm despre o carte. După ce m-am instalat în avionul de la ora 11, i-am făcut semn stewardesei să-mi agațe sacoul și să-mi aducă un whisky – cu gheață, ținând cont că era încă înainte de prânz. Lui Kit îi venea bine uniforma albastru cu alb a companiei Pan Am, cu pălăriuța fără boruri și mănușile albe – genul de femeie care s-ar clasa pe locul al doilea sau al treilea la orice concurs de frumusețe din Vestul Mijlociu.

— Iată, domnule Fredericks, a zis ea, făcându-mi cu ochiul.

Aveam multe nume: nume care-mi fuseseră date și nume pe care mi le dădusem singur. Părinții mă botezaseră Theodore Helms III. În școala elementară devenisem Teddy. La liceu eram Ted, dar am revenit la Teddy la facultate.

Pentru Kit, sau pentru oricine întreba în următoarele două zile, numele meu era Harrison Fredericks, sau Harry, pentru prieteni. În vârstă de 27 de ani și originar din Valley Stream, New York, Harrison Edwin Fredericks era un analist la Grumman Aerospace Corp. Căruia, luați aminte, nu-i plăcea să zboare. Se asigura întotdeauna că oblonul de la geam e închis și prefera să nu stea lângă nimeni. Dacă te uitai întâmplător prin buzunarele lui, ai fi găsit un bon de la un Texaco aflat la opt kilometri de casă, o jumătate de pachet de gumă de mestecat Juicy Fruit și o batistă cu inițialele *HEF* brodate pe ea.

Mi-am pus servieta pe locul liber de lângă mine. Tata o comandase la Florența: piele fină brun-roșcată, cu o singură închizătoare de alamă. Mi-o dăduse când absolvisem Georgetown, cu exact 22 de ani după ce absolvise el Georgetown. Mi-o înmânase, neîmpachetată, după o cină liniștită cu mama la Club și spusese că mă vede purtând-o într-o bună zi în sala Senatului sau la Curtea Supremă, sau la firma de avocatură care purta numele nostru de familie. Ce nu știuse atunci tata era că, în primul an de facultate, trecusem de la studii pregătitoare de drept la limbi slave.

În vara de după anul II am știut sigur că nu vreau să intru în firma familiei. Dar nu știam ce aș fi vrut să fac în loc de asta.

Senzația că sunt pierdut, la care se adăuga moartea fratelui meu mai mare, mi-a adus o depresie care a venit peste mine ca umbra unui nor ce-ți trece pe deasupra capului când faci plajă. Am încetat să mai ies din casă și abia dacă mai mâncam ceva. După ce am ajuns din nou la greutatea din primul an de liceu și pielea a căpătat culoarea trotuarelor din oraș, nu părinții sau doctorul care m-au obligat „să stăm de vorbă” m-au scos din starea asta; au fost *Frații Karamazov.* Apoi *Crimă și pedeapsă,* apoi *Idiotul,* apoi tot ce scrisese omul ăsta. Dostoievski mi-a aruncat o frânghie când eram pierdut în ceață și a început să tragă de ea. Când a scris că rusul este fie un profet al Apocalipsei la polul optimist, fie un nihilist la cel negativ, mi-am zis *Da! Asta e!* Eram convins, așa cum nu poate fi decât un tânăr, că înăuntrul meu aveam suflet de rus.

M-am cufundat în studierea clasicilor. După Dostoievski au urmat Tolstoi, Gogol, Pușkin și Cehov. Când am terminat cu geniile din bătrâni, am trecut la clandestini, cei respinși de marele Monstru Roșu: Osip Mandelștaim și Marina Țvetaeva și Mihail Bulgakov. Și când am revenit la școală în toamnă, ceața, deși era tot acolo, se mai ridicase puțin. În semestrul acela, am renunțat la studiile juridice și m-am înscris la rusă.

După șase ani, servieta nu ducea memorii sau rezumate juridice, ci principala mea sursă de neliniște: propriul meu roman neterminat.

Am luat o gură de whisky și am băgat mâna în servietă. În loc să scot romanul meu când decola avionul, l-am scos pe-al altcuiva: *Pe drum,* de Jack Kerouac. Se zvonea că-l scrisese într-un impuls de trei săptămâni, alimentat de benzedrină, pe o rolă de hârtie. Poate că aici greșeam eu. Poate că aveam nevoie de droguri și de role de hârtie. L-am deschis și am citit primele câteva propoziții, apoi l-am închis. Mi-am dat pe gât băutura și am ațipit.

Când m-am trezit, eram deasupra Atlanticului. Am hotărât că în sfârșit pot să mă uit la ciorna mea. În noaptea de dinainte, după ce cinasem devreme cu Irina, începusem o intrigă revizuită, prinzând cu pioneze cartonașe pe peretele dormitorului, ca să văd dacă pot să-i dau de capăt. Puteam, aproape, și m-am gândit că poate sunt pe calea care o să mă transforme într-un scriitor adevărat. Sau poate că nu.

N-am spus nimănui despre romanul meu – sau măcar că îmi

doream să fiu scriitor. Nici părinților, nici Irinei, nici chiar lui Henry Rennet, care-mi fusese cel mai apropiat prieten încă de la Groton. Unii credeau că Henry e un lingău băgăcios, iar alții credeau că e un nenorocit. Și poate că aveau dreptate. Dar a și fost alături de mine când a murit fratele meu. Când lunile de după moartea lui Julian păreau să se întindă la fel de vaste și de cenușii ca un peisaj rusesc, Henry venea la mine acasă și bea whisky cu mine și stătea de vorbă cu mine ore în șir.

Planul meu inițial fusese să-mi public romanul de debut la un an după ce terminam facultatea și să iau pe toată lumea prin surprindere. Părinții mei n-au spus-o niciodată clar, dar îmi dădeam seama că erau dezamăgiți că nu intrasem în afacerea de familie. Un roman ar fi fost ceva cu care li se puteau lăuda prietenilor la Club, o realizare pe care o puteau înțelege.

Dar nu se întâmplase așa. În vara de după absolvire am început 100 de romane, fără să trec vreodată de primele 20 de pagini. Am reușit totuși să-mi fac o carieră din dragostea mea pentru cărți – mă rog, și din faptul că vorbeam fluent rusa. Și relațiile. Profesorul Humphries mă recrutase de la Georgetown. Unul dintre vechii tovarăși ai lui Frank Wisner, Humphries își reluase după război postul de profesor de lingvistică slavă și devenise unul dintre principalii recrutori ai Agenției. Nu eram primul pe care-l recrutase, nici ultimul. Ștabii ne ziceau Băieții lui Humphries, o poreclă care ne făcea să părem mai degrabă un cor a capella decât spioni.

Agenția voia să-și întețească rândurile cu intelectuali – cei care credeau în strategia pe termen lung a schimbării ideologiei în timp. Și credeau că literatura poate realiza așa ceva. Și eu credeam la fel. Asta era treaba mea: să aleg cărți care să fie exploatate și să contribui la diseminarea lor clandestină. Era treaba mea să obțin cărți care-i puneau pe sovietici într-o lumină proastă: cărți pe care le interziceau, cărți care criticau sistemul, cărți care făceau Statele Unite să arate ca un far strălucitor. Voiam să vadă clar un sistem care permitea statului să ucidă orice scriitor, orice intelectual – la naiba, chiar și un meteorolog – care avea altă opinie. Sigur, Stalin era mort, trupul lui îmbălsămat și închis ermetic sub un geam, dar fusese păstrată și amintirea Epurărilor.

Ca un redactor sau editor, mă gândeam tot timpul care va fi următorul mare roman și cum să-l aduc în cât mai multe mâini,

cât mai repede cu putință. Singura diferență era că eu voiam s-o fac fără să las nicio urmă personală.

Scurta mea plimbare până la Londra nu avea legătură cu o carte oarecare; avea legătură cu *cartea.* Umblam de luni de zile după *Doctor Jivago.* Obținuserăm prima versiune în italiană și hotărâserăm că era într-adevăr tot ce se spunea că e. Procurarea manuscrisului în rusa originală fusese declarată imperativ operațional, „astfel încât să nu se piardă la traducere nimic din forța lui”. Nu știam dacă această îngrijorare avea legătură mai mult cu asigurarea impactului maxim asupra cetățenilor sovietici sau cu păstrarea purității cuvintelor autorului. Îmi plăcea să cred că era a doua variantă sau măcar câte un pic din amândouă.

Treaba mea era să-i conving pe prietenii noștri britanici să ne predea nouă exemplarul lor în rusă sau măcar să ni-l împrumute o vreme. Fusese încheiată o primă formă de înțelegere, dar englezii tot amânaseră, probabil ca să aibă mai mult timp să stabilească dacă nu vor să facă ei primii ceva cu cartea. Fusesem trimis în Marele Smog ca să rezolv problema.

Nu că m-ar fi deranjat. Aveam nevoie să ies din mlaștină și să-mi limpezesc mintea. Irina fusese distantă, în timp ce eu credeam că ne îndreptăm spre nuntă. Ba chiar îi cerusem mamei inelul bunicii și aveam de gând să pun întrebarea de Crăciun. Însă după câteva întâlniri amânate și senzația că e ceva în neregulă, nu mai eram așa de sigur că era mișcarea cea mai bună. Iar când am întrebat-o pe Irina despre ce e vorba, situația n-a părut decât să se înrăutățească. Nu mai întâlnisem pe nimeni ca ea. Până la momentul acela, toate fetele cu care ieșisem n-aveau decât ambiția să capete inelul bunicii mele. Irina voia ce voiam și eu: să avanseze în Agenție, să fie tratată cu respect, să-și facă treaba bine și să fie bătută pe spate din acest motiv. Era egala mea și cineva care mă punea la încercare. Știam că, dacă m-aș fi însurat cu vreuna dintre fetele cu care ieșisem în facultate, m-aș fi plictisit înainte să se nască primul copil și nu voiam să devin stereotipul omului din Agenție, care mai are încă una sau două femei.

Și era rusoaică! Ce mult îmi plăcea natura ei rusească, deși susținea că este mai americancă decât mine. Colțunașii făcuți în casă pe care-i mâncam în apartamentul lor pitoresc de la subsol; mama – care insistase să-i spun așa din prima zi și care

râdea de accentul meu rusesc aristocratic de câte ori avea ocazia; îmi plăceau toate.

Însă când s-a retras, îmi e rușine să spun că am și urmărit-o până acasă o dată sau de două ori ca să-mi dau seama dacă se vedea cu altcineva. Dar nu era așa. Și totuși.

Așa că da, îmi prindea bine să plec și mă bucuram că destinația mea era Londra. Îmi plăcea orașul: Noel Coward la Café de Paris, pelerine de ploaie, bonete de ploaie, cizme de ploaie, Teddy boys și Teddy girls[35]. Bineînțeles, îmi plăcea și literatura. Mi-aș fi dorit să stau o săptămână și să vizitez casa unde murise H.G. Wells sau cârciuma unde băuse bere Lewis Carroll cu Tolkien. Însă dacă mergeau toate conform planului, aș fi terminat treaba într-o seară și aș fi fost în avion spre State în dimineața următoare.

∴

Prietenul cu care mă vedeam, cu numele de cod Chaucer, nu-mi era de fapt prieten. Îl știam, da, și viețile ni se intersectaseră de câteva ori pe tema cărților. Era de statură și constituție medii și cu nimic ieșit din comun, așa cum se străduiesc să fie spionii. Singura excepție erau dinții: atât de albi și de drepți, încât ai fi zis că a crescut în Scarsdale, nu în Liverpool. Putea și să-și schimbe accentul în funcție de companie: distins printre cei distinși, muncitoresc printre muncitori, irlandez dacă vorbea cu vreun roșcovan. Lumea îl considera fermecător, dar eu nu-l puteam suporta decât cam o oră.

Chaucer a întârziat 20 de minute la întâlnirea noastră de la George Inn. Eram sigur că asta cu așteptatul era vreun rahat psihologic de la MI6. Nu m-aș fi mirat să aflu că ajunsese mai devreme și mă urmărise de la distanță când intrasem în cârciumă, că se uitase la ceasul de buzunar – categoric un ceas de buzunar – și așteptase 20 de minute înainte să intre. Totdeauna făceau chestii de-astea meschine și imediat ne aminteau nouă, americani modești, că britanicii avuseseră la dispoziție sute de ani în plus să-și cizeleze meșteșugul. Cum ar fi spus Chaucer, intrase în joc de pe vremea când eu încă mai eram în scutece.

[35] Subcultură apărută în Marea Britanie la jumătatea anilor 1950, a tinerilor care purtau îmbrăcăminte inspirată în parte de stilul dandy din perioada edwardiană. Mișcarea este considerată un efect al introducerii în Marea Britanie a rock-and-rollului american.

Se zicea că MI6 obținuse originalul rusesc când avionul în care se afla Feltrinelli fusese reținut la sol în Malta după o falsă aterizare de urgență. Umbla vorba că la coborârea din avion Feltrinelli fusese însoțit de ofițeri deghizați în angajați ai aeroportului, în timp ce un alt ofițer fotografiase manuscrisul. Nu știam dacă era adevărat, dar era o poveste al naibii de bună.

M-am așezat la o masă de două persoane, sub capul unui cerb cu ochi de sticlă și am dat pe gât două pahare de whisky irlandez – propria mea ripostă psihologică, bănuiesc. Barmanul îmi aruncase pe masă peștele cu cartofi prăjiți și mazăre fleșcăită chiar când a intrat Chaucer, venind din ploaie cu mantaua neagră trasă până deasupra urechilor. Și-a scos pălăria și a scuturat-o, udând doi turiști francezi care stăteau lângă ușă. S-a plecat în semn de scuză, apoi a venit greoi spre masa mea. Am observat că se mai îngrășase un pic de când îl văzusem ultima dată.

Și-a dat seama că-l măsurăm din cap până în picioare.

— Pari slab, a zis.

— Mulțumesc.

A ridicat mâna stângă.

— Căsătorit acum.

— Așa se explică.

— Celebra ironie seacă a yankeilor. Foarte dor mi-a fost de ea.

S-a așezat.

— Am auzit că și tu ești logodit.

— Nu încă, dar o să beau oricum pentru asta.

Am ridicat paharul și am dat pe gât whisky-ul.

— Mai vrei un pahar de poșircă de-aia irlandeză?

Înainte să apuc să răspund, s-a ridicat și s-a dus la bar.

A venit cu două halbe de bere și mi-a întins una.

— Nu mai au Bushmills, a zis. Știi, Dickens venea pe-aici.

A întins mâna să ia un cartof înmuiat de pe farfuria mea și a făcut semn cu el spre celălalt capăt al cârciumii.

— Ăla era locul lui. A și scris despre el. *Casa umbrelor.*

— Cred că am citit pe undeva.

— Sigur că ai citit. Ce motto aveți voi? *Fii pregătit*?

— Ăia-s cercetașii. Și romanul lui Dickens la care te gândești era *Mica Dorrit.*

— Da! a zis el sprijinindu-se de spătar. Băiat isteț. Mi-au lipsit micile noastre schimburi de replici spirituale.

A oftat.

— Dar uite cum arată locul ăsta acum. Doar noi, turiștii, halbe cu prea multă spumă, cartofi înmuiați.

A întins mâna să mai ia unul.

— Apropo de mari opere, a ta cum mai merge?

Nu eram surprins că știa despre aspirațiile mele eșuate. În definitiv, și eu știam multe despre el – cum ar fi că într-adevăr se căsătorise de curând, dar se culca în continuare cu secretara lui, Violet, fără nicio întrerupere, cu excepția celor două săptămâni cât fusese în luna de miere în Bali. Doar că mă sâcâia că era la curent cu slăbiciunile mele majore.

— Foarte bine, mulțumesc, am răspuns.

— Al naibii de fantastic, a zis el. Abia aștept să-l citesc.

— O să mă asigur că-ți semnez un exemplar.

Și-a dus mâna la inimă.

— Cu siguranță îl voi prețui.

— Apropo de cărți, am spus, vrând să ajung la subiect, ai citit vreuna bună în ultima vreme?

— *Diamantele sunt eterne*[36]. Ai citit-o? Excepțională.

— Nu, am spus. Nu-i pe gustul meu.

— Genul Fitzgerald, bănuiesc.

— În comparație cu Fleming?

— Daisy aia! Ce fată! Practic m-am îndrăgostit și eu de ea.

— Cred că bărbații sunt de fapt mai îndrăgostiți de Gatsby decât sunt dispuși să recunoască.

— Nu-i iubire. Dar vrem să fim el. Toți bărbații, de fapt și toate femeile, tânjesc în secret la o mare tragedie. Îmbunătățește experiența de viață. Produce oameni mai interesanți. Nu ești de acord?

— Doar bărbații privilegiați romanțează tragedia.

S-a lovit peste coapsele cărnoase.

— Știam eu că avem ceva în comun!

Peștele mi se răcise în farfurie, cu crusta înmuiată în grăsime, dar am tăiat încet o bucată și am înghițit-o.

— *Caut* să iau ceva pentru drumul spre casă, totuși. Știi vreo librărie bună pe-aproape?

S-a ridicat, a dat pe gât berea și și-a șters mustața de spumă cu mâneca.

---

[36] *Diamantele sunt eterne* de Ian Fleming; trad. din lb. engleză de Alexandra Petrea, București, Editura Rao, 2000.

— Te bagi la un joc?

Ne-am îndreptat spre spatele cârciumii. Eram groaznic la darts, dar l-am bătut fără probleme, ceea ce am considerat că este modul lui de a spune că e dispus să facem treabă.

— Bine, atunci, a zis el după ce l-am întrecut iar. Se pare că sunt puțin cam înțepenit.

Și-a scos ceasul de buzunar și n-am putut să nu zâmbesc că îi ghicisem preferința legată de ceas.

— Trebuie să mă duc. O scot pe domniță să vadă *Unchiul Vania* la Garrick.

— Îmi place să văd o piesă rusească bună, am zis.

— Cui nu-i place?

— Cronici bune?

— Se închide curând la Londra, dar ar trebui să ajungă în State la anul. Știi cum merge treaba. Noi testăm lucrurile aici înainte să vi le dăm vouă pe mână.

În cele din urmă, ajungeam undeva.

— Când se deschide spectacolul?

— La începutul lui ianuarie.

Și-a pus haina și pălăria.

— Dar încă nu s-a anunțat data exactă.

— Decembrie ar fi ideal. Mi-ar plăcea să văd un spectacol bun în perioada sărbătorilor.

— Nu eu fac programul, a zis.

— Ei, o să urmăresc cu atenție.

— Știu că așa o să faci.

A plecat, grăbindu-se prin ploaie către o mașină parcată în față. M-am întors și am mai comandat un Bushmills, apoi am plătit. Chaucer îmi lăsase și nota lui, bineînțeles.

A început să toarne cu găleata imediat ce am ieșit. Am ajuns înapoi la hotel ud fleașcă și am lăsat un mesaj la recepție să-mi transfere niciun apel telefonic.

— Spuneți că sunt puțin obosit din cauza diferenței de fus orar și trebuie să mă odihnesc, am zis, codul care anunța Agenția că *Jivago* în rusă era ca și al nostru.

CAPITOLUL 15

RÂNDUNICA

A venit decembrie și peste District s-a așternut un strat proaspăt de zăpadă. Lăsasem *Il dottor Živago* în confesionalul indicat de la St. Patrick în ziua în care mă întorsesem de la Milano și a doua zi mă dusesem la unul dintre birourile provizorii ca să dau raportul. I-am spus lui Frank tot – cine participase, ce spunea presa, ce fragmente de conversație auzisem și, cel mai important, ce spusese Feltrinelli în discurs. Am trecut prin toate detaliile, cu excepția întâlnirii cu bărbatul care reușise să-și strecoare cartea de vizită în exemplarul meu din carte. Când mă întorsesem, scosesem cartea de vizită din portțigaret și o pusesem sub o placă de gresie slăbită din baie. Secretele reprezentau asigurări la Washington și fetele aveau întotdeauna nevoie de câteva în buzunarul de la spate.

Stabilisem cu Irina să ne vedem la Bazinul Reflectant – ca să patinăm și apoi să luăm cina la mine acasă. După ce am închiriat patine de la un bărbat cu mască de schi, din mașina lui combi, am înaintat cu greu prin zăpadă spre patinoar, dar n-am ajuns și pe gheață. În timp ce stăteam pe treptele Monumentului lui Lincoln scoțându-ne cizmele, Irina a vărsat tot: Teddy o ceruse în căsătorie. Nu mi-a zis că i-a spus da, însă nici nu era nevoie. În timp ce vorbea, și-a fixat privirea pe Monumentul lui Washington și n-a întors ochii spre mine nici măcar o dată.

Știusem că era și asta o posibilitate. Îi știam și pe alții care se logodiseră și se căsătoriseră și făcuseră chiar și copii ca să-și acopere urmele, să evite arestarea, să ducă o viață „normală”. La naiba, și eu mă gândisem o dată sau de două ori să fac așa. Și, după ce mă întorsesem din Italia, încercasem să pun capăt relației de cel puțin zece ori, dar de cel puțin zece ori mă afundasem și mai adânc. Știusem că s-ar fi putut întâmpla – și cu toate astea... Când am auzit cuvintele ieșindu-i de pe buze, m-am trezit că sunt nepregătită. Parcă îmi scosese cineva o piatră din fundație și nu eram sigură exact când o să mă prăbușesc. Însă pe moment am reușit să-mi păstrez cumpătul. Să rămân calmă, așa cum fusesem instruită să fac în orice

condiții. Am felicitat-o, spunând că mi-ar face plăcere să fiu eu cea care să organizeze petrecerea de logodnă a fericitului cuplu. Luată prin surprindere, a zis, abia auzit, că nu e nevoie. Când i-am spus Irinei că nu mai am chef de patinat, că mă doare capul și ar trebui probabil să mă duc acasă și să mă odihnesc, s-a ridicat și m-a lăsat pe treptele reci. Am privit cum pălăria ei roșie devine un punct tot mai mic în peisajul alb.

În seara aceea, Irina a venit la mine acasă, încă îmbrăcată pentru patinoar. Părea că se plimbase de când mă lăsase pe trepte – avea nasul roșu și tremura toată. Și-a făcut loc să intre în apartamentul meu, aruncându-și cizmele, pălăria, fularul și haina. Când i-am spus că dormeam, că am impresia că s-ar putea să fi răcit și că n-ar trebui să se apropie prea tare, și-a pus mâinile reci pe obrajii mei.

— Ascultă, a spus, dar n-a mai continuat.

M-a sărutat, buzele ei așezându-se peste ale mele până s-au potrivit perfect. Sărutul m-a adus în pragul lacrimilor; am avut senzația de pierdere imediat ce și-a îndepărtat gura.

— Ascultă, a spus din nou.

Cuvintele ei m-au făcut să-mi doresc să întorc privirea, dar nu m-a lăsat. S-a apropiat, cu degetele ei de la picioare, încălțate cu dresul, peste ale mele. Chiar și fără tocuri, tot era mai înaltă decât mine și mi-a ținut fața ca și cum ar fi cercetat-o. M-a sărutat din nou, apoi și-a strecurat mâinile reci pe sub halatul meu. Încrederea ei de sine m-a luat prin surprindere. Se prefăcea că e altcineva sau chiar devenise altă persoană și eu nu băgasem de seamă?

Picioarele mi-au fost străbătute de un fior și m-am lăsat în genunchi pe covorul roz. A venit după mine. Cu halatul acum desfăcut, m-a sărutat pe stomac, iar de pe buze mi-a scăpat un sunet, un sunet jenant. A râs, ceea ce m-a făcut și pe mine să râd.

— Cine ești tu? am întrebat.

N-a răspuns, concentrându-se în schimb să-mi contureze linia osului pelvian. Poate că era invers. Poate că eu fusesem cea care nu se mai putea recunoaște. Totdeauna păstrasem controlul în materie de sex. Evaluam reacțiile partenerilor și mă mișcam, pozam și gemeam în consecință. Acum era altfel. Nu aștepta nimic de la mine. Eram neputincioasă.

M-am tot gândit că o să ne oprim, că o să-i vină ei mintea la

cap, că o să-mi vină mie mintea la cap. Că o să dea înapoi. Când am și spus-o cu voce tare, mi-a zis că era prea târziu.

— Nu mai e cale de întoarcere.

Avea dreptate. Era ca atunci când te uitai pentru prima dată la un film Tehnicolor: lumea era într-un fel și apoi se schimba totul.

∴

Am adormit pe covor, cu halatul meu ca o pătură, pieptul meu, perna ei. M-am trezit în zgomotele și aromele brutăriei care se deschidea la parter. M-am dus la baie să-mi dau cu apă pe față și să mă pieptăn. Lumina dimineții care intra prin ferestruica de deasupra dușului părea dură, imaginea mea în oglindă, tulburătoare. M-am gândit la Irina și la Teddy – cum avea să arate nunta lor, cum o să arate la intrarea în biserică. Și noua mea lume Tehnicolor a revenit la alb-negru.

Când am apărut, Irina era în bucătărie, uitându-se în frigider. A scos o jumătate de carton cu ouă și a întrebat cum îmi plac.

— Lui Teddy cum îi plac?

N-a zis nimic. Când am întrebat iar, mi-a luat mâna și mi-a spus că o să găsim noi ceva. Când mi-a spus că mă iubește, în loc să-i spun adevărul – că și eu o iubesc –, m-am tras și am zis că nu mi-e foame, că probabil că ar trebui să plece. Și a plecat.

**

Ploaie înghețată în ultima zi a anului. Stând în bucătărie, am desfăcut un pachet cu folie în formă de lebădă și am încălzit un rest de filet mignon. Am deschis geamul spre scara de incendiu și am băgat înăuntru sticla de Dom Perignon ’49 pe care mi-o dăduse Frank pentru treaba destul de bună făcută la Milano.

Mi-am mâncat cina stând în picioare în fața cuptorului deschis, ca să-mi încălzesc spatele, iar șampania a fost într-adevăr pe cât de delicioasă spusese Frank.

Mai devreme, mă dusesem singură să văd la matineu *Podul de pe râul Kwai*[37]. Dar îmi era greu să mă concentrez și plecasem înainte de final. Cerul se întunecase deja și începuse să plouă. Până am ajuns acasă, Crăciunul nostru alb fusese redus la o zloată maronie. Omul de zăpadă pe care-l făcuseră niște copii în parcul de pe cealaltă parte a străzii se transformase în gheață, cu nasul din morcov înlocuit de o țigară

[37] Film din 1957, regizat de David Lean, având la bază romanul omonim de Pierre Boulle. A câștigat Premiul Oscar pentru cel mai bun film (N. red.).

și cu fularul dispărut. Detestam Anul Nou.

Colac peste pupăză, apartamentul meu era înghețat – răsuflarea devenea vizibilă în aerul congelat, radiatorul era rece la atingere. L-am blestemat pe proprietar, un om care deținea jumătate din clădirile din cuartal, dar era prea zgârcit să angajeze un administrator.

Am pus apă fierbinte în cadă și m-am cufundat în ea, cu grijă să nu-mi ud părul. Când apa a devenit călâie, am dat din nou drumul la robinet cu degetele de la picioare, proces pe care l-am mai repetat de două ori înainte să ies în cele din urmă. Asaltată de aerul rece, m-am înfășurat într-un halat flaușat supradimensionat. Voiam să mă bag în pat și să adorm ascultând la radio înregistrarea cu Guy Lombardo din 1958. Dar nu puteam. Trebuia să mă îmbrac, să mă machiez și să mănânc ceva înainte să vină mașina neagră care să mă ducă la petrecere într-o oră. Trebuia să lucrez.

După Milano, când îi dădusem raportul lui Frank, păruse mulțumit, dar distras, de parcă ar fi știut deja detaliile – ceea ce probabil că așa și era. Nu părea să-l deranjeze că nu reușisem să mă apropii mai mult de Feltrinelli. La început, am crezut că e și el de acord cu estimarea mea că poate ar fi trebuit să rămân în afara jocului, că poate nu mai aveam ce-mi trebuia; însă în loc să mă trimită politicos să-mi văd de treabă, a zis că l-aș mai putea ajuta cu ceva.

— Aș mai avea nevoie de încă un serviciu.

— Orice.

∴

Ploaia se mai domolise când a ajuns mașina neagră. M-am înfășurat în haina mea albă de mohair strânsă pe talie, lăsându-mi blana în șifonier, așa cum făceam de când îmi spusese Irina că blănurile îi dau fiori.

— Bieții iepuri, spusese ea, trecându-și mâna peste mâneca mea.

Șoferul, cu șapca lui cu cozoroc din piele de lac într-o mână, mi-a ținut ușa deschisă cu cealaltă.

— O fată ca tine n-are un însoțitor de Anul Nou?

M-am strecurat pe bancheta din spate.

Districtul trecea pe lângă noi, un ciob de lună văzându-se prin spațiile ce se zăreau vremelnic printre clădiri. M-am întrebat dacă Irina vedea luna de unde era. Își petrecea ultima zi din an

cu Teddy și familia lui bogată, la cabana lor din Green Mountains. Irina nu știa nici măcar să schieze. Speram că era înnorat, că ploaia înghețată ajunsese până în Vermont.

Petrecerea de revelion era la Colony, restaurantul franțuzesc din centru considerat printre cele mai bune din D.C., ceea ce nu însemna prea mult. Găzduită de un diplomat panamez, era practic o petrecere de serviciu fără serviciu. Era ceva doar pentru inițiați, pe bază de invitație. Avea să fie acolo toată trupa: Frank, Maury, Meyer, frații Dulles, familia Graham, un frate Alsop, toți cei din grupul Georgetown. Dar eu nu mă duceam ca să vorbesc cu ei. Aveam altă treabă de făcut.

Basoreliefurile cu personaje mitologice care acopereau peretele sălii de mese erau împodobite cu coifuri, salonul, cu flamuri argintii și beteală aurie. O plasă de baloane albe, pregătite pentru momentul când se făcea ora 12, plutea peste ringul de dans aglomerat. Deasupra barului principal atârna un banner mare: ABIA AȘTEPT ’58! O formație de alămuri, cu un cântăreț îmbrăcat în satin, cânta în fața unui ceas enorm, cu limbile fixate la zece. Când i-am întins garderobierei haina, o chelneriță îmbrăcată ca o dansatoare din Rockettes[38], cu un joben minuscul prins cu agrafe pe cap, mi-a întins o tavă de argint cu fluiere și coifuri. Am ales un cornet cu ciucure mov metalic, dar am refuzat coiful.

— Unde ți-e spiritul de sărbătoare, copilă? a întrebat Anderson din spatele meu.

Purta două pălării ascuțite în vârful capului, ca niște coarne de drac, cu elasticul săpându-i adânc în bărbia dublă. Își scosese haina de la costum, spatele cămășii albe fiind deja transparent din cauza transpirației.

— În seara asta mai apare bebelușul de Anul Nou? am întrebat, referindu-mă la revelionul din Kandy, când se dezbrăcase, rămânând doar cu un prosop alb înfășurat în jurul șalelor, își îndesase în gură o suzetă enormă și apucase o sticlă de whisky.

— Abia a început seara!

— Apropo de spiritul sărbătorilor, de unde pot să iau și eu ceva de băut?

Aveam măruntaiele deja încinse de cele trei pahare de Dom

[38] Ansamblu de dansuri american fondat în 1925, care a evoluat la Radio City Music Hall din Manhattan începând din 1932.

Perignon pe care le băusem acasă, dar voiam să nu las senzația să dispară; voiam să țin la distanță gândurile despre Irina, cel puțin pentru moment. Anderson mi-a întins paharul lui pe jumătate plin cu punci.

— Doamnele au prioritate.

L-am dat pe gât, am suflat din corn la el, apoi i-am făcut semn chelnerului care venea cu o tavă nouă de băuturi. Anderson m-a întrebat dacă vreau să dansez și i-am spus că poate mai târziu. Îl zărisem deja, dincolo de ringul de dans, pe bărbatul pe care voia Frank să-l cunosc mai bine.

L-am privit pe Anderson întorcându-se la o masă plină de oameni care l-au ovaționat, apoi mi-am îndreptat din nou atenția către omul meu. Henry Rennet în diagonală față de scenă, privind o cântăreață care o imita pe Eartha Kitt cântând „Santa Baby”. Am trecut pe lângă masa lui Anderson, am ocolit ringul de dans și am găsit un loc în cealaltă parte a scenei decât stătea Henry. Apoi am așteptat. Formația a terminat cântecul, iar cântăreața s-a îndreptat în pași de dans spre ceas, ca să-i mute limbile la 22:30. Mulțimea a ovaționat; Henry a râs pe înfundate, dar tot a ridicat paharul în cinstea ultimei ore și jumătate din 1957. Apoi s-a uitat spre mine.

∴

Ce știam despre Henry Rennet: băiat de la Yale. Crescuse în Long Island, dar, când era întrebat, spunea că „în City”. La doar cinci ani și trei luni după ce venise în Agenție, ascensiunea lui meteorică în RS provoca suspiciuni. Stătea singur într-un apartament cu un dormitor, într-un bloc fără lift vizavi de podul din Arlington, plătit de părinți. Om de lingvistică – vorbea fluent rusă, germană și franceză. Anul dintre Yale și Agenție și-l petrecuse „cu rucsacul” prin Europa – ceea ce însemna de fapt că sărise dintr-un hotel de cinci stele într-altul, pe socoteala părinților. Avea părul roșu-portocaliu, pistrui și grumazul gros, dar se descurca mai bine decât ai fi zis cu femeile. Ieșise cu două dintre fetele din Corpul dactilografelor – în cei mai relaxați termeni cu putință – și niciuna dintre ele nu își dăduse seama că și cealaltă se întâlnea cu el. Cel mai bun prieten al lui Teddy Helms, din motive pe care Irina nu le putea înțelege. Dar eu înțelegeam. Băieții din Ivy League țineau întotdeauna aproape.

Dar mai era ceva legat de Henry Rennet, iar acesta era și motivul pentru care mă aflam la petrecere – Frank bănuia că s-

ar putea să fie cârtiță. Frank îmi spusese prima dată despre bănuiala lui cu câteva luni în urmă, la scurt timp după ce mă recrutase pentru misiunea cu cartea și întinsesem și eu câteva antene. Când mă întorsesem din Italia, Frank îmi ceruse să mă împrietenesc mai bine cu Henry.

Vedeți voi, toți bărbații din Agenție aveau niște egouri uriașe, dar, de obicei, și le manifestau doar în cercurile lor. Henry avea genul de ego care-l putea băga în bucluc. Era văzut ca un fanfaron. Ceea ce, alături de problema lui cu băutura, era suficient ca să declanșeze niște semnale de alarmă.

N-am adus asta în discuție și speram că zvonurile nu erau adevărate, dar auzisem bombăneli că și facultățile mintale ale lui Frank fuseseră puse sub semnul întrebării – unii spunând că n-a mai fost la fel după misiunea eșuată din Ungaria, alții zicând că obsesia lui de a demasca o cârtiță sovietică era din pricina competenței sale în scădere.

∴

După ce am stat un pic la palavre lângă scenă, ne-am rotit de câteva ori în jurul ringului de dans și am băut două pahare de punci, Henry a propus să mergem într-un loc mai liniștit să stăm de vorbă. Cântăreața mutase deja limbile ceasului la 23:45, iar mulțimea se pregătea cu pocnitori, dopuri și rezerve de băutură pentru toastul de la miezul nopții. Ne-am strecurat de-acolo și, pe drum spre ieșire, Henry a înșfăcat o sticlă de șampanie dintr-o frapieră de argint.

— Pentru toastul nostru, a zis el, ridicând-o ca pe un trofeu.

— Încotro mergem?

N-a răspuns și a mers mai departe cu doi pași în fața mea. În mod normal, eu eram cea care prelua conducerea și, în timp ce grăbeam pasul, m-am împiedicat de o ridicătură din covor și am căzut. Henry s-a întors să mă ajute și mi s-a urcat sângele la cap când m-am ridicat.

— Nu-mi spune că o fată ca tine nu ține la băutură.

— Pot să țin foarte bine, mulțumesc.

A ridicat din nou sticla.

— Bine.

S-a uitat la ceas.

— Șapte minute până la miezul nopții.

Și-a pus brațul în jurul taliei mele, cu degetul mare apăsându-mă pe spate, și m-a condus spre ieșire.

— Nu mi-am luat haina, i-am spus.

— A, nu plecăm.

Am trecut pe lângă ușierul cocoșat pe scaunul lui, arătând ca și cum băuse și el o dușcă-două. Henry m-a luat de mână și am mers în pas de dans într-un colț. Răsuflarea îi mirosea ca podeaua unui bar și mi-am dat seama că probabil era suficient de beat ca să-și dea drumul la gură. I-am îndreptat cravata – o chestie îngustă și urâtă – și m-am uitat la ușier, care se prefăcea că nu se uită la noi.

— Credeam că mergem într-un loc liniștit să stăm de vorbă.

A întins mâna în spatele meu, iar zidul s-a transformat într-o ușă.

— Ei, ce să vezi? a zis, împingându-mă cu spatele într-o garderobă nefolosită.

Cămăruța era goală, cu excepția câtorva uniforme albe puse pe umerașe de sârmă, a unui scaun stricat și a unui aspirator vechi.

— Nu-i chiar locul tihnit la care mă gândeam.

— Știu că fetele ca tine sunt obișnuite cu – a făcut semn cu sticla de șampanie spre scaunul rupt – mai multă ambianță și alte alea. Dar e liniștit, nu?

A scos dopul, care a aterizat pe un raft pentru pălării, și a luat o gură.

— Și intim.

Mi-a întins sticla, dar am refuzat, simțind că nu mai aveam mult până să pierd avantajul.

— Poate iau o gură la miezul nopții.

S-a uitat iar la ceas și a bătut în cadran.

— Încă trei minute.

— Vreo decizie de Anul Nou? am întrebat.

— Doar asta.

Și-a pus mâna asudată pe obrazul meu și s-a aplecat să mă sărute. Am făcut un pas înapoi, atingând cu capul stâlpul dulapului din spate.

— Spune-mi ceva mai întâi, am zis.

— Ești frumoasă.

S-a apropiat din nou. L-am împins cu arătătorul.

— Trebuie mai mult de-atât.

A chicotit într-un fel care m-a făcut să dau înapoi.

— Îmi place. Îmi place provocarea.

— Spune-mi ceva… interesant.

I-am susținut privirea, un truc vechi ca să-i faci pe oameni să vorbească.

— Eu? Sunt o carte deschisă.

A privit în tavan și a expirat.

— Cred că tu ești cea cu secrete.

— Orice femeie are secrete.

— E adevărat, dar întâmplător eu îl știu pe-al tău.

Mi s-a uscat gura și mi-am simțit limba grea.

— Și care-i ăsta?

— Vrei să spun?

— Spune.

— Nu crezi că știu de ce ai intrat în vorbă cu mine? A întrebat el. A început brusc să te intereseze, din întâmplare, un bărbat cu, cât, 10 ani mai tânăr ca tine? Crezi că nu știu ce ești? Știu că ai pus întrebări despre mine. Despre loialitățile mele.

Am aruncat o privire spre ușă.

— Ce nu știi tu este că am mai mulți prieteni aici decât tine.

Căzusem direct în capcană, prea distrasă și beată ca s-o văd. Am dat să plec, dar mi-a tăiat calea.

— O să țip.

— Bine. O să creadă doar că ți-ai făcut bine treaba. L-am împins, dar m-a împins și el. Am dat cu capul de bara metalică a dulapului cu o forță surprinzătoare, înainte să apuc să mă mișc, și-a lipit trupul de mine și și-a apăsat gura pe buzele mele așa de tare, încât am simțit gustul sângelui când s-a retras. Am încercat să-l împing, dar a făcut-o din nou, vârându-și cu forța limba în gura mea. Când am încercat să-l pocnesc cu genunchiul, m-a lovit peste picioare și am căzut pe podea. S-a lăsat și el în jos. Am dat să mă adun de pe jos, dar mi-a ridicat brațele deasupra capului și mi le-a ținut cu o singură mână. Am țipat, dar țipătul a fost acoperit de mulțimea aflată de cealaltă parte a ușii, care începea numărătoarea inversă până la miezul nopții. *Treizeci!* Auzeam cum se sfâșie rochia.

— Cu asta te ocupi, nu? Așa te folosesc?

Douăzeci și trei! L-am scuipat, iar el și-a șters scuipatul de pe față cu un rânjet pe care-mi doream să-l pot șterge cu un pumn. Și-a apăsat fruntea de a mea. *Paisprezece!*

— Deci sunt adevărate și celelalte zvonuri?

Avea răsuflarea fierbinte și acră.

— Ești un fel de lesbiană? Ar fi păcat dacă s-ar afla.

Trei! Doi! Unu!

Mulțimea a început să cânte „La mulți ani!” și formația a dat tonul la „Auld Lang Syne”. Am închis ochii și m-am gândit la capsulele cu otravă din kiturile noastre de supraviețuire din Kandy – albe și ovale, într-un flacon de sticlă subțire acoperite cu cauciuc maro. În caz de nevoie, trebuia să le mușcăm, să spargem sticla și să eliberăm otrava. Când este eliberată, inima se oprește în câteva minute; moartea este rapidă și teoretic nedureroasă. Nu mi-a trecut niciodată prin cap că aș fi putut fi capturată așa de departe de câmpul de luptă.

∴

M-a lăsat în debara. Nu m-am gândit să mă ridic. Nu m-am gândit să mă târăsc afară. Nu m-am gândit să chem ajutor. Nu voiam să gândesc deloc. Voiam să dorm.

S-a întors cu haina mea și m-a ajutat să mă ridic. Anderson și nevastă-sa tocmai plecau când am ieșit din garderobă – Henry primul, eu clătinându-mă la câțiva pași în urma lui. Însă Anderson nu s-a apropiat, n-a strigat „La mulți ani”, n-a zis nimic. S-a uitat la machiajul meu întins, la rochia sfâșiată, și n-a scos o vorbă.

Henry avea dreptate. Nu însemnam nimic pentru ei. Nici chiar Anderson nu se putea uita la mine. Nu eram colega lor, egala lor. Cu siguranță nu eram prietena lor. Mă folosiseră cu toții. Tot timpul, mă folosiseră. Frank, Anderson, Henry, toți. Și eram sigură că ar continua să mă folosească până nu mai rămânea nimic de stors.

Henry m-a urcat într-o mașină, m-a sărutat pe obraz ca un gentleman și i-a spus șoferului să aibă grijă cum conduce.

Șoferul m-a condus până la ușă, iar eu am urcat treptele până în apartamentul meu ținându-mă strâns de balustradă. Încă îl mai simțeam. Încă îi mai simțeam mirosul.

În apartament era tot frig. Jumătatea de sticlă de Dom Perignon încă mai stătea pe măsuța mea de cafea din sticlă lângă lebăda din folie, acum goală. Pantofii pe care-i încercasem cu rochia, dar nu-i pusesem, încă mai erau la picioarele oglinzii mele până în podea. Felicitarea de Crăciun pe care mi-o trimisese Irina stătea singuratică pe polița șemineului.

Mi-am scos pantofii. M-am demachiat. Mi-am scos rochia. Am rămas în picioare în cadă și am lăsat apa opărită să-mi curgă pe

trup. După aceea m-am băgat în pat și am dormit – toată ziua și în noaptea următoare.

Când m-am trezit, m-am dus la baie și am îngenuncheat pe podeaua rece. Numărând șase plăci de la perete, mi-am băgat unghia sub placa slăbită. Unghia roșie s-a rupt. Am rupt cu dinții ce mai rămăsese din ea și am scuipat-o pe podea. Am dat deoparte placa și am scos cartea de vizită: CURĂȚĂTORIA SARA, 2010 P ST. NW, WASHINGTON, D.C.

Întorcând cartea de vizită, m-am gândit la Irina. Voiam să-mi amintesc totul. Voiam să cataloghez, apoi să arhivez amintirile cu ea, ca să pot să mă îndepărtez de ele în viitor, să le apăr de influența altora, să le apăr de distorsiunea crudă a timpului, să le apăr de persoana care știam că va trebui să devin.

Din momentul în care luam decizia, nu mai exista cale de întoarcere. Un agent dublu e un termen impropriu: o persoană nu se transformă în două. Mai degrabă, pierzi o parte din tine ca să exiști în două lumi, fără să exiști pe deplin în niciuna dintre ele.

Mi-am amintit cum am văzut-o pe Irina la Ralph: cum stătea în marginea separeului, cu picioarele pe jumătate pe culoar, când și-a întors prima dată capul spre mine. Mi-am amintit guma de mestecat roz pe care și-a cumpărat-o de la o benzinărie din Leesburg când mergeam spre o podgorie care s-a dovedit că era închisă. Cum, în seara când a nins prima dată, ne-am dus să ne dăm cu sania la Fort Reno, cel mai înalt punct din District. Cum m-am împotrivit când m-am întâlnit cu ea în Teneleytown și ea avea două tăvi de culoarea supei de mazăre pe care le luase de la cantina Agenției. I-am arătat tocurile și i-am zis că n-am cum. Cum m-am înduplecat când m-a întrebat dacă nu vreau să încerc măcar o dată. Cum am simțit vântul pe față când coboram în viteză pe dealul înghețat.

Și atunci când am intrat în Safeway cu 10 minute înainte de închidere, căutând un tort pentru o aniversare. Nu era ziua mea, și nici a ei, însă Irina insistase să-l luăm, ba chiar îl întrebase pe cofetar, care-și scosese deja șorțul și se pregătea să închidă, dacă nu vrea să scrie numele meu pe tort, cu un semn de exclamare, cu glazură albastră.

Când priviserăm de pe Gravelly Point cum aterizează avioanele pe aeroportul Național. Cum ne ghemuiam sub pătură când apărea în depărtare vreo străfulgerare de lumină. Cum se

auzeau tot mai tare și mai tare motoarele avioanelor, până ajungeau deasupra noastră. Cum păreau așa de aproape, că aveam senzația că puteam întinde mâna să le atingem.

Ba chiar am vrut să-mi aduc aminte și dimineața aceea din apartamentul meu, după ce făcuserăm dragoste – când totul se destrăma ca un fir dus dintr-un pulover. După ce a plecat, m-am dus la șifonier, unde ascunsesem cadoul pe care i-l cumpărasem: o schiță veche cu Turnul Eiffel. După ce văzuserăm *Mutra nostimă,* spusese că trebuie să mergem împreună la Paris într-o bună zi. Turnulețul era cât palma mea, liniile complicate desenate cu vârful unui ac înmuiat în cerneală. Avusesem de gând să i-l dau de Crăciun, dar rămăsese în fundul dulapului meu.

Am ridicat cartea de vizită în mână. Am memorat adresa, am aprins un chibrit și am privit-o pierind în flăcări.

CAPITOLUL 16

~~Candidata~~
CURIERUL

Bishop Garden era pustie, iar poarta laterală descuiată. Copacii desfrunziți aruncau umbre negre pe Catedrala Națională luminată. Fântâna acoperită cu heruvimi era închisă pe timpul iernii, mai scurgându-se doar un firicel constant de apă, care să nu lase țevile să înghețe, iar celebrele tufe de trandafiri ale grădinii nu mai erau decât niște tufișuri cu spini.

Trei dintre șirurile de lampadare aflate de-a lungul aleii erau arse – așa cum spuseseră că vor fi –, dar cu luna plină și catedrala iluminată care domina grădina, n-am avut nicio problemă să merg pe alee și să trec prin arcada de piatră, către banca de lemn de sub cel mai înalt pin.

Am șters stratul subțire de zăpadă și ace uscate de pin și m-am așezat. O mișcare bruscă în spate mi-a ridicat părul de pe ceafă. Am privit în jur: nimic. Fusesem urmărită? Am ridicat privirea: în pinul înalt de deasupra atârnau două felinare galbene. O bufniță s-a așezat mai bine pe o creangă care părea mult prea subțire s-o susțină. Și-a răsucit capul, cercetând

grădina în căutarea vreunui șoarece sau a unei veverițe ghinioniste. Era o pasăre maiestuoasă, stând acolo, pe tronul ei, pe punctul de a da verdictul și de a aplica tot ea sentința. Nu mi-a acordat nicio atenție mie, muritor de rând, în timp ce aștepta răbdătoare să-i apară cina. Să acționezi doar sub impulsul instinctului era un dar dat animalelor; cât de mult mai simplă ar fi viața dacă și oamenii ar fi la fel! Bufnița și-a schimbat poziția și creanga a trosnit. Cu o fluturare din aripi, s-a ridicat în zbor și a trecut peste zidul grădinii. Abia după ce a plecat am observat că-mi țineam răsuflarea.

Mi-am tras mănușa roșie și m-am uitat la ceas: 19:56. Chaucer trebuia să ajungă în patru minute. Dacă întârzia, trebuia să plec imediat și să iau autobuzul 10 până la Dupont Circle. Dacă ajungea la timp, trebuia să iau un pachețel de la el, două role de microfilm cu *Doctor Jivago* în original în rusă, apoi să mă urc în autobuzul 20 și să duc filmul la una dintre casele conspirative de pe Albemale Street.

Începuse să ningă și am privit fulgii dansând în reflectoarele îndreptate spre Catedrală. Au început să mă mănânce coapsele, așa cum se întâmpla întotdeauna când îmi era frig, și mi-am strâns cureaua hainei lungi din păr de cămilă pe care insistase să mi-o cumpere Sally când observase arsura de țigară din haina mea veche de iarnă – un mic cadou de la un bărbat care intrase în mine în autobuz. Mi-am scos mănușile roșii de piele și am suflat aer cald în pumnii strânși. Când am desfăcut degetele, inelul de logodnă mi-a alunecat de pe deget și a căzut cu un clinchet pe caldarâm. Era cu două măsuri prea larg și nu ajunsesem să-l ajustez cum se cuvine. Dar, Doamne, cât era de frumos. Bunica lui Teddy i-l dăduse când era copil, spunându-i că, într-o bună zi, îl va purta femeia pe care o va iubi el toată viața. Teddy își aducea aminte că-i spusese că n-o să se însoare niciodată – că o să fie mult prea ocupat să se lupte cu naziștii, așa cum făcea Căpitanul America. Bunica îl mângâiase pe cap. „Așteaptă tu”, îi zisese.

Teddy spusese povestea înainte să se lase într-un genunchi, acasă la părinții săi, a doua zi după ce împlinisem 25 de ani, chiar înainte să se servească prăjitura cu căpșuni. În loc să mă uit la Teddy, m-am uitat la mama, care zâmbea cu o expresie de mândrie pe care n-o mai văzusem niciodată la ea. Apoi m-am uitat la părinții lui, care stăteau de cealaltă parte a mesei,

zâmbind de parcă băieţelul lor făcea primii paşi. După aceea mi-am întors privirea la Teddy şi am încuviinţat din cap.

Era un inel frumos, dar îmi displăcea să-l port. Părea un fel de acoperire.

Ştiam că e imposibil ce-mi doream eu cu adevărat. Dar tot îmi doream. Voiam entuziasmul, sentimentul de acasă, aventura, lucrurile pe care le aşteptam şi cele la care nu mă aşteptam. Voiam toate contradicţiile, toate contrariile. Şi le voiam pe toate pe loc. Abia aşteptam ca realitatea mea să-mi ajungă din urmă dorinţele. Şi această nevoie era însoţitorul meu constant, fluxul latent de emoţie care mă făcea să analizez excesiv fiecare interacţiune şi să pun sub semnul întrebării fiecare decizie – sursa conversaţiei nesfârşite din capul meu care mă ţinea trează nopţile, în timp ce mama sforăia încetişor de cealaltă parte a peretelui subţire care ne separa dormitoarele.

Ştiam cum îi spunea lumea: o monstruozitate, o perversiune, o deviaţie, o imoralitate, o depravare, un păcat. Dar nu ştiam cum să-i spun eu, cum să ne descriu pe noi.

Sally îmi arătase o lume care exista în spatele uşilor închise, dar tot nu aveam senzaţia că e lumea mea, că e realitatea mea. Nu ştiam decât că n-o mai văzusem pe Sally după noaptea petrecută la ea în apartament, cu două săptămâni şi trei zile înainte, iar în aceste două săptămâni şi trei zile nu trecuse nicio oră în care să fiu trează şi în care să nu mă gândesc la ea.

Am ridicat inelul de pe jos şi l-am pus la loc pe deget în momentul în care clopotele catedralei au bătut de opt ori. După ultimul dangăt, a apărut Chaucer, conform planului. Nu se auzise niciun sunet – nici poarta deschizându-se, nici paşi. A venit silenţios ca zăpada, purtând o haină neagră lungă şi o căciulă ecosez cu apărătoare care-i acopereau urechile. Cu căciula caraghioasă şi expresia curioasă, mă ducea cu gândul la un baset.

— Bună, Eliot, a zis.

— Bună, Chaucer.

— Plăcută seară pentru o plimbare.

Pronunţia îi era încărcată de accentul de aristocrat londonez.

— Aşa este.

A rămas în picioare, iar între noi s-a lăsat o clipă de tăcere. N-a făcut nicio mişcare să-mi dea pachetul, ci s-a întors şi a ridicat privirea către catedrală.

— Impresionantă structură. Vouă, americanilor, vă place să faceți clădiri noi care să pară vechi.

— Presupun că așa e.

— Luați bucățele din vechea patrie, le lipiți și puneți clasica ștampilă americană pe ele, nu-i așa?

N-aveam de gând să intru în polemică și nici nu înțelegeam de ce părea să vrea el să polemizeze cu mine. Poate că așa făceau bărbații, dar eu n-aveam timp de rafala de tachinării inteligente. Aveam o treabă de făcut.

A părut rănit de lipsa mea de reacție și a băgat mâna în haină, întinzându-mi un pachețel învelit în ziar.

Am pus pachetul în geanta mea Chanel.

— Hai să repetăm și altă dată.

Și-a înclinat pălăria și a rămas în picioare când am plecat.

Fiorul nu se domolea niciodată – ca momentul când un *roller coaster* ajunge în vârful curbei și se oprește chiar înainte să lase gravitația să-l tragă în jos. Am mers până la colțul dintre Wisconsin și Massachusetts. Însă în loc să urc în autobuzul 20, așa cum ar fi trebuit, am făcut o plimbare de 20 de minute până la casa masivă în stil Tudor de pe strada Albemarle 3812. Dacă nu mă puteam bucura de ce-și dorea inima, mă puteam bucura măcar de acel moment, de acea senzație – și voiam s-o savurez cât mai mult timp.

∴

După ce am strecurat pachetul în fanta pentru scrisori a casei, am coborât mai departe dealul către Connecticut Avenue, unde am prins un autobuz spre Chinatown.

Când am intrat la Joy Luck Noodle, m-a întâmpinat un zid de aer cald și de miros de orez la tigaie. Patronul mi-a arătat o masă din spate, unde Sally își turna o ceașcă de ceai aburind dintr-un mic ceainic metalic, ținut la cald pe o lămpiță cu lumânare. Nu mă observase când am intrat și, când ne-am privit în ochi, am simțit icnetul interior familiar.

Două săptămâni și trei zile de când n-o mai văzusem – din ziua în care îi spusesem că m-am logodit cu Teddy, din noaptea când tăcuserăm dragoste. În noaptea aceea simțisem că m-am schimbat dinspre interior spre exterior – în genul de persoană care e sigură pe ea în tot ce face, cineva care nu-și pune la îndoială fiecare gând, fiecare mișcare. Însă când am văzut-o stând acolo mi-a venit să mă retrag la baie și să-mi calmez

nervii. Când mi-a aruncat zâmbetul acela al ei în momentul în care mi-am scos haina și am atârnat-o de spătarul scaunului, m-am relaxat o clipă.

Era frumoasă ca întotdeauna, mai puțin stratul gros de machiaj cu care încercase să acopere pungile de sub ochi. Purta un turban de brocart verde, însă șuvițele roșii care ieșeau din el păreau slinoase și nespălate. Când a întins mâna după ceașca de ceai, i-am observat mâinile care tremurau.

— Obosită? Flămândă? a întrebat ea, în limbajul nostru codificat.

— Flămândă, am spus. Și-mi trebuie ceva de băut.

Nu discutam niciodată detaliile misiunilor, dar *obosită* însemna că lucrurile nu merseseră bine, *flămândă* însemna că merseseră bine, iar *îmi trebuie ceva de băut* însemna exact asta.

I-a făcut semn chelnerului să aducă două Mai Tai-uri.

— Mi-am permis să comand puiul cu caju și orez cu ananas.

— Perfect.

Mi-am scos mănușile și le-am pus pe masă. Privirea lui Sally a alunecat o clipă spre mâna mea stângă, înainte să se mute. A lăsat tăcerea să stăruie – un truc vechi despre care probabil că uitase că mi-a povestit, ceva ce învățase în timpul războiului, ca să-i facă pe oameni să înceapă să vorbească. *Lumea face orice ca să umple o tăcere jenantă,* spusese ea. Am sorbit din Mai Tai și mi-am adus aminte că Sally își începuse invitația la o cină la ceas târziu spunând că trebuie să stăm de vorbă. Nu dădusem atenție atunci, însă acum nu mă mai puteam gândi la altceva.

— Voiai să-mi spui ceva?

Mi-am scos umbreluța albastră de hârtie din pahar și am dus cireașa de pe săbiuță la gură.

— Nimic important.

A sorbit și ea din băutură cu paiul albastru, având grijă să nu-și întindă rujul.

— Voiam doar să aflu cum ți-a fost de Anul Nou.

— Două ture pe pârtia pentru începători și am terminat. Mi-am petrecut cea mai mare parte a serii în cabană, bând cacao fierbinte de una singură.

— Îmi imaginez că Teddy e un schior bun. Genul sportiv de la natură.

Rareori îl pomenea pe Teddy și cu siguranță nu-i făcea

niciodată complimente.

— Presupun că da.

— Ei bine, eu am avut un An Nou încântător ca de obicei, a spus ea după încă o sorbitură lungă. Am fost la o petrecere. Am dansat toată noaptea. Am băut un pic prea mult, știi și tu cum e.

Mă pedepsea.

— Sună minunat.

A venit chelnerul cu puiul și am fost din nou recunoscătoare pentru o ocazie să nu vorbesc. Sally mânuia bețișoarele ca o maestră. Am luat o furculiță și am împuns o bucată de ananas.

După ce chelnerul ne-a luat farfuriile, Sally a tras adânc aer în piept și a spus repezit că nu ne mai puteam vedea, că era recunoscătoare pentru perioada pe care o petrecuserăm împreună și pentru prietenia noastră, dar că ar fi fost mai bine pentru amândouă dacă am fi pornit fiecare pe drumul ei, că ea urma să aibă foarte mult de lucru și oricum n-ar fi avut timp de socializare.

I-am simțit cuvintele ca pe niște lovituri în stomac, iar și iar, și, până să termine, abia mai puteam răsufla. Cel mai tare durea cuvântul „prietenie”.

— Bineînțeles, a încheiat ea, vom păstra o relație profesională la serviciu.

Părea că ar fi vrut să spună mai mult, dar n-a făcut-o.

— Profesională, am repetat.

— Mă bucur că ești de acord.

Indiferența ei era o cruzime. Voiam să-i spun că nu sunt de acord. Nu, voiam să țip la ea. Gândul să nu mai stau cu ea, să fiu nevoită s-o tratez profesional, să fiu nevoită să mă prefac că n-a fost niciodată nimic între noi îmi făcea greață. Voiam să-i spun că mai bine merg desculță pe sârmă ghimpată decât să fac conversație politicoasă cu ea în lift. Și voiam s-o întreb cum poate… cum de îi e așa de ușor să închidă comutatorul.

Dar n-am spus nimic. Și abia după ce m-am ridicat, după ce m-am lovit cu genunchii de tăblia mesei, vărsând Mai Taiul roz pe fața de masă, după ce m-am întors să plec, după ce am auzit-o spunându-i chelnerului că nu mă simțeam bine, după ce am năvălit afară, după ce pasul de plimbare a devenit alergare, abia după toate astea mi-am dat seama că și tăcerea mea fusese un răspuns.

CAPITOLUL 17

DACTILOGRAFELE

Făcuserăm speculații despre Irina încă de când venise în Agenție. Și bănuielile noastre au fost confirmate după ce a fost lansat Sputnik și Gail i-a văzut numele pe un memoriu legat de misiunea *Jivago.* Ea n-a vorbit niciodată despre treaba pe care o făcea după program, iar noi n-am întrebat niciodată. Ca un bun Curier, Irina nu spunea nimic despre secretele pe care le ducea. Totuși n-a trecut multă vreme până să aflăm și restul.

Ce o făcea pe Irina să iasă în evidență în Corpul dactilografelor era tocmai faptul că Irina nu ieșea în evidență în Corpul dactilografelor. În pofida ingredientelor câștigătoare care-i alcătuiau înfățișarea fizică, avea talentul de a trece neobservată. Chiar și la un an de când venise la Agenție, tot mai reușea să ne scape de sub ochi. Ne dădeam cu ruj în baie când ne speria venind din spate și spunând că nuanța aia de roz e o culoare minunată de primăvară. Sau ciocneam un pahar în timpul orei de reduceri de la Martin și dădea noroc cu noi imediat ce credeam că am ciocnit deja cu toată lumea. La prânz, la cantină, se ridica să spună că se întoarce la lucru, când nu-și aducea nimeni aminte să se fi așezat cu noi la masă.

Talentul ei de a trece neobservată nu trecuse neobservat; și, cum tatăl ei murise de mâna Monstrului Roșu, avea toate calitățile unei resurse perfecte. După ceva instruire, a fost înaintat un memoriu pe cale ierarhică, iar Irina a început munca de teren. Și era bună. Primele misiuni au constat în livrarea de mesaje interne în oraș, însă, pe măsură ce și-a demonstrat calitățile, însărcinările ei au devenit tot mai importante. În seara aceea rece de ianuarie fără zăpadă, în grădina Bishop, a fost prima ei misiune pentru *Jivago.*

După ce a plecat de la sediu în seara aceea, a luat autobuzul 15 până la intersecția dintre Massachusetts și Wisconsin, a mers pe jos în jurul școlii St. Albans până la intrarea din spate în curtea catedralei și s-a strecurat în grădină prin poarta laterală de fier.

Irina purta probabil haina ei lungă nouă, din păr de cămilă, cu guler maro, și mănușile roșii de piele pe care i le dăduse Teddy.

A doua zi după ce primise mănușile, Irina ni le-a arătat și nouă.

— Nu-i așa că sunt drăguțe? a întrebat ea, răsfirându-și degetele, în timp ce stăteam la coadă la intrarea în sediu, pentru controlul pălăriilor, hainelor și poșetelor. Un pic cam strâmte, dar o să se lase.

Am fost toate de acord că erau foarte elegante și că Teddy avea gusturi minunate. Toate, cu excepția lui Sally Forrester, care a aruncat o privire și a zis că erau contrafăcute.

Sub mănușile roșii trebuie că se afla noul inel cu diamant al Irinei, pe care i-l dăduse Teddy a doua zi după ce împlinise 25 de ani. Era o piesă art deco de bun-gust, cu un diamant de o dimensiune care ne surprinsese. Știam că Teddy vine dintr-o familie avută, dar habar n-aveam că erau *atât* de bogați. Minunea îi era prea largă pe inelar și încă nu-l dusese la modificat. În timpul programului, îl punea în sertarul biroului, ca să nu-i cadă în timp ce bătea la mașină, și uneori uita chiar să-l pună la loc la plecare. Dacă ar fi fost una dintre noi, l-am fi dus la strâmtat în ziua în care îl primeam. Însă Irina nu era genul care să se grozăvească.

O nuntă în Corpul dactilografelor implica întotdeauna o grămadă de discuții, însă Irina nu părea interesată să stea de vorbă despre a ei.

— O să te întorci la serviciu? a întrebat Gail.

— De ce nu?

— Ce părere ai despre tafta? a întrebat Kathy.

— Presupun că sunt pentru?

Am aflat că mama Irinei planifica ziua cea mare, folosind-o ca să scape de ultimele rămășițe de personalitate rusească din ea și organizând cea mai americană nuntă cu putință.

— Vrea să aibă aranjamente florale cu garoafe roșii, albe și albastre, ne-a zis Irina. Are de gând să le vopsească pe cele albastre cu mâna ei.

Ca să sărbătorim logodna, am pus fiecare câte doi dolari ca să cumpărăm un neglijeu negru de dantelă de la Hecht. L-am împachetat în hârtie argintie și i l-am pus pe birou înainte să ajungă la serviciu. Când s-a așezat, a luat pachetul și s-a uitat prin încăpere, în timp ce noi ne prefăceam că lucrăm. A rupt un colțișor din hârtia de ambalaj și din pachet a alunecat o bretea neagră de mătase. Irina a încercat s-o îndese la loc, dar n-a făcut decât să rupă și mai mult hârtia. A început să plângă. Noi

am încremenit, neștiind ce să facem. Una dintre regulile de aur ale dactilografelor este să nu lași pe nimeni să te vadă plângând. Bineînțeles, toate plângeam, dar în relativa intimitate a toaletei femeilor sau măcar în casa scărilor. La birou? Niciodată.

Ne-am întrebat dacă Irina se gândea la neglijeul negru în timp ce-l aștepta în seara aceea pe Chaucer în grădina Bishop. Începea oare să-și piardă curajul? Sau începuse deja să se gândească mai bine – înainte de neglijeu, înainte să o ceară Teddy de nevastă, înainte să-i spună că o iubește, în timpul plimbărilor lor în jurul Bazinului cu valuri, când cireșii încă mai păstrau ultimele petale de flori roz?

E greu de spus. Nu putem ști totul.

Dar știm că Chaucer a ajuns exact la timp și că Irina a preluat cele două role de film Minox care conțineau *Doctor Jivago.* Și știm că a luat autobuzul 20 spre Tenteytown, unde a livrat coletul la o casă conspirativă de pe strada Albemarle.

∴

Prima etapă a misiunii era încheiată, în parte datorită Irinei. Bărbații s-au bătut pe spate unii pe alții pentru că au găsit o resursă așa de neașteptată. Însă nu un bărbat fusese cel care dezvoltase talentul Irinei; Sally Forrester o făcuse.

Oficial, Sally era secretară cu jumătate de normă, dar nu trebuia să fii geniu ca să-ți dai seama că era mult mai mult de-atât. La scurt timp după ce o prezentase Anderson la sediu, am descoperit că toată lumea care avea acces la informații știa că Sally era o Rândunică și se tot plimbase după perioada ei din OSS. Când nu stătea în spatele biroului secretarei, ceea ce însemna cea mai mare parte a timpului, Sally călătorea prin toată lumea, folosindu-și „darurile” ca să obțină informații. Spre deosebire de Irina, Sally nu putea fi niciodată invizibilă. Toată ființa ei spunea *Uită-te la mine! Uită-te la mine! Eu sunt cea care trebuie privită!* Era tunsă în stil italienesc – bucle roșii scurte care-i încadrau chipul în formă de inimă –, iar silueta ei părea întotdeauna să amenințe integritatea fustelor și a jachetelor de lână strâmte. Și tot timpul era îmbrăcată mai elegant decât era necesar: rochii fucsia trapezoidale de designer, pelerine de satin alb, o haină de blană de iepure despre care se zvonea că ar fi fost un cadou chiar de la Dulles.

Unul dintre bărbați o învățase pe Irina cum să ia un colet de la

un trecător de pe strada K la ora de vârf și să meargă mai departe fără să privească în urmă; cum să lase o carte scobită sub o bancă din parcul Meridian Hill și să plece fără să sară nimeni și să spună *Hei, domnișoară, ți-ai uitat cartea;* cum să strecoare o bucățică de hârtie în buzunarul unui bărbat care stă lângă ea la Longchamps. Dar Sally a fost cea care i-a finalizat instrucția. Nu știm în ce a constat această instrucție, dar am văzut o schimbare la Irina. Avea ceva care devenise mai robust – de parcă devenise o femeie care trebuie luată în seamă. Pe scurt, semăna mai mult cu Sally.

Orice ar fi fost, Irina și-a făcut mentorul mândru de ea și curând nu mai erau doar colege, ci și prietene. Au început să stea la o masă separată la cantină. Au început să meargă la Off the Record în loc de Martin. Lunea, veneau la serviciu citând replici din *Silk Stockings, Mutra nostimă* sau *An Affair to Remember.* Când se întorcea din vreo călătorie, Sally lăsa mici fleacuri pe biroul Irinei: o mască de dormit de la Pan Am, o loțiune cu aromă de lavandă de la Ritz, un penny storcit de la vreuna din mașinile alea de pe promenada din Atlantic City, un glob cu zăpadă din Italia.

Când a împlinit Irina 25 de ani, Sally i-a organizat o petrecere. Nu mai fuseserăm niciodată acasă la Sally – un apartament cu un dormitor, într-un bloc fără lift, deasupra unei brutării din Georgetown –, așa că am profitat de ocazie când ne-a pus pe birouri invitațiile bleumarin. *Sunteți invitată la celebrarea nașterii dragei noastre prietene Irina,* spunea scrisul de mână argintiu.

Când am întrebat dacă putem veni însoțite, Sally ne-a zis că petrecerea asta e doar pentru fete.

— O să fie mai civilizat așa, a spus ea râzând.

Ne-am pus cele mai moderne ținute de cocktail, unele dintre noi răsfățându-ne la Garfinckel pentru această ocazie.

— E petrecerea lui *Sally Forrester.* Nu vii purtând o făcătură după un Dior de anul trecut, a zis Judy. În plus, putem purta rochiile și de Anul Nou.

Am luat taxiuri în loc de tramvaie sau autobuze, ca să ajungem aranjate, cu rimelul și rujul intacte, în pofida ninsorii. Am urcat cele două etaje și, când am ajuns sus, am auzit o melodie de dincolo de ușă.

— Sam Cooke? a întrebat Gail.

Înainte să apucăm să batem, Sally a deschis ușa, arătând uluitor într-o rochie petrecută, din satin auriu, strânsă cu o centură cu ciucuri.

— Păi nu stați acolo!

Am urmat-o pe Sally în apartament, pantofii ei negri cu toc cui clătinându-se pe covorul roz de pluș.

Irina arăta încântător cu fusta ei verde-smarald și boleroul asortat. I-am urat la mulți ani când i-am pus în mâini micile noastre cadouri.

Sally a dispărut în bucătărie, iar Irina ne-a făcut semn să ne așezăm pe canapeaua modulară de piele albă. Ca să alungăm tăcerea, am pus întrebări despre decorațiunile din apartament. Cum Sally era ocupată în bucătărie, a răspuns Irina în locul ei.

— Cum a găsit locul ăsta? a întrebat Norma. Face toți banii.

— A văzut un anunț în *Post.*

— Candelabrele astea! De unde sunt? a întrebat Linda.

— Moștenite. Cred că de la o bunică.

— Ăsta-i un Picasso adevărat? a întrebat Judy.

— Nu-i decât o reproducere de la Galeria Națională.

— Ce ți-a luat Teddy de ziua ta? s-a interesat Gail.

— Mi-a zis să-mi aleg ceva drăguț de la Rizik.

Și-a îndreptat jacheta.

— Am fost azi cu Sally.

Sally a apărut din bucătărie, ducând un bol de punci plin cu un lichid roz spumos asortat cu covorul.

— Și n-arată superb?

Am încuviințat. După două pahare de punci, ne-am mutat la masa lungă deja pregătită, cu cartonașe cu numele scrise de mână, cu cale albe și șervete de pânză împăturite ca niște evantaie.

— Ce prezentare! a șoptit Norma.

După cină, prăjitură de ciocolată, cadouri și încă vreo câteva pahare de punci, am plecat de la Sally convinse că petrecerea fusese un pic cam mult pentru o zi de naștere, dar fiind de acord că știe cu adevărat să organizeze un zaiafet.

Poate că unii spun altceva acum, dar noi n-am observat nimic în neregulă la Sally. Sigur, atenția deosebită pe care i-o acorda sexul opus provoca din când în când câte o remarcă răutăcioasă, dar o respectam toate. Nu spunea niciodată „Scuze” sau „Te rog” sau „Ziceam și eu”. Vorbea așa cum

vorbesc bărbații, iar ei o ascultau. Nu numai asta, dar pe unii îi și speria de moarte. Poate că puterea ei aparentă venea din fusta strâmtă, dar puterea ei reală era că nu accepta niciodată rolurile pe care i le distribuiau bărbații. Poate că voiau să arate bine și să tacă din gură, dar ea avea alte planuri.

Mai târziu, când numele lui Sally a fost eliminat din toate memoriile, din toate registrele de convorbiri și din toate rapoartele, am încercat să ne aducem aminte dacă a existat vreun indiciu despre cine era ea în realitate. Dar abia mult mai târziu am pus totul cap la cap.

CAPITOLUL 18

~~Candidata~~
CARIERA

A trecut o săptămână. Apoi o lună. Apoi două. Planificarea nunții mergea mai departe. Teddy și cu mine urma să ne căsătorim în octombrie, la St. Stephen, după care avea să aibă loc o mică recepție la clubul Chevy Chase. Acoperirea mea avea să devină viața mea.

Părinții lui Teddy plăteau toată povestea, dar mama insistase să se ocupe de flori, de tort și de rochia mea. Chiar dinainte de logodnă cumpărase materialul pentru rochie – dantelă și satin de culoarea fildeșului.

A doua zi după ce Teddy mă ceruse de nevastă, îmi luase măsurile în timp ce eram la sobă și pregăteam micul dejun. Până în februarie, rochia – despre care zicea că va fi cea mai măreață operă a ei – era deja aproape gata. Însă în martie s-a oprit, plângându-se că trebuie s-o ia de la capăt dacă nu pun la loc pe mine cele aproape șapte kilograme pe care le dădusem jos din ianuarie. I-am spus că e nebună, că n-am slăbit șapte kilograme, cel mult două – și asta doar din cauza gastroenteritei virale, care era scuza pe care i-o dădusem când nu reușisem să mă dau jos din pat o săptămână după cina cu Sally.

Nu-i puteam ascunde nimic. În ciuda straturilor de pulovere și dresuri groase de lână, mama își dădea seama cum mi se împuțina trupul. Fustele trebuiau prinse cu ace de siguranță ca

să nu-mi alunece de pe șolduri și purtam pulovere pe gât groase ca să-mi ascund claviculele ieșite.

Mama reacționa adăugând untură în toate cele: ciorba de varză, borș, pelemeni, în vita Stroganoff, în blinii și în omlete. Am prins-o chiar scurgând grăsimea dintr-o tigaie în fulgii de ovăz integrali pe care-i mâncam la micul dejun. Insista să-mi mai iau o porție la fiecare masă și mi se uita în farfurie așa cum făcea când eram mică.

În weekenduri, făcea mai multe prăjituri, spunând că testează ca să se hotărască pe care s-o pregătească pentru nuntă – miere, vișine în alcool, torturi în straturi colorate, lapte de pasăre, chiar și un tort Vatslavski cu două blaturi. Mă obliga să iau mai multe felii din fiecare, punând de multe ori și înghețată de vanilie deasupra.

Mama nu era singura care observase cum mă subțiam. Teddy mă întrebase de așa de multe ori dacă mă simțeam bine, încât i-am zis că, dacă nu înceta, n-avea să fie deloc bine. A zis că n-avea să mai întrebe, dar că spera că nu încercam vreo dietă nebunească la modă. A spus că eram perfectă așa cum eram, iar sinceritatea lui m-a înfuriat în mod inexplicabil.

Au observat și dactilografele. Judy m-a întrebat care-i secretul și a zis că am talia la fel de îngustă ca Vera-Ellen în *Crăciun alb.* Celelalte se purtau ca mama și îmi lăsau pe birou gogoși de la Ralph.

Nu era vorba că nu voiam să mănânc; n-aveam chef, nici de mâncare, nici de altceva. Îmi era greu să stau să mă uit la un film până la sfârșit. Era chinuitor să stau printre oameni. Începusem să merg pe jos la serviciu în loc să iau autobuzul, doar ca să fiu singură. La petreceri, nici măcar nu încercam să fac conversație de complezență. Până și la adunările de duminică ale Companiei, unde înainte îmi plăceau controversele intelectuale și sentimentul că obțin informații privilegiate, preferam să stau cu soțiile în loc să stau cu Teddy, dar nici acolo n-aveam multe de spus în afară de faptul că-mi plăcea crema de brânză cu legume.

Teddy încerca să mă scoată din starea în care căzusem. Tot încerca și aproape că-l iubeam pentru efortul pe care-l făcea. Încercam să-l iubesc, zău că încercam. El mă iubea mai mult decât mă iubise oricine. Și atunci, de ce nu era suficient?

În perioada aceea, am văzut-o pe Sally de două ori. Se

ascundea de dragul meu? Se gândise la mine măcar un minut? Prima dată, plecam de la birou și ea stătea în hol când s-au deschis ușile liftului. Am coborât și aproape că ne-am ciocnit. Am luat-o spre dreapta, apoi spre stânga. Ea a făcut exact la fel, apoi s-a îndreptat stângaci. M-a salutat și a zâmbit, dar am văzut-o cum mă măsoară din cap până în picioare și, după expresia ei, mi-am dat seama că probabil arătam îngrozitor.

A doua oară nu m-a văzut și ea. O zărisem stând în separeul de lângă vitrină de la Ralph, vizavi de Henry Rennet – în separeul din față, la fereastră, ca să vadă lumea, într-o marți la prânz. Și lumea a văzut. Când m-am întors la serviciu, numai despre asta vorbea tot Corpul dactilografelor.

— Crezi că ies împreună? a întrebat Kathy.

— Lonnie zice că ea crede că ies de la Revelion. I-a văzut împreună la o petrecere. Ar trebui s-o avertizeze cineva că e un măgar.

— Mă ofer eu, a spus Norma.

— Așa e, Irina? a întrebat Linda.

— Nu știu.

— Păi, Florence de la Arhivă zice că i-a văzut șușotind în casa scărilor, a adăugat Gail.

— Când?

— Nu știu. Acum câteva săptămâni?

Deci asta era. Îi plăcuse Henry de la bun început. Eu nu eram decât cel mult o toană trecătoare. Gândul mă dezgusta. Puteam suporta să nu fiu cu ea, dar știam că n-aș rezista să-i văd împreună.

Fără să știe Teddy sau mama sau oricine altcineva, în ziua aceea am discutat cu Anderson despre posibilitatea unui post în străinătate.

— Dar nu te măriți?

S-a uitat la inelarul meu.

— Era o întrebare ipotetică.

— Ipotetic vorbind, nu-i treaba mea. Dar sunt sigur că ți-am găsi un loc.

— Rămâne între noi?

A mimat că-și coase buzele. În seara aceea, când soarele scălda strada E într-o strălucire portocalie de după-amiază târzie, m-am gândit că poate la anul, pe vremea asta, o să mă plimb pe străzile din Buenos Aires, sau Amsterdam, sau Cairo.

Mă desfătam cu ideea să mă lepăd de cine eram, să mă lepăd de tot și să devin o persoană nouă. Era o senzație minunată și, pentru prima dată după mult timp, am zâmbit.

Când am ajuns acasă, nu m-a mai întâmpinat de la ușă mirosul de untură. Mama stătea la mașina de cusut fără să coasă. Avea în față o cană plină cu ceai, apa fiind înnegrită pentru că nu scosese pliculețul.

— Ce s-a întâmplat, mamă?

— Nu pot să înfășor ața pe mosor.

— Asta-i tot?

— Încerc de câteva ore.

— Iar s-a stricat?

— Nu. Ochii mei s-au stricat.

— Ce vrei să spui?

— Nu mai văd cu stângul.

M-am dus lângă ea. Privind-o în ochi, n-am văzut nimic în neregulă.

— Cum? Când s-a întâmplat?

— Așa m-am trezit.

— De ce n-ai zis nimic?

— Am crezut că pot să rezolv eu.

— Cu ce?

— Usturoi.

— Mergem la doctor mâine dimineață, la prima oră.

Am luat-o de mână și am simțit cum tremură.

— Sunt convinsă că nu-i nimic, am zis, încercând să și cred ce spun.

A doua zi, am dus-o pe mama la un oftalmolog, despre care s-a plâns că nu e rus și, deci, o să aibă prejudecăți.

— Ce fel de prejudecăți? am întrebat-o. Doctorul Murphy e irlandez.

— O să vezi!

A strigat-o asistenta și m-am ridicat să merg cu ea ca de obicei, în caz că avea nevoie de traducere. Dar mi-a zis că nu, voia să se ducă singură. Am fost de acord, m-am așezat la loc și am răsfoit timp de o oră câteva numere din *Time.*

Mama a ieșit, frecându-și brațul de unde-i luase doctorul sânge. Când am întrebat ce i-a zis, a spus că doctorul nu știe nimic.

— Ți-am zis eu. Are ceva cu rușii.

— N-a zis nimic?

— Mi-au luat sânge și m-au pus să fac o radiografie. A zis că o să sune când află ceva.

— Ce să afle?

— Nu știu.

După două zile, n-a fost nicio agitație, nicio vizită în grabă la spital, nicio cădere, nicio ambulanță, nicio urgență; doar un telefon de la doctorul Murphy, care i-a spus mamei ce bănuise încă de când îi băgase lanterna lui micuță în ochi. Era *un corp,* cum a zis el, și când m-am dus la telefon să cer detalii a spus că mama trebuie să meargă cât mai repede să mai facă niște analize și să discute „căile de tratament”.

— Căi? a întrebat mama când am închis telefonul. Ce căi?

— Tratamente, mamă.

— N-am nevoie de tratamente. Trebuie să mă apuc iar de lucru.

Și-a petrecut restul zilei de parcă nu s-ar fi schimbat nimic. Când i-am zis că trebuie să facem programarea, a spus că o să fie bine și că să nu-mi fac griji, dar eu numai de asta eram în stare.

În următoarele câteva săptămâni, a intrat în acțiune Teddy, ocupându-se de misiunea de a o face bine pe mama așa cum aborda un proiect la serviciu: metodic, stăruitor și calm. I-a obținut mamei programări la cei mai buni specialiști din Washington, apoi Baltimore, apoi New York.

Însă după ce a trecut din doctor în doctor, din specialist în specialist, inclusiv un naturist chinez care s-a uitat la limba ei și i-a pus același diagnostic ca și ceilalți, mama mi-a spus că vrea să oprească toate tratamentele.

— Ce-o fi, o fi, a zis ea într-o seară, în timp ce o serveam cu niște paste cu ton pe care ni le adusese una dintre vecine.

I-am pus trei porții, deși știam că abia dacă avea poftă de mâncare pentru câteva înghițituri.

— Ce vrei să spui, cu *ce-o fi, o fi*?

— Spun ce spun. Am terminat.

— Ai terminat?

— Am terminat.

Am pus vasul Pyrex jos așa de violent, încât s-a crăpat sticla.

Mama a dat să mă prindă de mână, dar am refuzat și am ieșit în trombă.

Când m-am întors acasă în cursul serii, Teddy plecase și mama stătea la masa din bucătărie. M-am dus în dormitor fără să spun o vorbă. Eram furioasă pe ea, pe lume, pe toate.

Privind în urmă, mi-aș dori mai mult decât orice s-o fi luat de mână în seara aia în bucătărie și să-i spun că-mi pare rău. Credeam că o să mai am timp. Timp să ne împăcăm, timp să-i spun că o susțin indiferent ce hotărăște, timp să-i spun cât de mult o iubesc, timp s-o îmbrățișez așa cum nu mai făcusem din copilărie. Dar nu mai era. Niciodată nu e destul timp.

**

Biserica Sfântul Ioan Botezătorul era plină de prieteni și cunoștințe de-ale mamei pe care nici nu știam că le are. Unul după altul și-au prezentat condoleanțele și mi-au spus despre mama lucruri pe care mi-aș fi dorit să le fi știut când încă mai trăia.

Ne dezvăluim în fragmentele pe care vrem să le cunoască alții, chiar și cei mai apropiați. Toți avem secretele noastre. Al mamei fusese că era de o generozitate extremă. Am descoperit că îmbrăcase gratis aproape tot cartierul: modificase un costum la mâna a doua pentru un veteran rămas șomer, care avea un interviu pentru un post de casier la Peoples Drug, reparase rochia de mireasă a unei femei care nu-și permisese să cumpere de la Armata Salvării decât o rochie cu o bretea ruptă și o pată de vin pe corset, peticise salopeta unui muncitor la o linie de îmbuteliere și reparase multe șosete pentru un văduv în vârstă care nu voia decât să aibă puțină tovărășie.

Și rochia aia galbenă de absolvire pe care o ajutasem să pună mărgelele anul trecut? Fusese un cadou, nu o comandă. Fiica adolescentă a doamnei Halpern a purtat-o la înmormântare, iar când am văzut-o învârtindu-se ca s-o etaleze am simțit cum mă ia amețeala de apreciere pentru omul care fusese mama mea. Mama era îmbrăcată într-o rochie neagră cu un model de flori complicat făcut din mărgele care-i coborau pe mânecile străvezii. Rochia fusese un alt secret. Nu știu de când lucra la ea. Dar știam că o făcuse ca s-o poarte la propria înmormântare, pentru că am văzut-o prima dată în dimineața în care nu s-a trezit – rochia era călcată și așezată pe balansoarul din dormitor, ca s-o găsesc eu.

În biserică, preotul ortodox a dat ocol sicriului mamei, legănând tămâia, în timp ce fumul parfumat ieșea din cădelnița

lui aurie și i se împrăștia deasupra capului.

M-am întors o clipă și atunci am văzut-o: venise Sally. Stătea mai în spate, purtând un văl negru scurt care-i acoperea fața. M-am întors către preot, care încă mai legăna tămâia – cu gândurile la Sally, nu la mama. Îmi doream să vină pe culoar și să stea lângă mine, să-i ia locul lui Teddy și apoi să-mi ia mâna. Dar ea a rămas în spate și Teddy a rămas lângă mine.

Slujba s-a terminat și am ieșit din biserică în urma sicriului mamei. Când am trecut pe lângă Sally, mi-a atins brațul. Avea vălul strâmb și lacrimi în ochi. Am mers mai departe. Procesiunea s-a îndreptat spre cimitirul Oak Hill, unde Teddy aranjase ca mama să fie înmormântată pe o parcelă frumoasă, cu vedere spre parcul Rock Creek. Stând lângă mormântul mamei, m-am uitat după Sally în mulțime, dar nu era acolo. După aceea, Teddy a încercat în zadar să mă consoleze. Au trecut zile, apoi săptămâni. Într-o noapte, când nu puteam dormi, m-am hotărât s-o sun pe Sally. Îmi tremurau mâinile când am format numărul, dar a tot sunat în gol.

EST

Mai 1958

CAPITOLUL 19

~~Muza~~
~~Emisarul~~
MAMA

M-am trezit dintr-un somn fără vise, cu Mitea aplecat peste pat.

— E cineva afară, mi-a șoptit.

— E Boria? Iar și-a pierdut cheia?

— Nu.

M-am ridicat pe marginea patului și mi-am mișcat degetele până am dat de papuci.

— Du-te înapoi în camera ta.

Mitea nu s-a mișcat cât am bâjbâit eu după halat.

— Mitea, am zis să te duci înapoi la culcare. Și n-o trezi pe soră-ta.

— Ea a auzit prima.

Înainte să apuc să întreb despre ce era vorba, s-a auzit un trosnet.

— E doar o creangă, am spus, cu glasul cât de scăzut și de ferm am fost în stare. Plopul ăla e mort de astă-iarnă. I-am zis lui Boria că trebuie să-l tăiem…

Un alt zgomot venit de-afară m-a amuțit. Era mai scăzut, înăbușit. Nu era o creangă căzută.

Sunetul ușii din față care se deschidea ne-a făcut pe amândoi să o luăm la fugă spre intrare. Ira era deja acolo, desculță, cu cămașa de noapte albă luminată de lună. Când am văzut-o, am tresărit. Era un înger fantomatic – o femeie de-acum.

— Ira, am spus blând. Închide ușa.

Fără să mă ia în seamă, a ieșit pe ușă.

— Ieși de-acolo! a strigat ea.

Mitea a trecut pe lângă mine ca să se ducă lângă soră-sa. L-am prins de cămașa de noapte, dar s-a scuturat.

— Arată-te! a țipat el, cu glas tremurat.

O mișcare în spatele stivei de lemne dintr-o parte a casei i-a făcut pe ambii mei copii să se împiedice unul de altul ca să intre în casă. Am închis ușa în urma lor și am încercat clanța ca să mă asigur că e încuiată.

— Ei sunt, a zis Ira. Știu.

În timp ce-și strângea brațele în jurul ei lângă perete, nu mai arăta ca o apariție frumoasă; arăta iar ca fetița mea.

— Cine? am întrebat.

— Ieri m-a urmărit un bărbat de la gară.

— Ești sigură? Cum arăta?

— Ca toți ceilalți. Ca bărbații care te-au luat pe tine.

— I-am văzut și eu, a zise Mitea. S-au uitat la mine de după gardul școlii. Doi, uneori trei. Dar nu mă sperie.

— Nu fi prostuț, am spus, dar nici eu nu credeam ce spun.

Mitea era înclinat spre exagerări și propria lui *imaginație foarte sănătoasă,* cum zicea Boria, dădea naștere unor povești. Găsise un fragment de Sputnik în pădure. Salvase o fetiță de la el din clasă de un lup care se rătăcise pe terenul de joacă. Mâncase o plantă magică, iar aceasta îi dăduse puterea să sară mai sus de liniile de troleibuz.

Însă de povestea asta nu mă îndoiam.

Jivago fusese publicat în Italia cu șase luni în urmă și, cu fiecare țară unde se publica romanul, Franța, Suedia, Norvegia, Spania, Germania de Vest, simțeam tot mai multe priviri care ne urmăreau. Cu fiecare publicare în străinătate, apăreau întrebări despre motivele pentru care nu fusese publicată cartea acasă. Deocamdată, statul nu spusese nimic public despre roman. Avea mâna fermă, dar se simțea un tremur tot mai puternic. Știam că era doar o chestiune de timp până să intre în acțiune.

Nu vorbisem niciodată cu copiii despre bărbații care stăteau în mașinile lor negre în capul aleii sau despre bărbații care mă urmăreau de câte ori mă duceam la Moscova. În schimb, nu făceam decât să aștept ce părea predestinat, așteptam să vină după mine.

Făcusem tot ce putusem să nu-i alarmez pe copii. Trăsesem draperiile, plângându-mă de dureri de cap. Încuiam ușile,

spunând că niște adolescenți spărseseră casa vecinilor. Am fost la un adăpost să caut un ciobănesc caucazian, spunându-i bărbatului de-acolo că fiului meu i-ar prinde bine să învețe să fie ceva mai responsabil dacă are grijă de un câine.

Însă copiii mei nu se lăsaseră niciodată duși de nas; erau prea mari pentru asta. Știau să caute adevărul nu în zâmbetul meu prefăcut sau în cuvintele care-mi ieșeau pe gură, ci în mâinile care-mi tremurau și în pungile de sub ochi.

Vorbisem totuși cu Boria despre spaimele mele tot mai mari, însă el era distras de năvala de scrisori de la cei care-l felicitau, tăieturile din ziare aduse ilegal în țară, cu recenzii elogioase din străinătate, și solicitările de interviuri. Era căutat – și acum trebuia să-l împart nu numai cu soția lui, ci și cu întreaga lume. Ultima dată când discutaserăm despre asta, mergeam pe cărarea de pe marginea lacului Izmalkovo. Boria era preocupat să găsească omul potrivit să traducă *Jivago* în engleză. Când l-am întrebat despre câinele de pază, el mi-a răspuns întrebându-mă dacă eu cred că ediția în engleză ar fi trebuit să includă și poeziile de la sfârșitul romanului.

— Se zice că rima distrage atenția de la înțeles, a zis el.

Totul se referea la carte și nimic nu conta mai mult – nici faima pe care i-o aduseseră edițiile internaționale, nici amenințarea iminentă din partea statului, nici familia lui, nici a mea. Ba chiar punea cartea mai presus decât propria lui viață. Cartea era pe primul loc și așa avea să fie mereu, iar eu mă simțeam o proastă că nu-mi dădusem seama mai devreme.

∴

În timp ce Ira își înăbușea lacrimile și Mitea se prefăcea puternic, pe mine m-a frapat enormitatea ideii că eram cu totul pe cont propriu. M-am adunat și m-am uitat pe fereastră, dar n-am văzut decât legănarea blândă a plopilor, umbrele lor întunecate jucând pe aleea cu pietriș.

Apoi mișcare. Copiii au sărit înapoi, dar eu am rămas nemișcată. Am dat deoparte draperiile.

— Mama! a strigat Mitea.

— Veniți încoace, am zis. Uitați-vă.

Copiii au privit peste umărul meu. Afară, două vulpi roșii stăteau pe un buștean pe care-l dărâmaseră din stivă. Ochii lor aurii mi-au întâlnit privirea înainte să fugă înapoi în pădure.

Am râs până ne-au dat lacrimile, până a început să ne doară

burta. Am râs până n-a mai părut deloc amuzant.

— Ești sigură că nu mai e nimic altceva acolo? a întrebat Mitea.

— Da.

Am tras draperiile. I-am sărutat pe obraji, așa cum făceam când erau foarte mici.

— Și acum, înapoi la culcare.

∴

Copiii și-au închis ușa la dormitor, dar știam că eu n-o să fiu în stare să dorm. În bucătăria întunecată, am pus ceainicul pe foc. Nevrând să-i trezesc pe copii, am aprins o lumânare și am luat un ziar.

În articol nu era nicio poză, dar nu mi-a fost greu să-mi imaginez înghesuiala de blană albă și cafenie, încâlceala de copite, coarnele rupte cu puful ars. 200 DE RENI UCIȘI DE FULGER PE PLATOUL PUTORANA. Am adus pagina mai aproape de lumânare, ca să văd dacă am citit corect numărul. Îl citisem bine. 200, morți într-o clipă. Cerul se despică și…

Șuieratul ceainicului s-a transformat în urlet și l-am luat de pe sobă. M-am întors la articolul din ziar. Renii se strânseseră unii într-alții ca să se apere, de unde numărul mare al victimelor. Un cioban din Norilsk a dat primul peste ei. A zis că arătau de parcă ar fi fost scuturați ca niște zaruri de table și împrăștiați pe vârful înzăpezit al muntelui. Contează pe un cioban că e și poet.

Câți ani o să treacă până li se descompun cadavrele, până li se albesc oasele? Oare sătenii o să le strângă coarnele și o să le expună ca pe niște trofee nemeritate pe pereți? De ce nu s-au desprins din turmă ca să se ducă spre zonele mai joase? Sau poate că nu făcuseră decât ce făceau de mii de ani. Nu există niciun avertisment când urmează să se despice cerul.

Dacă în fața ușii noastre ar fi fost niște oameni, ne-am fi baricadat în casă? Sau aș fi deschis ușa și m-aș fi predat? Aș fi strigat numele lui Boria, știind că nu mă poate auzi?

— Avem ceva de mâncare? a întrebat Mitea din spatele meu.

— Te-am trezit?

— Oricum nu pot să dorm.

S-a dus la dulap. În ultimul an, Mitea părea să mănânce tot timpul. Crescuse cu aproape cinci centimetri în șase luni; scăunelul pe care-l folosea cândva ca să ajungă la raftul de sus

era acum suport pentru ghivece. A scos o pungă de *sușki*[39] vechi, iar eu i-am turnat o cană de ceai. Și-a înmuiat covrigelul și l-a mâncat din două înghițituri.

— Chiar ai văzut niște oameni în fața școlii? l-am întrebat încet.

— Cred că ar trebui să ne luăm un pistol, a răspuns el.

— Un pistol nu ne-ar folosi la nimic.

— Atunci două pistoale, a spus Ira, intrând în bucătărie și așezându-se la masă.

A luat o gură din cana de ceai a lui Mitea.

— Două pistoale. 10 pistoale. N-o să ne fie de ajutor.

— O să învăț să-l folosesc, a spus Mitea.

A mimat cu mâna un pistol și l-a îndreptat spre soră-sa.

Mi-am pus mâna peste a lui și i-am îndoit degetele.

— Nu.

— Și de ce nu? Cine o să ne apere? Trebuie să fac ceva. Eu sunt bărbatul în familie.

Ira a râs, dar mie mi s-a strâns inima. Băiatul meu.

— Ești încântat de tabără, Mitea? am întrebat, încercând cu disperare să schimb subiectul.

Urma să înceapă săptămâna viitoare sesiunea de vară la Tinerii pionieri. În ultimele patru veri, Mitea se bucurase de timpul petrecut în pădure. În vara în care mă întorsesem de la Potma, nu voise să se ducă, temându-se că, dacă pleacă de lângă mine, o să fiu din nou luată. Plânsese când îl îmbrăcasem cu cămașa albă și cravata roșie și-l urcasem în autocar. În timp ce stăteam cu restul părinților și priveam cum se îndepărtează autocarul, nici măcar nu-mi făcuse semn de rămas-bun. Însă când se întorsese acasă era plin de povești despre noii lui prieteni, despre cum jucaseră gâște și lebede, cum ridicaseră steagul roșu, exercițiile de dimineață și de după-amiază și marșuri – îi plăceau până și marșurile. Săptămâni în șir intona cântecele de pionieri și spunea pe dinafară cifrele pe care le învățase despre cotele de porumb.

Mitea și-a ridicat capul.

— Cred că da.

— Nu vrei să te duci anul ăsta?

— M-am săturat de toate cântecele alea, a zis el. Și aș vrea să mă fi înscris la tabăra pentru tinerii tehnicieni. Aș prefera să

[39] Covrigei uscați.

construiesc decât să mărșăluiesc.

— N-am știut că voiai…

— Costă mai mult, m-a întrerupt el.

— Sunt convinsă că ne-am fi descurcat cumva.

Mitea s-a întins după încă un *suṣka.*

— I-ai fi cerut lui?

— M-aș fi gândit eu la ceva.

— De ce nu se căsătorește cu tine?

— Mitea!

Ira l-a plesnit peste braț.

— Ai întrebat și tu același lucru. Doar că nu pe mama. Lumea spune multe la școală, să știi.

— Ce spune? am întrebat.

Mitea n-a răspuns.

— Am fost căsătorită de două ori până acum și nu vreau să mă mai căsătoresc, am spus, știind că își dădeau seama, pentru că acum își dădeau seama de orice.

— Dar îl iubești, a spus Ira. Nu-i așa?

— Uneori, dragostea nu-i de-ajuns, am răspuns.

— Ce altceva mai trebuie? a întrebat Ira.

— Nu știu.

Mitea și Ira s-au uitat unul la altul, iar acordul lor tăcut mi-a sfâșiat inima.

∴

Când în casă s-a lăsat tăcerea, m-am uitat la copii, amândoi adormiți. Mi-am pus mantaua de ploaie și am ieșit. Nu puteam să mă duc la el; dormea. M-am plimbat de-a lungul gardului verde de lângă drumul principal, în timp ce mergeam, m-am gândit la Mitea pe când era băiețel, refuzând să-mi dea drumul la mână înainte să se urce în autocarul care pleca spre tabără. M-am gândit la el acum, spunând că ne trebuie un pistol, că e bărbatul casei. M-am gândit la Ira, cum crescuse din ziua când mă luaseră bărbații ăia. M-am gândit la copiii mei, care știau, de la o vârstă atât de fragedă, că dragostea nu e întotdeauna de-ajuns. În depărtare s-au ivit farurile unui camion. M-am întrebat ce s-ar întâmpla dacă s-ar abate de pe drum, dacă nu m-aș feri din calea lui. Cerul se despică și…

OCCIDENT

August-septembrie 1958

CAPITOLUL 20

DACTILOGRAFELE

Agenția se mișca repede. După seara reușită a Irinei în Bishop Garden, cu manuscrisul rusesc în mâinile noastre, n-aveam vreme de pierdut. Până când a trecut dezghețul, până când au înflorit cireșii și au căzut florile, iar peste Washington s-a lăsat cupola de umezeală, șpalturile rusești pentru *Doctor Jivago* au fost pregătite la New York, tipărite în Olanda și trimise într-o casă conspirativă din Haga, în spatele unei camionete placate cu lemn. Fuseseră tipărite 365 de exemplare ale romanului, legate în coperți de pânză albastră – chiar pe ultima sută de metri a Târgului Mondial, unde aveam să le distribuim cartea interzisă vizitatorilor sovietici.

Dar toate astea s-au întâmplat după câteva poticneli.

Planul inițial al Agenției fusese să ia legătura cu un anume domn Felix Morrow, un editor din New York care avea legături strânse cu Agenția, ca să pună la punct o paginare și o ilustrație care să nu lase niciun indiciu al implicării americane. Apoi manuscrisul urma să fie trimis pentru a fi tipărit unui editor din Europa care nu fusese încă stabilit, o altă măsură de precauție care să șteargă orice amprentă a Companiei. Ba chiar a existat un memoriu care preciza că nu trebuie folosite hârtie sau cerneală americană.

Teddy Helms și Henry Rennet luaseră un avion American Airlines până la New York, apoi un tren până la Great Neck, ca să-i înmâneze personal manuscrisul domnului Morrow, împreună cu o sticlă de whisky bun și o cutie cu marca preferată de bomboane a domnului Morrow, ca să încheie afacerea.

Însă Felix Morrow s-a dovedit a fi o verigă slabă. Un fost

comunist devenit troțkist, însă acum cât de american se putea, după cum spunea el, intelectualului din New York îi plăcea să vorbească – și de vorbit, a vorbit. Chiar înainte să se usuce cerneala pe contract, spunea oricui ce carte măreață are el.

Ba Norma a auzit chiar, prin fostele ei contacte literare din New York, că Morrow luase legătura cu câțiva universitari ruși ca să facă recenzia manuscrisului și în scurt timp toată lumea vorbea despre o ediție rusească aflată în lucru pe teritoriul Americii. L-a alertat imediat pe Anderson, care i-a spus că o să se ocupe.

— Nicio bătaie pe umăr, ne-a zis ea. Nici măcar un mulțumesc.

Mai rău, Morrow luase legătura și cu un prieten de la editura Universității din Michigan, ca să tatoneze posibilitatea publicării romanului în Statele Unite, în pofida drepturilor internaționale exclusive deținute de editorul italian Giangiacomo Feltrinelli și cu posibilitatea de a-și asigura niște bănuți frumoși.

— Pot să public oriunde am chef, îi spusese Morrow lui Teddy când fusese luat la întrebări.

Teddy și Henry au fost din nou trimiși la Great Neck, ca să-l reducă la tăcere pe Morrow cu o sticlă de whisky și mai bun și o cutie și mai mare de bomboane și să-i anuleze înțelegerea cu Michigan. Morrow a protestat, dar în cele din urmă a fost de acord să fie exclus din operațiune, nu datorită whisky-ului și a bomboanelor, ci a promisiunii că va primi o compensație și mai mare decât ce căpătase inițial.

După ce s-a încheiat problema cu Morrow, Teddy și Henry s-au dus la Ann Arbor ca să împiedice Michigan să meargă mai departe. Au stăruit pe lângă președintele universității să pună capăt planurilor de publicare. I-au spus că prima ediție în limba rusă trebuie să pară că vine din Europa, ca să aibă impactul maxim asupra cititorului sovietic și să nu fie considerată propagandă americană. Au subliniat și că autorul, Boris Pasternak, ar putea fi pus în pericol dacă apărea vreo legătură cu faptul că americanii erau cei care distribuiau cartea. După un oarece du-te-vino, Michigan a fost de acord să amâne publicarea până apărea în Europa ediția Agenției.

Agenția a colaborat apoi cu spionajul olandez ca să finalizeze sarcina. Șpalturile pregătite de Morrow au fost trimise la Haga și a fost încheiat un acord cu Mouton Publishers, care avea deja

contract ca să scoată romanul pentru Feltrinelli în olandeză și care avea acum să publice și o serie limitată în rusă pentru Agenție.

După toate acestea, *Doctor Jivago* era în sfârșit pe drum spre Bruxelles și Expoziția Mondială; dacă mergeau toate conform planului, urma să ajungă în mâinile cetățenilor sovietici de Halloween.

Ca să sărbătorească, Teddy și Henry au ajuns înapoi la Washington chiar la timp ca să prindă al doilea spectacol al lui Shirley Horn de la Jungle Inn. S-au așezat în separeul de vinil roșu aflat cel mai departe de scenă.

În timp ce o priveau pe Shirley, Teddy a băut whisky cu gheață, iar Henry a sorbit un martini cu gin și măsline. Erau atât de fascinați, că nu le-au observat pe Kathy și Norma în separeul de lângă ei. Sau poate că le-au observat, dar nu le-au recunoscut fără mașinile de scris și carnețelele lor de stenografie.

— E bună, nu? a strigat Henry peste larma din club. Ce ți-am zis eu? E pe bune.

— Foarte, a răspuns Teddy, făcând semn cu mâna ca să-i atragă atenția chelneriței.

— E pe bune. Absolut. Nu te bucuri că ai ieșit în seara asta?

— Ce-i cu chelnerița aia? a întrebat Teddy.

Și-a lărgit cravata.

— Ar fi trebuit să ne ducem acasă să ne schimbăm. Arătăm ca niște polițai.

— Vorbește în numele tău, a răspuns Henry, scuturând ceva invizibil de pe sacoul lui bleumarin. Și știi foarte bine că dacă ne-am fi dus acasă n-ai mai fi ieșit. Ce-i cu tine în ultima vreme, băiete?

În loc să răspundă, Teddy s-a ridicat să-și mai ia o băutură, întorcându-se cu două pahare de martini, al lui cu o măslină în plus.

— Un toast? a întrebat Henry.

— Pentru ce?

— Pentru carte, bineînțeles. Fie ca arma noastră literară de distrugere în masă să facă un zgomot monstruos.

Teddy și-a ridicat pe jumătate paharul.

— *Za zdorovîie*[40].

[40] *Sănătate* (în rusă în orig.).

Kathy și Norma, tot neobservate, au ridicat și ele paharele, toastând pentru victorie.

Cei doi bărbați au privit în timp ce Shirley și-a plecat capul în ritmul melodiei, a privit spre tavan, apoi s-a uitat la un bărbat care purta o pălărie de fetru cu o pană de păun și care stătea în față, la o măsuță rotundă.

— Care-i treaba? a întrebat Henry, făcând un semn din cap spre bărbat.

— N-am chef.

— Ei, haide! De dragul vremurilor de demult.

— Soțul, a răspuns Teddy. Stă și îi urmărește toate spectacolele. Sau poate... un iubit?

— Nu, a spus Henry. Fostul soț. Nu-l lasă să se apropie mai mult de-atât.

— Asta-i bună, chiar bună.

— Vreo șansă de reconciliere?

— Nu.

Cei doi prieteni au rămas tăcuți câteva minute.

— Ești sigur că ești bine, Ted?

Teddy și-a terminat băutura din două duști.

— Ce face Irina?

— E bine.

— E normal să i se facă frică. La naiba, mie mi-e frică și acum, și nici măcar nu ies cu cineva.

— Nu-i asta. E doar... devine foarte tăcută.

— Toți avem momente când suntem tăcuți.

— Neah, asta-i altceva. Și când o întreb de ce-i așa de tăcută, se enervează.

Teddy a aruncat o privire în jur.

— Unde naiba-i ospătărița aia?

— Deci... ca să schimb subiectul...

— Mulțumesc.

— Vrei să auzi un zvon? a întrebat Henry.

Kathy și Norma s-au aplecat ca să audă mai bine.

— Aș mai fi în branșă dacă n-aș vrea?

— Ai auzit de roșcată?

— Sally Forrester?

Norma și Kathy și-au aruncat o privire.

— Bingo, a zis Henry.

— Și?

— Pe punctul să fie dată afară. Și al naibii de mare păcat, îmi plăcea s-o văd venind, dar nu la fel de mult cât îmi place s-o văd plecând.

— De ce?

— Totdeauna am preferat un cur mișto.

Nora și-a dat ochii peste cap.

— Nu, de ce s-o pună pe liber?

— Asta-i partea cea mai bună. N-o să ghicești niciodată.

— Spune-mi.

Henry s-a rezemat de spătarul banchetei.

— Ho-mo-sexuală.

— Ce? s-a scăpat Norma, incapabilă să se abțină. Bărbații n-au băgat de seamă, însă Norma și Kathy s-au afundat încă vreo câțiva centimetri în separeul lor.

— Ce? a întrebat Teddy.

— Păi, Ted, înseamnă că preferă compania altor femei.

— Vreau să zic, când s-a întâmplat? Parcă era ceva între voi doi sau așa ceva.

Henry a sorbit din băutură.

— Poate că i-a dat papucii vreun gagiu și ea n-a mai privit în urmă.

— Iisuse Hristoase!

Teddy și-a coborât tonul.

— Vreau să zic, cum ți-ai dat seama?

— Știi doar că nu-i cazul să mă întrebi ce surse am.

— E cea mai bună prietenă a Irinei, a zis Teddy. Adică, n-au mai stat așa de mult împreună, dar…

— Poate asta e. Poate că a aflat și Irina micul secret al lui Sally.

— Nu mi-a zis nimic.

— Toate relațiile sunt clădite pe mici omisiuni.

Shirley a terminat „If I Shall Lose You” și s-a adresat publicului.

— Acu stați toți cuminți. Mai comandați o băutură să vă încălziți sufletul și mă întorc într-o clipită.

S-a ridicat de la pian și s-a așezat lângă bărbatul cu pălăria de fetru neagră. El a sărutat-o, iar ea l-a împins, dar l-a prins de încheietură și i-a răsucit-o ca să-i sărute palma.

— Categoric un iubit, a zis Teddy.

**

Spre sfârșitul lui august, a fost o furtună mare și jumătate din District a rămas în beznă. Naveta de dimineață a fost un haos, iar autobuzele și tramvaiele au întârziat sau n-au mai apărut deloc. Irina lua de obicei autobuzul ca să se ducă la serviciu, dar în dimineața aia probabil că o adusese Teddy, pentru că atunci când ne beam cafeaua în sala de mese i-am văzut încă în Dodge Lancerul lui albastru cu alb. Am încercat să nu ne uităm, dar s-a dovedit dificil, pentru că fereastra sălii de mese dădea spre parcarea din est.

Era deja 9:30, însă cei doi nu dădeau niciun semn că ar vrea să se repeadă înăuntru. Stăteau în schimb acolo, iar noi ne-am lipit fețele de fereastră până s-a aburit geamul. Pe la 9:45, am întredeschis fereastra, sperând că o să putem auzi ceva, dar a trebuit s-o închidem la loc când ne-a lovit în față o rafală de ploaie.

Îl vedeam pe Teddy prăbușit peste volan de parcă ar fi fost împușcat și pe Irina uitându-se pe geamul din dreapta. Pe la 10, Irina a coborât și a luat-o în grabă spre birou, cu tocurile alunecând pe trotuarul ud.

După câteva minute, Teddy a pornit mașina, derapând pe strada E, iar noi ne-am întors la birourile noastre.

Irina a intrat, și-a scos mantaua de ploaie și s-a așezat la locul ei. S-a frecat la ochii înroșiți și s-a plâns de furtună.

— Toate bune? a întrebat Kathy.

— Sigur că da, a răspuns Irina.

— Pari puțin necăjită, a spus Gail.

Irina și-a umezit vârful degetului și a început să răsfoiască notițele de cu o zi înainte.

— Sunt doar puțin obosită azi. Vremea și toate cele.

— Nu-ți face griji, a zis Gail. I-am spus lui Anderson că ești la toaletă.

— M-a căutat Anderson? A zis ce vrea?

— Nu.

— Bine.

Și-a deschis poșeta și a scos tabachera metalică micuță cu inițialele ei gravate pe ea, pe care i-o dăduse Sally de ziua ei. Și-a dus o țigară la buze și a aprins-o, cu mâinile încă roșii și tremurând. N-o mai văzuserăm pe Irina fumând, dar nu ăsta a fost primul lucru pe care l-am observat; ce am observat în primul rând a fost că nu mai avea inelul de logodnă.

— Mă rog, adică nu-mi place să întârzii, a urmat ea. Mulțumesc că m-ați acoperit.

Voiam s-o întrebăm despre Teddy și mașină. Voiam s-o întrebăm despre inelul care dispăruse. Voiam s-o întrebăm dacă a auzit zvonurile care circulau despre Sally. Dar n-am făcut-o. Ne-am gândit s-o lăsăm puțin și să cerem detalii a doua zi.

Însă în dimineața următoare Irina a fost chemată în biroul lui Anderson.

Știam că fusese chemată la el în birou. Știam că, atunci când a ieșit, a dat fuga la toaletă și a rămas acolo multă vreme. Și știam că, după ce a plecat de la toaletă, s-a dus acasă devreme, plângându-se că o doare stomacul.

Helen O'Brien, secretara lui Anderson, ne-a pus la curent cu restul.

— I-a spus că Agenția trebuie să-și păstreze cea mai bună reputație, iar ea a răspuns *Da, bineînțeles.* Ceva despre decență la serviciu și acasă. Și ea face *Da, sunt de acord.* El continuă și zice că au fost zvonuri de comportament necorespunzător în plan personal. Și după aia a fost o tăcere lungă. L-a întrebat dacă era vorba despre ea și a zis că, din câte știe, s-a comportat conform celor mai înalte standarde ale Agenției. Și el cică *Uite ce e... Lumea zice că s-ar putea să fii puțin ciudată, știi tu, în sensul ăla. Și, dacă e adevărat, e o problemă pentru noi.* Ea a negat categoric. Și cred că s-ar putea să fi început să plângă, dar nu puteam să fiu sigură, că ascultam prin ușă. I-a zis că se bucură să audă asta și că speră că zvonul să nu mai ajungă pe biroul lui cum s-a întâmplat cu altă femeie pe care a trebuit s-o dea afară zilele trecute. Și ea a întrebat cine era, iar el a așteptat câteva secunde. După aia a zis-o: *Sally.*

Irina n-a mai venit la birou restul săptămânii, iar noi n-am mai avut ocazia s-o întrebăm ce se întâmplă. În sâmbăta aceea, s-a urcat într-un avion spre Bruxelles și Expoziția Mondială.

În lunea următoare, n-a venit nici Teddy la serviciu. N-a venit nici restul săptămânii.

Ne-am întâlnit la Martin, în ora de reduceri, ca să discutăm.

— Poate s-a dus la Bruxelles, ca s-o recucerească pe Irina? a sugerat Kathy.

Norma a ridicat o stridie de două ori mai mare decât celelalte. A cercetat-o o clipă și a desfăcut-o.

— Romantică ce ești! a zis ea. Am auzit că s-a încuiat în

apartament și refuză să se îmbrace sau să răspundă la ușă.

— De unde-ai auzit? a întrebat Judy.

— Sursă de încredere.

— Sunt destul de sigură că e într-o misiune, a zis Linda, străpungând o măslină din paharul de martini cu o furculiță de stridii.

— Nu ești amuzantă, a zis Norma.

I-a făcut semn chelneriței și i-a mai cerut un martini.

— Și ei îi mai trebuie unul, a spus ea, făcând semn către Linda.

Aceasta n-a protestat.

— Sau poate că a fugit. Poate că Irina nu i-a frânt doar inima.

— Așa mai merge! a spus Norma.

— Sau poate că Teddy e cu Sally, a continuat Linda.

— Dar cum e cu ea, că e *știți voi ce*? a întrebat Kathy, coborând vocea.

— Dar se sincronizează bine. Întâi pleacă Sally, apoi pleacă Irina.

Chelnerița a venit și ne-a pus băuturile în față.

— Poate că nu Sally și Henry, ci Sally și Teddy au avut o aventură până acum și, când a aflat, Irina…

Norma i-a tras Lindei băutura din față.

— Acum cred că ai băut prea mult.

∴

N-am aflat niciodată ce făcuse Teddy în săptămâna aceea în care n-a venit la serviciu, dar știm că în ziua când a venit s-a apropiat pe la spate de Henry Rennet, care stătea la coadă la cantină, așteptându-și fripturile de pui și piureul din fulgi de cartofi. Teddy l-a bătut pe umăr, iar Henry s-a întors. Fără niciun cuvânt, Teddy l-a pocnit pe prietenul lui în figură. Henry s-a clătinat o clipă, apoi a căzut. Tava de plastic verde a ajuns prima la podea, împrăștiind porția de porumb galben pe care o primise. A urmat trupul, care a ajuns cu fața în porumbul căzut și pe podeaua cu plăci negre și albe.

Teddy a pășit peste Henry, a tras un șut în tavă, care a alunecat pe podeaua cantinei, s-a dus la dozatorul de gheață, a luat un pumn de cuburi și a plecat.

Judy pleca de la coadă cu o cană de supă de pui când a auzit fața lui Henry lovind podeaua, ca plescăitul cărnii crude pe o tejghea de marmură. A avut nevoie de o clipă ca să-și dea

seama că pastilușele albe de gumă care se împrăștiaseră pe podea și se opriseră la câțiva centimetri de pantofii ei originali de piele cu toculeț curbat erau de fapt cei doi dinți din față ai lui Henry. Femeia de lângă ea a țipat, dar Judy s-a aplecat, cu bun-simț, și a cules dinții, punându-i în buzunarul jachetei.

— În caz că se pot pune la loc, ne-a spus mai târziu.

Cei care nu văzuseră sau nu auziseră pumnul lui Teddy lovindu-se de gura lui Henry au crezut că acesta leșinase.

— Chemați un doctor! a țipat cineva.

Henry s-a ridicat în șezut, amețit, când a apărut din bucătărie Doc Turner – nu era un doctor de-adevăratelea, ci un bucătar mai în vârstă de la cantină, cu o țigară veșnic pe jumătate fumată în colțul gurii –, ținând în mână o friptură congelată.

— Ia de-aici, amice, a zis el, dându-i-o lui Henry.

Din gura acestuia se scurgea sânge roșu pe pieptul cămășii albe. Și-a pus friptura pe un ochi, apoi pe celălalt, apoi pe nas. Abia când a simțit în gură un gust metalic și-a dat seama că nu mai avea cei doi dinți din față. A cercetat cu limba noul gol.

Doc Turner l-a ajutat să se ridice în picioare.

— Trebuie să fi făcut ceva rău, ei?

— Cine a fost? a întrebat Henry.

S-a uitat la semicercul de oameni adunați în jur.

— Am văzut doar ce a urmat, a zis Doc.

— Teddy Helms, a spus Judy. A fost Teddy.

Henry și-a scos un cocoloș de porumb plin de sânge din gură, a luat-o prin mulțime și a plecat.

Norma a zis că l-a văzut ieșind din sediu când se întorcea de la doctor.

— Se vedea urma inelului de la Georgetown al lui Teddy chiar sub ochiul lui Henry, a chicotit ea. Nici eu n-aș fi reușit mai bine.

∴

A doua zi, am ajuns la lucru cu câteva minute mai devreme, ca să vedem care aveau să fie urmările încăierării de la prânz.

— Crezi că o să-l dea afară? a întrebat Kathy.

— Neah, așa își rezolvă băieții treburile pe-aici. Nu m-aș mira dacă Dulles chiar ar și încuraja așa ceva. O să revină la normal cât ai zice pește, a spus Linda.

Ne-am apucat de treabă încercând să ne imaginăm ce l-a făcut pe Teddy să-și trimită cel mai bun prieten la dentist.

— Hai s-o luăm pe fir înapoi, a propus Norma într-o dimineață,

la Ralph. Teddy l-a pocnit pe Henry, Irina l-a părăsit pe Teddy, Sally a fost dată afară.

— Care-i legătura? a întrebat Linda.

— Habar n-am, a răspuns Norma.

Și, în timp ce Teddy a apărut la birou a doua zi, cu două fâșii de leucoplast la încheieturile degetelor, Henry nu s-a mai întors niciodată. Norma a dat totuși peste niște informații despre locul unde se afla. Cum, știam că nu e cazul să întrebăm. Însă ne-a spus mai multora dintre noi unde se afla, gândindu-se că ar putea fi util la un moment dat.

După două săptămâni, Judy s-a mirat când a băgat mâna în buzunarul jachetei și a dat peste dinții lui Henry în loc de batista la care se aștepta.

După trei săptămâni, am returnat cadourile de nuntă pe care le cumpăraserăm pentru Teddy și Irina, bucurându-ne că am păstrat bonurile.

După o lună, Anderson a adus o dactilografă nouă, iar noi ne-am dat seama că Irina nu avea să se mai întoarcă.

CAPITOLUL 21

~~**Candidata**~~
~~**Cariera**~~
CĂLUGĂRITĂ

Pe după o perdea de păr ud, am privit apa neagră scurgându-se cu un vârtej în canalizare. Chimicalele mă amețeau și, când mi-am ridicat capul cu apa scurgându-se de pe mine, femeia care venise să mă prefacă într-un om nou a deschis o fereastră.

După ce mi-a pus un prosop alb pe cap, m-a pus să stau pe un cufăr vechi care era folosit și drept măsuța de cafea a apartamentului. Și-a deschis valijoara roz-crevete cu instrumente de machiaj, unde se zăreau o foarfecă ieșind dintr-o casetă de catifea mov, o varietate de vopsele, două centimetre de croitorie, pernițe de spumă, pensule de machiaj, mostre de pânză neagră și albă și mănuși galbene de cauciuc.

Mi-a descurcat părul, pieptănându-l până a devenit lins, apoi l-

a tras în spate. După ce a tăiat din el cu foarfeca, mi-a dat o coadă ghilotinată. Am ținut-o în timp ce ea agita sticla de vopsea neagră pe care o folosise la păr și mi-a aplicat-o cu blândețe cu o periuță pe sprâncene. Ardea mai tare decât îmi promisese ea.

După ce a șters vopseaua, mi-a spus să mă ridic și să mă dezbrac. Am ezitat.

— Nu-ți face griji, scumpo, a zis. Am văzut deja tot ce se putea vedea.

Reușisem să mai pun pe mine câte ceva din kilogramele pe care le pierdusem după ce o terminase Sally cu mine, dar nu prea multe. Mi-a ridicat umplutura de spumă la piept, apoi la fund.

— O să trebuiască să-ți mai punem câte ceva în plus.

În timp ce-mi lua măsurile, vorbea. Mi-a spus cum lucrase la departamentul de costume de la Warner Bros., punându-i gene false unei Joan Crawford temperamentale și adăugând inserturi plantare ca să-l înalțe pe Humphrey Bogart și cum cutreierase toate saloanele de la Hollywood ca să găsească nuanța de blond potrivită pentru Doris Day. A tot turuit despre momentul când a intrat într-o cabină și a văzut capul lui Frank Sinatra – *cu pălăria pe cap!* – între picioarele unei actrițe al cărei nume n-avea să mi-l spună.

— Nici măcar n-a ridicat privirea, a zis ea. Doar a mormăit, cu gura în treaba ei, să vin peste 20 de minute. Nu l-aș fi crezut niciodată pe Ol Blue Eyes genul generos.

N-am zis nimic cât și-a spus femeia poveștile. În mod normal, mi s-ar fi părut foarte antrenantă, dar nu eram în dispoziția necesară, iar ea era genul de femeie care putea vorbi trei sferturi de oră fără să-și dea seama că publicul a adormit.

Coborâsem din avion cu opt ore înainte și eram extenuată. Fusese prima dată când zburasem cu avionul și când am coborât pe pistă, chiar și înainte de transformare, am devenit mai mult decât un Curier – am devenit o persoană nouă.

Eu o cerusem; și venise. N-aveam numai o misiune și un bilet doar dus: aveam ocazia să devin altcineva, să deschid o pagină nouă. Așa că am profitat de ea. Durerea sufletească poate avea efect de eliberare – o greutate ridicată de pe suflet, nimeni căruia să-i mai faci rău sau care să-ți facă rău. Cel puțin așa mi-am spus eu.

Femeia și-a strâns foarfeca, vopselele și mănușile. Mi-a măturat părul de pe podea și l-a pus într-o punguță de plastic, pe care a băgat-o în geantă. Înainte să plece, mi-a spus că veșmântul de călugăriță îmi va fi livrat de o florărie, într-o cutie de trandafiri cu tulpini lungi. A deschis ușa și s-a întors către mine.

— Încântată să te cunosc, scumpo.

— La fel, am zis, deși nici măcar nu ne prezentaserăm.

Am încuiat ușa în urma ei și m-am dus la oglinda crăpată care atârna deasupra chiuvetei din baie, ca s-o văd pe străina pe care o arăta. Mi-am trecut degetele prin cei câțiva centimetri de păr rămași. Mi-am umezit cu limba vârful degetului și am șters o pată de vopsea neagră de pe tâmplă, spunându-mi că acum pot fi oricine.

În timp ce mă întrebam, entuziasmul s-a mai potolit. Ce-ar fi zis Sally de transformarea mea? Ce-ar fi zis mama? Mi-am strâns mâna peste ceafă. Mamei cu siguranță că i-ar fi displăcut. Sally ar fi zis că e o *declarație.* Teddy ar fi zis că-i place, chiar dacă nu i-ar fi plăcut.

După înmormântarea mamei, nu voiam să rămân singură, așa că Teddy a stat la mine și a dormit pe canapea. În nopțile când nu puteam dormi, îmi citea – opinii din *The New Yorker* semnate de E.B. White și Joseph Mitchell, povestiri scrise de oameni ale căror nume le-am uitat. Odată, în noaptea când i-am spus că nu mă pot mărita cu el, mi-a citit dintr-un teanc de foi din servieta lui. Nu-mi spusese decât când terminase că el era cel care scrisese ce-mi citea, dezvăluindu-mi că era primul capitol al unui roman la care lucra de ani de zile. I-am spus că-mi place și că trebuie să-l termine.

— Chiar crezi? a întrebat.

Când i-am răspuns că nu l-aș minți, m-a întrebat dacă era adevărat.

Mi-a fost greu să mă uit în ochii lui, dar m-am silit.

— Nu pot să mă mărit cu tine.

— Putem aștepta. Cât ai nevoie. Încă mai ești în doliu.

— Nu, nu despre asta e vorba.

— Dar ce e?

— Nu știu.

Îl simțeam cum își mușcă limba, fără să spună cuvintele care pluteau între noi.

— Ba cred că știi.
— Nu știu.
— E vorba despre Sally?
— Cum? Nu… Mi-e greu să-mi fac prieteni. Cel puțin prieteni adevărați. Ea mi-e prietenă bună.
— Nu trebuie să se schimbe nimic. Știu…
— Nu cred că mă cunoști așa cum crezi.
— Asta-i problema. Te cunosc.
— Ce vrei să spui? l-am întrebat.
— Spun că vreau doar să fiu cu tine… orice ar însemna asta pentru tine.
Dar nu puteam să înțeleg. Nu voiam să înțeleg.
— Ce înseamnă pentru *tine?* Tu ce vrei?
— O soție, a spus. O prietenă.
Și-a înăbușit o lacrimă.
— Pe tine.
— Ce crezi tu că sunt?
Și-a plecat capul.
— Fii sinceră cu mine.
I-am spus că eram și a zis să ne mai gândim până dimineață, să mai lăsăm să treacă ceva timp înainte să luăm vreo hotărâre. Am fost de acord, mai mult ca să nu-l mai văd așa, și ne-am despărțit – el pe canapea, iar eu în patul meu, unde mi-am petrecut noaptea ascultându-l cum se perpelește și se răsucește în camera de-alături.

∴

A doua zi, o furtună a lăsat jumătate din District fără curent. În timp ce mergeam cu mașina spre serviciu, n-am vorbit și nici n-am dat drumul la radio. Singurul sunet era al ștergătoarelor care se luptau cu ploaia torențială. Când am oprit în parcare, am scos de pe deget inelul bunicii lui și l-am pus pe bord. Teddy s-a prăbușit în față și așa l-am lăsat. Nu mai aveam nimic de spus și-mi era teamă că orice altceva fie i-ar fi făcut lui și mai mult rău, fie m-ar fi împiedicat pe mine să cobor din mașină. Eu eram cea care pusese capăt relației, dar simțeam că parcă îmi frâng propria inimă – nu cum o făcuse Sally, ci într-un fel care mă făcea să mă simt și mai lipsită de direcție, de parcă aș fi tăiat singura parâmă care mă mai ținea legată de pământ.
Teddy n-a venit la serviciu în ziua aceea și nu l-am mai văzut până să plec. Își luase valiza de la mine și plecase înainte să mă

întorc acasă. A doua zi, am fost chemată în biroul lui Anderson și chestionată în legătură cu relația mea cu Sally. Mi s-a spus că fusese dată afară și că relația mea cu ea fusese suspectă, ceea ce am negat suficient de convingător ca Anderson să spună că mă crede. În definitiv, ei erau cei care mă învățaseră să devin altcineva, să mint despre cine eram. Și mă simțeam bine întorcând împotriva lor noua mea putere.

Erau prea multe la care trebuia să mă gândesc. Și totuși la Bruxelles, privindu-mă în oglindă în cealaltă parte a lumii, tot nu puteam să mi le scot din cap. Dar trebuia. Nu mai exista cale de întoarcere. Începuse misiunea.

**

Mi-am strâns părul cu o eșarfă și am pornit spre punctul de întâlnire. Bruxelles-ul fremăta, sub jumătatea de lună de deasupra orașului. Străzile erau pline de vizitatori care se duceau la expoziție. Trecând pe lângă o cafenea aglomerată, am auzit lumea vorbind franceză, engleză, spaniolă, italiană și neerlandeză. Când treceam prin La Grand-Place, în centrul pieței stătea un grup de bărbați și femei din China, uitându-se la vârful Hotel de Ville în timp ce-și treceau de la unul la altul o cutie cu bomboane de ciocolată. Doi ruși au trecut așa de aproape, că unul dintre ei mi-a atins umărul. Oare cel cu căciula de blană s-a uitat la mine un pic prea mult? Nu m-am întors și nici n-am grăbit pasul. M-am uitat drept în față și am mers mai departe.

Am ajuns la adresa pe care mi-o dăduse supraveghetorul, pe rue Lanfray, chiar lângă lacurile Ixelles. Stând în fața clădirii mărețe în stil Art Nouveau, eram uluită de cele cinci etaje de lemn cu încrustații complicate și de fierul spiralat verde-deschis care urca ca iedera pe fațadă. Locul întregii case era într-un muzeu de artă. Urcând pe scările de ciment arcuite către ușa dublă, mi-am spus că acolo era locul meu; sau, mai degrabă, al persoanei care devenisem. Am apăsat o dată butonul auriu al soneriei, am numărat până la 16, apoi am apăsat din nou. Am simțit o ușoară undă de transpirație pe ceafă. Un bărbat îmbrăcat ca un preot a deschis ușa.

— Părintele Pierre? am întrebat în rusă.

— Soră Abona. Bine ai venit.

La auzul noului meu nume, mi-a venit inima la loc.

I-am strâns hotărât mâna, așa cum mă învățase Sally.

— Mă bucur.

— Am început înainte să ajungi.

Nu știam care e numele lui adevărat, nici dacă părintele Pierre era măcar catolic. Purta gulerul, dar avea un pulover de cașmir de culoarea fildeșului atârnat pe umeri, de parcă tocmai se întorsese de la o partidă de golf. Abia trecut de 30 de ani, părintele Pierre avea o frumusețe discretă, cu părul blond rărit, ochi azurii și o barbă roșcată. M-a condus înăuntru și l-am urmat pe scări.

Apartamentul era mobilat în stilul luxos, dar împrăștiat al cuiva care dăduse doar de curând de bani și angajase pe cineva să-i dea culoare. Amestecul de mobilă daneză modernă, tapiseriile de secolul al XVII-lea și ceramica populară îți dădeau impresia că rătăcești printr-un muzeu aflat într-un glob de sticlă cu zăpadă care tocmai a fost scuturat.

Venisem exact la ora stabilită, dar ajunsesem ultima. Un bărbat și o femeie erau deja așezați pe o canapea curbată, sorbind coniac în fața unui șemineu care abia pâlpâia. Bărbatul cunoscut drept părintele David era agentul care conducea misiunea. Femeia, Ivanna – numele real –, era fiica unui teolog rus ortodox aflat în exil și proprietara unei edituri belgiene care tipărea lucrări religioase. Era și fondatoarea *Vieții cu Dumnezeu, o* organizație subterană care ducea ilegal materiale religioase interzise dincolo de Cortina de Fier. Grupul ei colaborase cu Vaticanul încă de când se deschisese expoziția și noi trebuia să-i urmăm exemplul în privința celei mai eficiente metode de distribuire pentru *Doctor Jivago.*

Ivanna și părintele David au ridicat privirea când am intrat, dar nici n-au zâmbit, nici nu s-au ridicat. Nu era nevoie de prezentări: știau deja cine eram, așa cum și eu știam cine sunt ei. M-am așezat pe marginea unui fotoliu tapisat cu in iar ei au continuat.

Pe măsuța de cafea de un negru strălucitor din fața lor se afla o machetă fidelă a Expo 58, cu oglinzi albăstrui care reprezentau fântânile și iazurile, cu reprezentări miniaturale de copaci, sculpturi, steaguri ale tuturor țărilor și pavilionul cu acoperiș ascuțit și alb al Sfântului Scaun, Orașul Domnului – locul unde avea să se desfășoare misiunea.

Ivanna avusese ideea să folosească expoziția pentru a face prozeliți, însă părintele David o preluase și o însușise în numele Agenției. Credea că Expo ’58 ar fi locul perfect pentru a duce

cartea în URSS și, în același timp, să iște o vâlvă internațională legată de motivele pentru care fusese interzisă cartea.

Părintele David avea vorba blândă, dar atrăgea atenția, ferm și sigur pe sine cum era Chet Huntley la știrile de seară. Arăta a preot mai mult decât părintele Pierre, cu tunsoarea lui de cercetaș, gura rozalie delicată și degetele lungi, pe care ți le puteai imagina ținând hostiile.

Părintele David a arătat spre machetă, indicându-ne traseele diferite pe care urma să le folosim la intrarea și ieșirea din târg în fiecare zi. Dacă bănuiam că suntem urmăriți, trebuia să ne ascundem în Atomium – piesa centrală a expoziției, care avea 100 de metri înălțime și înfățișa unitatea de bază a unui cristal de fier, mărită de 165 de miliarde de ori. Trebuia să luăm liftul până în vârful structurii de aluminiu, unde se aflau un restaurant care oferea o vedere panoramică a Bruxelles-ului și un chelner pregătit să ne ajute.

După ce ne oferise vederea de ansamblu, părintele David a mutat macheta pe podea și a întins niște planuri ale Orașului Domnului. A indicat locul unde se afla *Gânditorul* lui Rodin.

— Părintele Pierre va sta aici, circulând prin mulțime ca să evalueze orice sovietici care ar putea deveni potențiale ținte, a spus el. Odată ce sunt identificați, îi va transmite semnalul Ivannei, frecându-și mâna stângă de barbă.

A trasat o linie de la *Gânditor* la Capela Tăcerii, unghia lui lungă scoțând un scârțâit pe hârtie.

— După aceea, Ivanna îi conduce în Capela Tăcerii, unde le evaluează interesul pentru propagandă. Dacă ținta e receptivă – degetul i s-a mișcat în jurul altarului din Capelă, îndreptându-se către o cămăruță pătrată, fără niciun nume pe plan –, îi va conduce aici, în bibliotecă, unde o să-i aștept împreună cu sora Aliona.

S-a uitat la mine, apoi a continuat.

— După o evaluare finală, va avea loc transferul.

Și-a tras mâna de deasupra planurilor.

— A, și încă ceva: de acum încolo, nu-i mai spunem lui *Jivago* decât Cartea sfântă.

S-a rezemat de spătarul scaunului și și-a încrucișat picioarele.

— Vreo întrebare?

Cum n-a răspuns nimeni, a reluat prezentarea planului de la început până la sfârșit. Apoi, din nou.

Cu planul bine întipărit în minte, ne-am așezat și am stat de vorbă, bând vin roșu din cești de ceai și fumând. Abia atunci am întrebat:

— Cartea sfântă… e aici?

Ivanna s-a uitat la părintele David și părintele David a încuviințat din cap.

— Exemplarele au fost duse direct la expoziție mai devreme, dar avem unul și aici.

Ivanna s-a dus la dulapul din hol și a scos un cufăraș de lemn, acoperit cu un preș vechi. A dat deoparte prețul și a scos o carte.

— Uite-o, a spus, și mi-a întins-o.

Mă așteptam să pară ilegală. Mă așteptam să dea senzația de disidență. Dar n-am simțit nimic. Romanul interzis arăta și părea ca orice alt roman. L-am deschis și am citit cu voce tare în rusă: „Nu s-au iubit datorită inevitabilității sentimentului, nu s-au iubit «arși de pasiune», cum sunt descriși, în mod fals, îndrăgostiții. S-au iubit pentru că așa a vrut tot ce îi înconjura: pământul de sub picioarele lor, cerul de deasupra capetelor lor, norii și copacii”[41]. Am închis cartea. Nu voiam să mă gândesc la ea. Nu puteam.

— Ați citit-o? am întrebat.

— Nu încă, a răspuns Ivanna.

Părintele David și părintele Pierre au clătinat din cap.

Deschizând iar romanul și dând la pagina de titlu, am observat o greșeală.

— Numele.

— Ce-i cu el? a întrebat părintele David.

— N-ar trebui scris *Boris Leonidovici Pasternak.* Rușii n-ar fi inclus și patronimul. Ar fi scris doar *Boris Pasternak.*

Părintele Pierre trase din trabucul lui cubanez.

— Prea târziu, a spus și și-a ridicat mâinile ca într-o rugăciune.

**

În dimineața următoare, m-am îmbrăcat cu atenție cu sutienul cu umplutură și chiloții, apoi mi-am pus veșmântul negru fără nicio formă și vălul, cu o bandă albă întărită care-mi încadra fruntea. Nu aveam voie să port niciun fel de machiaj; femeia de la Hollywood spusese că va trebui să mă descurc cu un pic de

[41] Boris Pasternak, *Doctor Jivago,* traducere, prefață și tabel cronologic de Emil Iordache, Editura Polirom, Iași, 2004, pag. 542.

Vaseline pe buze și pometi, ca să le dea strălucire. Însă n-am făcut nici măcar atât. Uitându-mă în oglindă, îmi plăcea cum arăta fața: curată, palidă, poate o idee îmbătrânită. Pășind în spate ca să mă văd cu totul, m-am simțit lipsită de sex și puternică.

Fix la 6:30, am ieșit din apartament pentru prima mea zi la expoziție. Dacă ne făceam bine treaba, urma să fie distribuit și ultimul dintre cele 365 de exemplare de *Doctor Jivago* până la sfârșitul celei de-a treia zile.

În tramvaiul care îi duce pe vizitatori din centrul orașului până la Heizel Paleis, am zărit Atomiumul. Era mult mai mare decât mă pregătise macheta. Simbolul oficial al expoziției – tipărit pe toate afișele, pe toți fluturașii și pe aproape toate cărțile poștale și suvenirele –, Atomiumul cu nouă sfere ar fi trebuit să reprezinte noua eră atomică. Mie mi se părea că seamănă mai degrabă cu un decor rămas din *Ziua când Pământul se opri*[42].

Expoziția n-avea să se deschidă decât peste încă o oră, dar în fața porților masive de fier se strânsese deja o mulțime de oameni. Copii nerăbdători care trăgeau de poșetele mamelor; liceeni americani care-și băgau mâinile și capetele prin gard, unul aproape rămânând înțepenit; un cuplu de tineri francezi care se sărutau în public fără să le pese de privirile nimănui; o nemțoaică mai în vârstă care își fotografia soțul aflat lângă o femeie îmbrăcată cu fustă neagră, sacou negru, cravată neagră și pălărie neagră de ghid al expoziției. Era o încântare să fii înconjurat de așa de multă lume și totuși să te simți nevăzut. Nimeni nu-i acorda atenție călugăriței.

M-am așezat la coada angajaților, la intrarea de la Porte du Parc, care ducea direct în secțiunea internațională. Când m-am apropiat de paznic, am tras adânc aer în piept și mi-am scos ecusonul de Expo ’58. Abia s-a uitat la mine când mi-a făcut semn să intru.

Era extraordinar. Macheta nu descria nici pe departe imensitatea. Era prima expoziție mondială de după război și numărul turiștilor din toată lumea așteptați să vină la Bruxelles era estimat la 40 de milioane.

Cu excepția angajaților care se grăbeau să ajungă la locurile lor și a unei brigăzi de femei înarmate cu mături care curățau

[42] Film din 1951, cu remake în 2008, având ca subiect sosirea extratereștrilor pe Pământ (N. red.).

resturile de pe stradă, eram singură pe toată aleea principală. Am trecut pe lângă pavilionul thailandez și acoperișurile sale pe mai multe niveluri, semănând cu un templu în vârful unei scări de marmură albă strălucitoare. Pavilionul Marii Britanii semăna izbitor cu trei mitre papale. Pavilionul francez era un uriaș coș modern împletit din oțel și sticlă. Al Germaniei Federale era modern și simplu, semănând cu ceva ce ar fi putut visa Frank Lloyd Wright[43]. Al Italiei semăna cu o frumoasă vilă toscană.

Am localizat rapid pavilionul american și n-am putut să mă hotărăsc dacă structura, înconjurată de steagurile statelor federale, semăna mai bine cu o roată de căruță răsturnată sau cu un OZN. Imediat în stânga lui, monstrul sovietic – de departe cel mai mare pavilion din secțiunea internațională. Părea în stare să înghită pavilionul american. Înăuntru se aflau replici ale sateliților Sputnik I și II, pe care îmi doream foarte tare să le văd. Nu recunoscusem niciodată cu glas tare, dar când fusese lansat Sputnik, nu putusem să nu simt un fior de mândrie. Nu fusesem niciodată în patrie, dar când priveam cerul în noaptea în care fusese lansat în spațiu satelitul, am simțit o legătură cu locul unde se născuseră părinții mei, altfel decât până atunci. În noaptea aceea, în D.C. era înnorat și știam că nu pot să-l văd cu ochiul liber, dar tot am ridicat privirea spre ceruri, sperând să zăresc o strălucire argintie brăzdând cerul. Așa încât acolo, stând foarte aproape de obiectul în sine – sau cel puțin de o replică a sa –, voiam foarte tare să intru în pavilionul rusesc și să-l văd, să-l ating.

Însă nu mă puteam abate de la planul părintelui David.

În cealaltă parte a pavilionului american se afla destinația mea: Orașul Domnului. Clădirea albă a Sfântului Scaun, simplă și înclinată, părea suficient de micuță ca să încapă cu totul în holul pavilionului URSS. Am intrat în clădirea tăcută, țăcănitul pantofilor mei ieftini de piele neagră răsunând pe podelele de marmură. Angajații Vaticanului se zoreau primprejur, pregătindu-se să deschidă. Ștergeau podelele, așezau fluturașii și umpleau la loc vasele cu apă sfințită. Îmi ziceau *Bună, soră,* când treceam pe lângă ei, iar eu zâmbeam cum credeam că ar zâmbi o călugăriță: doar cu colțul buzelor.

Părintele Pierre era deja la post – stând lângă *Gânditor,* cu

[43] Frank Lloyd Wright (1867-1959), unul dintre cei mai importanți arhitecți ai primei jumătăți a secolului XX (N. red.).

mâinile la spate, legănându-se pe călcâie. Când am trecut, privirea nu i s-a desprins de la celebra sculptură.

În capul coridorului boltit, în Capela Tăcerii, două călugărițe pregăteau micul altar din fața băncilor. M-au cercetat cu privirea, apoi au aprins mai departe lumânări. Trecusem testul? Dacă nu-l trecusem, călugărițele n-au dat niciun semn. N-au reacționat nici când am ocolit altarul și am trecut printre draperiile albastre grele din spatele altarului.

— Ai ajuns, a zis părintele David când am intrat în biblioteca secretă.

S-a uitat la ceas.

— S-au deschis porțile pentru public. Ești gata?

Mi-am ocupat locul pe un scăunel de lemn în fața raftului plin cu exemplare din Cartea sfântă, fiecare învelit în coperta lui de pânză albastră. Eram mai calmă decât mă așteptasem, însă părintele David degaja încordare nervoasă în timp ce se plimba în sus și în jos în cămăruță. Patru pași la dreapta, patru pași înapoi. Am descoperit mai târziu că trecuseră doi ani de când nu mai fusese pe teren, ultima dată în Ungaria, unde luase parte la instigarea partizanilor să se revolte împotriva ocupanților sovietici.

Am auzit primii pași și șoapte înăbușite ale vizitatorilor care intrau în Orașul Domnului. Mi-am domolit răsuflarea ca să văd dacă pot auzi ce limbă vorbeau. Era rusă? Părintele David părea să asculte și el, cu capul aplecat spre deschizătura din draperii.

Am așteptat agitați să sosească primele noastre ținte și simțeam cum mi se adună noduri în mușchii dintre omoplați.

Ivanna a dat draperiile la o parte. În urma ei venea un cuplu de ruși, arătând de parcă tocmai dăduseră deoparte cortina Vrăjitorului din Oz și nimeriseră peste un preot, o călugăriță și niște cărți, în loc de un bărbat care să tragă de manete. Am șovăit, dar părintele David, nu. I-a întâmpinat călduros, într-o rusă moscovită fără cusur. După ce dispăruse toată nervozitatea, se transformase în preotul perfect – fermecător, cu doar o urmă de putere –, pe care enoriașii de soi și-ar dori să-l invite la cina de duminică.

Părintele David le-a pus câteva întrebări despre vizita în expoziție. *Vă place? Ce ați văzut? Ați ajuns să-l vedeți pe Rodin? Ați vizitat macheta spărgătorului de gheață atomic? O realizare uluitoare a științei. E coadă la ea, dar merită cu vârf și îndesat*

așteptarea. Ați încercat gofrele?

Într-o clipită, părintele David aflase povestea cuplului. Femeia, Ekaterina, era balerină în ansamblul de la Balșoi care avea spectacole în fiecare seară în pavilionul sovietic; bărbatul mai în vârstă, Eduard, se prezenta simplu ca „patron al artelor”. Eduard a lăudat evoluția femeii în seara de dinainte.

— A lăsat publicul fără suflare. Chiar și pe cei din ansamblu.

Părintele David s-a agățat de subiect, spunându-le celor doi că a văzut-o de curând pe Galína Sergheievna Ulánova dansând la Londra.

— Ceva care-ți redă optimismul în viață, a spus el. De parcă Madona însăși îi sărutase tălpile Galinei. Era întruparea fizică a poeziei.

Cei doi au aprobat din toată inima și, cu acel impuls, părintele David a trecut pe nesimțite într-o conversație mai amplă despre artă și frumusețe și cât de important este să le împarți cu ceilalți.

— Sunt întru totul de acord, a spus Ekaterina.

După roșeața din obraji, era evident că era foarte atrasă de tânărul preot și discursul lui pătimaș.

— Vă place poezia? a întrebat-o el.

— Suntem ruși, nu? a răspuns Eduard.

Veniseră în bibliotecă doar cu câteva minute în urmă, însă părintele David se întorcea deja spre mine ca să-i dau un exemplar din Cartea sfântă, pe care i l-a întins, la rândul său, bărbatului.

— Frumusețea trebuie sărbătorită, a spus el, cu un zâmbet pios.

Bărbatul a luat cartea și s-a uitat pe cotor. Și-a dat seama imediat ce era. În loc să-i dea *Doctor Jivago* înapoi părintelui David, și-a lins buzele și i-a dat cartea Ekaterinei. Aceasta s-a încruntat, dar, când el i-a făcut semn cu capul, a pus imediat cartea în poșetă.

— Cred că aveți dreptate, părinte, a zis Eduard.

Când s-a terminat, cuplul luase cartea, iar Eduard îl invitase pe părintele David să urmărească din loja lui spectacolul Ekaterinei din seara aceea. Părintele David a spus că va face tot ce poate să ajungă.

— A mers, am zis după ce au plecat.

— Sigur că a mers, a răspuns ferm părintele David.

După aceea, țintele noastre au venit repede. Un acordeonist din Corul Armatei Roșii a ascuns cartea în husa goală a instrumentului. Un clovn de la Circul de Stat din Moscova l-a pitit în trusa de machiaj. Un inginer mecanic care crescuse ascultând-o pe maică-sa recitând primele poezii ale lui Pasternak a spus că își dorește cu disperare să citească romanul, dar că ar prefera s-o facă în expoziție. Un translator care lucrase la broșura pavilionului sovietic, tradusă în numeroase limbi, ne-a spus că admirase întotdeauna traducerile lui Pasternak, mai ales piesele lui Shakespeare, și că visa să-l cunoască. Odată, îl văzuse luând cina la Țentralnîi Dom Literatorov, dar se sfiise prea tare ca să se apropie de el.

— Am pierdut ocazia, a spus. Dar o să-mi compensez lașitatea luând asta.

A ridicat exemplarul din *Jivago*. Înainte să plece, mi-a dat o broșură sovietică pe care o tradusese. Înăuntru se afla o hartă a întregii expoziții, întinsă pe două pagini. Am râs când am observat că lipseau în mod evident pavilionul american și cel al Vaticanului.

Faptul că vorbeam din nou rusește mi-a adus-o în minte pe mama și mi-am dorit fierbinte să văd pe cineva care să-mi amintească de ea, fie și numai un pic. Însă majoritatea sovieticilor care au venit erau membri ai intelighenției, educați, cu exprimare îngrijită și în granițiile statului. Alții erau tineri și la prima ieșire din țară – muzicienii și dansatorii și alți artiști care aveau spectacole la expoziție. Toți erau orășeni, cu mâinile catifelate și lipsite de bătături. Își permiteau să călătorească și, chiar mai important, primiseră permisiunea s-o facă. Erau îmbrăcați ca europenii, cu costume de comandă și rochii de lux franțuzești și pantofi italienești. Și, deși nu fusesem niciodată în patrie, aceștia erau ruși pe care nu-i recunoșteam; erau foarte diferiți de mama și gândul mă întrista.

După-amiază, Ivanna a venit în bibliotecă să ne spună că era plin de ruși care se uitau la *Gânditor* și că ea crede că s-a răspândit vorba.

— Să o luăm mai încet? a întrebat ea.

— Mai degrabă să ne grăbim, am spus eu. Nu mai avem mult timp dacă s-a auzit.

— Are dreptate, a zis părintele David. Adu-i încoace. Când dăduserăm 100 de exemplare, Ivanna a băgat capul pe după

draperii, ținând în mână o copertă de pânză albastră care fusese smulsă de pe carte.

— Au umplut treptele cu de-astea.

— De ce? am întrebat.

— Ca să fie mai mici, a răspuns părintele David. Ca să le ascundă.

**

Avuseserăm de gând să stăm la Expo 58 trei zile, dar am dat ultimul exemplar din Cartea sfântă a doua zi pe la prânz.

Toată expoziția era plină de coperți de pânză albastră. Un reputat economist rupsese paginile dintr-un album de suvenire de la Expo 58 și pusese în loc *Doctor Jivago.* Soția unui inginer aerospațial o ascunsese într-o cutie de tampoane goală. Un cunoscut cornist îndesase paginile în instrument. Una dintre dansatoarele principale din Baletul Balșoi își înfășurase cartea în jurul coapselor.

Ne tăcuserăm treaba. Îl trimiseserăm pe *Jivago,* în speranța că romanul domnului Pasternak își va găsi în cele din urmă drumul către casă, în speranța că cei care-l vor citi se vor întreba de ce a fost interzis – semințele nemulțumirii plantate într-o carte de contrabandă.

Părintele David, Ivanna, părintele Pierre și cu mine ne-am despărțit conform planului. Ivanna avea să se întoarcă a doua zi, rămânând la Expo ’58 ca să-și distribuie materialele religioase. Însă restul urma să plecăm din expoziție și să nu ne mai întoarcem. N-au avut loc scene măreațe de rămas-bun, nici bătăi pe spate, nici *bravo,* nici *misiune îndeplinită.* Doar câteva semne din cap când am plecat unul câte unul din Orașul Domnului. Nu mai era permis niciun viitor contact. Unde s-au dus preoții nu știu; dar eu trebuia să mă urc a doua zi într-un tren spre Haga, unde aveam să mă întâlnesc cu supraveghetorul, pentru raport și următoarea misiune.

EST

Septembrie-octombrie 1958

CAPITOLUL 22

~~Sălășluitorul din nori~~
LAUREATUL

Boris stă în spatele unui gard cu șine, îngrijind o parcelă unde plantase cartofi, usturoi și praz. Vine un musafir, iar Boris sprijină săpăliga de un mesteacăn.

— Prietene, spune musafirul, întinzându-i lui Boris mâna peste gard.

— E aici? întreabă Boris.

Oaspetele încuviințează și-l urmează pe Boris în casă. Se așază față în față la masa din sufragerie. Musafirul își deschide rucsacul și pune cartea, încă în coperta de pânză albastră, în fața autorului. Boris întinde mâna după romanul lui. E mult mai ușor decât manuscrisul legat de mână pe care-l încredințase în mâini străine cu doi ani înainte și mult diferit de volumul de lux care devenise bestseller internațional în Europa, un volum pe care-l văzuse doar în poze. Își trece unghiile murdare peste copertă. Ochii i se umplu de lacrimi.

— E aici, spune din nou.

Oaspetele scoate un al doilea dar: o sticlă de vodcă.

— Un toast? întreabă.

— Cine l-a făcut? întreabă Boris.

Musafirul își toarnă un pahar.

— Se spune că au fost americanii.

**

Boris își face plimbarea de dimineață. Plouă, așa că se întoarce la dacea lui pe cărarea acoperită de copaci prin pădurea de mesteceni în loc s-o ia pe drumul lui obișnuit prin cimitir, peste pârâu și apoi în sus pe deal. Cele câteva frunze

uscate care mai atârnă încă în coroanele copacilor din pădure sunt suficiente ca să-l apere de ploaie. E îmbrăcat potrivit pentru vremea asta, cu mantaua de ploaie, șapcă și cizme negre de cauciuc; însă când se apropie de casă simte o răceală strecurându-i-se în oase.

Boris îi aude înainte să-i vadă. Când iese din pădure, vede mașinile parcate de-a lungul străduței, apoi micul grup din grădina lui, adăpostit de umbrele negre. Un tânăr stă pe bucata de gard cu o scândură putrezită. Boris vrea să-i strige să se dea deoparte, dar rămâne la fel de nemișcat ca o căprioară care a zărit vânătorul înainte să fie văzută.

Se gândește să se întoarcă în pădure. Dar cineva îl strigă pe nume și mulțimea se întoarce către el ca un mamifer masiv. Bărbatul care stătea pe gard sare și este primul care ajunge la el. Scoate un carnețel și-și ține pixul pregătit.

— Ați câștigat, spune el. Ați câștigat Premiul Nobel. Aveți un comentariu pentru *Pravda*?

Boris își lasă capul pe spate, privind spre nori și lăsând ploaia rece să-i cadă peste față. *Asta e,* își spune el. Totul întins în fața lui ca un ospăț. Moștenirea lui gravată în aur. Dar nicio lacrimă de bucurie nu se amestecă printre picăturile de ploaie care-i curg pe obraji. În schimb, îl năpădește spaima, ca apa înghețată a băilor lui matinale.

Se uită în fundul grădinii, unde cu 20 de ani în urmă a fost spartă o poartă. Și-l imaginează pe vecinul lui, Boris Andreievici Pilniak, venind la poartă, entuziasmat să împărtășească recolta de ceapă sau ultimul capitol din romanul său. Își aduce aminte cum, mai târziu, după ce romanul a fost interzis și Pilniak acuzat că a organizat publicarea cărții în străinătate, a trecut pe lângă casa prietenului său într-una dintre plimbările lui de dimineață și l-a văzut uitându-se pe fereastră și așteptând.

— O să vină după mine într-o bună zi, spusese Pilniak.

Și veniseră.

Se aude pocnitura unui bec de blitz. Boris clipește. Caută vreo figură familiară în mulțime, cineva de care să se agațe, dar nu zărește niciuna.

— Veți accepta? întreabă alt reporter.

Boris își înmoaie vârful cizmei într-o baltă.

— Nu am vrut să se întâmple toate astea, tot scandalul acesta. Sunt cuprins de o mare bucurie. Dar bucuria mea este

astăzi o bucurie însingurată.

Înainte să apuce reporterii să mai pună și alte întrebări, Boris își pune la loc șapca pe cap.

— Gândesc cel mai bine când mă plimb și am nevoie să mă mai plimb.

Trece printr-o breșă în mulțime și merge mai departe către pădure.

O *să știe să vină,* se gândește el. O *să aștepte.*

Vede de la depărtare eșarfa roșie a Olgăi și i se ridică o povară de pe suflet. E în vârful movilei din cimitir unde pământul n-a fost încă săpat, plimbându-se în lungul unui mormânt invizibil, cu brațele strânse peste piept. Chiar și acum, Boris e luat prin surprindere când o vede. A îmbătrânit. Dinspre coada ochilor pornesc riduri, iar părul ei blond a devenit fragil. A pus la loc kilogramele pierdute în lagăre, dar în loc să se așeze înapoi pe șolduri și coapse, s-au dus pe abdomen și pe față. De când a fost publicat *Jivago* în străinătate, nu-și mai ondulează părul și nu mai poartă bijuterii. Poate că nu mai vrea să iasă în evidență. Sau poate că e pur și simplu prea obosită ca să-i mai pese. Oricum, Boris crede că e și mai frumoasă.

Olga îi aleargă în întâmpinare. Se îmbrățișează și ea îl cuprinde, chiar dacă ea e cea care începe în brațele lui. Atingerea e ca o cataplasmă.

Boris o simte ținându-și răsuflarea și o masează pe spate, ca pentru a porni expirația. Olga se trage de lângă el și confirmă ceea ce-i spusese deja trupul ei că gândește.

— Ce-o să ne facă acum? întreabă ea.

— E un lucru bun, spune el. Ar trebui să sărbătorim. N-o să ne poată atinge. Lumea o să se uite.

— Da, zice ea.

Se uită împrejur prin cimitir.

— Se uită.

O sărută pe frunte.

— E un lucru bun, repetă el, încercând să se convingă că așa e.

Privește către dacea lui.

— Ulii așteaptă. Trebuie să-i înfrunt.

— Atunci, o să accepți premiul?

— Nu știu, îi răspunde.

Dar nu-și poate imagina să nu-l accepte. Viața lui a dus până

în hăul ăsta; cum ar putea să nu facă ultimul pas, chiar dacă va fi în abis? Dacă dă înapoi acum, de fiecare dată când iubita lui zâmbește îi va vedea dintele ciobit din vremea petrecută în lagăre și își va aduce aminte că totul a fost în zadar.

Olga îi netezește pieptul hainei, cu mâna oprindu-i-se în dreptul inimii lui.

— Vii la mine când poți?

Boris își pune mâna peste mâna ei și o apasă mai tare pe pieptul lui.

∴

Ploaia a stat și mulțimea a crescut. Vecinii li s-au alăturat reporterilor, călcându-i în picioare cartofii, usturoiul și prazul. Câțiva bărbați cu haine lungi de piele negre se învârt prin zonă. Zinaida stă într-o parte a prispei cu Nina Tabidze, care a venit în vizită din Gruzia. Au pus două scaune de lemn la baza scărilor, ca să blocheze intrarea, iar câinele lui Boris, Tobik, veghează de sub unul dintre ele.

Zinaida trage scaunul ca să-l lase să intre, dar Boris se oprește să stea de vorbă cu reporterii. După întâlnirea cu Olga, starea de spirit i s-a îmbunătățit considerabil și, deși nu crede pe deplin ce i-a spus ei, propriile cuvinte l-au liniștit. Și felicitările care se aud din mulțime sunt o mângâiere. Un fotograf îl cheamă să facă o poză, iar Boris se așază pentru un portret, cu un zâmbet sincer pe chip.

Zinaida nu zâmbește. Sprâncenele ei trasate cu creionul o fac să pară surprinsă, dar încruntarea ei întunecată spune altceva.

— N-o să iasă nimic bun din toate astea, spune ea când soțul ei urcă treptele.

— La Moscova se vorbește deja pe străzi despre asta, zice Nina, punând la loc scaunul de lemn. A auzit un prieten la Radio Libertatea.

— Hai să intrăm, spune Boris.

Când intră în casă, îi întâmpină mirosul de prăjitură cu prune, iar Boris își aduce aminte că e ziua de nume a Zinaidei.

— Draga mea, spune. Îmi pare foarte rău. Cu toată agitația asta, am reușit să uit.

— N-are importanță acum, răspunde ea.

Nina îi pune mâna pe umăr, apoi se duce în bucătărie să scoată prăjitura din cuptor.

Cei doi rămân singuri la intrare.

— Nu te bucuri pentru mine, Zina? Pentru noi?

— Ce-o să se întâmple cu noi?

— Ce prostie! Ar trebui să sărbătorim. Nina! strigă el spre bucătărie. Adu o sticlă de vin.

— Nu-i momentul de sărbătorit, spune Zinaida. O să ne vrea capetele din cauza asta. Întâi dai manuscrisul pe mâini străine, fără să fie publicat aici? Și acum, asta? Atenția, zarva. N-are cum să iasă nimic bun.

— Dacă nu poți să vii cu niște felicitări, măcar să bem pentru ziua ta de nume.

— Ce importanță are? Și anul trecut ai uitat.

Nina se întoarce din bucătărie cu o sticlă de vin și trei pahare, dar Zinaida îi face semn să plece și se retrage în dormitor. Nina se duce să-și consoleze prietena, iar Boris deschide singur sticla.

∴

A doua zi, bate la ușă vecinul lui Boris, autorul Constantin Aleksandrovici Fedin, iar Zinaida îi deschide.

— Unde e? întreabă Fedin.

Fără să aștepte să-i răspundă, trece pe lângă Zinaida și urcă spre biroul lui Boris, sărind câte două trepte odată.

Boris ridică privirea dintr-un teanc de telegrame.

— Costia, își întâmpină el prietenul. Cărui fapt datorez această vizită?

— N-am venit să te felicit. Nu sunt aici ca vecin sau prieten. Sunt aici cu o misiune oficială. Polikarpov e chiar acum la mine și așteaptă un răspuns.

— Un răspuns la ce?

Fedin își scarpină sprâncenele albe stufoase.

— Dacă o să renunți la premiu.

Boris aruncă telegrama pe care o ținea în mână.

— În niciun caz.

— Dacă n-o faci de bunăvoie, o să-ți forțeze mâna. Știi doar.

— Pot să facă orice vor cu mine.

Fedin se duce la fereastra care dă spre grădină. S-au întors câțiva reporteri. Își trece mâna peste începutul de chelie.

— Știi ce pot… Am trecut și eu prin asta. Ca prieten…

— Dar, nu uita, nu ești aici ca prieten, îl întrerupe Boris. Deci în ce calitate ești aici, mai exact?

— Confrate scriitor. Cetățean.

Boris se lasă pe pat, cadrul metalic simplu scârțâind sub

greutatea lui.

— Care dintre ele? Scriitor sau cetățean?

— Sunt ambele. Ca tine.

Era bine cunoscut faptul că Fedin urma să devină președinte al Uniunii Scriitorilor Sovietici, așa că Boris își cântărește cu grijă răspunsul.

— *Inventas vitam juvat excoluisse per artes.*

— Din Virgiliu, spune Fedin. Și cei care au înfrumusețat viața prin nou-găsită lor măiestrie.

— E gravat pe medalia Nobel.

— A cui viață ai înfrumusețat-o tu cu romanul ăsta? A familiei?

Fedin coboară glasul.

— A amantei? Sau doar a ta?

Boris închide ochii.

— Lasă-mă să mă gândesc.

— N-ai timp. Polikarpov așteaptă un răspuns când mă întorc.

— Atunci fă o plimbare lungă înainte să te duci acasă. Am nevoie de timp.

— Două ore, spune Fedin din ușă. Ai două ore.

Însă imediat ce Fedin pleacă, Boris se ridică de pe pat. Se duce la birou și compune o telegramă pentru Academia Suedeză.

ENORM DE RECUNOSCĂTOR, EMOȚIONAT,
MÂNDRU, ULUIT, STÂNJENIT.
— Pasternak

OCCIDENT

Octombrie-decembrie 1958

CAPITOLUL 23

~~Rândunica~~
INFORMATOAREA

Iată-l: stând în fața unui copac desfrunzit, purtând șapcă și o haină strânsă în talie, cu brațul drept peste piept și mâna chiar sub inimă. Articolul care însoțea fotografia era în franceză, dar am recunoscut cuvântul *Nobel.*

— Ce scrie? l-am întrebat pe chelnerul care vorbea engleză când s-a întors cu chifla mea cu ciocolată.

— Boris Pasternak a câștigat Premiul Nobel.

— Ei, asta o să crească vânzările cărții, am spus. Ai citit-o?

— Sigur că da!

Toată lumea o citise. Mulțumită fostului meu patron, *Doctor Jivago* trecuse granița nedepistat, ajungând înapoi în țara unde fusese scrisă. Nobelul nu făcea parte din planul Agenției – cel puțin, nu din câte știam eu –, dar eram sigură că o să-și asume oricum meritele. Mi-i și imaginam: stând în cerc, cu rânjete pe chipuri, sărbătorind cu păhărele de vodcă. Singurul chip pe care nu mi-l închipuiam în cercul ăla era cel al lui Henry Rennet. Știam că nu mai e la Washington. De fapt, știam exact unde e.

În ziua când ajunsesem la Paris, mă cazasem la Hotel Lutetia, nu sub numele Sally Forrester sau Sally Forelli sau alt nume pe care să-l mai fi folosit până acum, ci sub noul nume, Lenore Miller. Apoi am pus într-o cutie poștală galben-aprins o scrisoare pe adresa curățătoriei Sara. Scrisoarea conținea coordonatele locului unde se afla Henry la Beirut și detalii despre noua lui misiune de a lansa un post de radio care să transmită mesaje prooccidentale și pro Chehab[44].

[44] Fuad Abdullah Chehab a fost președintele Libanului între 1958 și 1964.

Planul meu inițial nu fusese să-l predau pe Henry. Dacă Frank avea dreptate și Henry era cârtiță, credeam că puteam obține prin canalele adecvate suficiente informații ca să-l distrug. Toți anii ăia când Clubul băieților crezuse că nu făceam decât să-mi flutur părul și să chicotesc prostește la bancurile lor tâmpite, de fapt ascultasem. Însă când Henry a prins de veste că fac cercetări despre el, a pus capăt brusc zilelor mele în agenție. Asta e. Planul secundar.

Doar Bev știa că am plecat din țară. N-a întrebat unde mă duc, dar când i-am spus că îmi cumpăr un bilet doar dus, vechea mea prietenă din OSS s-a ridicat în tăcere și a ieșit din bucătăria ei, întorcându-se după câteva minute cu un plic plin de bani.

— Banii lui de *gin rummy,* a spus ea, împingându-mi plicul în mână. N-o să le simtă lipsa.

Am spus că n-am cum să-i accept, iar ea mi-a zis să nu mai fiu proastă. Apoi și-a scos brățara din diamante pe care i-o dăduse soțul ei – o scuză pentru încă o aventură.

— Amaneteaz-o.

În ultima seară petrecută la Washington, mi-am pus un disc și mi-am scos valiza, încă neștiind unde o să mă duc. Știam doar că trebuia să plec, să mă duc undeva unde să nu cunosc pe nimeni, că nu mai era cale de întoarcere după ce făceam ce eram pe punctul de a face. Abia după ce mi-am luat puloverul bej de cașmir din sertar și am descoperit schița cu Turnul Eiffel pe care avusesem de gând să i-o dau Irinei – încă împachetată în hârtie cerată și legată cu un șnur roșu –, m-am hotărât.

**

Transmiteau mesaje prin intermediul trandafirilor. Două duzini, albi ca o ofrandă de pace, așezați pe măsuța de toaletă în timp ce eram plecată. Am scos bilețelul din buchet: *Mă bucur să am vești de la tine,* scris în italiană. Am întors biletul. Nimic.

Era descurajant să mă gândesc că fuseseră în camera mea, că-mi umblaseră prin lucruri. Camera era acum cu siguranță plină de microfoane. Era ca atunci când vezi un păianjen în cursul zilei, după care ți se pare că-l simți mișcându-se pe tine în toiul nopții. Dar după ce le dădusem informații despre Henry, era de așteptat să mă urmărească. N-aveam cu cine să vorbesc, așa că m-a apucat râsul când m-am gândit la ei ascultându-mă în timp ce eu ascultam discul cu Chet Baker pe care-l cumpărasem dintr-un talcioc. Poate că până la urmă o să se

sature de „My Funny Valentine” și o să mai asculte pe altcineva.

**

Au trecut câteva săptămâni. Trandafirii albi s-au ofilit, petalele lor uscate adunându-se pe măsuța de toaletă. Noutatea Orașului Luminilor se mai atenuase și începeam să rămân fără banii de la Bev. Și faptul că nu știam ce i se întâmplase lui Henry, dacă i se întâmplase ceva, începea să-și spună cuvântul. Când mă gândeam la el, și mă gândeam la el tot timpul, simțeam că parcă mi se umpleau măruntaiele cu un fum rece și întunecat. Când nu puteam să dorm, stăteam întinsă pe spate și-mi imaginam fumul negru ieșindu-mi în vârtejuri pe gură și urcând spre tavan.

Ca să-mi fac un program, am început să vizitez toate librăriile, standurile de cărți, bibliotecile și buchiniștii de pe Sena, căutând exemplare din *Doctor Jivago.* Deși tânjeam să-l citesc, nu reușisem să mă apuc de el. Era legat de ei, de ea, și știam că dacă-l citesc o să readuc amintiri ale unor lucruri la care nu voiam să mă gândesc, lucruri care mi-ar face inima să bată nebunește când mă trezesc și mă pomenesc în cealaltă parte a lumii, singură. Totuși, îl căutam prin tot Parisul, cheltuindu-mi ultimele fonduri pentru a strânge un turnuleț de cărți.

Când nu mi-am mai permis cărțile, mi-am făcut o nouă rutină: stând toată ziua în cameră, ascultându-mi discul, făcând baie și dormitând. Am început să supraviețuiesc cu franzele vechi, gem de caise și Perrier cald. Țineam draperiile trase și zilele treceau fără să mă uit măcar pe fereastră.

∴

În cele din urmă, am rămas fără bani și am început să înapoiez unul câte unul exemplarele din *Doctor Jivago.* Și acolo – stăteam la coadă la Le Mistral – m-a bătut cineva pe umăr.

— *Bonsoir,* a spus femeia micuță cu bucle largi în păr, îmbrăcată cu o rochie dreaptă roz-perlat și tocă de catifea neagră.

A luat un exemplar din *Lolita* și a zâmbit ca și cum m-ar fi cunoscut.

— Știi unde e secțiunea cu cărți de călătorie? a întrebat femeia în engleză.

— Îmi pare rău, nu știu.

— Caut o carte. Despre Beirut. Știi unde ar putea să fie?

Cu asta, s-a întors și a plecat. Am ieșit după ea, îndesându-l

pe *Jivago* înapoi în geantă. Am mers după ea prin piața René Viviani. Îmi doream să mă fi putut opri să ating faimosul salcâm ca să-mi poarte noroc, dar am mers mai departe, traversând rue du Petit-Pont, am trecut de biserica Saint-Séverin, cu garguii ei gotici care se zgâiau în jos la mine. Când am trecut de biserica Saint-Suplice, m-am gândit la Irina – cum trebuie să fi arătat în veșmântul ăla de călugăriță.

Am urmat-o pe femeie în Grădina Luxembourg și, în timp ce ocoleam bazinul octogonal, aceasta a vorbit, cu glas scăzut și acoperit de zgomotul apei din fântână.

— S-a cazat la un hotel din Beirut sub numele Winston, așa cum ai spus tu că o să facă. Într-o oră, a plecat de la hotel cu ajutorul a doi dintre comisionarii noștri.

A făcut o pauză.

— Ne-am zis că poate vrei să știi.

La ce se gândise oare Henry când auzise bătaia în ușă? Avusese vreun presentiment despre ce urma? Se simțise paralizat? Țipase? Dacă da, îl auzise cineva? Știam că n-o făcuse, dar îmi doream, ah, cum îmi mai doream, să se fi gândit la mine când l-au ridicat.

— Asta-i tot, a încheiat femeia.

S-a oprit în fața mea și m-a sărutat pe ambii obraji.

— Asta-i tot, am spus după ce a plecat.

∴

În camera mea de hotel, trandafirii veștejiți fuseseră înlocuiți cu un buchet proaspăt. M-am clătit cu apă pe față și m-am dat cu rujul roșu. M-am îmbrăcat în pantaloni negri, un sacou negru și pantofi cu toc jos și ascuțit. Am tras draperiile, mi-am umezit buzele și m-am evaluat în oglindă.

Fusesem instruită să depistez un agent dublu. Calmi în condiții de presiune, cu inteligență peste medie, repeziți, se plictisesc ușor. Ambițioși, dar cu obiective pe termen scurt. Incapabili să păstreze relații pe termen lung. Trădează de multe ori din cauza propriilor lor interese – bani, putere, ideologie, răzbunare. Știam aceste trăsături, fusesem instruită să le caut. Și atunci, de ce durase așa de mult până le recunoscusem și la mine?

EST

Octombrie-decembrie 1958

CAPITOLUL 24

~~**Muza**~~
~~**Femeia reabilitată**~~
~~**Emisarul**~~
~~**Mama**~~
EMISARUL

A câștigat, a câștigat, a câștigat. Gândurile mele aveau ritmul pașilor cu care măsurăm Căsuța, așteptându-l pe Boria să vină. Nobelul era al lui. Nu al lui Tolstoi, nici al lui Gorki, nu al lui Dostoievski: Boris Leonidovici Pasternak era al doilea scriitor rus care obținuse vreodată premiul. Numele lui va fi păstrat în istorie, moștenirea lui, asigurată.

Și totuși, trebuia să recunosc, îmi era teamă de ce ar mai fi putut urma. Nobelul era deja ceva jenant pentru stat, iar acceptarea premiului ar fi fost văzută ca o ofensă și mai mare. Și statului nu-i plăcea să fie umilit, mai ales de Occident. Și atunci, după ce lumea își muta privirea, după ce se stingeau titlurile mari, ce se întâmpla? Cine avea să ne apere? Cine avea să mă apere pe mine?

Ca să mă liniștesc, am ieșit în grădinița pe care mă ajutase Boria s-o plantez. Ploaia de dimineață stătuse, iar norii se împrăștiaseră, lăsând să treacă o lumină care scălda din nou totul. Totul – felul cum se chemau una pe alta coțofenele, cum încălzeau razele soarelui rândurile ordonate de răsaduri, cum simțeam aerul pe încheieturile mâinilor și pe gleznele dezgolite –, totul, absolut totul părea schimbat așa cum se schimbă atunci când lumea pe care o știi stă să se prefacă.

Boria s-a apropiat, cu pălăria în mână. Ne-am întâlnit la

jumătatea potecii și m-a sărutat.

— Am trimis telegrama la Stockholm, a zis.

— Care spune ce? l-am întrebat.

— Că am acceptat premiul și tot ce vine împreună cu el.

— Deci o să te duci? am întrebat.

— La Stockholm?

Preț de o clipă, mi-am permis să-mi imaginez acest vis absurd: eu, într-o rochie neagră făcută la Paris, croită să-mi vină pe trup ca o a doua piele; Boria, în costumul lui gri favorit, pe care-l moștenise de la taică-su. Aș privi cum se ridică să primească premiul. Și, în timp ce el este pe podium, las să mă copleșească ovațiile din public ca un val. La banchet, am mânca file de calcan în sos de vin în Sala Albastră și el m-ar prezenta drept femeia care a inspirat-o pe Lara, femeia de care s-a îndrăgostit întreaga lume, așa cum se îndrăgostise și el.

— E imposibil, a spus, clătinând din cap.

Mi-a luat mâna și, fără niciun alt cuvânt, am intrat și ne-am dus în dormitorul meu și am făcut dragoste încet și așezat, așa cum ne obișnuiserăm.

A stat cu mine cea mai mare parte a nopții, fără să plece din patul meu până n-a pătruns printre perdele lumina albăstruie a zorilor. Așa am văzut alunițe și fire negre de păr și semne galbene noi pe spatele lui, apoi m-am uitat la pielea mea. Vârsta noastră m-a lovit ca și cum aș fi sărit într-un râu înghețat și m-am întrebat dacă în noi a mai rămas ceva care să reziste la tot ce avea să vină.

Cum îl priveam ridicându-se din pat, m-a cuprins o dorință fierbinte pentru ceva ce nu pierdusem încă, dar știam că o să pierd curând.

**

După ce Boria trimisese telegrama la Stockholm, Kremlinul dăduse publicității răspunsul său oficial către Academie. „Voi și cei care au luat această decizie v-ați concentrat nu asupra calităților literare sau artistice ale romanului, iar acest lucru este limpede, pentru că nu are așa ceva, ci a aspectelor sale politice, pentru că romanul lui Pasternak prezintă realitatea sovietică într-un mod denaturat și defăimează revoluția socialistă, socialismul și poporul sovietic”.

Mesajul era clar: sfidarea lui Boris nu va fi tolerată. Și nu va rămâne nepedepsită.

Aflaserăm că au fost trimiși curieri din ușă în ușă, de la Peredelkino la Moscova, convocându-i pe toți poeții, dramaturgii, romancierii și traducătorii la o ședință de urgență a Uniunii Scriitorilor, în care să fie discutată problema Nobelului. Participarea era obligatorie.

Unii scriitori au jubilat, fără îndoială, că narcisistul și supraevaluatul Poet de pe Deal primea în sfârșit ce merita. Unii, ni s-a spus, au zis că ar fi trebuit făcută dreptate cu mult timp în urmă, motivele pentru care Boris fusese cruțat de mâna lui Stalin în timpul Marii Terori fiind încă nedeslușite. Alți scriitori erau aparent agitați, știind că trebuie să se conformeze și să-și denunțe confratele, prietenul, mentorul, sperând că protestele lor vor părea autentice când vor fi chemați la ordine.

Boria nu citea ziarele, dar eu le vedeam.

Îi spuneau luda, marionetă care s-a vândut pentru 30 de arginți, aliat al celor care ne urau țara, un snob ale cărui talente artistice erau cel mult modeste. Socoteau că *Doctor Jivago* este o armă fluturată de dușmanii statului, iar premiul este o recompensă din partea Occidentului. Nimeni nu-și susținea punctul de vedere; majoritatea stăteau cuminți. Prieteni care înainte îl ascultau fermecați pe Boria citind din *Jivago* la Căsuță se făcuseră nevăzuți. N-au trimis scrisori de sprijin, nici n-au venit în vizită, majoritatea nici nu recunoșteau că sunt prieteni cu Boria dacă erau întrebați. Aceste tăceri, aceste guri pecetluite ale prietenilor dureau cel mai tare.

Într-o zi, Ira s-a întors de la școală cu vestea că a avut loc o demonstrație studențească la Moscova. Boria stătea în fotoliul lui roșu în timp ce Ira, cu haina și căciula de veveriță încă pe ea, se plimba în sus și-n jos prin fața lui.

— Profesorii le-au spus studenților că participarea e obligatorie.

Boria s-a ridicat și a mai pus niște lemne în sobă. A rămas în fața focului, încălzindu-și o clipă mâinile la flacără înainte să închidă ușița metalică.

— Administrația a împărțit pancarte pe care să le ducem, dar eu m-am ascuns la toaletă cu o prietenă până au plecat.

Privi spre Boria, căutând aprobare, dar el nu se uită la ea.

— Ce scria pe pancarte? a întrebat-o.

Ira și-a scos căciula și a rămas cu ea în mână.

— Nu le-am văzut. Cel puțin nu de-aproape.

∴

A doua zi, a apărut în *Literaturnaia Gazeta* o fotografie de la „demonstrația spontană”. Un student ținea ridicată o pancartă cu o caricatură a lui Boria întinzând o mână cu degete încovoiate după un sac cu bani americani. Pe alta scria cu majuscule negre: AFARĂ CU IUDA DIN URSS! Articolul conținea și o listă cu numele studenților care semnaseră o scrisoare în care condamnau *Doctor Jivago.*

Ira a luat ziarul.

— Jumătate dintre studenții ăștia nici n-au semnat-o. Cel puțin așa mi-au spus mie.

În seara aceea, la cină, Mitea a întrebat dacă e adevărat că Boria e acum mai bogat decât cel mai lacom dintre americani.

— Așa a zis profesorul la școală. Suntem și noi bogați acum?

— Nu, scumpule, i-am spus.

A rostogolit o boabă de fasole prin farfurie cu degetul.

— De ce nu?

— De ce să fim?

— El plătește pentru casă. El ne dă bani. Așa că, dacă are mai mulți, ar trebui să ne dea și nouă mai mulți.

— De unde ți-a venit o asemenea idee?

Ira i-a aruncat o privire fratelui său, iar el a ridicat din umeri.

— Totuși, e logic, mamă, a zis Ira. Crezi că ar trebui să-l întrebăm?

— Nu vreau să mai aud nimic, i-am răspuns, deși nu puteam să mă prefac că nu mă gândeam la același lucru. Acum terminați de mâncat.

**

Ploua de cinci zile când s-au întâlnit în marea Sală Albă de la Uniunea Scriitorilor. Toate scaunele erau ocupate, iar scriitorii stăteau și în picioare pe lângă pereți. Îi ceruseră și lui Boria să participe, dar am insistat să rămână acasă.

— O să fie o execuție, i-am spus.

A fost de acord că n-ar realiza nimic dacă ar merge și a scris în schimb un mesaj care să fie citit la ședință:

> *Chiar și după tot acest scandal și după toate acele articole de presă, încă mai cred că a fost posibil să scriu „Doctor Jivago” în calitate de cetățean sovietic. Numai că am o mai amplă înțelegere a drepturilor și*

posibilităților unui scriitor sovietic și nu cred că aș compromite în niciun fel demnitatea scriitorilor sovietici. Nu m-aș considera un parazit literar. Sincer, cred că am făcut ceva pentru literatură. În ceea ce privește premiul Nobel în sine, nimic nu mă va face vreodată să privesc acest privilegiu drept o rușine și să reacționez cu grosolănie. Vă iert dinainte.

Sala a răsunat de strigăte batjocoritoare. Apoi, unul câte unul, scriitorii au urcat pe podium ca să condamne *Jivago.* Ședința a durat ore în șir, absolut toată lumea declarându-se împotriva lui.

Votul a fost unanim, sancțiunea intrând în vigoare imediat: Boris Leonidovici Pasternak era exclus din Uniunea Scriitorilor Sovietici.

A doua zi, am strâns toate cărțile, toate biletele, toate scrisorile, toate ciornele manuscrisului din apartamentul meu din Moscova. Le-am dus, împreună cu Mitea, să le ard la Căsuță.

— N-o să-mi mai ia încă o dată ce-i al meu, i-am spus fiului meu în timp ce adunam surcele din pădure. Mai bine distrug eu totul.

— De ce ești așa de sigură? a întrebat Mitea.

— O să mai avem nevoie de lemne, am zis eu, ridicând un buștean nu prea mare.

Boria a ajuns când așezam în cerc pietrele pe care le căraserăm de la pârâu.

— Totul a fost degeaba? a întrebat el, în loc de salut.

— Bineînțeles că nu, am răspuns și am aruncat o căldare de frunze uscate peste lemne. Ai ajuns în inimile și mințile a mii de oameni.

Am turnat petrol peste frunze.

Boria a ocolit vatra.

— De ce m-am apucat să-l scriu?

— Pentru că trebuia, ții minte? a zis Mitea. Așa ne-ai spus. Ai spus că ești chemat s-o faci. Îți aduci aminte?

— A fost o tâmpenie. O tâmpenie curată.

— Dar ai spus…

— Nu contează ce-am zis atunci.

— Când l-ai dat italienilor, ai spus că vrei să fie citit. Ei bine, asta ai obținut.

— V-am pus pe voi în pericol, asta am obținut.

— Ai spus că premiul o să ne apere. Nu mai crezi la fel? Toată lumea privește, ții minte?

— Am greșit. La execuția mea o să privească toată lumea.

Și-a trecut mâinile prin păr.

— Chiar sunt cine spun ei că sunt? Un narcisist, cineva care crede… nu, e *convins…* e pe deplin convins că a fost ales pentru această misiune? Că sunt sortit să-mi petrec viața încercând să exprim ce se petrece în inimile bărbaților?

Boria se foia înnebunit de colo-colo.

— Cerul se prăvălește și eu încercam să *scriu* în loc să clădesc un acoperiș care să mă apere pe mine și pe cei dragi. Oare egoismul meu n-are margini? Am stat la birou foarte mult. E adevărat că sunt rupt de realitate? Aș mai putea măcar să știu ce se petrece în inimile și mințile compatrioților mei? Cum am putut să înțeleg așa de greșit? De ce să merg mai departe?

— Mergem mai departe pentru că asta trebuie să facem, i-am spus.

Până să apuc să mai spun măcar un cuvânt liniștitor, a început să-și prezinte planul.

— E prea mult. N-o să aștept să vină ei după mine. N-o să aștept să ajungă mașina lor neagră. N-o să-i aștept să mă târască în stradă. Să-mi facă ce le-au făcut lui Osip, lui Tițian…

— Și mie, am adăugat.

— Da, dragostea mea. N-o să-i las niciodată. Cred că e momentul să lăsăm viața asta.

Am făcut un pas înapoi.

— Le-am păstrat, să știi. Pastilele. Am păstrat Neambutalul pe care l-am primit ultima dată la spital. 22. Câte 11 pentru fiecare.

Nu știam dacă să-l cred. Boris mai amenințase și altă dată că se sinucide. Odată, cu zeci de ani în urmă, chiar băuse o sticlă de iod când soția lui, înainte să fie soția lui, îl respinsese. Îmi mărturisise mai târziu că voise s-o facă să reacționeze, nu să se omoare. Însă ceva din glasul lui, din calmul lui mă făcea să cred că de data asta s-ar putea să vorbească serios.

S-a întins să mă prindă de mână.

— Le luăm diseară. O să plătească scump. O să fie o palmă peste obraz.

Mitea s-a ridicat în picioare. Era deja mai înalt decât mine și aproape la fel de înalt ca Boria. Mitea, blândul Mitea, l-a privit în ochi.

— Ce vrei să spui?

S-a uitat la mine.

— Mamă, ce vrea să spună?

— Lasă-ne singuri, Mitea, am spus.

— Ba nu!

S-a tras în spate ca și cum ar fi vrut să-l lovească pe Boria. Pentru prima dată, mi-am dat seama că nu mai avea mâini de băiețel, ci de bărbat tânăr. Am simțit cum mă copleșește vinovăția. De ani de zile îl puneam pe Boria pe primul loc.

— N-o să se întâmple nimic.

Am dat drumul mâinii lui Boria și am luat-o pe a fiului meu.

— Te asigur.

Am scos un pumn de copeici din buzunar și l-am rugat să se ducă să mai cumpere petrol pentru foc.

A refuzat să ia banii.

— Ce v-a apucat? Pe amândoi?

— Ia-i, Mitea. Du-te și adu petrol. Vin și eu.

Mitea a luat banii și a plecat, aruncând în urmă priviri de avertisment pentru Boria.

— N-o să doară, a spus Boria după ce a plecat Mitea. O să fim împreună.

Până acum, se prefăcuse că zvonurile furtunoase de condamnare nu-l supărau, că microfoanele pe care bănuiam că le plantaseră la el și la mine acasă erau amuzante, că recenziile negative n-aveau nicio valoare. Se concentrase pe o luminiță albă de la capătul tunelului, care, după ultima lovitură primită de la Uniunea Scriitorilor, se întunecase.

Și era convins că aveam să-l urmez, că o să iau pastilele, că n-aveam puterea să merg mai departe singură. Odată, s-ar putea să n-o fi avut-o. De fapt, poate că eu aș fi fost cea care ar fi sugerat ideea. Dar nu acum. Acum puteam să merg mai departe. Puteau să-l bage pe el în pământ, dar nu și pe mine.

I-am spus că n-ar face decât să le ofere ce voiau, că era decizia unui om slab. I-am spus că s-ar făli cu victoria morții unui poet, sălășluitorul din nori pe care Stalin nu-l exterminase. Boria a răspuns că nu-i pasă de nimic din toate astea dacă ar dispărea durerea.

— Nu pot să aștept să se abată peste mine bezna lor. Mai bine pășesc în întuneric decât să fiu împins, a zis.

— Lucrurile stau altfel acum, după ce a murit Stalin. N-o să te

împuște pe stradă.

— N-ai trăit ca mine toate astea. Nu i-ai văzut cum îți doboară prietenii, unul câte unul. Știi cum e când ești salvat în timp ce prietenii tăi au fost asasinați? Să fii tu cel care rămâne? O să vină după mine. Sunt convins. O să vină după noi.

I-am cerut să mai aștepte o zi, spunând că voiam să-mi iau rămas-bun de la Ira și de la mama, că mai vreau un răsărit. În realitate, aveam un ultim plan – și, dacă nu funcționa, știam că tot poate fi convins să nu se arunce în hău. Și dacă nici *asta* nu mergea, știam că oricum va apărea un alt soare și aș fi mers mai departe. Asta fac rusoaicele. O avem în sânge.

L-am găsit pe Mitea la taverna de lângă gară, cu un bidonaș de petrol lângă el. I-am spus că nu l-aș părăsi niciodată. După cum m-a privit, am știut că nu mă crede. Am plâns, spunându-i că-mi pare rău, foarte rău, și mi-a spus că mă iartă. Dar îmi dădeam seama că o spunea doar ca să mă facă să mă opresc din plâns.

L-am întrebat dacă vine cu mine la dacea lui Fedin – primul pas din planul meu. A fost de acord, fără tragere de inimă. Am plecat de la tavernă și am luat-o în sus pe dealul noroios.

Am bătut la ușa casei mari a proaspăt-numitului președinte al Uniunii Scriitorilor, ridicată din bușteni așezați unii peste alții. N-a venit nimeni, așa că am mai bătut o dată. A răspuns fata mai mică a lui Fedin. Fără să aștept să mă invite, am dat năvală înăuntru. Mitea a rămas afară. Chiar când Katia spunea că tatăl ei nu-i acasă, a apărut și el.

— Ne faci un ceai, Katia? a rugat-o pe fată.

— Nu vreau ceai, am spus.

Umerii lui Fedin s-au ridicat, apoi au coborât.

— Vino.

L-am urmat în birou, unde el s-a așezat, rotindu-se într-un scaun de piele. Arătând ca o bufniță ninsă pe creanga ei, cu părul lui alb, chelia pronunțată și sprâncenele arcuite, mi-a făcut semn să mă așez în fața lui.

— Rămân în picioare, am spus.

Mă săturasem să fiu de cealaltă parte a biroului bărbaților. Am trecut direct la subiect.

— O să se sinucidă diseară dacă nu se face nimic.

— N-ar trebui să spui așa ceva.

— Are pastilele. L-am întârziat, dar nu știu ce altceva mai pot

face.

— Trebuie să-l împiedici.

— Cum? Tu și restul Comitetului Central ați făcut toate astea.

Fedin s-a frecat la ochi și și-a îndreptat spatele.

— L-am avertizat că așa o să se întâmple.

— L-ai avertizat? am țipat eu. Când l-ai avertizat?

— În ziua când a câștigat premiul. M-am dus la dacea lui și i-am spus chiar eu că dacă acceptă o să forțeze mâna statului. I-am spus, ca prieten, că trebuie să-l refuze sau să accepte consecințele. Sigur ți-a povestit.

Nu-mi povestise. Încă ceva ce îmi ascunsese.

— Boris a creat hăul din fața lui, a urmat Fedin. Și dacă se sinucide o să fie ceva îngrozitor pentru țară, o rană chiar și mai adâncă decât cele pe care le-a produs deja.

— Nu se poate face nimic?

Mi-a spus că o să ne stabilească o întâlnire cu Dmitri Alekseievici Polikarpov, același funcționar de la Departamentul de cultură la care făcusem apel după ce Boria le dăduse italienilor manuscrisul. Puteam să ne susținem punctul de vedere în fața lui, plecând de la premisa că Boria o să-și ceară iertare.

Am fost de acord și eram dispusă să fac tot ce-mi stătea în puteri ca să-l conving pe Boria să fie și el de acord. Să-i spun că era egoist. Să-i aduc aminte de perioada pe care o petrecusem la Potma. Să-i spun că o să vină iar după mine. Să-i spun că nu mi-a dat niciodată ce-mi doream cel mai tare: să fiu soția lui, să am un copil cu el.

Dar până la urmă n-a fost nevoie.

Până să apuc să întreb, Boria m-a anunțat că a rezolvat deja problema. Trimisese două telegrame: una la Stockholm, prin care refuza premiul, și una la Kremlin, prin care-i anunța ce a făcut. Nobelul n-avea să fie al lui.

— Sunt pe urmele mele, Olga. Îi simt. Chiar și când scriu, la mine în birou, îi simt cum mă urmăresc. N-o să mai dureze mult. Într-o bună zi, o să mă aștepți și eu n-am să mai vin.

OCCIDENT

Decembrie 1958

CAPITOLUL 25

~~Rândunica~~
~~Informatoarea~~
TRĂDĂTOAREA

Conform fostului meu patron, poți rezuma întregul spectru de motivații omenești cu o formulă care se cheamă MICE: Monedă, Ideologie, Compromis, Ego. Mă întrebam cum m-ar evalua cealaltă tabără. Oare aveau o formulă proprie? Cântăreau lucrurile astea mai nuanțat?

Femeia care-mi spusese despre Henry nu mai apăruse, dar știam că o să vină la un moment dat. Între timp, mi-am vândut două dintre eșarfele mele Hermes favorite și restul de exemplare din *Jivago.* Am păstrat totuși unul, ediția în engleză pe care n-o returnasem la Le Mistral, pe care am pus-o în noptiera de lângă pat, unde în hotelurile americane găsești Biblia.

Nu-mi mai petreceam timpul în cameră; nu mai jeleam persoana care fusesem. Dimineața mă duceam în Jardin des Tuileries, mă plimbam prin tunelurile cu pietriș formate din copacii perfect tunși, hrăneam rațele și lebedele de pe lac, îmi trăgeam un scaun verde la soare și citeam. Pe măsură ce zilele se scurtau, după-amiaza stăteam pe orice terasă de pe rue de la Hachette, degustând selecția de vin fiert a cafenelelor. M-am împrietenit cu barmanul de la Le Caveau numai ca să pot să stau pe una dintre canapelele roșii plușate și să-l ascult pe Sacha Distel fredonând în fiecare seară.

Oriunde mă aflam, nu-mi ieșea cu totul din cap niciodată. Tot așteptam ziua în care o să mă trezesc și primul meu gând n-o să fie la ea. Cel mai rău era când o visam. Cum acum eram

împreună, iar când mă trezeam simțeam din nou pierderea. Uneori simțeam o scânteie în trup, convinsă că Irina se gândește la mine chiar în clipa aceea. O prostie.

De ziua ei, am vrut s-o sun, fie și numai ca s-o aud răspunzând, dar n-am sunat. În loc de asta, am deschis sertarul noptierei, am luat cartea și, pentru prima dată, am început să citesc.

> *Mergeau, și mergeau, și cântau Veșnica Pomenire și, când se opreau, se părea că, din inerție, continuau să o cânte picioarele, caii, palele de vânt.*[45]

Cuvintele lui m-au prins de încheietură. Știam cum poate stărui un sentiment după ce se încheie cântecul. Am închis cartea și am ieșit pe balcon, unde încăpea doar un scaun. M-am așezat și am deschis din nou cartea.

Când am citit partea unde Iuri o reîntâlnește pe Lara, în spitalul de campanie, și mi-am dat seama că romanul – cartea pe care o considerau o armă – era de fapt o poveste de dragoste, am vrut din nou s-o închid. Dar n-am închis-o. Am citit până când soarele a pălit, devenind un halou de purpură peste acoperișurile caselor. Am citit până s-au aprins felinarele de pe stradă și trebuia să mijesc ochii ca să descifrez propozițiile. Când s-a făcut prea întuneric, am intrat în casă. M-am înfășurat în halat, m-am întins și am citit mai departe, până am adormit, cu mâna ca semn de carte neașteptat.

Când m-am trezit, era aproape miezul nopții și-mi era foame. M-am îmbrăcat și am pus cartea în poșetă.

Când am străbătut holul hotelului, am văzut-o pe femeia de la librărie așezată într-un fotoliu rabatabil, sub un portret al lui Flaubert. Îmbrăcată impecabil în tweed Chanel, avea buclele tot perfecte, deși cu două nuanțe mai deschise decât când îmi spusese despre Henry. În momentul în care m-a văzut, s-a ridicat fără să se uite la mine și a ieșit.

Am mers după ea probabil vreo 20 de minute, timp în care ea n-a privit înapoi nici măcar o dată. Până la urmă, ne-am oprit la Café de Flore, pe bulevardul Saint-Germain. De pe copertină coborau luminițe de Crăciun albe. Terasa era pustie, iar scaunele de răchită pline de zăpadă arătau de parcă ar fi purtat

[45] *Ibidem,* pag. 19.

haine de blană albe. La balconul de fier forjat de la etajul al doilea atârna un banner rupt cu roșu, alb și albastru, pe care scria *Vive de Gaulle.*

Înăuntru, femeia m-a sărutat iar pe ambii obraji și a plecat, dar nu înainte să arate spre o masă din spate, unde aștepta un bărbat pe care l-am recunoscut.

Știam că urmau să apară, dar nu mă așteptam să fie el.

S-a ridicat să mă salute, fără ochelarii prea mici cu ramă de baga pe care-i purta la banchetul lui Feltrinelli.

— *Ciao, bella,* a zis el, fără accentul italienesc, care fusese înlocuit cu unul rusesc.

Mi-a luat mâna și a sărutat-o.

— Mă bucur să te revăd. Presupun că ai venit să-ți dai hainele la curățat?

— Posibil.

Ne-am așezat și mi-a întins un meniu.

— Comandă ce vrei.

A ridicat un deget.

— Nu poți supraviețui doar cu croasanți cu ciocolată.

Avea deja în față o sticlă de vin alb deschisă și o tavă de argint cu melci neatinsă, așa că i-am comandat chelnerului cu cămașă cu guler tare un sandvici cu șuncă și brânză și l-am așteptat pe bărbat să vorbească.

A sorbit ultima gură de vin și i-a făcut semn chelnerului să-i mai aducă o sticlă.

— Îmi plac mai mult femeile decât bărbații și vinul mai mult decât ambele, a glumit el.

Comuniști sau capitaliști, bărbații tot bărbați sunt.

— Voiam să-ți mulțumim personal, a urmat el. Pentru generozitatea ta.

— V-a fost util?

— A, da. Un guraliv băiatul ăla. Foarte… cum se spune…

— Sociabil?

— Da! Exact. Sociabil.

N-am cerut detalii despre ce i se întâmplase lui Henry Rennet și nici nu voiam să știu. Un an de zile îmi dorisem răzbunarea mai mult decât îmi dorisem orice pe lume. Iar după ce reușise să mă dea afară, nu numai că voisem să-l distrug pe el, voisem să distrug totul. Dar n-am simțit decât o vagă ușurare când am primit confirmarea. Furia nu e un substitut bun pentru tristețe;

ca și cu vata de zahăr, dulceața răzbunării se împrăștie imediat. Și acum, că nu mai era, ce-mi mai rămânea ca să mă motiveze să merg mai departe?

Chelnerul s-a întors cu mâncarea mea și, în timp ce noul meu prieten își mânca melcii, mi-a explicat cu cât mai puține cuvinte cu putință.

— Cât mai stai la Paris? a întrebat.

— N-am bilet de întoarcere.

A înmuiat un melc într-o farfurie cu unt topit.

— Bine! Ar trebui să călătorești. Să vezi lumea. Sunt multe lucruri pe care le poate face o femeie ca tine. Lumea așteaptă să o cucerești.

— Greu de cucerit totuși cu fonduri limitate.

— Ah!

A dat pe gât un melc și și-a îndreptat spre mine furculița cu doi dinți.

— Dar îmi dau seama că ești o femeie descurcăreață. Și una care merită orice ar cere.

— Nu sunt sigură că mai e cazul.

— Te asigur că este. Te subestimezi. Poate că un bărbat mai puțin pătrunzător nu și-ar da seama, dar eu văd. Cum a spus Emerson, trebuie să fii *deschizător de uși.*

De când ajunsesem la Paris, trecusem de câteva ori pe lângă porțile negre masive din zidul de beton care înconjura Hôtel d'Estrées. De fiecare dată, ridicasem privirea și văzusem steagul roșu cu secera și ciocanul aurii și mă întrebasem: Cum ar fi să intri fiind o persoană și să ieși fiind alta? Iată invitația mea de a afla.

M-am gândit la Henry Rennet care dansa cu mine în holul restaurantului, apoi deschizând ușa garderobei din spatele meu. M-am gândit la Anderson care trecuse după aceea pe lângă mine fără să spună un cuvânt... apoi așezat la biroul lui masiv de mahon, spunându-mi că nu mai sunt o *resursă dezirabilă* și cum detestă s-o spună, dar am devenit un *risc prea mare* ca să continui. M-am gândit la Frank, trecând pe lângă mine în hol când am plecat ultima dată din sediul central, fără măcar o strângere de mână.

M-am gândit la Irina, prima dată când am văzut-o, și ultima. Avusesem de gând să vorbesc cu ea după înmormântarea mamei ei, s-o consolez, s-o țin în brațe, să-i spun totul. Însă în

loc să mă duc la cimitir, m-am dus în Georgetown și m-am uitat, singură, la a doua parte din *Un american liniștit.*

Încă mai aveam în buzunar bilețelul pe care voiam să i-l strecor după înmormântare. Cuvintele pe care le scrisesem se șterseseră complet de cât îl tot frecasem între degete în timp ce mă plimbam pe străzile Parisului. Însă îmi aduceam aminte ce scrisesem, cuvintele pe care nu i le dădusem niciodată, adevărul pe care nu-l recunoscusem față de ea.

Și mai era și adevărul pe care nu îl recunoșteam nici față de mine. Mă urcasem în avionul către Paris convinsă că nu exista altă variantă. Însă în acea primă noapte mă copleșiseră, ca un roi de țânțari, 1.000 de întrebări cu *și dacă.* Mi-am imaginat casa văruită din New England unde m-aș fi putut muta împreună cu Irina, ușa galbenă și leagănul de pe prispă și bovindourile care dau către Atlantic. Mi-am imaginat cum am fi mers în oraș în fiecare dimineață să ne luăm cafea și gogoși, localnicii crezând că suntem colege de apartament. Când mă gândeam la toate căile pe care n-o apucasem, pierderea mă învăluia ca o pătură de plumb. M-am gândit la cartea din poșeta de lângă mine. Cum se termina? Oare Iuri și Lara rămân împreună? Sau mor singuri și nefericiți?

Chelnerul ne-a luat farfuriile și a întrebat dacă să ne mai aducă ceva.

— O sticlă de șampanie, poate? a întrebat noul meu prieten, uitându-se la mine, nu la chelner.

Am ridicat paharul.

— Când ești la Paris…

EST

Ianuarie 1959

CAPITOLUL 26

~~**Muza**~~
~~**Femeia reabilitată**~~
~~**Emisarul**~~
~~**Mama**~~
~~**Emisarul**~~
POȘTĂRIȚA

Primele exemplare au fost date din mână în mână în saloanele intelighenției din Moscova. După ce Boria a câștigat Nobelul, apoi l-a refuzat, au fost făcute copii după exemplarele tipărite. Apoi copii după aceste copii. Se vorbea în șoaptă despre *Doctor Jivago* în măruntaiele metroului din Leningrad, era trecut de la un muncitor la altul în lagărele de muncă și era vândut pe piața neagră.

— L-ai citit? se întrebau șoptit unii pe alții oamenii în întreaga Patrie-mamă.

— De ce l-au ținut secret?

Nu era nevoie să precizeze despre ce e vorba. Curând, piața neagră a fost potopită și oricine putea citi romanul care-i fusese interzis.

Când Ira a adus un exemplar, i-am interzis să-l țină în casă.

— Nu-ți dai seama? am țipat la ea, rupând paginile și aruncându-le în coș. E un pistol încărcat.

— Tu ești aia care a cumpărat gloanțele. Tu l-ai pus pe el deasupra familiei.

— El *este* familia noastră.

— Și știu ce ascunzi aici. Să nu crezi că nu știu!

A ieșit furtunos înainte să apuc să răspund.

Banii stăteau într-o valiză de piele cafeniu-roșcată cu încuietoare de alamă, îndesată în spatele rochiilor lungi, în fundul șifonierului meu. Teancurile erau înfășurate în plastic, puse unele peste altele în șiruri sub două perechi de pantaloni.

D'Angelo aranjase transferul – întâi de la Feltrinelli într-un cont din Liechtenstein, apoi către un cuplu de italieni care stăteau la Moscova. Italienii sunau la apartamentul meu din Moscova și spuneau că la oficiul poștal e o livrare pentru Pasternak. Atunci eu luam valiza, mă urcam în trenul spre Peredelkino și-i depozitam în Căsuță.

Boria nu-i voia. Nu de la început. Cum statul îi eliminase posibilitatea de a publica sau de a trăi din traduceri, a zis că o să găsim alte modalități să ne întreținem. Am fost de acord cu el că nu era decât o părticică din ce i se cuvenea. Feltrinelli vânduse așa de multe exemplare, încât trebuise deja s-o reediteze de 12 ori în italiană; cartea era bestseller și în America. Drepturile de ecranizare fuseseră chiar vândute la Hollywood. În Occident, Boria ar fi fost un om foarte bogat. Când a spus că o să ne descurcăm cu ce avem și trebuie să fim recunoscători că ne avem unul pe celălalt, i-am zis să-și închipuie ce o să se întâmple cu mine și cu familia mea când n-o să mai fie el.

Până la urmă s-a răzgândit.

Să spun că am insistat să accepte drepturile de autor din străinătate ar fi un eufemism; să spun că nu mă gândeam decât să mă asigur că familia mea o duce bine ar fi o minciună. Dar de ce să nu mă aleg cu ceva și pentru mine? De ce nu? După tot ce făcusem. După toate prin care trecusem.

Însă odată cu banii s-a intensificat și urmărirea. Încă mai stăteau cu ochii pe noi. N-am văzut pe nimeni, dar le simțeam tot timpul privirile. Închideam geamurile, trăgeam draperiile și verificam obsesiv încuietorile Căsuței. Noaptea, orice creangă care trosnea, orice rafală de vânt care făcea ușa să zăngănească, orice scrâșnet de la vreo mașină aflată în depărtare mă făceau să tresar. Nu se punea problema să dorm.

În căutarea alinării, am plecat de la Căsuță și am rămas în apartamentul din Moscova. Îmi era greu să stau departe de Boria, dar, pentru prima dată în viață, mă bucuram de cele cinci etaje care trebuiau urcate pe scări, de pereții subțiri ca niște foi de ceapă și de mulții mei vecini care stăteau claie peste

grămadă. Dacă era să se întâmple ceva, cu siguranță ar fi auzit cineva și mi-ar fi venit în ajutor. Nu-i așa?

Mă bucuram și să stau cu familia. Eram cuprinsă de sentimentul că trebuia să stau aproape de copii, ceva ce nu mai simțisem cu atâta forță de când erau mici. Însă Mitea și Ira nu prea stăteau acasă, găsindu-și scuze despre prieteni și școală. Când erau acasă, o tratau pe mama cu un respect pe care nu mi-l acordau și mie. Mitea, care fusese întotdeauna un băiat foarte ascultător, a început să se poarte urât. Nu venea acasă când zicea că vine, iar uneori mirosea a tărie. Ira prefera să stea cea mai mare parte a timpului cu noul ei iubit.

Boria fusese sfătuit de prieteni să plece de la Peredelkino și să caute siguranța orașului, însă refuzase.

— Dacă vin să dea cu pietre în mine, n-au decât. Prefer să mor la țară.

În prima seară la Moscova, ne-a bătut la ușă o vecină și ne-a spus că Vladimir Efimovici Semiceastnîi ținea un discurs despre Boris la televizor. M-am dus cu Ira la ea acasă și am stat, împreună cu familia ei, în jurul televizorului micuț cocoțat pe un radiator rece. Imaginea alb-negru pâlpâia, dar îl auzeam limpede pe liderul Ligii tineretului comunist. „Acest om s-a dus și a scuipat în fața poporului”, profera Semiceastnîi. „Dacă îl compari pe Pasternak cu un porc, un porc n-ar face ce a făcut el, pentru că porcul nu-și face niciodată nevoile acolo unde mănâncă”. Camera a trecut peste o mulțime de câteva mii de oameni. „Sunt sigur că societatea și guvernul nu vor pune niciun obstacol în calea lui, ci, dimpotrivă, vor fi de acord că plecarea lui din mijlocul nostru ar împrospăta aerul”. Publicul a izbucnit în aplauze. Hrușciov însuși, aflat pe podium, s-a ridicat și a aplaudat. Ira s-a uitat la mine cu spaimă în ochi. I-am luat mâna și am dus-o înapoi în apartamentul nostru.

În noaptea aceea, m-a trezit Mitea. În fața blocului nostru se strânsese un grup de beți. Mi-am pus un șal pe umeri, am ieșit în balcon și m-am uitat jos. Trei bărbați îmbrăcați în rochii, fără îndoială trimiși de KGB, dansau și cântau „Corbul negru”, un vechi cântec popular de beție pe care-l detestasem dintotdeauna.

Negru corb, de ce te-nvârți
Cu zborul jos deasupra mea?

De prada te va ocoli
Negru corb, eu nu-s al tău!

Zgomotul îi trezise și pe vecini, care au ieșit pe balcoane și au strigat la ei să tacă. Bărbații îmbrăcați în femei s-au uitat în sus și au râs. Unul a arătat spre mine. S-au prins de mâini și au cântat și mai tare.

De ce scoți ghearele la mine,
În zborul jos deasupra mea?
Acum simți prada jos, sub tine?
Negru corb, eu nu-s al tău!

— Nu-ți dai seama de-aici, a șoptit Mitea, dar poartă peruci. Unele ieftine. Unul are rujul întins pe gură ca un clovn.

Și du basmaua, roșie de sânge,
La draga mea, iubita mea.
Să-i spui că liberă-i de-acum:
Cu alta cununie am făcut.

— Bețivi nebuni, a zis Ira.

Și-a pus mâna pe umărul meu.

— Haide înăuntru, mamă.

— Nimic nu le e de-ajuns, a spus Boria după ce i-am povestit ce se întâmplase. N-o să am liniște până nu ajung în mormânt. Am scris deja o scrisoare la Kremlin în care cer permisiunea să emigrezi cu mine.

— I-ai întrebat pe ei înainte să mă întrebi pe mine? Și dacă nu vreau să vin?

— Nu vrei?

— Nu asta am spus.

— N-am trimis-o încă.

— Nu asta te-am întrebat.

— Nu pot să plec fără tine. Mai bine mă trimit în lagăr.

— Și familia mea? Ei ce să facă?

Mi-a spus că o să găsim o soluție. Ce nu știam era că deja discutase cu nevastă-sa. Nu-mi pusese și mie întrebarea pe care i-o pusese ei decât după ce ea îi spusese că n-o să plece niciodată și că, deși el n-avea decât să se ducă, ea și fiul lor vor trebui să se dezică de el după aceea.

— Înțelegi, îi spusese ea soțului ei.

A doua zi, mi-a spus că rupsese scrisoarea către Kremlin.

— Cum aș putea să mă uit pe o altă fereastră, într-un oraș străin, și să nu-mi văd mestecenii? a întrebat.

Asta era poziția lui: să nu-i lase să-l alunge din casa lui. Ar fi trebuit să știu că plecarea nu fusese niciodată o opțiune reală pentru el. În pofida tuturor celor petrecute, ar fi fost pierdut fără Maica Rusie. Nu și-ar fi putut părăsi niciodată copacii și plimbările lui prin zăpadă. Nu și-ar fi putut părăsi niciodată veverițele roșcate și coțofenele. Nu și-ar fi putut părăsi niciodată dacea, grădina, tabieturile. Mai bine murea ca trădător pe pământ rusesc decât să trăiască liber în străinătate.

**

I-au interzis accesul la corespondență, desființând una dintre singurele lui ancore în lume. La scurt timp după aceea, au început să apară scrisori pe sub ușa apartamentului meu. Unele erau ștampilate, altele, nu; unele aveau adresa expeditorului, altele, nu. În fiecare dimineață, Ira și cu mine strângeam scrisorile și le înveleam în hârtie cerată, ca pe niște bucăți de carne. Mergeam cu trenul la Căsuță, unde Boria aștepta să le citească. Devenisem poștărița lui.

A primit scrisori de la Albert Camus, John Steinbeck, premierul Nehru. A primit scrisori de la studenți din Paris, de la un pictor din Maroc, de la un soldat din Cuba, de la o casnică din Toronto. Expresia i se însenina când deschidea fiecare dintre plicuri.

Una dintre scrisorile pe care le prețuia cel mai mult venise de la un tânăr din Oklahoma. Bărbatul scria despre necazul pe care-l pățise de curând și cât de mult îl emoționase *Doctor Jivago.* Scrisese pe plic *Boris Pasternak, Rusia, un orășel de lângă Moscova.*

Boria își făcea timp să îi răspundă fiecăruia, scrisul lui avântat acoperind pagină după pagină cu cerneală mov. Scria până îl durea mâna, până îi înțepenea spatele, dar, când m-am oferit să-l ajut, a refuzat să-mi dicteze mie răspunsurile.

— Vreau să le ating mâinile cu mâna mea, a spus.

Însă a primit și alte scrisori, scrisori la care n-a răspuns. Scrisori de la detractori, scrisori din partea statului, scrisori de intimidare. Deși renunțase la premiu, voiau să-l vadă pe sălășluitorul din nori revenit pe pământ. Îl voiau îngenuncheat. Voiau să se ploconească, să se plece. N-o făcea, dar nici nu-i

înfrunta. Lipsa lui de reacție era văzută ca slăbiciune și de cei care priveau lucrurile de la distanță, și de mine.

Dacă el nu voia să facă nimic, eu voiam. Nu puteam să stau și să aștept să mă trezesc cu ei la ușă.

M-am întâlnit cu directorul secției pentru drepturi de autor din Uniunea Scriitorilor, Grigori Khesin, un fost cunoscut de-ai mei de la *Novîi Mir.*

Abia dacă m-a ascultat când i-am prezentat situația lui Boris și, când am terminat, a zis că nu era nimic de făcut.

— Boris Leonidovici nu mai este membru al Uniunii și deci nu are „drepturi” de ridicat.

Am ieșit valvârtej din biroul lui Grigori și am fost imediat abordată de un bărbat care mi-a oferit altă soluție.

Acesta, Isidor Gringolț, era o cunoștință îndepărtată. Mi-am adus aminte că îl văzusem la lecturile de poezie, dar abia dacă-l știam. Tânăr și chipeș, Isidor avea un păr blond ondulat și era îmbrăcat după moda europeană. Nu știu de ce, m-am trezit încuviințând când mi-a spus că o să facă tot ce-i stă în puteri ca să-l ajute pe Boris.

Am mers la mine acasă, unde a fost pus în mișcare un plan. După ore de discuții cu Ira, Mitea și un cerc de prieteni apropiați, Isidor ne-a spus că singurul lucru care putea fi făcut era o scrisoare deschisă din partea lui Boris către Hrușciov, în care să ceară iertare și să solicite să nu fie expulzat din patrie. M-am împotrivit, gândindu-mă că Boria n-o să semneze niciodată așa ceva și nici n-o să-i permită acestui străin să-i pună asemenea vorbe în gură. Dar era convingător și, până la urmă, am hotărât că era singura cale de acțiune.

Isidor a scris cu mâna lui prima ciornă, iar eu am adaptat tonul ca să sune mai mult a Boria. Ira a dus scrisoarea la Peredelkino. Îl extenuaseră așa de tare, încât când Ira l-a întrebat dacă ar semna, Boria nu mai putea ridica glasul; tot ce mai putea era să ridice stiloul.

— Doar să se termine odată, i-a spus.

A făcut doar revizii minore. „Olea, las-o așa cum e, mi-a scris într-un bilețel. Scrie că m-am născut nu în URSS, ci în Rusia”.

Ira a zis că mâna îi tremura când a încheiat scrisoarea cu propria lui adăugire: *Cu mâna pe inimă, pot spune că am făcut ceva pentru literatura sovietică și poate că încă îi mai pot fi util.*

A doua zi, Ira și o prietenă de-ale ei de la școală au dus

scrisoarea revizuită în Piața Staraia nr. 4. Paznicul din fața porții de la sediul Comitetului Central le-a văzut apropiindu-se. Cu o țigară între dinți, le-a măsurat din cap până în picioare și le-a întrebat ce vor.

— Avem o scrisoare pentru Hrușciov, a spus Ira.

Paznicul a râs, aproape scăpând țigara din gură.

— De la cine? De la voi?

— De la Pasternak.

Paznicul n-a mai râs.

∴

După două zile, Polikarpov a dat telefon să spună că Hrușciov a primit scrisoarea lui Boria și că a fost convocat de urgență.

— Pune-ți haina pe tine și hai să ne întâlnim în stradă. O să ne însoțești ca să-l aducem pe sălășluitorul din nori.

După zece minute, un Zil negru stătea cu motorul pornit în fața blocului meu. Înăuntru, Polikarpov aștepta. Deja îmbrăcată, m-am uitat pe fereastră, apoi la ceas. Am mai așteptat încă un sfert de oră înainte să cobor.

Când m-am apropiat, Polikarpov s-a dat jos din mașină. Purta un palton negru gros care-i ajungea până la glezne, cu croială străină, din lână groasă și scumpă.

— Ne-ai făcut să așteptăm.

Nu m-am scuzat. Îndrăzneala mea mima o furie pe care n-o puteam înăbuși. M-a condus pe bancheta din spate. El s-a așezat în față, lângă șofer, ai cărui ochi n-au părăsit nicio clipă drumul. Mașina mergea pe banda din mijloc, rezervată pentru vehiculele oficiale. Când treceam prin trafic, mașinile civile dădeau deoparte.

— Ce mai vreți de la el? am întrebat.

Polikarpov s-a întors spre mine.

— Toată treaba asta, pe care el a pornit-o, nu s-a terminat încă.

— A refuzat premiul. A repudiat *Jivago.* A cerșit iertare. Ce mai vreți? Calvarul ăsta i-a mâncat ani din viață. E om bătrân acum. Uneori, abia recunosc…

M-am oprit. Nu era nevoie să știe mai multe.

Polikarpov s-a întors din nou.

— Îți mulțumim că ne-ai ajutat și l-ai convins pe Pasternak să semneze scrisoarea. N-o să uităm.

— A fost scrisoarea lui Boris, nu a mea.

— Prietenul meu Isidor Gringolț... îți vine să crezi că-l cunosc? Mi-a zis personal că tu ai scris cea mai mare parte a scrisorii. Și efortul lui în această chestiune va fi recompensat.

Bineînțeles că Gringolț fusese trimis de ei. Cum putusem să fiu așa de proastă?

— Acum ne bazăm în întregime pe tine ca să depășim problema asta, a urmat Polikarpov.

∴

Casa Mare era în beznă, mai puțin biroul lui Boria. Mașina a parcat și i-am zărit silueta în fereastră. Lumina din birou s-a stins și s-a aprins cea de jos. Voiam să mă duc la el, dar nu îndrăzneam să cobor din mașină. Mai vedeam o siluetă plimbându-se încolo și încoace, mai scundă și aplecată. Zinaida nu m-ar fi lăsat să stau nici în pridvor.

Boria a ieșit, cu căciula și haina pe el și cu un zâmbet straniu pe chip, de parcă ar fi fost pe punctul să plece într-o vacantă. Șoferul a coborât și i-a deschis ușa. N-a dat niciun semn de surprindere când m-a văzut pe bancheta din spate. N-a arătat nici îngrijorare când Polikarpov a confirmat că într-adevăr mergeam să ne întâlnim cu Hrușciov. Singura neliniște pe care a manifestat-o Boria a fost că nu purta pantaloni potriviți pentru o asemenea ocazie.

— Să mă duc înăuntru să mă schimb? a întrebat când mașina se îndrepta deja către șosea.

Polikarpov a chicotit. Și mai ciudat, Boria i s-a alăturat, râzând isteric. M-a enervat cu râsul lui și i-am aruncat o privire pe care s-a prefăcut că n-o vede, ceea ce m-a enervat și mai tare. La semafor, îmi venea să deschid ușa și să cobor, lăsându-i să se descurce singuri cu ce puseseră la cale.

Am ajuns la intrarea nr. 5 a sediului Comitetului Central și am intrat pe poartă după Polikarpov. Boria s-a oprit lângă unul dintre paznici.

— Actele de identitate, a spus acesta.

— Singurul act de identitate pe care l-am avut a fost legitimația de la Uniunea Scriitorilor, care tocmai mi-a fost revocată, a răspuns Boris. Așa că n-am niciun fel de act de identitate. Mai rău, n-am nici pantalonii adecvați.

Paznicul, un tânăr cu buze pline și pistrui pe obraji, a decis să nu riposteze și ne-a făcut semn să intrăm.

Polikarpov ne-a lăsat într-o sălință de așteptare, unde am stat o

oră. Boria mi-a atins brățara de aur pe care mi-o dăduse acum trei ani, de Anul Nou.

— Crezi că e cazul să porți asta? a întrebat.

Mi-a dat părul pe după ureche.

— Și cerceii cu perle? Și ruj? S-ar putea să dea o impresie greșită.

Mi-am deschis poșeta. În loc să-mi scot bijuteriile și să-mi șterg machiajul, am scos o sticluță de valeriană și am dat-o pe gât ca să mă calmez.

În cele din urmă, a fost strigat numele lui Boria și ne-am ridicat.

— Nu este nevoie de dumneavoastră, mi-a spus paznicul.

Fără să-l iau în seamă, l-am prins pe Boria de braț și am pornit pe un coridor lung, iar apoi am intrat într-un birou unde stătea și aștepta Polikarpov. Ne-a întâmpinat parfumul puternic de aftershave. Polikarpov părea să fi făcut duș, să se fi bărbierit și să-și fi pus un costum nou. Se purta de parcă ne-ar fi așteptat toată ziua. Era o altă tactică de intimidare; n-aveam să ne întâlnim cu Hrușciov. Și-a dres glasul, ca pentru un discurs.

— O să ți se permită să rămâi în Maica Rusie, Boris Leonidovici, a spus.

— De ce a trebuit să venim aici, când puteai să ne fi spus de-acum câteva ore?

Nu m-a băgat în seamă și a ridicat un deget.

— Mai e ceva.

Ne-a arătat două scaune.

— Luați loc.

L-am auzit pe Boria scrâșnind din dinții falși.

— Nu mai e nimic! a izbucnit el.

În sfârșit, furia pe care tânjisem s-o aud. Își apăra în sfârșit punctul de vedere.

— Ați provocat multă furie populară, Boris Leonidovici. Nu se prea poate face nimic ca să liniștim poporul. Nu aveți niciun drept să-l faceți să tacă. Are dreptul să se exprime. Mâine, *Literaturnaia Gazeta* va publica mai multe dintre aceste voci. Nu putem face nimic în privința asta. Poporul are dreptul lui. Înainte să vi se acorde permisiunea de a rămâne, trebuie să vă împăcați cu oamenii aceștia. Public, desigur. Este necesară de urgență încă o scrisoare.

— Dumneata chiar n-ai rușine? a întrebat Boria, cu glasul încă

ridicat.

— Haide, a zis Polikarpov făcând din nou semn spre scaune. Hai să ne așezăm și să stăm de vorbă ca niște bărbați civilizați.

— Nu e decât un singur bărbat civilizat aici, am spus.

Polikarpov a chicotit.

— Soția marelui poet n-ar fi de acord?

— Nu mă așez, a urmat Boria. Întâlnirea asta s-a încheiat. Ai vorbit de *popor.* Ce știu eu despre *popor*?

— Ei, haide, Boris Leonidovici, toată povestea asta e aproape încheiată. Ai ocazia să rezolvi lucrurile cu mine și cu oamenii. Te-am adus aici ca să-ți spun că toate o să fie bune în curând, câtă vreme cooperezi.

A ocolit biroul, așezându-se între Boria și mine. I-a pus o mână pe umăr lui Boria și l-a bătut cum ai face cu un băiețel cuminte.

— Vai de mine, prietene. În ce încurcătură ne-ai băgat!

Boria a dat din umeri ca să-i îndepărteze mâna.

— Nu sunt subalternul dumitale, vreo oaie pe care s-o poți mâna tu la pășune.

— Nu eu sunt cel care a înfipt un cuțit în spinarea țării mele.

— Fiecare cuvânt pe care l-am scris a fost adevărat. Fiecare cuvânt. Nu mi-e rușine.

— Adevărul dumitale nu e adevărul nostru. Nu încerc decât să ajut la îndreptarea lucrurilor.

Boria a pornit spre ușa biroului.

— Oprește-l, Olga Vsevolodovna!

Bravada lui Polikarpov dispăruse. Arăta jalnic și disperat. Era clar că primise ordin să pună capăt poveștii, dar voise să se dea mare întâi și acum nu-și mai îndeplinea sarcina.

— Trebuie întâi să-ți ceri scuze că i-ai vorbit așa, am spus.

— Îmi cer iertare, a zis. Îmi cer iertare. Te rog.

— Pune-i capăt acum, a răspuns Boria, stând încă în prag. Te implor.

∴

A doua zi, în *Literaturnaia Gazeta* au apărut 22 de scrisori semnate de cetățeni ruși „reali”, sub titlul *POPORUL SOVIETIC CONDAMNĂ COMPORTAMENTUL LUI B. PASTERNAK.* Toate reluau papagalicește linia partidului: *Iudă! Trădător! Impostor!* O muncitoare în construcții din Leningrad scria că nu auzise de acest Pasternak înainte de asta, așa că de ce ar trebui să i se acorde atenție? Un confecționer din Tomsk scria că Pasternak ia

bani din Occident și e finanțat de spioni capitaliști care l-au îmbogățit.

Polikarpov a stabilit că era necesară o ultimă scrisoare de scuze, adresată „poporului”. Am scris prima ciornă, am editat-o conform indicațiilor lui Polikarpov și l-am convins pe Boria s-o semneze.

În seara în care a fost publicată în *Pravda,* a venit la Căsuță vrând să facem dragoste. Dar strălucitorul poet curajos nu mai era. În locul lui, stătea un bătrân. Mi-a atins talia în timp ce stăteam la chiuvetă și curățăm cartofi. Și pentru prima dată m-am ferit.

OCCIDENT

Vara lui 1959

CAPITOLUL 27

~~Candidata~~
~~Curierul~~
~~Călugărița~~
STUDENTA

Cea mai mare parte însemna așteptare: așteptai după informații, așteptai o nouă însărcinare, așteptai să înceapă misiunea. Așteptam în camere de hotel, apartamente, pe scări, în gări, în stații de autobuz, baruri, restaurante, biblioteci, muzee, spălătorii. Așteptam pe bănci în parc și în cinematografe. Odată am așteptat o zi întreagă un mesaj la o piscină publică din Amsterdam și am plecat așa de arsă de soare, că a trebuit să-mi pun tifon îmbibat cu aloe pe umeri și pe coapse.

La nouă luni după Expoziția Mondială, așteptam din nou, într-o pensiune din Viena, să înceapă Festivalul Internațional al Tineretului.

Programat pentru ultima parte din iulie, festivalul urma să însemne 10 zile de demonstrații, marșuri, întruniri, expoziții, conferințe, seminare și evenimente sportive. Mai erau planificate și o Paradă a Națiunilor, eliberarea câtorva mii de porumbei albi și un bal la final – toate dedicate promovării „păcii și prieteniei” în rândurile liderilor de mâine. În timpul festivităților, cei 20.000 de studenți veniți din toată lumea, de la Arabia Saudită și Ceylon până la Cambridge și Fresno, aveau ocazia să ia parte la o vizită organizată de sindicate la o centrală electrică, să urmărească prezentări ale liderilor mișcării voluntarilor pentru taberele de muncă sau să participe la conferințe despre utilizarea pașnică a energiei atomice.

Kremlinul investise circa 100 de milioane de dolari ca să asigure o impresie de durată asupra participanților.

Însă Agenția avea alte planuri. După ce *Doctor Jivago* apăruse peste tot în Uniunea Sovietică și notorietatea lui Pasternak crescuse spectaculos, sovieticii începuseră să caute cartea interzisă prin bagajele cetățenilor care se întorceau în patrie din străinătate. Era o lovitură de propagandă pentru Agenție și, ca urmare, hotărâseră să ridice miza: să tipărească și să distribuie și mai multe exemplare. De data asta, în loc de ediția cu copertă de pânză albastră tipărită în Olanda, am făcut noi o ediție de mici dimensiuni, tipărită pe foiță subțire și suficient de mică încât să încapă în buzunar.

Ajunsesem devreme la Viena, ca să aștept sosirea unui transport de 2000 de exemplare. Urmau să fie împărțite și *Ferma animalelor. The God That Failed* și *1984* și noi eram câteva zeci care așteptam sosirea cărților ce aveau să umple „chioșcurile de informații” din toată Viena, pregătite să fie înmânate studenților din delegații care admirau peisajul. Era modul propriu al Agenției de a răspândi *pacea și prietenia.*

Îmi crescuse puțin părul după Bruxelles și-l vopsisem la loc din blond într-o nuanță arămie. Și mă îmbrăcam ca și cum mă îndreptam spre o lectură de poezie: bluză neagră pe gât, pantaloni trei-sferturi negri și pantofi negri fără toc. Devenisem din nou studentă.

Primul meu post urma să fie la Wurstelprater. Trebuia să fac recunoașterea parcului de distracții înainte de începerea festivalului și să stabilesc care e cea mai circulată zonă unde aș putea împărți cele mai multe cărți înainte să mi se ceară, inevitabil, să plec de-acolo.

După ce am trecut pe la trenul groazei, carusel, mașinuțe, standurile de tir și terasele cu băuturi, am decis că punctul cel mai bun ar fi la baza Wiener Riesenrad, pentru că îi puteam vedea pe toți studenții care voiau să se urce în cea mai mare roată din lume. În plus, mi se părea puțin incitant să stau așa de aproape de roata mare care apărea într-unul dintre filmele mele favorite, *Al treilea om*[46]*.*

Odată stabilit locul, următorul meu pas era să mă duc la o curățătorie chimică de pe Tuchlauben, unde trebuia să-i spun angajatului că am fost trimisă să iau un costum pentru un

[46] Film noir britanic, din 1949, regizat de Carol Reed (N. red.).

anumit domn Werner Voigt și să întreb dacă pot plăti cu franci elvețieni. Urma să primesc costumul ambalat, cu un bilețel pe care să fie trecută adresa unde se afla primul lot de cărți miniaturale. Distribuirea urma să înceapă a doua zi.

Dar înainte de toate, îmi era foame. Înainte să plec din parc, am hotărât să mă opresc și să cumpăr două clătite din cartofi mari cât farfuria – una pentru cină și alta pentru micul dejun. Chioșcul cu mâncare era așezat strategic lângă Riesenrad, o capcană pentru toți cei care stăteau la coadă. Și acolo, stând la rând la mâncare în spatele unui turist american îmbrăcat cu niște pantaloni scurți de piele cu bretele care nu-l avantajau deloc, am văzut-o.

Era acolo, stând la coadă să se urce în roată, cu spatele la mine.

Sally purta un pardesiu verde lung și mănuși albe, cu părul roșu puțin mai scurt decât ultima dată când o văzusem. Chiar și din spate, era frumoasă. Mi-am adus aminte de prima dată când o văzusem la Ralph. Cum primul lucru pe care l-am zărit când m-am întors fusese părul ei.

Era ciudat s-o văd așa, într-un loc unde nu mai eram eu însămi, unde ea nu mai era ea însăși. Realitatea se schimbase. Și trecuse foarte mult timp. În ultimul an, mă amăgisem să cred că o uitasem. Poate că, îmi tot spusesem, nici n-a fost vreodată ceva ce să trebuiască uitat.

Dar iat-o. Venise în sfârșit după mine.

Sally și-a înclinat capul, ca și cum ar fi putut simți că am observat-o. Nu s-a întors ca să vadă dacă am văzut-o, dar nici nu era nevoie. Știa că aș fi zărit-o. Sigur că da. Să mă duc lângă ea la coadă? Să vin în fugă din spate și s-o îmbrățișez? Sau să aștept să vină ea la mine?

Am ieșit din rând și am făcut câțiva pași spre coada de la roată, băgându-mă în fața unui grup de studenți care vorbeau franceză și care nu m-au luat în seamă.

Am înaintat puțin câte puțin, până am ajuns cu câteva persoane în urma lui Sally. Când a ajuns la ghișeul de bilete, și-a scos portofelul din poșetă. Însă chiar când îi dădea femeii de la chioșc banii, a venit la ea un bărbat cu părul grizonant și i l-a smuls din mână. A plătit el, iar ea l-a sărutat pe obraz.

Nici măcar n-a trebuit să se întoarcă de tot ca să-mi dau seama.

M-am uitat cum bărbatul cu păr grizonant a deschis ușa gondolei roșii pentru persoana care nu era Sally. Am cumpărat totuși un bilet și m-am urcat și eu. Am ridicat privirea ca să văd dacă o mai pot zări pe sosia lui Sally plutind undeva deasupra mea. N-am reușit. Roata s-a zgâlțâit când am părăsit pământul. M-am aplecat pe geamul deschis și am privit cum lumea de dedesubt devine tăcută și mică.

**

Am tot văzut-o. Mult după ce dădusem ultimul meu exemplar din *Jivago* la Viena și trecusem la următoarea misiune, și în cea de după ea. Petrecuserăm puțin timp împreună, dar nu conta. Aveam s-o tot văd în anii ce au urmat: chemând o ricșă la Cairo, cu manichiura roșie o străfulgerare de culoare pe strada prăfuită; urcând în ultimul tren din Delhi, cu bagajul în culori asortate ținut de un bărbat de două ori mai bătrân; într-o băcănie din New York, mângâind o pisică așezată pe o stivă de cutii cu cereale; în barul unui hotel din Londra, comandând un Tom Collins cu gheață.

Și pe măsură ce treceau anii, vârsta ei rămânea neschimbată, frumusețea ei, închistată în chihlimbar. Chiar și după ce am cunoscut o asistentă din Detroit care a deschis acele porți din mine pe care nu știusem că le închisesem. Chiar și atunci, tot o mai zăream pe Sally sorbind cafea la tejgheaua unei cârciumi sau scoțând brațul dintr-o cabină de probă și cerând o altă măsură, sau în balconul unui cinematograf, urmărind de una singură filmul. Și de fiecare dată simțeam același icnet interior, acea anticipare încântătoare – momentul acela când luminile pălesc și începe filmul, momentul acela când, pentru doar câteva clipe, întreaga lume pare să fie pe punctul de a se trezi.

EST

1960-1961

CAPITOLUL 28

~~Muza~~
~~Femeia reabilitată~~
~~Emisarul~~
~~Mama~~
~~Emisarul~~
~~Poștărița~~
APROAPE VĂDUVA

Era tot numai scuze când a ajuns la Căsuță.

— Ți se iartă totul de ziua ta, am spus, ajutându-l să-și scoată haina.

A venit lângă prietenii noștri în salon și eu am mai adus o sticlă din Château Margaux-ul pe care-l cumpărasem la negru, gândindu-mă că a șaptezecea aniversare a lui Boria era o scuză bună să deschid valiza maro. Cumpărasem și o rochie roșie de mătase închisă la gât, cea mai bună pe care purtasem vreodată.

Am mâncat și am băut, iar Boria a fost în centrul atenției ca pe vremuri. Era bine dispus. Începuse din nou să scrie și le spunea tuturor despre noul lui proiect: o piesă cu titlul de lucru *Frumsețea oarbă.* Râdea și zâmbea când deschidea cadourile și telegramele de la binevoitori din toată lumea. Îl priveam din celălalt capăt al camerei, încălzită de lumina pe care o radia, o lumină însuflețită din nou după ce petrecuserăm toată perioada aceea în bezna care se lăsase peste amândoi. Era aceeași strălucire care mă atrăsese la el cu atât de mulți ani în urmă.

Musafirii au rămas până noaptea târziu. Când au plecat în cele din urmă, Boria s-a dat în spectacol implorându-i să mai stea.

— Încă un pahar, zicea, așezându-se în dreptul cuierului.

După ce am rămas singuri, Boria s-a lăsat pe spate în fotoliul lui roșu masiv, ținând în mână un ceas deșteptător pe care i-l dăduse în dar prim-ministrul Nehru, care-și exprimase sprijinul pentru *Jivago.*

— Ce târziu au venit toate pentru mine, a spus el.

A lăsat jos ceasul și a întins mâna spre mine.

— Măcar dacă am putea trăi tot timpul așa.

Am ținut minte seara aceea. Cât de sănătos păruse de ziua lui, cât de fericit! Însă lumina lui a început să pălească la fel de repede cum se reaprinsese.

Pofta de mâncare a dispărut prima. Când venea la Căsuță la masa de seară, a început să accepte doar ceai sau supă. Se plângea că are cârcei la picioare, din cauza cărora nu poate dormi noaptea, și o amorțeală în șale, din cauza căreia îi era greu să stea pe scaun.

Epuizat, îi era greu să se concentreze și nu putea răspunde la sutele de scrisori pe care încă le mai primea. Tenul lui arămiu a pălit și a devenit cenușiu-albăstrui, iar durerile în piept au început să apară tot mai des.

Într-o seară, când făceam supă de ciuperci, a venit la Căsuță cu piesa neterminată, rugându-mă s-o țin eu la loc sigur. Părea așa de slăbit, încât i-am zis că trebuie să se ducă urgent la doctor.

— Mâine, Boria. La prima oră. Cum poate nevastă-ta să nu vadă…

— Există lucruri mai importante.

A ridicat manuscrisul piesei.

— Dacă e să se întâmple ceva… Asta va fi asigurarea ta. Ceva cu care să-ți întreții familia când n-o să mai fiu.

Când i-am spus că e melodramatic, mi-a îndesat piesa în mână. Când am refuzat-o, s-a prăbușit și a început să plângă. L-am mângâiat pe spate ca să-l liniștesc, șocată să-i simt coloana cu mâna. M-a și dezgustat, m-a și umplut de o afecțiune nouă, de felul celei rezervate pentru un părinte bolnav. I-am promis că o să iau manuscrisul. S-a îndreptat și m-a luat în brațe, sărutându-mă pe obraz și pe gât. Ne-am retras în dormitorul meu, nerăbdători să scăpăm de haine, să ne simțim iar unul altuia pielea, scheletul lui pe carnea mea. La începutul perioadei când mă curta, țineam întotdeauna lumina aprinsă, mulțumită

să-i văd surprinderea fără sfârșit la vederea trupului meu. Acum, după atâția ani, am stins lumina.

Nu știam că avea să fie ultima dată. Dacă aș fi știut, nu l-aș fi grăbit. Din dormitor, auzeam supa fierbând pe plită, așa încât mi-am mișcat șoldurile în felul care știam că-l face să termine.

După ce s-a îmbrăcat și a plecat acasă, am mâncat singură. Era penultima dată când îl vedeam în viață.

Ultima dată aproape că nu l-am recunoscut. Întârziase o oră la întâlnirea noastră din cimitir și, când s-a apropiat, am crezut întâi că e un străin. Mergea foarte încet, cu picioarele nesigure, spatele cocoșat, părul nepieptănat, pielea și mai palidă. Cine era bătrânul ăsta care intra pe poartă? Când a venit mai aproape, am ezitat înainte să-l îmbrățișez, în parte pentru că-mi era teamă că-i fac rău dacă-l ating, dar, spre rușinea mea, mai mult pentru că în clipa aceea mi-am dat seama că iubitul meu era pierdut pentru totdeauna. Ăsta nu era el; cum ar fi putut fi?

Simțindu-mi ezitarea, a dat înapoi.

— Știu că mă iubești. Sunt convins, a spus.

— Așa e, l-am asigurat eu.

L-am sărutat pe buzele crăpate, ca pentru a-i dovedi.

— Să nu faci nicio schimbare în viața noastră, te implor. N-aș putea suporta. Te rog, nu te întoarce la Moscova.

— N-o să mă întorc, am spus, strângându-l de mână. O să fiu aici.

Ne-am despărțit după ce am făcut planuri să ne vedem în seara aceea la Căsuță. N-a mai venit.

∴

A fost inima. Ca și la Iuri Jivago, în final a cedat inima. Toată viața, când înfrunta boala, Boria fusese melodramatic, sigur că i se apropie sfârșitul. Însă de data asta n-a fost deloc convins că ultima lui afecțiune se va dovedi fatală. Imobilizat la pat, mi-a scris că acest impediment va trece, că își va reveni în scurt timp și își va termina piesa.

Mi-a scris din nou a doua zi, spunând că i-au mutat patul la parter, ca să-l poată îngriji mai ușor, și că îl doare să stea așa de departe de biroul lui. Mi-a spus să nu-mi fac griji, că la Casa Mare s-a mutat o asistentă medicală, iar draga lui prietenă Nina venea în vizită în fiecare zi. Mi-a cerut și să nu mă duc acolo, spunând că soția lui l-a avertizat în privința asta*. În prostia ei, Z n-are înțelepciunea să mă scutească. Însă dacă situația se*

agravează, o să trimit după tine.

Au trecut câteva zile și, când am văzut că nu mai primesc nicio scrisoare, i-am trimis pe Mitea și pe Ira la Casa Mare să vadă ce se întâmplă. Au văzut o asistentă medicală tânără intrând și ieșind, dar draperiile erau trase, așa că asta a fost tot ce mi-au putut spune.

A mai trecut încă o zi. Tot nu primisem nicio veste de la el, așa că m-am dus chiar eu la Casa Mare, convinsă că Zinaida oprește scrisorile pe care mi le scrie. Abia se înserase și era lumină în biroul lui. Cine era sus? Nevastă-sa? Unul dintre băieți? Îi verificau deja cărțile și actele? O să găsească și scrisorile mele, ascunse în cărți, sau florile pe care le-am cules, presate între pagini? Când avea să moară, rămânea ceva care să amintească de timpul pe care-l petrecuserăm împreună? Când lumina din birou s-a stins, am început să plâng.

Tânăra asistentă a ieșit din casă. Era o fată drăguță și am simțit un junghi de gelozie, știind că ea era cea care se apleca peste patul lui, îi dădea supă cu lingura și îl ținea de mână, spunându-i că totul o să fie bine. A părut surprinsă când m-a văzut stând la poartă.

— Olga Vsevolodovna, a spus ea. A zis el că o să vii.

— N-are bunul-simț să mă lase să-l văd? am întrebat. Sau el nu vrea să vin?

— Nu.

A aruncat o privire spre dacea.

— Doar că nu suportă să-l vezi.

M-am holbat la asistentă.

— E bolnav, foarte bolnav. Cu pielea întinsă pe oase și acum fără proteză. Spune că-i e teamă că n-o să-l mai iubești dacă îl vezi în halul ăsta.

— Prostii. Chiar crede că sunt așa de superficială?

M-am întors cu spatele la asistentă și la casă.

— Mi-a spus cât de mult te iubește. E jenant cum o tot ține cu asta.

A coborât glasul.

— Cu soția lui în camera de-alături.

Asistenta a spus că trebuie să prindă trenul spre Moscova, dar a promis că o să mă țină la curent dacă se întâmplă ceva. Am rămas la postul meu. Pe la miezul nopții, când au văzut că nu mă întorc acasă, Ira și Mitea mi-au adus ceai și o pătură groasă.

Prezența mea în fața Casei Mari n-a scăpat neobservată. Zinaida se uita pe geam prin despărțitura draperiilor, apoi le trăgea repede la loc.

Am stat de veghe zile în șir în fața porții, primind vesti de la asistentă. Avusese un atac de cord și tot ce puteau face era să-i asigure confortul. M-am rugat de ea să-i spună lui Boria că sunt afară, că trebuia să-mi iau rămas-bun. A spus că o să transmită mesajul.

Când mașinile cu ziariști și fotografi mi s-au alăturat, am știut că veghea mea s-a schimbat în priveghi. Am plecat și m-am întors purtând rochia neagră și vălul. Au trecut mai multe ore. Am făcut cărare bătută prin iarba proaspăt crescută.

Și el tot nu m-a lăsat să intru.

∴

Abia după ce a murit am avut voie să intru în Casa Mare. Zinaida a deschis ușa fără să spună nicio vorbă și am trecut în grabă pe lângă ea, până la trupul lui cald încă. Abia îl spălaseră și schimbaseră așternutul, însă încăperea încă mai mirosea a antiseptic și rahat.

Am rămas singuri pentru ultima dată. L-am ținut de mână. Chipul lui arăta ca o sculptură și mi-am imaginat masca mortuară pe care aveau s-o facă în curând. În ultimele săptămâni, încercasem să mă pregătesc pentru cum avea să fie; însă nu semăna deloc cu ce crezusem eu. Aerul nu se schimbase, inima îmi bătea mai departe, Pământul tot se mai învârtea, iar când mi-am dat seama că totul va merge mai departe, că lumea mergea întotdeauna mai departe, am avut senzația că am primit o lovitură puternică în piept.

În timp ce-l țineam de mână, auzeam în camera de-alături discuții despre înmormântare. Mi-am spus că este ultima dată când vom mai fi împreună singuri. L-am sărutat pe obraz, am îndreptat cearșaful alb și am plecat.

N-aveam niciun trup de care să mă îngrijesc, n-aveam de pregătit înmormântarea, n-aveam de gonit reporteri. Tot ce-mi mai rămăsese era să-mi aduc aminte.

Mi-am amintit prima dată când m-a luat de mână și că habar n-aveam că trupul îmi poate tremura dinăuntru în afară. M-am gândit la el citindu-mi primele variante din *Doctor Jivago,* la cum se oprea la sfârșitul fiecărui paragraf, nerăbdător să-mi vadă reacția. M-am gândit la după-amiezile petrecute plimbându-ne

pe bulevardele largi din Moscova, cum simțeam că lumea se dilată de câte ori se uita spre mine. M-am gândit la multele după-amiezi când făcuserăm dragoste și la multele nopți când spunea că nu vrea să plece din patul meu.

M-am gândit și la el plecând din patul meu după ce-l rugam să rămână. M-am gândit la trenul cu care ajunsesem după cei trei ani de la Potma – când am văzut că nu era la gară, mi-a venit să plec înapoi. M-am gândit la numeroasele ocazii când mi-a spus că s-a terminat și la multele lucruri îngrozitoare pe care i le spusesem ca răspuns. M-am gândit la egoul lui enorm din tinerețe și la omul împuținat pe care-l lăsase în urmă *Jivago.*

∴

L-au îmbrăcat în costumul lui gri favorit și l-au așezat într-un sicriu de pin negeluit. Am așteptat în fața casei, în timp ce înăuntru se făcea parastasul. În salonul de muzică al lui Boris cânta marele pianist Sviatoslav Teofilovici Richter, iar notele se strecurau pe fereastra deschisă.

Muzica s-a terminat și i-au scos sicriul, oprindu-se lângă grădina pe care o îndrăgea atâta. Am stat lângă Boria, în partea opusă Zinaidei: văduva și aproape văduva. Am jelit, iar Ira și Mitea m-au prins de brațe. Însă Zinaida stătea dreaptă, tăcută, cu eleganță.

Procesiunea se întindea în josul dealului și în sus spre cimitir, spre locul de veci pe care și-l alesese Boria, sub trei pini înalți. Anunțul de deces din ziar n-avusese decât un rând sau două, și tot veniseră. Sute, poate mii de oameni urmau coșciugul. Erau bătrâni și tineri, vecini și străini, muncitori și studenți, colegi și adversari, muncitori în fabrică și agenți ai poliției secrete îmbrăcați în muncitori în fabrică, reporteri de la Moscova și corespondenți străini. S-au adunat toți la locul de odihnă veșnică al lui Boria; singurul lucru pe care-l aveau în comun fiind acela că toți fuseseră mișcați de cuvintele lui.

Au ținut discursuri și au spus rugăciuni, iar eu m-am uitat țintă la sicriul deschis, care era acoperit cu coroane și crengi de liliac și măr. Din spate, un tânăr a ridicat glasul, recitând ultima strofă din poezia „Hamlet” a lui Boria:

Însă piesa-i scrisă. Și cuprinsul,
Și finalul se cunosc de-acum.
Singur sunt cu tot fariseismul.

Calea vieții nu-i un simplu drum.[47]

La ultimul vers, s-au alăturat și alții. Apoi un bărbat a anunțat, cu autoritate tunătoare, că înmormântarea s-a încheiat.

— Această demonstrație nu este de dorit, a spus el și a făcut semn spre doi bărbați să vină cu capacul coșciugului.

Mi-am croit drum până în fața mulțimii și l-am sărutat pe Boria pe față pentru ultima dată. Am fost dată deoparte și a fost pus capacul. Lumea a protestat în fața încheierii bruște a ceremoniei, dar a fost redusă la tăcere de sunetul ciocanelor care băteau cuiele în lemn. Fiecare lovitură de ciocan mă înfiora și mi-am strâns haina pe mine.

Când au coborât sicriul în pământ, s-au auzit strigăte de „Slavă lui Pasternak!” risipindu-se în mulțime. Îmi aduceau aminte de prima dată când îl văzusem citind, acum foarte mulți ani, când admiratorii lui nu se puteau abține și îi terminau poeziile înainte să apuce el să ajungă la final. Cum stăteam la balcon, sperând că mă poate vedea dincolo de luminile strălucitoare. Cum m-a văzut și cum lumea mea s-a schimbat pentru totdeauna.

Pe Zinaida n-am mai văzut-o după înmormântare. A făcut tot ce-a putut să mă șteargă din viața lui, iar familia i-a preluat cauza după ce a murit ea. M-am luptat ani de zile. Dar puteam să-i acuz oare? Știam cum mi se spunea, știam ce zvonuri circulau în continuare. Și chiar dacă eram etichetată pentru totdeauna drept adulteră, seducătoare, femeie care umblă după bani și putere și care destramă căsnicii sau spioană, eram mulțumită că măcar Lara îmi va supraviețui.

**

În dimineața când au venit a doua oară după mine, la două luni și jumătate după moartea lui Boria, stăteam în bucătăria mea întunecoasă și-mi beam ceaiul. Pentru a treia zi la rând, îl făcusem prea amar.

Am auzit zornăitul pietrișului sub cauciucuri și n-a fost nevoie să mă ridic ca să știu că pe alee venea o mașină neagră.

Mi-am terminat ceaiul și am pus ceașca și farfurioara în chiuvetă. M-am gândit la Ira, care încă mai dormea în camera ei, cum o să vadă mai târziu ceașca de ceai cu un inel maroniu pe ea și va trebui s-o spele știind că era a mea și că eu nu mai

[47] *Ibidem,* pag. 561.

eram acolo.

Zgomotul portierelor, care s-au deschis și apoi s-au închis, m-a pus în mișcare. M-am dus întâi în camera lui Mitea, dar am văzut că patul era gol.

— N-a venit acasă aseară, a spus Ira din spatele meu, speriindu-mă.

S-a dus la geamul de deasupra biroului lui Mitea.

— Acum sunt două mașini.

Am privit patru bărbați sprijiniți de mașini, fumând și sporovăind degajați, de parcă își așteptau iubitele. Am văzut cum unul dintre ei și-a stins țigara într-unul dintre ghivecele mele și un altul s-a spălat pe mâini în scăldătoarea pentru păsări. Am tras perdelele și m-am dus la telefon.

— Îmbracă-te, am spus.

Ira a ieșit din cameră.

Când am format numărul mamei, îmi tremurau îngrozitor mâinile.

— Mamă?

— Au venit?

— Da. Și acolo?

— Da.

— Încearcă doar să ne intimideze iar. N-ai de ce să-ți faci griji.

Ira a apărut îmbrăcată în cea mai cuminte ținută a ei: o fustă bej lungă și o jachetă asortată.

— Mitea e la Babuska? a întrebat ea.

— Mitea e acolo? am întrebat-o pe mama.

— A venit aseară. Iar era beat. E prea mic să bea în halul ăsta…

— Mamă.

— S-a trezit acum. I-am spus să stea cuminte.

— Bine. Ține-l acolo.

În ușa din față s-au auzit trei bătăi care au zgâlțâit podeaua. Ira m-a prins de braț.

— Trebuie să închid, mamă.

M-am dus la intrare cu Ira ținându-mă de braț ca un copil mic. Un bărbat cu un pardesiu care părea scump a trecut printre cei patru în costume negre ieftine, lăsând urme de noroi pe covorul de Akstafa al bunicului.

— În sfârșit, ne întâlnim.

— Bun venit, am spus, ca o gazdă.

— Desigur, ne așteptai, a spus bărbatul, cu zâmbetul tot mai larg. Nu? Ți-a închipuit că activitățile dumitale o să rămână neobservate?

M-am silit să-i răspund cu un zâmbet pe măsură.

— Vreți niște ceai?

— Putem să ne servim și singuri.

Știam ce căutau – și n-aveau să găsească nici la Căsuță, nici în apartamentul meu din Moscova.

În ziua de după înmormântarea lui Boria, banii – drepturile de autor din străinătate care ar fi dovedit că mă făceam vinovată de crime împotriva statului – îi fuseseră încredințați unui vecin care nu întrebase niciodată ce se afla în valiza maro.

Au trecut câteva ore. În cele din urmă, unul dintre bărbați, cel cu o cicatrice micuță în mijlocul buzei de jos, a adus un scaun din sufragerie lângă noi. Ne-a întrebat dacă vrem să stăm jos. Ira a spus că nu, iar bărbatul a ridicat din umeri, s-a așezat și și-a aprins o țigară. Abia dacă ne-a privit, în timp ce noi stăteam și ne uitam cum ceilalți continuau să ne distrugă casa.

Am auzit apropiindu-se o bicicletă. La jumătatea aleii, Mitea s-a dat jos din șa, lăsând bicicleta să cadă.

— N-aveți niciun drept, a strigat el, cu glasul frângându-i-se.

Bărbatul cu cicatrice și-a văzut mai departe de țigara lui. M-am dus la Mitea și l-am luat de mână.

— Șșt, am zis, băgând de seamă mirosul acru.

Când m-am uitat la el, am văzut că avea cămașa pătată de vomă.

— Unde-i Babușka? I-am zis să te țină acolo.

Ne-am strâns laolaltă toți trei, în timp ce-i vedeam pe bărbați scoțând din Căsuță cutii în care se aflau lucrurile noastre. Când au ieșit cu teancurile de jurnale ale Irei – probabil pline de cugetări despre școală, băieți și prietenii destrămate –, s-a crispat lângă mine, dar n-a scos niciun cuvânt. Și când bărbatul în pardesiu a ieșit și s-a împiedicat într-o scândură ieșită în relief, Ira m-a strâns de mână în loc să râdă. Imaginea lui împiedicându-se avea să-mi rămână în cap după aceea, când a devenit anchetatorul meu.

M-am dus de bunăvoie, fără să mă opun și fără să protestez. Bărbatul în pardesiu nici n-a trebuit să-mi ceară. A arătat doar spre a doua mașină. I-am sărutat pe ambii copii de rămas-bun și

am urcat.

Copiii mei nu s-au uitat când am fost ridicată de-acasă. Ira a rămas în prag, cercetând ravagiile făcute de bărbați. Mitea s-a așezat pe treapta de sus, cu capul sprijinit de genunchi. Am închis ochii și nu i-am mai deschis până n-am ajuns la clădirea galbenă masivă.

— Care-i cea mai înaltă clădire din Moscova? m-a întrebat șoferul când ne-am oprit.

— A mai auzit-o și înainte, a spus bărbatul cu pardesiu în timp ce-mi deschidea ușa. Nu-i așa?

Fără să răspund, am coborât din mașină, mi-am îndreptat fusta și i-am lăsat să mă ducă.

**

Dragă Anatoli,

M-am trezit auzind-o pe fiica mea cum răsuflă greu. Draga mea Ira. Au zis că m-a ajutat să ascund bani străini și acum doarme pe priciul de peste drum de mine. E bolnavă. Febră. Mi-au dat voie să stau cu ea până se simte mai bine. Dar nu vreau să-ți faci griji, Anatoli. E bine. Și eu sunt bine. Îi mulțumesc doar lui Dumnezeu că l-au lăsat în pace pe Mitea. Măcar atât.

Deși ți-am scris ultima dată cu așa de mulți ani în urmă, n-am încetat niciodată să-ți scriu. Scrisori pe care le-am compus în minte în timp ce făceam baie. Scrisori pe care le-am compus când nu puteam să dorm. Scrisori pe care le-am scris undeva în străfundul meu. Dar acum nu mai pot opri cuvintele să iasă.

Am dat la schimb niște șosete tricotate ca să fac rost de acest stilou și de hârtie. Vreau să mă descotorosesc de ce e în mine. Acuma, unde rămăsesem?

Mă întreb unde ești. De ce n-ai fost tu cel care m-a întâmpinat la Lubianka, să continuăm discuțiile noastre de seară? Ai fost înlocuit? Sau eu am fost? Te gândești vreodată la mine? Îți trece oare vreodată numele meu pe buze? Poate că ai stat deoparte de data asta pentru că acum sunt mai bătrână decât data trecută. Poate că atunci compania mea era mai plăcută.

Prima dată, eram însărcinată. Am pierdut copilul. Acum sunt mai bătrână și devin infertilă, iar bărbatul

care era tatăl copilului meu nenăscut este îngropat. Timpul este un lucru îngrozitor.

Am mai fost aici. Și totuși, într-un fel, n-am plecat niciodată.

Cerneala de pe sentința mea s-a uscat. Îmi voi petrece următorii opt ani în locul ăsta – primii trei alături de fiica mea, o nevinovată. Presupun că am știut întotdeauna că vor găsi banii sau cel puțin vor spune că i-au găsit.

Este martie 1961, a treia lună de la condamnare, și împrejurimile sunt tot o pătură albă, iar orizontul, cenușiu. Este noapte și scriu sub o lampă cu gaz cu flacăra așa de mică, încât nu văd decât foaia de hârtie din fața mea și umbra spatelui subțire al fetei mele, care doarme pe o parte sub două pături de lână, dintre care una e a mea.

Mai devreme, Ira și cu mine am săpat la groapa unei noi latrine. Are mâinile pline de bășici și crăpate și abia poate să ridice târnăcopul, așa că am săpat eu mai mult și mai repede. N-o spun cu glas tare nimănui, dar o parte din mine a dus dorul muncii ăsteia – să pui sapa în pământ, să te urci pe ea cu ambele picioare ca să intre mai adânc, dând la iveală pământul de dedesubt, negru pe zăpada albă.

Sunt extenuată și totuși nu vreau să dorm până nu va fi spusă povestea asta. Apăs mai tare stiloul acum.

Devine tot mai șters. Cred că femeia care poartă acum ciorapii mei m-a păcălit; cerneala e aproape terminată. Și mai e foarte mult de scris. Poate că restul acestei scrisori va fi scris cu adâncitura pe care o lasă penița pe hârtie. Poate că va trebui s-o citești cum citești braille.

Și așa, povestea mea nu-mi mai aparține. În imaginația colectivă, am devenit altcineva – o eroină, un personaj. Am devenit Lara. Totuși, când mă uit, n-o văd aici. Așa o să se știe când n-o să mai fiu? Asta-i povestea de dragoste care o să fie ținută minte?

Mă gândesc la sfârșitul pe care l-a scris Boria pentru eroina lui:

Odată, Larisa Fiodorovna ieși din casă și nu se mai întoarse. Probabil că fusese arestată pe stradă, după care murise sau dispăruse fără urmă, uitată sub vreun număr anonim din listele pierdute ulterior, într-unul dintre nenumăratele lagăre de concentrare din nord, speciale, pentru femei.[48]

Dar, Anatoli, eu nu sunt un număr fără nume. Eu n-o să dispar.

[48] *Ibidem,* pag. 544.

EPILOG

DACTILOGRAFELE

În vara lui 1965, *Doctor Jivago* a avut premiera pe marele ecran. Ne-am dus împreună. Unele dintre noi încă mai erau la Agenție, dar majoritatea plecaseră până la vremea aceea. Termenul de valabilitate al unei dactilografe nu-i prea îndelungat. Veneau și plecau dactilografe noi. În ierarhie urcaseră mulți bărbați, dar și câteva dintre noi. Gail primise chiar postul lui Anderson după ce acesta murise de inimă în timp ce-și însoțea fiica adolescentă la un concert Beatles la Coliseum.

Ne căsătoriserăm, sau nu. Avuseserăm copii, sau nu. Eram toate un pic mai în vârstă – apăreau riduri fine când zâmbeam sau ne încruntam, iar siluetele noastre nu mai erau chiar cele zvelte și tinerești pe care le ascundeam după birourile noastre.

A fost plăcut să ne revedem. Ultima dată, fusese la o nuntă în 1963. După misiunea *Jivago,* Norma plecase din corpul dactilografelor ca să-și facă masterul în scriere creativă la Iowa și, cam tot atunci, Teddy a început să se țină după ea de la distanță. S-au căsătorit când a absolvit ea, iar Teddy a plecat de la Agenție într-un post la altă companie secretoasă, aflată puțin mai jos de Langley: Mars, Inc. Nunta a fost ceva informal, la sala de dans în aer liber de la Great Falls Park, cu o recepție cu grătar și fântâni de ciocolată donate de noul patron al lui Teddy. Părinții lui au părut înspăimântați, dar noi, ceilalți, ne-am simțit bine. Henry Rennet nu era acolo, dar nu i-a simțit nimeni lipsa. După ce Norma a aruncat buchetul, de care Judy s-a ferit cu îndemânare, Frank Wisner a ținut un toast pentru fericitul cuplu. Avea să fie ultima dată când îl vedeam pe fostul nostru șef; și-a luat viața doi ani mai târziu, în toamna lui 1965, chiar înainte de premiera lui *Jivago.*

Ne-am pupat și ne-am îmbrățișat în fața cinematografului Georgetown, a cărui firmă de neon ne scălda într-o strălucire roșiatică. Au fost cumpărate biletele și, în timp ce așteptam la coadă la răcoritoare, Linda ne-a arătat poze cu gemenii ei stând

în brațele lui Moș Crăciun la Woodies, iar Kathy a scos instantaneele din luna de miere din Hawaii. Am vorbit despre cât de mult ne-am fi dorit să fi reușit și Judy să ajungă. Se mutase în California ca să se facă actriță și, deși încă nu avusese vreun succes major, obținuse un rolișor în *The Dick Van Dyke Show*[49].

Am ocupat în întregime rândurile trei și patru ale cinematografului. Lumina a pălit și ne-am trecut de la una la alta floricelele și stafidele învelite în ciocolată în timpul jurnalului, care prezenta intensificarea conflictului militar din Vietnam. Cele care încă mai erau în Agenție au urmărit cu stoicism jurnalul în timp ce camera panorama peste avioane doborâte, câmpuri arse și acoperișuri prăbușite. Știau mai multe decât cele care nu mai erau în Agenție, iar cele din afară aveau destulă minte să nu întrebe.

Când sala s-a întunecat și a început muzica, vreo câteva dintre noi ne-am privit unele pe altele și ne-am strâns de mâini. Și când a apărut pe ecran Lara, cu cămașă albă și cravată neagră, stând în spatele unui birou, ne-am gândit toate la același lucru: *Irina.* De fapt, era Julie Christie. Totuși, avea părul ei, ochii ei. Pe ecran era Irina noastră.

Ne-au trecut fiori când Iuri a văzut-o prima dată pe Irina din cealaltă parte a încăperii. Am suspinat când i-a spus prima dată rămas-bun. Am tot sperat că filmul nu va respecta cartea și se va sfârși cu Iuri și Lara rămânând în casa de la țară până la moarte. Și deși știam ce urmează, ne-am lăsat lacrimile să curgă când și-au spus la revedere pentru ultima dată.

În timp ce rula genericul de final, ne-am șters la ochi cu batistele. *Doctor Jivago* este și o poveste de război, și o poveste de dragoste. Însă odată cu scurgerea anilor, povestea de dragoste ne-am amintit-o mai bine.

∴

Cu trei ani înainte să coboare Kremlinul secera și ciocanul sovietice și să pună în loc tricolorul rusesc, *Doctor Jivago* a ajuns pentru prima dată în Patria-mamă – legal, adică. Gail ne-a trimis o carte poștală din călătoria ei la Moscova. Cartea poștală era o reclamă pentru licitația Sotheby pentru Glasnost ’88, iar textul ei spunea că romanul nostru e peste tot. În anul următor, lui

[49] Serial TV american, difuzat pe parcursul a cinci sezoane, între 1961 și 1966 (N. red.).

Pasternak i-a fost decernat Nobelul, pe care l-a primit fiul lui.

Ne era rușine să recunoaștem, dar unele dintre noi nu citiseră cartea nici până atunci. Cele câteva care știau italiană o citiseră încă de când fusese publicată pentru prima oară. Altele o citiseră în anii de după încheierea misiunii, unele așteptând până după ce au văzut filmul. Dar nu toate apucaserăm s-o citim. Și când am ajuns să citim *Doctor Jivago,* să citim cuvintele pe care Agenția le considerase o armă, am fost uluite și de cât de mult se schimbase lumea, și de cât de mult nu se schimbase.

Cam tot pe atunci, Norma a scris un roman de spionaj, pe care i l-a dedicat lui Teddy. Era primul ei roman publicat și, deși a avut parte doar de recenzii lipsite de entuziasm, noi tot am stat la coadă să ne dea autografe la Politics and Prose. Agenția a publicat un comunicat de presă prin care se delimita de conținutul romanului – povestea unei femei, agent provocator, care a eliminat un agent dublu –, dar nouă ni s-a părut că suna destul de realist.

∴

Cele care am rămas folosim acum computere: desktopuri și laptopuri și telefoane inteligente pe care ni le cumpără copiii de ziua noastră și de Crăciun și pe care ne învață nepoții cum să le folosim.

„Trebuie să miști degetul așa, Buni”.

„Ține apăsat pe tasta *Shift*”.

„Asta-i din cauză că ai apăsat *Caps Lock*”.

„Nu-ți bate capul cu butonul ăla”.

„Un selfie e când îți faci singur poză”.

Acum, tastele fac „clic”, nu „clac”. Nu mai e niciun clopoțel. Numărul de cuvinte pe care le batem pe minut nu mai e ce era, dar putem face lucruri extraordinare cu dispozitivele astea. Și, cel mai important, putem ține legătura între noi. Acum, în loc de memorii și rapoarte, ne trimitem una alteia bancuri și rugăciuni și poze cu nepoții, și unele chiar și cu strănepoții.

Nu suntem sigure cine l-a văzut prima – pare că l-am văzut toate în același timp. Era un articol în *Post* despre o americancă reținută la Londra sub acuzația de spionaj și care urma să fie extrădată în Statele Unite. Ce provocase vâlvă era faptul că femeia avea 89 de ani, iar scurgerea de informații către Uniunea Sovietică data de acum câteva zeci de ani. Comentatorii dezbăteau ce ar trebui făcut într-o asemenea situație.

Însă pe noi ne interesa fotografia din articol. Deși chipul femeii era acoperit de mâinile încătușate, n-a trebuit să aruncăm decât o privire ca să știm cine era.

— Cum te văd și cum mă vezi.

— Ea e.

— N-am nicio urmă de îndoială.

— Nu i-am uitat niciodată chipul.

— Asta-i tot blana pe care i-a dat-o Dulles?

Articolul spunea că femeia locuia în Marea Britanie de 50 de ani, deasupra unei librării pe care o deținea de 30 de ani, împreună cu o femeie al cărei nume nu fusese dat publicității și care murise la începutul anilor 2000.

Am căutat în alte articole numele celeilalte femei, dar n-am reușit să-l găsim.

Deși succesul misiunii *Jivago* devenise o legendă în Agenție în anii care au urmat, informațiile noastre despre cariera Irinei au devenit neclare după Expo ’58, dosarul ei închizându-se cu un scurt memoriu care anunța retragerea ei în anii 1980 și nimic mai mult.

Degetele ne zburau peste taste. „Ea era?”

„Ele erau?”

„O fi posibil?” în taină, noi așa speram.

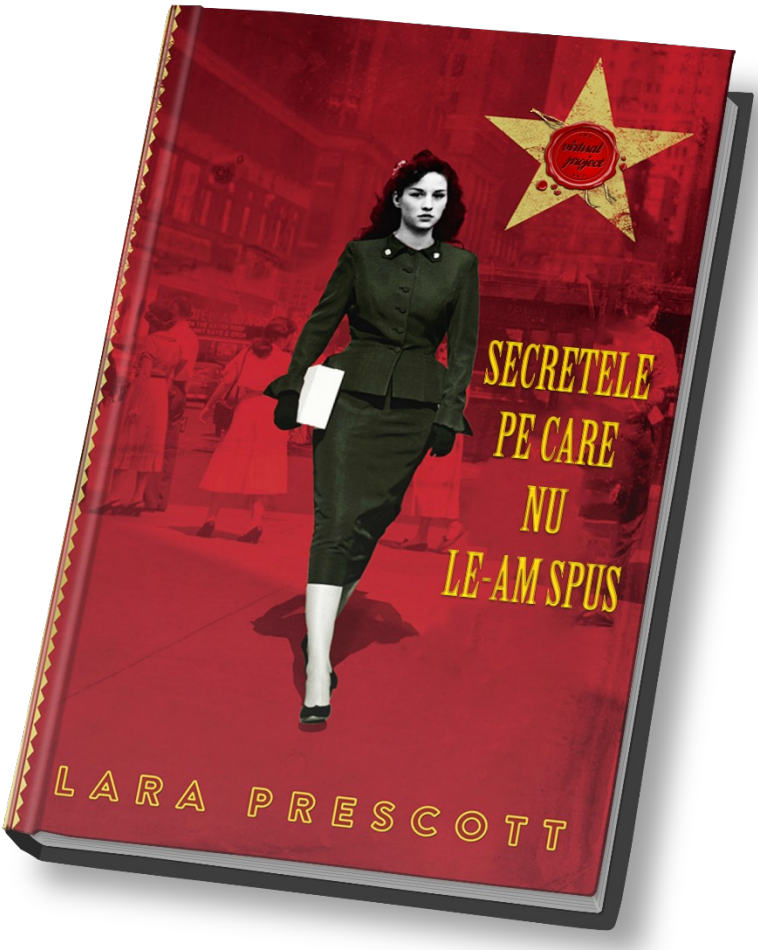

virtual-project.eu

violin